

AYŞE KULİN

1928-1941
Umut

Hayat Akan Bir Sudur

ROMAN

§

AYŞE KULİN / ESERLER

1. *Güneşe Dön Yüzünü* (Öykü)
2. *Bir Tatlı Huzur* (Biyografi)
3. *Foto Sabah Resimleri* (Öykü)
4. *Adı: Aylin* (Biyografik Roman)
5. *Geniş Zamanlar* (Öykü)
6. *Sevdalinka* (Roman)
7. *Füreya* (Biyografik Roman)
8. *Köprü* (Roman)
9. *İçimde Kızıl Bir Gül Gibi* (Deneme)
10. *Babama* (Şiir)
11. *Nefes Nefese* (Roman)
12. *Kardelenler* (Araştırma)
13. *Gece Sesleri* (Roman)
14. *Bir Gün* (Roman)
15. *Bir Varmış Bir Yokmuş* (Öykü)
16. *Veda* (Roman), *Veda* (Çizgi Roman)
17. *Sit Nene'nin Masalları* (Çocuk Kitabı)
18. *Umut* (Roman)
19. *Taş Duvar Açık Pencere* (Derleme)
20. *Türkan-Tek ve Tek Başına* (Anı-Roman)
21. *Hayat-Dürbünümde Kırk Sene* (Anı-Roman)
22. *Hüzün-Dürbünümde Kırk Sene* (Anı-Roman)
23. *Gizli Anların Yolcusu* (Roman)
24. *Saklı Şiirler* (Şiir)
25. *Sessiz Öyküler* (Öykü Derlemesi)
26. *Bora'nın Kitabı* (Roman)

ÖDÜLLER

- 1988-89 / Tiyatro ve TV Yazarları Derneği, En İyi Çevre Düzeni dalında Televizyon Başarı Ödülü.
- 1995 / Haldun Taner Öykü Ödülü Birincisi
- 1996 / Sait Faik Hikaye Armağanı Ödülü
- 1996 / 3. UAT En Başarılı Yazar Ödülü
- 1997 / Oriflame Roman dalında Yılın En Başarılı Kadın Yazarı Ödülü,
- 1997 / Nokta Dergisi DORUKTAKİLER Edebiyat Ödülü
- 1977 / İ.Ü. İletişim Fakültesi, Roman Dalında Yılın En Başarılı Yazarı Ödülü
- 1998 / Oriflame Edebiyat Dalında Yılın En Başarılı Kadın Yazarı Ödülü

- 1998 / İ.Ü. İletişim Fakültesi Roman Dalında Yılın En Başarılı Yazarı Ödülü
- 1999 / Oriflame Edebiyat Dalında En Başarılı Kadın Yazarı Ödülü
- 1999 / İ.Ü. İletişim Fakültesi Roman Dalında Yılın En Başarılı Yazarı Ödülü
- 2000 / Rotaract Yılın Yazarı Ödülü
- 2001 / Ankara Fen Lisesi Özel Bilim Okulları Yılın Yazarı Ödülü
- 2002 / Tepe Özel İletişim Kurumları Yılın En İyi Edebiyatçısı Ödülü
- 2003 / AVON Yılın En Başarılı Kadın Yazarı Ödülü
- 2003 / Best FM Yılın En Başarılı Yazarı Ödülü
- 2004 / İstanbul Kültür Üniversitesi Yürekli Kadın Ödülü
- 2004 / Pertevniyal Lisesi Yılın En İyi Yazarı Ödülü
- 2007 / Bağcılar Atatürk İ.Ö.Ok. & Esenler-İsveç Kardeşlik İ.Ö.Ok. Yılın Edebiyat Yazarı Ödülü
- 2007 / Türkiye Yazarlar Birliği VEDA isimli romanı ile Yılın En Başarılı Yazarı
- 2008 / European Council of Jewish Communities Roman Ödülü
- 2009 / TED Bilim Kurulu Eğitim Hizmet Ödülü
- 2009 / Kocaeli, 2. Altın Çınar Dostluk ve Barış Ödülü
- 2009 / Kabataşlılar Derneği Yılın En İyi Yazarı Ödülü
- 2010 / BEST FM 1998-2008, 10 Yılın En Başarılı Kitabı
- 2010 / Kabataşlılar Derneği Yılın En İyi Yazarı Ödülü
- 2011 / İTÜ EMÖS Yaşam Boyu Başarı Ödülü
- 2011 / Orkunoglu Eğitim Kurumları, Yılın En Başarılı Yazarı Ödülü
- 2011 / ESKADER Kültür & Sanat Ödülleri, Hatırat dalında HAYAT& HÜZÜN.
- 2011 / FAREWELL (VEDA) ile Dublin IM-PAC Edebiyat Ödüllü Ön Adayı

Sevdalinka'nın Bosna-Hersek telif geliri savaş mağduru çocuklara, *Kardelenler*'in telif geliri Kardelen Projesine, *Sit Nene'nin Masalları*'nın telif geliri UNICEF Anaokulu Projesine, *Türkan-Tek ve Tek Başına*'nın özel baskısının ve *Türkan* tiyatro oyununun telif gelirleri ise ÇYDD eğitim projelerine bağışlanmıştır.

UMUT

Hayat Akan Bir Sudur

Ayşe Kulin

§

Yayın No 633
Türkçe Edebiyat 199

Umut
Hayat Akan Bir Sudur
Ayşe Kulin

Kapak tasarım: Utku Lomlu
Kapak fotoğrafı: Sitare-Muhittin Kulin

© 2008, Ayşe Kulin
© 2008; bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Aralık 2008 (100.000 adet)
- 2-9. Basım: Şubat 2009-Ekim 2012
10. Basım: Mayıs 2013
11. Basım: Şubat 2014
12. Basım: Kasım 2014

Umut'un Everest Yayınları tarafından cep boyu da yayınlanmaktadır.

- 1-14. Basım Umut Cep Boyu: 2009-2013
15. Basım Umut Cep Boyu: Ocak 2014
16. Basım Umut Cep Boyu: Haziran 2014

ISBN: 978 - 975 - 289 - 563 - 8

Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

UMUT

Hayat Akan Bir Sudur

Saraylıhanım (teyzesi)

Ahmet Reşat Yediç

ve

Behice (Söylemezzade)

Neyir Hanım (teyzesi)

Leman

ve

Mahir

Sitare

ve

Muhittin

Ayşe

Suat

ve

Hilmi

Bülent

Rasim

Sabahat

ve

Aram (Bâlâ)

Filiz

Zeki Salih Kulin

Gül Hanım (Gümişic)

ve

Nusret

ve

Ecla

Semra

Orhan

Muhittin

ve

Sitare

Ayşe

Saadet

ve

Ekrem

Ecvet

Erol

*Onlar ki hep sevgiyle dokundular bana
dinmeyen özlemleriyle gözümde tütüyor yüzleri*

UMUT

1

İstanbul, 5 Ekim 1908

Birkaç günden beri beklenen yağmur, öğlene doğru koyu gri bulutlarla ufku karartarak gelişinin haberini vermiş, öğleden sonra da indirmişti. Muho, pencereye burnunu dayamış, yağmurun rüzgârda savruluşunu seyrediyordu ki, sokağın ucunda babasının ince uzun silüetini gördü. Zeki Salih, sonbahar yapraklarını önüne katmış rüzgârın yelinde, adeta yapraklarla birlikte sürüklenerek, uçuşarak evinin önüne geldiğinde, çocuk babasına kapıyı açmak için koştu. Zeki Salih içeri girdi, kendini karşılayan oğlunun yüzüne bakmadan, sırlıslıkla olduğu halde üzerindeki ceketini çıkarmaya da gerek görmeden ayakkabılarını fırlatarak doğru üst kattaki odasına çıktı, yatağın başucundaki konsolun çekmecesin-

den tabancasını çıkardı, giyotin pencereyi yukarı sürdü ve tabancasının bütün kurşunlarını yolun karşısında sıralanan kavaklara art arda boşalttı.

Merdivenlerin dibinde kalan Muho, kurşun seslerini duyunca korku ve telaşla mutfakta hamur açan annesinin yanına koştu.

Annesi, “Muho, mutfakta kal, kapıyı içerden sürgüle, ben sana söyleyene kadar sakın açma,” dedi, eteklerini toparlayıp merdivenleri üçer beşer atlayarak yukarı kata koştu, yatak odalarının kapısını açtı. Kocas, yüzü pencereye dönük ayakta duruyor ve omuzları sarsılarak ağlıyordu. Açık camdan içeri savrulan yağmurun üstünü başını iyiden iyiye ıslattığının farkında bile değildi.

Gül Hanım’ın ilk işi, kocasının sağ elinden sarkan tabancayı usulca alıp yatağın üzerine fırlatmak oldu. Sonra pencereyi indirdi ve sordu:

“Salih Bey! Salih Bey! Ne oldu kuzum?”

Zeki Salih yavaşça döndü, mavi gözleri kan çanağı gibiydi.

“Gitti memleketim! Bosnamız gitti Gülüm! Artık geri dönebileceğimiz bir vatanımız yok,” dedi. “Sultan imzalamış muahe-deyi. Bosnamız, Avusturya-Macaristan’ın oldu. Resmen!”

Gül Hanım, düşmemek için yatağın ucuna ilişti. O da kocası gibi gözyaşlarını salıvermek, avaz avaz ağlamak istiyordu ama tuttu kendini.

“Bizim vatanımız burası artık Salih Bey,” dedi. “Bosna zati çıkmıştı elden. İşgal altında değil miydi ne zamandır?”

Zeki Salih, “Bir kurşun atamadan verdik toprağımızı, bir tabur askerle olsun karşı koymadan, masa üzerinde gitti vatanım,” dedi yine. Gözyaşları yanaklarından süzülüp mintanına damlıyordu.

Zeki Salih karısının yanına yatağa oturdu, önce omzuna yaslandı, sonra kucağına başını koyarak yeniden hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Gül, kocasının kumral saçlarını okşadı usul usul. Neden sonra, yavaşça sordu:

“Salih Bey, İstanbul’da mesut değildir, bilirim. Bursa’da, İnegöl’de akrabalarımız var. Buradan taşınmak ister misin? Derler ki Bosna’ya pek benzermiş oraları. Travnik’teki gibi çağıl çağıl dereler akarmış, yemyeşil, bereketli ovaları varmış. Camileri, hamamları, çarşıları dahi pek benzermiş bizim oralara. Satalım buradaki mülkü, varalım gidelim İnegöl’e. Bir çiftlik alırsın, hayvanların olur, ata binersin yine. Ha, ne dersin Salih Bey?”

Zeki Salih yavaşça doğruldu karısının kucağından, “Burada kalacağız, Gülüm,” dedi. “Bu çocuklarım var ya benim, onlara kendi çektiğim acıları yaşatmayacağım. Ben nasıl adı bilinir biri idiysem memleketimde, onların da adı burada bilinsin. Oğullarımı da kızımı da Dersaadet’in en muteber mekteplerinde okutacağım itibarlı adamlar olsunlar diye, benim yürütemediğim şanımı yürütsünler diye, ben... ben...”

Gül ince parmaklarıyla kocasının ağzını kapattı susturmak için.

“Kim demiştir sana itibarlı adam değilsin, Salih Bey, sen ki Kulin soyundan gelirsin. Senden sonra da oğulların yürütürler soyunun şanını, hiç merak etme.”

“Gül Hanım, soyu layığıyla yürütmek kolay değildir. Bak, ne senin servetin, ne de benim sekiz asırlık ismim bir işe yaradı şu şehir-i İstanbul’da. Bahçe kapımızın dışında adımızı, akrabaların dışında sanımızı bilen yok. Yine de hiçbir yere gitmem ben. Burada kalacağım. Osmanlı’nın en mutena şehrinde yetiştireceğim evlatlarımı. Kendime göçmen dedirttim, onlara taşralı dedirtmeyeceğim. Kimse hürmetini esirgemesin onlardan. Büyük adam olsunlar.”

“Onları kul hakkı bilen, vicdanlı insanlar olarak yetiştir ki, büyük adam olacaklarsa, büyüklükleri bir işe yarasın,” dedi Gül. Yatağın üzerine rasgele fırlatılmış tabancayı aldı, bir örtüye sarıp gardırobun üst rafına yerleştirdi.

“Kavaklardan ne istedin, ilahi Salih Bey?” dedi. “Bosna’yı verenlere ateş edeceğine, kavakları kurşunladın.”

“Kavaklar neden öyle yaptığımı bilir Gül Hanım! İçim yanıyor içim! Yüreğim yanıyor cayır cayır! Şimdi kızacaksın bana ama bu yangını söndürmeye canım buz gibi bir...”

“Bu akşam içmek için sebebin vardır Salih Bey. Evde olmaz, içeceksen meyhaneye git, demeyeceğim bu akşam. Üzerini de-ğiş de in aşağı, sedire yerleş, akşamı beklemeden, ben elcağızım-la hazırlayıp getireceğim rakını da mezeni de. Haydi, sil gözle-rini de çocuklar anlamasın ağladığını,” dedi Gül, yatağın üzerin-de, ana karnındaki bebek gibi dizlerini göğsüne çekip büzülüp kalmış kocasına üzüntüyle bakarak. Sonra odadan çıktı, mutfak-ğa indi, “Aç kapıyı Muho,” diye seslendi oğluna.

Çocuk korkudan büyümüş gözleriyle kapıyı açtı, “Şakiler mi gelmiş, mayka?” diye sordu.

“Şakiler gelmiş ama buraya değil, korkma Muho,” dedi oğ-luna. “Baban taa Bosna’daki şakileri korkutmak için tabanca sık-mış yukarda. Kimbilir belki de duyulmuştur Bosna’da, bir kişi-nin olsun itiraz ettiği.”

Oğlunu oturma odasına yolladı, mutfakın kapısını kapatarak mandalını sürdürdü ve az önce tezgâha bıraktığı mutfak önlüğüne yüzünü gömüp hıçkırarak, doya doya ağladı Gül Hanım.

Muho’nun ağabeyi Nusret ve ablası Sado, o gün okuldan döndüklerinde, küçük kardeşleri telaş ve heyecan içinde onları bekliyordu. Hemen yanlarına koşup, “Babam bugün çok kız-gın, sakın yanına gitmeye kalkmayın, yoksa size kurşun sıkar,” diye tembihte bulundu.

Nusret şaşkın şaşkın kız kardeşine baktı. “Ne diyor bu?”

“Çocuk işte, saçmalıyor,” dedi Sado.

“Vallahi,” diye ısrar etti Muho, “bir şey kaybetmiş. Çok kız-gın.”

“Muho saçma sapan konuşuyor anne. Babam güya bir şey kaybetmiş. Bastonunu mu unutmuş yine kahvede? Abim gidip getirsin mi?” diye sordu Saadet.

“Babanız bugün vatanını kaybetti Sado. Biz bugün Bosnamızı ebediyen kaybettik kızım!” Gül Hanım’ın dedikleri fazla bir iz bırakmadı küçük kızda ama annesi o kadar perişan görünüyordu ki, koşup sımsıkı sarıldı annesine.

Nusret ve Saadet için o günün herhangi bir günden farkı, sadece okuldan eve geldiklerinde annelerinin önlerine birer bardak süt koymamış, derslerini bitirene kadar başlarında beklememiş olması değildi. Babaları da evdeydi. Oysa her gün çocuklar derslerini bitirene kadar anneleri karşılarında oturur, sonra defterlerini eline alıp teker teker kontrol ederdi. Bu yüzden çocuklar annelerinin okuma yazma bildiğini zannederlerdi. Babaları ise çoğu kez, akşam ezanından epey sonra, onlar yataktayken gelirdi eve. Merdivenleri sallanarak çıkarken, hep aynı soruları sorardı. “Çocuklar derslerini yaptılar mı?” Anneleri yanıtlardı: “Yaptılar Salih Bey.” “Akşam namazını kıldılar mı?” “Kıldılar Salih Bey.” Kapılar açılır, kapılar kapanır, annelerinin babalarına pişirdiği kahveyi getirdiğini, bir süre aralarında mırıl mırıl konuştuklarını duyarlar, sonra dalar giderlerdi. Oysa o gün, Nusret’le Saadet, babalarını pencerenin önündeki sedirde bağdaş kurmuş, demlenirken buldular. Eliyle işaret ederek çocuklarını yanına çağırdı. Üçü birlikte koştular. “Oturun,” dedi. Nusret’le Saadet, sedirin yanına diz çöktüler, Muho’yu kucağına oturttu Zeki Salih, gözlerini teker teker çocuklarının gözlerine dikerek, “Şimdi size söyleyeceklerimi can kulağı ile dinleyin çocuklarım,” dedi. “Annenizle benim iki vatanımız oldu. Birinde doğduk, diğesinde öleceğiz. Sizin tek bir vatanınız var. Bu vatani çok sevin, dağını taşıni her şeyden, hatta kendinizden de çok sevin ki kimse gelip elinizden almasın. İlerde, ihtiyar olduğunuzda inşallah, emrihak doğduğunuz toprakta nasip olsun sizlere.” Babalarının sesi titriyordu.

Nusret, Saadet ve henüz beş yaşında olmasına rağmen Muhattin o gün, vatanın asla kaybedilmemesi gereken çok değerli bir şey olduğunu, yüreklerinin bir köşesine kazıdılar.

ZEKİ SALİH'İN YENİ HAYATI

Zeki Salih, Rami'deki evinin eşyalarını Sultanahmet'te yeni aldığı konağa taşımak üzere arka arkaya yola çıkan yük arabalarının arkasından hayır duası okudu ve gidişlerini görmemek için arkasını döndü. Hiç sevmezdi yük taşıyan arabaları yolcu etmeyi. Her taşınmanın hayatında yeni bir travma yarattığını bildiğinden, taşınma fikri ürpertirdi onu. Ne zaman eşya taşıyan arabalar görse, burnuna tam tarif edemediği nahoş, ekşi bir koku gelirdi. Bu koku, korkunun kokusuydu. Bildik hayatlardan, alışılmış mekânlardan ayrılıp bilinmeze yolculukların, insanın içini sinsice kemiren korkunun kokusu!

Tıpkı bir gül veya bir karanfil kokusu gibi, burun kemiğini sızlatan o tuhaf, keskin ve kekremsi koku!

Zeki Salih, topraklarından sökölürken duyduğu acıyı sindirmişti ama korkusunu asla itiraf etmemişti. Kendine bile. Oysa şimdi, aşına olduğu semtten yeni bir ortama taşınırken yine korkuyordu ve bu sefer bal gibi biliyordu korktuğunu.

Yeni odalara, yeni sokaklara, yeni komşulara, yeni kahvelere gidiyordu.

Kendini yeniden ispat edecek, yeniden alışıacaktı.

Yeni komşuları, Zeki Salih'in topraklarından sökölmiş herhangi bir muhacir değil, bir soylu olduğunu hiç bilmeyecekler, bir türlü düzeltemediğı şivesine gülecekler, bir yerde çalışmıyor olmasını kınayacaklar, Osmanlıca yazıyı bilmemesini cahilliğine yoracaklar ve onu boş gezenin boş kalfası zannedeceklerdi. Onun bir Boşnak beyi olduğunu, beylerin iş tutmayıp arazilerinden gelen iratla geçindiklerini ve tarlalarını süren yüzlerce köylüyü de ayrıca geçindirdiklerini, Boşnak beylerinin sadece aralarında kullandıkları alfabeyle okuyup yazdıklarını, bu yazıyla Balkanların en güzel şiirlerini ve en mükemmel tarihini okuduklarını, cahil olmadıklarını hiç bilemeyeceklerdi. Zaman içinde en azından iyi bir insan olduğunu öğreneceklerdi belki, ama bu yeterli miydi? Saraybosna'daki evini boşaltırken, memleketinde gördüğü saygıyı, yeni vatanında göremeyeceğini tahmin ediyor ama önemsemiyordu. Çünkü o ailesiyle İstanbul'a doğru yola çıkarken, hâlâ Balkanların efendisiydi Osmanlılar.

İstanbul'a göç etmeyi Gül istemişti. Gül Hanım! Gül tenli, gül kokulu Gül Hanım! Karısı, sevgilisi, birtanesi! İsteklerine hayır diyemediğı, kaprislerine boyun eğdiğı helali!

Olacakları önceden hissetmiş gibi, "Gidelim buralardan Salih Bey," demişti. "Bilirim topraklarını bırakmak istemezsin ama haçın gölgesinde tadı kalmadı buraların. Bak ablamla eniştem gittiler, ne de iyi ettiler. O eniştem ki dört bir yerde kulağı, ula-

ğı vardır, bir bildiği olmalı ki mektup üstüne mektup döşeniyor ablam, bir an önce siz de gelin, diye.”

Bir yıl vızıldayıp durmuştu karısı, kulağının dibinde.

“Ne istersen yaparım, yeter ki gidelim.”

“Bir erkek evlat ver bana.”

“Verirsem gider misin?”

“Söz!”

Erkek evlat karnına düşer düşmez Gül’ün, sözünü tutmuştu Zeki Salih. Nereden mi biliyordu bebenin erkek olacağını? Rüyasını görmüştü Gül. Bembeyaz tenli, gül kokulu bir oğlancığı kucığında sallarken görmüştü kendini. Madem öyle inanmıştı Gül, Zeki Salih de Gül’e inanmıştı. Travnik’in nerdeyse dörtte üçünü kaplayan tarlalarını, bahçelerini yakın akrabalarına ve kâhyasına emanet etmiş, Saraybosna’daki konağına alıcı bulmuştu. Konağın İstanbul’a götürülmeyecek eşyalarını Travnik’e taşıyan yük arabalarının ardından baktığında, boğazına bir yumru oturmuştu. Çocukluğunu, gençliğini geçirdiği konak, bağları, bostanları, Gül’ü üzerinde ilk kez görüp ona sevdalandığı köprü, anasının babasının mezarları, neyi var neyi yoksa hepsi, birer anı olmak üzereydiler. Aniden yüreğine bir korku düşmüştü. Köklerinden sökülmenin korkusu! Uzun boyuyla, son arabanın ardından, bir an öne eğilmişti, gidenlerin peşinden akar gibi. Sadece bir an. Sonra doğrulmuş, parmaklarını gür saçlarının arasından geçirmiş, “Memleketimiz değil mi, özledikçe gelir görürüz buraları, haydi Allah selamet versin,” demişti, selameti kime gönderdiğini bilmeden; hatıralarını barındıran Bosna’ya mı yoksa yoluna koyulmakta olduğu İstanbul’a mı?

Zeki Salih, sonraları Allahına şükürler edecekti vakitlice geldikleri, savaşın zorladığı göç dalgasında perperişan olmadıkları için. Zira kaybedilen Balkan Savaşı’nın sonunda kaçmaya kalanlar, kelimelerle anlatılması mümkün olmayan bir zulme maruz kalmışlardı. Ölüme çoktan razıydı kaçanlar ama Sırp milisler kimsenin yaşına başına bakmadan, ihtiyar çocuk demeden herkesin ırzına geçiyor, önlerine geleni önce soyuyor, işkence

ediyor, sonra öldürüyorlardı. Bu hikâyeleri, Osmanlı topraklarına canını atabilenlerden dinliyorlardı hep. O kadar çok dinleyecekti ki gözleri dönmüş Sırpların mezaliminden kaçan insanların çektiklerini, o kadar canlı anlatacaklardı ki ona, ırzına geçilen kızları kadınları, kuzu keser gibi kesilen çocukları, yakılan evleri, yağmaya uğrayan kervanları; gözlerini kapadığında dahi silip atamıyordu bu tasvirleri beyninden.

Binlerce, on binlerce insan, sel gibi akarken Balkanlar'dan Türkiye'ye doğru, bir yanık kokusu da eşlik etmişti onlara. Yanan evlerin, yanan toprakların ve yanan yüreklerin kokusu!

Zeki Salih'in göç anlarında burnunda tüten, işte bu yanık yürek kokusuydu. Sevmezdi göçü ama yine de karısına minnettardı, onu İstanbul'a zamanında getirdiği için.

Gül Hanım'ın, kiminin şımarıklık diye adlandırdığı İstanbul'a gitme ısrarı sayesinde, bir trenin kompartımanında rahatça seyahat ederek gelmişlerdi onlar, Balkan yenilgisinden kaçanların çektikleri acıların hiçbirini çekmeden. Gümüşler, güğümler, tep-siler denklere sarılmış, elbiseler, samur kürkler, onlarca sim işlemeli örtü ve ucu dantelli perdeler valizlere doldurulmuş, akrabalar ve dostlarla helalleşilmiş, vedalaşmıştı. Bir yolcu treninin, sadece kendi ailelerine ayrılmış birinci mevki kompartımanında, hadisesiz bir yolculukla, güle oynaya varılmıştı İstanbul'a.

Gül'ün ablası Fatma Paşe çoktan hazır etmişti Rami'deki evlerini. Evin bahçesine bir yediveren dikmeyi bile ihmal etmemişti, ki bir yıl sonra oğlunu büyütürken, her esintide buram buram gül kokusu dolsun, adı da Gül olan kız kardeşinin evine.

Rami'deki evin önünden geniş bir toprak yol geçiyordu. Yolun öte yanında yol boyunca kavak ağaçlarının dikili olduğu uçsuz bucaksız gibi görünen bir çayır vardı.

“Bahar aylarında kavakların pamukları uçuşup bizi rahatsız edecek,” diye sızlanmıştı Gül.

“Pencerelere tel taktırım Gülüm,” demişti Zeki Salih. Hamile karısını üzmemek için her derdine çare bulmaya çalışıyor, yüreğini bir gurbet kuşunun gagaladığını kimseye belli etmiyordu.

Evet, gelmekle doğru yapmışlardı. Evet, kalsalardı savaşa yakanacak, perişan olacaktı. Gâvurun eline düşüp eziyet çeceklerdi. Evet, doğacak çocuğunu, Allahına bin şükür, Hilafet Sancağı'nın altında büyütecekti. Bütün bunlar iyiydi ama bir derdi vardı kimselere açamadığı. Zeki Salih doğup büyüdüğü toprakları, içinde yıkandığı ırmakları, at koşturduğu yaylaları özlüyordu. Anadilini özlüyordu. Gençlik arkadaşlarını, tahta iskemleler üzerinde dostlarıyla sohbet ettiğii kahvehaneleri, Rumeli türkileri çığırdığı meyhaneleri özlüyordu. Bosna'nın yeşilini, Milaç'ın berrak suyunu, mahallesinin cumbalı evlere doğru kıvrıla kıvrıla tırmanan yokuşunu, yeni geliniyle geniş yüklüklerinde saklambaç oynadığı konağını, kısacası İstanbul'a gelene kadar onun olan hayatı ve toprağı özlüyordu. Özlem yüreğinde giderek bir yangına dönüşüyor; bu yangını Gül'ün kucağı dahi söndüremiyordu.

Beklemişti Zeki Salih. Yeni ülkesine intibak etmek, yeni hayatına alışmak ve Bosna'yı unutmak için, oğlunun doğumunu beklemişti. Sanmıştı ki ancak böyle bir kutlu hadise yatıştırabilir yüreğindeki yangının ateşini.

Nihayet oğlunu kucağına alıp kulağına dua ile Ahmet Nusret adını fısıldadıktan sonra, ona adının yanı sıra bir şey daha söyledi. "Oğlum," dedi, "Cenab-ı Hak'tan dileğim odur ki, doğduğun vatanı mesken tutasın. Benim gibi parçalanmayasın, bedeninin bir yerdeyken ruhunu başka bir yerde bırakmayasın. Âdetlerinden, dilinden dolayı kimseyi kendine güldürmeysin." Başını Nusret'in kulağından çekip doğrulduğunda, Gül, kocasının gözlerinde yaşlar gördü. Bunu sevinç gözyaşlarına yordu. Zeki Salih'in çilesini fark etmedi.

Boşnak beylerinin iş yapmaları ayıp sayılırdı memleketlerinde, onlar sadece topraklarını, mahsullerinin ve iratlarının gelirini idare ederlerdi. Avlanırlardı. Hayratlar yaptırırlardı. Muhtaçlara yardım eder, para ve erzak dağıtırlardı. Evlenecek kızlara çeyiz düzerlerdi. Ramazanda iftar sofraları açarlardı. Karşılığında

sadece saygı beyanı kabul ederlerdi. Travnik Ovası'nın beyi Zeki Salih'in tüm bunları yapabilecek gücü vardı. Karısı ise, Banya Luka'da uçsuz bucaksız toprakların sahibi, Gümüşiş ailesinden Hacı Musta Bey'in kızı olduğu için ondan dahi zengindi. Ve her ikisi de 11. yüzyılın başlarında, kısa süre için dahi olsa, Bosna'nın ilk krallığını kuran çok eski iki aileden geliyorlardı. Bosna, diğer Balkan eyaletleri gibi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Batı'ya açılan kapısıydı. İnsanları belli bir düzenin içinde yaşardı. Aileler, itibarları ve şanları ne kadar büyük olursa olsun, padişaha biat, yasalara riayet ederlerdi. Şehirlerde yaşayan varlıklı aileler, çocuklarını kız erkek diye ayırmazlardı. Ailelerde çokeşlilik, mahallelerde kaçgöç yoktu. Hiçbir zaman olmamıştı. Müslüman Boşnaklar, Bosna topraklarının efendisiydiler ve yaşadıkları toplumda örnek teşkil etmeye meraklıydılar. Gururlarına, şereflerine, sözlerine ve dinlerine pek düşkündüler. İslamın ve Sultan'ın sadık kullarıydılar. Osmanlıların aydınlık yüzüydüler.

Bütün bu vasıflar Zeki Salih Kulinoviç'in, İstanbul'da hiçbir işine yaramadı. Çalışmayı bilmiyordu. Boşnak beylerinin aralarında yazışırken kullandıkları eski Boşnak alfabesinden başka yazı da bilmiyordu. Zeki Salih, İstanbul'da bir hiçe dönüşmüştü. Travnik'te, Banya Luka'da ve Saraybosna'da yürüdüğü yollarda herkes kenara çekilip saygıyla önünü iliklerken, İstanbul'da görünmez adam olmuştu. Ağır Rumeli aksanını düzeltemediği için, alışveriş ederken dahi İstanbulluların kendiyle dalga geçmesinden çekiniyor, akrabalarının dışında yeni dostlar edinmiyor, çok az konuşuyor ve daha da içine kapanıyordu. Onu tek mutlu eden zamanlar, bayramlar ve ramazan ayıydı. Bayramlarda, tıpkı memleketinde yaptığı gibi, evinin önündeki sokağa bir uçtan öteki uca, upuzun bir masa kurduruyor, üzerini envai çeşit yemeklerle, çorbayla, kuzu etiyle, zerdeyle, hoşafıyla, İstanbulluların pek aşına olmadıkları piruhi, piryan, reşediye ve ille de sevdican baklavayla donatıyor ve zengin fakir, bütün mahalleliye bayram ziyafeti çekiyordu. Ramazanda ise, aynı sofraya bu kez iftar zamanı

kuruluyordu. Annesi ve karısı Zeki Salih'e, İstanbul'da kimsenin ondan bu ikramı beklemediğini anlatamıyorlardı. Nerede yaşarsa yaşasın, mübarek ramazanda mahalleliyi doyurmak, onun vazifesiydi. Zeki Salih, bu işten o kadar keyif alıyordu ki, sonunda akrabaları ve karısı, işine hiç karışmamaya karar verdiler.

İstanbul'a kendinden önce göç etmiş akrabalarının arasında, Selimbey Şahinpaşiç'in çocukları, Alibey semtine adını veren, Osmanlı Parlamentosu'nda mebusluk yapan ve Ayan Meclisi üyesi olan kuzenleri, nüfuz sahibi dostları vardı. Bazı akrabaları ise müteşebbis kimselerdi. Yanlarında getirdikleri paralarla mülk sahibi olmuşlardı. Bacanağı Şahin Paşazade Selim Bey, Sirkeci'de büyük araziler almış, Şahin Paşa Oteli'nin sahibi ve işletmecisi olmuştu. Şahin Paşa Oteli, tarihi yarımadanın en modern ve en şık oteliydi. Zeki Salih, parasını nasıl değerlendirmesi gerektiğini, bu işi bilenlere sormayı kendine yediremedi fakat bacanağı Selim Bey Sirkeci'yi parsellerken, o da Şahin Paşa Oteli'nin yakınında bazı arsalar ve bir han satın aldı, hanı kiraya verdi. Bosna'da bıraktığı geniş arazilerin mahsulü ve kira gelirleriyle yaşamayı, bir iş sahibi olmaya tercih etti. Zamanının çoğunu yazları Rami'deki yazlık evinin bahçesinde, kışları Kocamustapaşa'da, evine yakın, Boşnakların dadandığı bir kahvehanede, gecelerini ise memleket hasretini bastırmak için müdavimi olduğu meyhanelerde geçirmeyi seçti.

Gül Hanım'ın yeni ülkesine intibakı kocasınınkinden çok daha kolay olmuştu. Başta ablası olmak üzere pek çok akrabası daha önceden gelip İstanbul'a yerleşmiş oldukları için, hiç yabancılik çekmemişti. Taşındıkları konağın yerleştirilmesi biter bitmez kollarına ilk evladı Nusretini almış, bu bebek hayatını tamamiyle doldurmuştu. Evlerinde çalışan hizmetkârlarla sürekli konuşmak zorunda kaldığından, Türkçeyi çok çabuk öğrenmişti.

Gül Hanım, Nusret üç yaşına bastığı yıl, Saadet adını verdikleri, evlerinin neşesi kızını doğurdu. Eteğinde bir küçük oğlan, kollarında bir küçük kız ve karnında üçüncü bebeğiyle kendi

meşgalesine öylesine dalmıştı ki, kocasının iç dünyasındaki fırtınaları, sıla özlemini ve her geçen gün rakıyı biraz daha fazla içtiğini fark etmedi. Zeki Salih de zaten şikâyet etmiyordu fakat sudan çıkmış balığa döndüğü her halinden belliydi.

Salih Bey’le Gül Hanım’ın üçüncü çocukları, babası gibi mavi gözlü bir oğlancıktı. Adını Muhittin koydular. Cıva gibi hareketli Nusret’e ve hazırcevap Saadet’e nazaran sakin bir çocuktü. Annesinin büyük oğluna olan zaafi ile babasının kızına olan düşkünlüğü yüzünden, ailenin küçüğü olarak şıarmaya dahi fırsat bulamamıştı. Muho’nun da nazı, herkesin Hamma diye hitap ettiğı büyükannesi Vasfiy’anıma geçerdi. Hamma, gözleri duru dağ göllerini andıran, bembeyaz tenli torununu “beyazım” anlamına gelen “Moybili” diye çağırırdı.

Bosna’nın, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’na geçtiğı 1908 yılında Muhittin beş yaşındaydı. Aynı yıl, Bulgaristan da bağımsızlığını ilan etmişti. Yunanistan niye dursun, Yunan Kralı da Girit’in kendine bağlanması için girişimlerde bulundu.

Girit, 1850 yılından beri zaten kaynayan bir kazan gibiydi. Osmanlı’nın bu adada, ardı ardına çıkan isyanları bastırmaktan iflahı kesilmişti ve 1900 yılından itibaren, Hanya Belediyesi’nin kapısında, o yıla kadar Osmanlı hâkimiyetini temsil eden Türk bayrağının yerine, Yunan bayrağı dalgalanmaktaydı. Yunanlılar, istiklallerine adım adım yaklaşırken, Osmanlıların hiçbir yaptırım imkânı kalmamıştı. Yunan Kralı’nın Girit’i krallığına kattığını ilan etmesinin karşısında, ellerinden gelebilen sadece çeşitli sokak nümayişleri düzenlemek oldu. Hükümetin gücü ancak büyük kalabalıkları protesto amacıyla sokaklara dökmeye yetiyordu. Yunan Kralı’nı protesto için de yine aynı şey yapıldı. İstanbul’daki bütün mekteplere bu gövde gösterisine katılmaları için tamimler gönderildi. Hocaları öğrencilerine bu yürüyüşe mutlaka katılmalarını tembihlediler.

Gül Hanım, Muho’nun yaşı küçük olduğu için yürüyüşe katılmasını istemiyordu ama ortaokulda okuyan çocuklara, evdeki

kardeşlerini dahi getirmeleri söylenmişti ve Nusret kardeşinin gelmesinde ısrar ediyor, Muho da gitmek için ter ter tepiniyordu. Saadet, kardeşine göz kulak olmak maksadıyla, onlarla birlikte nümayişe katılmayı teklif edince, babasından az daha dayak yiyecekti. Neticede, hem Nusret hem de Gül Hanım'ın ablasının oğulları Saim'le Ramiz, Muho'yu aralarına alıp, elini asla bırakmamaya söz verince, izin kopardılar. Kafalarına keçe külahları geçirip gösteriye katıldılar. Babaları, onları gölge gibi takip etmesi için, peşlerine vekilharcı Raci Efendi'yi taktı. Raci Efendi, çocuklara hissettirmeden mektep taburunun peşinden gidecek ve bir maraza çıkarsa hemen müdahale edecekti.

Çocuklar, Raci Efendi'nin nezaretinde mekteplerine yürüyerek gitmişler, mektebin önünde hazır bekleyen arabalara bindirilerek Beyazıt'a kadar götürülmüşlerdi. Raci Efendi'nin çocukları taşıyan arabaya binmesine izin verilmemişti. O da Beyazıt'a kendi imkânlarıyla giderek çocukları toplanma noktasında bulmaya karar vermiş ama evdeki hesap çarşıya uymamıştı. Beyazıt'tan Sultanahmet Meydanı'na yürüyen mahşeri kalabalığın içinde kimse'nin birbirini bulmasına imkân yoktu. Yolun bir tarafından karşı tarafına geçmek dahi marifet gerektiriyordu. İstanbul'un sadece bütün talebeleri değil, yaşlı, genç, yoksul, zengin tüm halkı Beyazıt'tan Sultanahmet'e doğru sel gibi akıyordu. Tekbir seslerinin uğultusunu zaman zaman bir ağızdan söylenen bir cümle kesiyordu: "GİRİT BİZİM CANIMIZ, FEDA OLSUN KANIMIZ!"

Bu cümle binlerce ağızdan aynı anda söylendiğinde, çağlayan'dan dökülen suların sesi gibi yankılanıyor ve öyle bir etki yaratıyordu ki, yürüyüşe katılanlara o an "öl" deseler, hepsi hemen ölebilirdi Girit için.

Osmanlılar, Girit'i kaybetmemek adına, ellerinden gelen tek şeyi, "Girit bizim canımız, feda olsun kanımız!" cümlesini hep birlikte haykırmaktan hiç yorulmuyorlardı. Raci Efendi de bir yandan Girit için bağırarak, öte yandan çocukların adını çağırarak deli gibi koşturuyordu kalabalığın içinde.

Muho'nun bir elini Nusret, diğeri Ramiz sımsıkı tutmuşlardı. Çocuk, kalabalığın içinde, yüzlerce bacağı, pantolonun, çakşırın arasında sürüklenip duruyordu ki bir ara başındaki keçe külâhı düşürdü. Elini hızla Ramiz'in elinden kurtarıp külâhını yerden almak için eğilmek istedi. Eğilince arkasından gelenler çocuğun üzerinden yuvarlandılar, Muho'nun eli ağabeyinin elinden koptu. Bir anda yüzlerce kişi üzerinden geçti. Ağlamaya başladı. Ağabeyinin, "MUUHOOO!" diye bağırarak sesi giderek uzaklaşıyordu. O da bütün gücüyle, "ABİİİ!" diye bağırarak duruyordu ama mahşeri kalabalıkta duyulmuyor, boğulup gidiyordu sesi. Muho yerden kalkmaya çalıştı, beceremedi. Sürekli birileri üzerinden geçiyordu. Çömeldiği yerde, bir tespihböceği gibi büzüldü, başını kollarının arasına aldı ve bekledi.

Nusret, kardeşinin elinin avucundan kaydığını fark edince olduğu yerde kalmaya çalışmış fakat kalabalığın itişirmesiyle ileriye doğru sürüklenmişti. Muho'nun elinin avucundan koptuğu anda gözüne çarpan dükkân levhasının bulunduğu yere kadar geri gitmeye çalıştı. İnsan seline karşı yürümek, akıntıya karşı yüzmekten çok daha zordu. Ona bir saat gibi gelen çok uzun bir sürede levhanın hizasına vardı, bulunduğu noktadan önce sağına, sonra da soluna doğru akan kalabalığı iteleyerek kakalaya, caddeyi katetmeye çalıştı.

Muho, zar zor ulaştığı kaldırımın kenarında başını kollarıyla sarmış, büzülmüş, ölümü bekliyor ve cennete gitmek için, içinden annesinin öğrettiği duaları okuyordu. Birden ensesinden tutulup yukarı doğru çekildiğini hissetti. Çocuk karşısında ağabeyini görünce konuşmak istedi ama ağlamaktan ve bağırıktan sesi kısılmıştı. Boğazından sadece hırıltılar çıktı. Nusret kardeşini bağrına bastı ve gözyaşıyla sümük içindeki küçük yüzünü öpücüklere boğdu. Muhittin kuru kuru hıçkırıyor, hıçkırıklarını durduramıyordu. İki kardeş kalabalığın arasından güçbela sıyrılarak kaldırıma çıktılar. Nusret kardeşini önlerine çıkan ilk dükkâna soktu. Küçük bir mefruşatçı dükkânıydı bu. Muho'yu tezgâ-

hın üzerine oturtup her tarafını yokladı. Kırığı, çıkığı yoktu. Dükkân sahibinin verdiği bir bardak suyu içirdi, yüzünü gözü-nü sildi. Muho'nun hıçkırıkları nihayet kesildi, zor duyulur tar-raz taraz sesiyle bir şeyler söylemeye çalışıyordu.

“Keçe külâhımı düşürdüm, abi. Şimdi babam bana çok kıza-cak!”

“Kızmayacak Muho,” dedi Nusret. “Sen küçük bir kahra-mansın. Bugün vatanın için, az daha ölüyordun.”

“Bok yoluna gidiyordun, desene şuna!” dedi dükkân sahibi. “Sokaklarda yürümekle iş bitseydi, bu halde mi olurduk!”

Nusret adama ters ters baktı, “Bizim elimizden gelen bu ka-dar,” dedi.

“El kadar çocuklarsınız, sabisiniz henüz. Vatan için bir şey-ler yapmak istiyorsanız büyümeyi bekleyin ve asıl o zaman yapın yapacağınızı. Sizin nesil de bizler gibi yan yatıp hazır yemeye ve kendi cebini doldurmaya kalkışırsa, Osmanlı iflah etmez artık.”

Nusret, adamın dediklerinden bir mana çıkarmaya çalıştı. Belki de bağırmanın ve yollara dökülmenin dışında başka bazı şeylerin daha yapılması lazımdı. Ah, bir an evvel büyüse ne ka-dar iyi olacaktı!

Sabahın erken saatlerinde ağabeyi ve kuzenleriyle yola düşen Muho'nun ise, ikinci vakti eve döndüğünde, Girit için gün bo-yu bağırmaktan sesi kısılmış, ayakları şişmiş, sırtı morarmış ve yorgunluktan helak olmuştu. Annesinin hazırladığı tuzlu sıcak su dolu leğende ayaklarını dinlendirirken, ev halkına heyecan içinde yaşadıklarını anlatıyor, Girit'i kurtardığını zannederek se-viniyordu. Parça parça çözülerek sürekli küçülen vatanına sahip çıkmak için Muho, o gün elinden geleni yapmıştı. Girit'in Yu-nanistan'a, 1913 yılında, kaybedilen Balkan Harbi'nin sonunda nasılsa geçeceğini bilmediğinden, o gece uykuya çok yorgun ama gönlü rahat daldı.

HAYAT AKAN BİR SUDUR

İstanbul, 1928

Leman terliklerini ayağına geçirdi, şalını sırtına aldı ve kapıyı usulca açıp kızı Sitare'yi uyandırmamaya dikkat ederek, dışarı süzüldü. Merdivenleri sinirli adımlarla üst kata doğru tırmanırken bir yandan da söyleniyordu. Bu evde bir öğle uykusunu bile doğru dürüst uyutmuyorlardı insana. Geceyi, Mahir'le birlikte uykusuz geçirmişlerdi. Daha doğrusu kocası, Sitare'nin kollarına ve bacaklarına ıslak tülbentleri sarıp çocuğun ateşini biraz olsun düşürdükten sonra, yatağın başına çektiği koltukta dalıp gidince, Leman başından beri doğru bulmadığı bu ıslak tülbentle ateş düşürme işine hemen müdahale etmiş ama yine ateşlenirse diye sabaha kadar nöbet tutmuştu çocuğun başında.

Leman'a göre doğru olan, kızın kalın bir yorganın altında terlemesiydi. Mahir birkaç saat sonra uyandığında, Leman'ın itirazlarına rağmen, kendi bildiğini tıp ilminin dahi üstünde tutan karısına için için kızarak, yeniden ıslak tülbentlerle sarmalamıştı kızını. Uykusuz geçen gecenin sonunda Sitare'nin ateşi sabaha karşı düşmüştü ama halsiz kalmıştı çocuk.

Öğle yemeğinden sonra, Sitare yataktan çıkmasın diye Leman elinde mecmualarla kızının yanına uzanmıştı ve resimlere bakarken içi geçivermişti ama ne mümkündü bu gürültüde uymak! Kıyamet kopuyordu üst katta.

Odanın kapısı hışımla açılınca, Sabahat, zar zor ittiği aynalı konsola abanmayı bırakıp ateş püsküren ablasına baktı.

“Nedir bu gürültü, Allahışkına? Ev tepemize yıkılıyor zannettim. N’apıyorsunuz burada kuzum?”

“Sabahat yeni odasına yerleşiyor,” dedi Suat. “Konsolu şu duvardan çekip karşı duvara dayamak istedi, fakat o kadar ağır ki mübarek, yerinden zor oynattık.”

“Deli misin sen Sabahat?” dedi Leman eliyle terelelli işareti yaparak, konsolu yeniden itmeye başlayan kız kardeşine. “Orta kattaki ferah feza oda bırakılır da buraya yerleşilir mi?”

Sabahat nefes nefese cevap yetiştirdi. “Yerleşilir.”

“Yaptığın işlere akıl sır ermiyor. Geniş odan dururken niçin bu daracık yeri seçtin?”

“Başıma geleceklere karşı tedbir alıyorum.”

“Ne gelecekmiş başına?”

“Büyükanneyi önce bu odaya buyur edecekler, sonra da merdivenleri inip çıkarken zorlanıyor, nefes nefese kalıyor diye benim odama fazladan bir yatak serecekler. Odamı paylaşmak istemiyorum. Şimdiden buraya yerleşir, büyükanne de ayıp etmemiş olurum.”

“Neler çıkartıyorsun? Âlemsin vallahi!”

“Abla bugüne kadar bu evde kim gece yatısına geldiyse, hep benim odamda yatırıldı.”

“Uydurma Sabahat. Misafir odamız ne güne duruyor?”

“O oda hep doludur nedense. Fazilet’le Hüviyet Ablâ’dan tutun Dilruba Hala’ya kadar, bu eve her yatıya gelenin döşegi benim odama serildi.” Sabahat, annesini taklit ederek konuştu: “*Kızlar, Sabahat’ın odasına bir yatak seriverin!*” Ne bakıyorsunuz öyle, yalan mı?”

Fazilet’le Hüviyet, Mahir Bey’in ablasının kızlarıydı. Onlara laf edilmesine gücenen Leman atıldı: “Sen de Hüviyetlere az gitmiyorsun yatıya, Fazilet’in gıkı çıkıyor mu seni kendi odasında ağırlarken?”

“Onların başımın üzerinde yerleri var ama ziyarete gelen ihtiyarlar da hep benim odama buyur ediliyorlar, abla.”

“Senin odan geniş de o yüzden,” dedi Suat. “Misafirlerimizi kocalarımızla yattığımız odalara alacak halimiz yok herhalde.”

“Evli olmayabilirim ama ben de artık kendime kimselerin elini kolunu sallayarak girmeyeceği ve eşyalarımı karıştırmayacağı hususi bir oda istiyorum.”

“Bizim çocukları kastediyor,” dedi Suat, “ara sıra kitaplarına filan bakıyorlar ya.”

“İnsan yeğenlerinden gocunur mu, ne ayıp!”

“Ne derseniz deyin, ben buraya taşınacağım ve kapıma da bir kilit asacağım. Benden izinsiz odama hiç kimse giremeyecek.”

“Annemin haberi var mı bu yaptığından?”

“Var.”

“Ne halin varsa gör ama Allahaşkına bu kadar gürültü yapma. Sitare tam dalmıştı, uyandırdın kızı,” dedi Leman.

“O halde bir el verin de şu konsolu karşı duvara çekiverelim, bir an evvel bitsin bu iş,” dedi Sabahat.

“Aaa, deli mi ne! Kadın işi mi bu?” dedi Leman. “Ağır konsolları itmek sana mı kaldı? Belin açılır, gece yatağına işersin valahi.” Odadan çıkmak üzereyken, Sabahat birden heyecanla bağıncı durdu.

“Aaa, bakın bakın! Bilin bakalım, ne buldum!” Yere eğilmiş, toza belenmiş kalınca bir defteri inceliyordu.

“Mehpare Ablam haftalarca aramıştı bu defteri, hatırladınız mı?” diye sordu, doğrulurken. “Herhalde konsolun arkasına kaymış, sıkışıp kalmış. Konsolu yerinden oynatınca pat diye düşüverdi.”

“Şu meşhur hatıra defteri mi o? Hani hepimizin burnundan getirmişti Mehpare; çocuklar aldı diye Sitare’yle Bülent’i suçlamıştı. Emin misin o defter olduğuna?”

“Kırmızı bir lale yok muydu kapağında? İşte iç kapağında da ebru var! Eminim o defter bu, aylarca aradığı...” Sabahat elinde tuttuğu defteri evirip çeviriyordu. Suat uzanıp aldı defteri, üzerindeki tozları üfledi, bir de o inceledi.

“İlahi Mehpare! Çocukların günahına girmiş meğer. Bülentimden bilmişti...”

Odasına inmeye hazırlanan Leman gitmekten vazgeçti. “Senin Bülent’in de az muzur değildi ya, küçükken her şeyi alıp saklardı,” dedi. Kız kardeşinin mavi gözlü, sarı saçlı oğlunu azıcık kıskanırdı Leman. Sitare, annesinin bembeyaz teniyle yeşil gözlerini almamış, buğday tenli ve ela gözlü doğmuştu. Oysa Leman için güzellik, illa beyaz ten, sarı saç ve renkli göz demekti.

“Tozunu al da ver bakayım şunu bana.”

Sabahat defterin sayfalarını açık pencerenin önünde silkeledi, az önce korniştten söktüğü perdeyle silip ablasına uzattı.

“Ayy, bu eski perde defterden daha da tozludur,” dedi Leman, uzattığı elini ateşe değmiş gibi çekerek.

“Bana ver!” Suat defteri Sabahat’tan çekip aldı, rasgele mırıldanarak birkaç satır okudu. Leman kız kardeşinin omzunun üzerinden okunan sayfaya bakıyordu. Sabahat itiraz etti.

“Ama bu defter Mehpare’ye ait. Lütfen okumayın... Ayıp oluyor.” Ablalarının fütursuzluğu karşısında, Sabahat çaresizlikle çırpındı, kendine büyük ablasından daha yakın bulduğu ortanca ablasına yalvardı, “Suat Abla, bari sen yapma, rica ederim.

Keşke bulmasaydım defteri. Lütfen verin onu bana, sahibine götüreyim.”

“Canım ne olacak bir göz atarsak,” dedi Suat.

Sabahat, ablasının elinden defteri almaya çalışıyor, Suat kolunu yukarı kaldırdığı için deftere uzanamıyordu. Birkaç kere zıpladı ama ulaşamadı.

“Suat Abla, ne olursun okuma!”

Suat defteri Leman’a fırlattı. Leman, defterin tozunu unutarak, havada yakaladı, Sabahat bu kez Leman’a doğru koştu.

“Vallahi çok ayıp! ”

“Sen de ukala kesildin başımıza. İyi ki Amerikan mektebine gidiyorsun!” Leman defteri Suat’a geçirdi. Suat tekrar Leman’a fırlattı. Sabahat defteri ablalarının elinden kurtaramayacağını anlayınca kapıyı hızla çarparak çıktı odadan. Sinirli adımlarla aşağı indi.

Suat sayfaları hızlı hızlı çevirerek göz gezdiriyordu yazılanlara.

“Aaa baksana abla, neler yazmış!”

“Suat, acaba okumasak mı?” dedi Leman. O da nihayet terdirgin olmuştu yaptıklarından.

“Aaa abla, bak bak! Neyi yazmış!”

Leman merakını yenemedi, “Neyi yazmış?” diye sordu.

“Beyba’mın İstanbul’a dönüşünü anlatmış.”

“Gemiyle geldiği günü mü, Ankara’ya götürüldüğünü hani?”

“Evet, evet! Bak, neler yazmış, sevinç içinde beyba’mı karşılamaya gitmişiz ve... ve dur okuyorum, çekme defteri... Elimiz böğrümüzde ağlaya ağlaya eve dönmüşüz. Annemin nasıl bayıldığıını filan hepsini, her şeyi yazmış, baksana.”

“Okusana,” dedi Leman. Gözleri buğulanmıştı.

“Yazısı da pek okunaklı değil. Yanıma gel de birlikte okuyalım.”

Bir zamanlar Halim’e ait olan yatağa yan yana oturdular. Defter Suat’ın kucağında duruyordu. Sesli okumaya başladı:

“1340, 11 Eylül.

“Bu sabah Saraylıhanım, hepimizi teker teker sabah ezanında kaldırdı. Ev halkı cümleten orta kattaki sofada namaz kıldık. Namaza çocuklar dahi katıldı. İki gündür yağan yağmur, sabaha karşı durmuş. Bugün hava pek latif! Adeta bir yaz günü gibi güneşli ve sıcak. Bunu hepimiz hayra yorduk. Namazdan sonra kahvaltıya oturduk ama hiçbirimizin boğazından lokmalar geçmek bilmedi. Behice Ablâ’yla ben sadece çay içtik. Alalecele hazırlandık. Çocukları giydirdik. Hilmi Enişte, akşamdan iki adet otomobil çağırmış. Birine Suatlar bindiler, Sabahat’ı da yanlarına aldılar. Halim, ben ve Behice Ablâ, Lemanların otomobiline bindik. Behice Ablamın eli ayağı titriyordu. Hepimiz çok heyecanlıydık ama ona belli etmemeye çalışıyorduk. Rıhtıma varana kadar yol boyunca hepimiz içimizden sessizce dua ettik, Cenab-ı Hak bu sefer ümitlerimizi boşa çıkarmasın diye. Kara Liste’nin haziran başında, Ceride-i Resmiye’de* yayınlanmasından beri, kaçınıcı vapur karşılamaya gidişimiz bu! Lakin aklımıza getirsek de, rıhtıma yanaşan vapurlardan ve Sirkeci’ye gelen trenlerden kaç kere boynu bükük dönmüş olduğumuzdan, aramızda hiç söz etmedik. Bugün içimden bir ses diyordu ki, Reşat Beyimizi getiren vapur, muhakkak surette rıhtıma yanaşmış olacak ve sevgili pederimiz o vapurdan inecek. Buna bütün kalbimle inanıyorum. Hilmi Bey boş konuşmaz; geçen hafta telgraf almış Bükreş’ten, müjdeyi o verdi hepimize. Ben dün gece gözümü kırpmadım. Sabaha kadar Allahıma hayattaki yegâne hamimi bana bağışlaması için dua ettim. Anamı, babamı aldın, canımdan çok sevdiğim kocamı da aldın, ey yüce Rabbim, artık bana biraz olsun acı da baba yerine koyduğum Reşat Beyimi bağışla, sağ salim dönsün evine diye. Sabaha kadar seccadenin üzerinde, başım yerden kalkmadı...”

* Resmi Gazete.

“Mehpare’ye bak hele,” dedi Leman, “sanki sadece o dua etmiş o gece! Ayol bizler evlatlarıyız, elbette bizim canımız onunkinden çok daha fazla yandı. Aylarca gözyaşı döktük, geldi, geliyor diye sevindik, gelmeyince ellerimiz böğrümüzde kaldı, kahrolduk. Ben de heyecandan uyuyamamıştım İstanbul’a vasil olduğunun bir gece öncesi. Ben de sabaha kadar okudum, üfledim.”

“Sen yattığın yerde okuyup üflemişsindir, Mehpare gibi sabaha kadar namaza durdun mu, abla?”

“Ne demek oluyor bu şimdi?”

Suat omuz silkip okumaya okumaya devam etti.

“İçinden oku!” dedi Leman. Kızmıştı kardeşine.

“Sesli oku demiştin ama.”

“İçinden oku. Bitirince verirsin, kendim okurum.”

Suat, dudakları kıpır kıpır, Mehpare’nin yazdıklarını okuyordu. Leman’ın o korkunç günü hatırlamak için hatıra defterine başvurmasına hiç gerek yoktu. Daha dün olmuş gibi gözlerinin önündeydi o gün yaşadıkları. Kahvaltıdan sonra, tam da şu odanın kapısında durmuştu, kucağında Sitare’yle, “Erken uyardırdım çocuğu, uykusunu alamadı, huysuzlanıyor, şunu biraz oyalayıverir misin Mehpare Abla?” diye sormuştu. Mehpare, Halim’i giydiriyordu.

“Elbette Lemancığım,” demişti Mehpare, gözleri kıpkırmızıydı.

Bir an neden ağladığını sormak istemiş, sonra lafla kaybedecek vakit olmadığını düşünerek vazgeçip odasına koşmuştu Leman. Topuzunu yaparken elleri titriyordu heyecandan. Akşamdan hazır ettiği çağla rengi tayyörün içine giyeceği bluzdan sonra anda vazgeçmiş, gardırobundaki bluzların birini giyip diğerini çıkartmış, sonunda krem rengine karar kılmıştı. Üzerindeki tayyör, babalarının gelme umudu doğunca, kızlarına yeni kıyafetler diktirmekte ısrarcı olan annesinin armağanıydı. Üç kızına ve Mehpare’ye, Ahmet Reşat’ı karşılamaya gidecekleri gün giy-

meleri için yeni kıyafetler hazır etmek istemişti ki, kocası hepsinin üzerinde eski giysileri görüp çektikleri sıkıntıyı anlamasın. Elbette eskiden olduğu gibi Fegaro'ya gidilmemiş, eve gündelikçi terzi Katina çağırılmıştı. Kumaşları annesi Tepebaşı'ndaki apartmanın kira gelirinden ödemiş, üç kızının ve Mehpare'nin kumaş ve terzi paraları ayrıldıktan sonra, elinde kalan para kendine yeni bir kıyafet diktirmesine yetmemişti. Anneleri kızlara, uzun zamandır hiçbir yere gitmediklerinden, bej pardösüsünün yepyeni durduğunu söylemişti ama onlar hakikati biliyorlardı. Leman'ın içine bu nedenle yeni tayyörünü giymek pek sinmiyordu fakat çağla yeşili gözlerine o kadar yakışıyordu ki, vazgeçmemişti giymekten. Babası onu en güzel haliyle görsün, tıpkı bıraktığı gün nasıl idiyse, bir taze bahar dalı gibi bulsun istiyordu. Çünkü o, ne Suat gibi tatlı ve sivri dilli ne Sabahat gibi çalışkan ve akıllıydı, o sadece en güzel kıızıydı babasının, ayrıcalığı buydu. Mahir'in çabuk olması için seslendiğini duyunca, küçük şapkasını saçlarının üzerine oturtmuş, yanaklarına bir kere daha allık sürmüştü, aceleyle.

“Nerede kaldın Leman, gecikeceğiz. Arabalar çoktan geldi, hepimiz seni bekliyoruz,” diye bağırıyordu kocası, merdivenin altında.

Aile taşlıkta toplanmıştı. Annesi neredeyse yarım saatten beri kapının yanındaki koltukta, üzerinde pardösüsü, yüzünde tuhaf bir ifadeyle oturmaktaydı; Sitare ve Halim etrafında koşuşturuyorlardı. Çocukların çıkardığı gürültünün farkında bile değildi Behice Hanım. Suat ve kocası Hilmi, kucaklarında Bülent'le çoktan bahçe kapısında bekleyen taksilerden birine yerleşmişlerdi.

“Buyurun efendim, haydi çıkalım artık,” demişti Mahir Bey kayınvalidesine.

Behice Hanım uzun zamandır görmediği kocasının onu nasıl bulacağı endişesine düşmüştü son dakika. Döktüğü onca gözyaşının soldurduğu yüzü, göz kenarlarında çoğalan çizgile-

ri, kendini bırakmışlığın getirdiği yıpranmışlıkla Reşat Bey'in karşısına çıkmaktan çekinir bir hali vardı. Evden ayrılmamak için bahaneler yaratıyor gibiydi.

"Yemeklerin altını kısık tutun da soğumasınlar. Aman pilavı iyi demle kalfa, beyim en çok tereyağlı pilavı özlemiştir. Oturma odasına açık pencereden toz girmiştir, bir kere daha toz alıverin. Saraylıhanım'ın saçlarını taramayı sakın ihmal etmeyin," gibisinden tembihlerinin sonu gelmiyordu.

"Haydi haydi, acele edin biraz efendim, gecikeceğiz," demişti Mahir Bey, kayınvalidesinin koluna girip onu kapıya doğru adeta sürüklerken.

Acele hareketlerle arabalara dağılmışlardı. Yürekleri ağızlarında, aralarında pek az konuşarak, Mehpare'nin de yazdığı gibi içlerinden sessiz dualar ederek gitmişlerdi Tophane rıhtımına doğru. Sabahın ayazında ürpermişti Leman, çantasında hep taşıdığı hırkayı kızına giydirmek istemiş, Sitare huysuzluk etmiş, ana-kız Mahir'den azar işitmişlerdi.

Herkes asabiydi o gün ve sanki yetişmekle mükellef oldukları bir gemiyi kaçırma telaşı içindeydiler. Oysa koşuşturarak gittikleri gemi, rıhtımda demirleyecek ve duracaktı. O gemiden inmesini bekledikleri babaları, yaşamlarını değiştirecekti; ya onları sonsuz bir neşeye ya da derin bir yeise gark ederek.

Ahmet Reşat üst güvertede, sahilde bekleyen yakınlarına el sallayan insanların arasında kendine zar zor bir yer bulmuş, gözleriyle rıhtımı taramış ve onu bekleyen ailesini, onca kalabalığın arasında hemen tanımıştı. Behicesinin üzerinde çok iyi bildiği bej rengi pardösü vardı. Şu yeşil tayyörlü ve şapkalı genç kadın Leman olmalıydı, yanında duran beyazlı ise Suat. Suat'ın epeyce kilo aldığını taa uzaktan görebiliyordu. Acaba hamile miydi?

Mahir Bey'in omuzlarında oturan kız çocuğu Sitare, Hilmi Bey'in kucağındaki küçük oğlan Bülent olmalıydılar. Mehpare ve Sabahat, bahriyeli kıyafetindeki Halim'i aralarına almış, elle-

rinden tutuyorlardı ve Sabahat diğer elini gözlerinin üzerinde güneşe siper etmiş, güvertedeki kalabalığın arasında babasını arıyordu. Sarı saçları her zamanki gibi iki örgü halinde başının üzerinde toplanmıştı.

Ahmet Reşat, rıhtıma yanaşmak için manevra yapmakta olan vapurdan bir kuş gibi uçup karısının omzuna konmak, kızlarını hasretle bağrına basmak, torunlarının enselerine burnunu dayayıp çocuklara mahsus o masumiyet kokusunu içine çekmek, Mehpare'ye sarılıp alnından öpmek istedi. Kavuşma anı bu kadar yaklaşmışken, hasret büsbütün keskinleşmiş gibiydi. Sevdikleri ona ne kadar yakındılar. Onları görebiliyor, neler konuştuklarını duyamasa bile, heyecanlarını vücut dillerinden anlıyordu. Her birinin, geminin küpeştesine üst üste yığılmış insanları gözleriyle teker teker taradığını görüyor, onlara ellerini sallıyor ama bir türlü kendini fark ettiremiyordu. Leman'ın çantasından bir dürbün çıkarttığını gördü. Bu, rahmetli Kemal'in Anadolu'ya geçmeden önce, yadigâr olsun diye dayısına verdiği dürbündü. Evinden ayrılırken, o da dürbünü en büyük evladı olduğu için Leman'a bırakmıştı. Yüreğine bir sızı saplandı Ahmet Reşat'ın, boğazına bir yumru oturdu. Yeğenini bir zamanlar ne kadar çok hırpalamıştı siyasi duruşu yüzünden. Oysa şimdi döndüğü vatan, Kemal gibi düşünenlerin işgalden kurtardığı ve yeniden inşa ettiği vatandı. O, alışkanlıklarına çok aykırı düşen vatanında, yeni yaşama ayak uydurmaya mahkûmdu bundan böyle. Ait olduğu Osmanlı, puslu bir anıya dönüşmüştü. Balkan Harbi'nden malını, mülkünü geride bırakıp canını kurtarmak için can havliyle Anadolu'ya kaçan “suyun öteki yanı” yani Rumeli'den gelenler, bir imparatorluk değil, millet olmaya hevesliyediler. Kafkasya'dan, Kırım'dan sökülüp atılanlar da öyle. Hayat döve döve öğretmişti imparatorluk artığı insanlarına, bir millete dönüşmenin zaruretinin. Şu vapurdan inip hayırlısıyla evine vasıl olması nasip olduğu takdirde, kendi de Türkiye Cumhuriyeti'nin bir vatandaşı olacaktı. Bunları düşündüğü an irkildi, yarasına tuz

basılmış gibi bir acı hissetti. Sultansız, halifesiz yaşamaya alışmak için yüreğindeki yaranın iyileşmesi lazımdı. Yarası zaman içinde kabuk bağlayacak, sonra kabuk düşecek, izini bir müddet daha taşısa da, gün gelecek o iz de kaybolacaktı. İşte ancak o zaman, “Kemal, sen haklıymışsın! Sana, uğruna can verdiğin bu vatan için teşekkür ediyorum oğlum. Ben yaşadığım müddetçe, her nefesimi seni düşünerek alacağım ve her nefeste sana rahmet okuyacağım. Sana söz; oğlunu da senin gibi vatansever yetiştireceğim,” diyebilecekti.

Leman’ın dürbünüyle gemideki kalabalığı teker teker taradığını görünce, artık etrafındakileri rahatsız etmekten çekinmeyi bırakıp başından fesini çıkardı ve sallamaya başladı.

“Ah! İşte orada! İşte orada beyba’m!”

“Nerede, nerede? Bana da göster.”

“Kızım versene şu dürbünü bana biraz.”

“Aaa, gördüm gördüm. Bakın kolunu kaldırmış, fesini sallıyor, şu kırmızılı hanımın hemen arkasında...”

Behice de nihayet görebildi kocasını.

“Ahh! Beyim! Sana kavuşmayı nasip eden Allahıma bin şükürler olsun,” diye haykırdı ve ağlamaya başladı. Ona, az önce, babalarının üzülmemesi için ağlamamasını tembihleyen kızları da ağlıyordu, Mehpare de. Ahmet Reşat, damadının dürbünü kızından alıp kendi gözlerine yerleştirdiğini gördü.

Gemi rıhtıma iyice yanaştı, halatları insanın sinirlerini ürperten bir sesle gıcırdadı. Geminin merdiveni inmeye başladı. Son basamakları yere daha değmemişti ki birkaç polis memuru ve zabıta, henüz havada duran merdivene atlayıp çevik hareketlerle yukarı tırmandılar. Yakınlarını karşılamaya gelenler bir süre daha beklettiler rıhtımda. Nihayet yolcular dar merdivenden teker teker inmeye başladılar.

Leman, tam o anda yüreğini sıkan demir pençeyi, şu an yine hissediyordu adeta.

Vapur boşalıyor fakat babası inmiyor, annesi yüzü kireç gibi beyaz, elinde tuttuğu mendili didikleyip duruyordu. Kötü ihtimali kelimelere dökmek için, aralarında konuşmaya korkarak, gözlerini vapurun merdivenine dikmiş bekliyorlardı. Son yolcu ineli nerdeyse on-on beş dakika olmuştu, artık merdivenden ne inen vardı ne de çıkan. Rıhtımda onlar gibi bekleyen iki aile daha vardı. Önce uzaktan başlarıyla selamlaşıp az sonra birbirlerine yanaşarak çok alçak sesle konuşmaya başladılar. Ailelerden biri gayrimüslimdi, diğer aileyse son meclisin mebuslarından Faik Bey'in ailesiymiş. Annesi, daha önce hiç tanışmadığı bu insanlarla aynı acıyı ve kaderi paylaşmanın verdiği duyguyla yârenlik ediyordu. Neden hâlâ ortada yoklardı, Faik ve Reşat beyler ve Mösyö Andros? Acaba bir fikirleri var mıydı? Yoktu! Kimse bir şey bilmiyordu. Yüzler gergindi, hareketler asabiydi, kadınlar endişelerini dışa vurmamak için azami gayret sarf ederken, erkekler onlara duyurmadan aralarında fısıldaşıyorlardı; yoksa gemide bir sorgulama mı vardı?

“Beylerimizi istintaka mı tabi tuttular acaba? Hiç olmazsa vapurda olup olmadıklarına dair bir malumat verilse ailelere,” diyordu Faik Bey'in hanımı.

“Beyiniz mutlaka vapurdadır efendim. Ben zevcimi gördüm, bize el salladı ama bakınız o dahi bir türlü gelmiyor,” diye yanıtlıyordu Behice, sesi titreyerek.

Yarım saate yakın bir zaman daha geçince Mahir ve Hilmi, diğer ailelerin erkekleriyle birlikte vapura çıkmak üzere kadınların yanlarından ayrılmışlardı. Merdivenin başına geldiklerinde, üniformalı bir görevli yukarı çıkmalarına mâni olmuştu. Leman ve Suat ağlamaya başlayınca, Mehpare gözleriyle duvara yaslanmış sessizce dua eden annelerini işaret etmişti.

“Ağlamayın Allahaşkına Lemancığım, annenizi büsbütün telaşlandıracaksınız. Metanetimizi kaybetmeyelim.”

Mahir ve Hilmi Beylerin konuştuğu üniformalı görevli, koşar adım vapurun merdivenlerini tırmandı. Aynı adam, az son-

ra geri dönerek liman binasına girecekti. Derken, sivil polis olduğunu öğrenecekleri memur kılıklı iki kişi yanaşmıştı yanlarına. Her üç aileyi de rıhtım binasının içindeki müdüriyet odasına davet etmişlerdi. Aileler telaşlı adımlarla memurları takip edip içeri girmişler, bir üst katta ayrı ayrı odalara alınmışlardı. Ahmet Reşat Bey'in akrabaları müdürün odasındaydılar. Müdür izahat veriyordu. Ahmet Reşat ve onun gibi sürgünden dönen diğerleri, bir istimbotla Haydarpaşa'ya götürülüp trene bindirilecekler, Ankara'ya gönderilecekler ve Ankara'da mahkemeye çıkacaklardı. Mahir ve Hilmi, yere yıkılıvermemesi için, yüzü solan Behice Hanım'ı koltuk altlarından sımsıkı yakalamışlardı.

"Hanımefendiyi şöyle oturtun," diyordu müdür, koltuğu işaret ederek. Sabahat, Mehpare'nin eline tırnaklarını geçirmişti, Mehpare de farkına varmadan Sabahat'ın kolunu sıkıyordu. Suat, durmadan mızıklanan Bülent'e susması için bir çimdik atınca çocuk avaz avaz ağlamaya başlamıştı. Hilmi Bey, Mehpare'ye çocukları odadan çıkartmasını rica etmişti. Mehpare çocukları toparlayıp dışarı çıkartmış, Sitare ve Halim koridorda koşuştururlarken, o kucağında Bülent'le, ayakta duracak gücü kalmadığı için yere çömelip sırtını duvara dayamıştı.

İçerde ise Behice cesaretini toplayıp konuşmuştu sonunda. Sesi emrediciydi.

"Zevcimi görmek istiyorum, efendim."

"Elimden bir şey geleceğini sanmıyorum."

"Elinizden bir şey gelsin, rica ederim. Bir dakika için dahi olsa, bunca zamandır hasret kaldığım zevcimi Ankara'ya götürülmeden önce görmek istiyorum. Ne pahasına olursa olsun, bunu temin ediniz. Anlatabiliyor muyum beyefendi? İstirham ederim. Yalvarırım efendim."

Müdür, odasından çıkıp başka bir ofise geçmişti.

Behice, adamın odadan çıkmasıyla ağlamaya başlayan kızlarını azarlamıştı.

“Evinize dönünce ağlarsınız. Pederinize suçlu muamelesi yapan insanların yanında kendinizi bırakmayın sakın!”

Müdürün dönüşü uzun sürmemişti Allahtan, “Görüşmenize müsaade çıkmış. Birazdan Ankara’ya nakledilecek olan beyleri buraya getiriyorlar, yakınlarıyla kucaklaşınsınlar diye. Ama siz çok kalabalıksınız, öyle cümbür cemaat olmaz, aranızdan iki kişiyi seçmeniz söylendi,” demişti Behice’ye.

“Ben ve kızlarım hep birlikte görüşürüz. Beyim çocuklarının hepsini görmek ister.”

“Bana verilen talimat böyle efendim. Ancak iki kişi görüşebilecek.” İçeri giren hademe müdürün kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Müdür, Behice’ye dönmüş, “Beyefendiyi görüşme odasına almışlar. Kim görüşecekse, haydi çabuk olun, hemen gideceğiz,” demişti.

Suat ve Leman aralarında kimin gitmesi gerektiğini tartışıyorlardı.

“Ben kimlerin görüşeceğini tespit ettim,” demişti Behice.

“Sizden gayrı, elbette evlad-ı ekber olarak ben görüşmeliyim anne,” demişti Leman.

“Hayır kızım, madem sadece iki kişiye müsaade var, pederinizle görüşmeye benim yanımda sadece Mahir Bey gelecek. Beyba’nızın damadına bazı talimatları, erkek erkeğe söylemek istediği birtakım şeyler olabilir.”

“Ama anne...”

“Sözümü dinle kızım!” Behice ayağa kalkmıştı. “Haydi Mahir Bey, gidelim efendim.”

Leman, ilk defa lafını dinletememiş olmanın asabiyeti ve şaşkınlığı içinde, Mahir’in kolunda koridorda uzaklaşan annesinin ardından bakakalmıştı. Bu kırılğan, nazenin kadına ne oldu böyle birdenbire, diye düşünüyordu. Hiçbir şeye karışmazken, değil evin idaresini, her gün ne yemek pişeceğinin kararını dahi kızlarına bırakmışken, böyle önemli bir kararı bir anda almış olmasına inanamamış, dudakları titreyerek eniştesine dönmüştü:

“Beni istemedi, annem!”

“Böylesi daha iyi oldu Lemancığım,” demişti Hilmi Bey, “görüşmeye sen gideydin, kardeşlerinle aranızda küskünlük çıkardı.”

“En büyük benim ama!”

Koridordan Bülent’in çığlıkları ve Halim’i azarlayan Mehpare’nin sesi geliyordu.

“Bari çocukları alın da Mehpare’yle birlikte siz eve dönün, Sabahat,” demişti Suat, “acıkmışlardır. Yemek saatleri çoktan geçti.”

“Ben annemi bekleyeceğim.” Sabahat’ın sesi kararlıydı. Kız kardeşlerin arasında en melek huylu diye bilinse de Sabahat’ın bildiğinden vazgeçmeyen evlere şenlik bir dik kafalılığı vardı ki, gitmesi için ısrar etmemişlerdi.

Mehpare’yi ve çocukları toparlayıp eve götürmek Hilmi Bey’e düşmüştü. Leman, Suat ve Sabahat müdürün odasında kalıp yürekleri ağızlarında annelerini ve Mahir Bey’i beklemişlerdi.

Bir süre sonra, Behice odaya tek başına dönmüştü. Sol avucunda sımsıkı bir şey tuttuğu Suat’ın dikkatli gözlerinden kaçmamıştı ama müdürün yanında soramamıştı annesine elinde ne olduğunu.

“Pederinizi çok iyi gördüm, çocuklar,” diyordu Behice. “Gayet sıhhatliydi. Maneviyatı da yüksek. Ben, inanın ki pederinizden daha fazla harap olmuşum.”

“Neler anlattı beyba’m?”

“Teferruatlı konuşacak zamanımız yoktu. Sizleri sordu teker teker. Hepinizi çok göreceği gelmiş.”

“Mahir neden dönmedi anne?” diye sormuştu Leman.

“Halletmeleri lazım gelen mevzular vardı. Birazdan gelir, merak etme.”

Gerçekten de on dakika sonra dönmüştü Mahir Bey.

“Meraklanmayın, pederinizin hiçbir şikâyeti yoktur. En kısa zamanda aramızda olacak. Haydi, biz evimize dönelim artık,” demişti.

Behice merdivenleri kızlarının kolunda inmiş, binanın dışına çıkana kadar hiç konuşmadan dimdik yürümüştü. Yaklaşmakta olan tramvayı işaret eden damadına, “Bir otomobil bulsaydık Mahir Bey,” demişti. “Hiç halim yok ayakta duracak.”

“Efendim,” demişti Mahir, kulaklarına kadar kızarak, “üzümde ne varsa, beyefendiye bıraktım. O katiyen istemedi ama ben çok ısrar ettim. Leman, para var mıydı senin üstünde?”

Kocası yanındayken para taşıma alışkanlığı olmayan Leman’ın canı sıkılmıştı. Sabahat’ın ve diğerlerinin bozuk paraları denkleşmemiş, çaresiz evlerine tramvayla dönmüşlerdi.

Yol boyunca soğukkanlılığını koruyan Behice, bahçe kapısından girip de demir kapıyı arkalarından kapandıktan sonra yere yığılmıştı.

“Aaa! Annem düştü. Koşun, koşun! Mahir, bir şeyler yapın Allahaşkına,” diye bağıyordu Leman.

“Tansiyonu düştü. Çabuk su ve kolonya getirin,” demişti Mahir, eve çantasını almaya koşarken.

Suat, çimenin üzerinde yatan annesinin başına çömelmiş, hâlâ sımsıkı tuttuğu sol avucunu açmıştı. İpek bir mendile sarılı bir şey vardı avucunda. Usulca mendili alıp açmıştı. Aaa, babasının annesine evlenirlerken verdiği, yüzgörümlüğü elmas kuş!

“İlahi anneciğim,” demişti, “ne gerek vardı kuşu rıhtıma götürmeye, bari yakana takaydın.” Kaybolmaması için, pardösüsünün cebine sokmuştu kuşu.

Mehpare, elinde bir bardak su ve limon kolonyasıyla koştu-ruyordu yanlarına, “Ne oldu kuzum? Fena bir haber mi duydu-nuz? Ne oldu bana da söyleyin.”

Kimse yanıtlayamamıştı Mehpare’yi. Mahir, kayınvalidesinin yüzünü suyla ıslatıp kolonya koklatıyordu. Behice kendine gelince katılarak ağlamaya başlamıştı. “Beyimi götürdüler, artık

geri gelir mi bilmiyorum,” diye hıçkırıyordu, “keşke hiç dönmeseydi. Keşke hep gurbette kalsaydı, en azından hayatta olduğunu bilirdim. Kavuşma ümidim olurdu. Şimdi onu ip te sallandırırılar, kurşuna mı dizerler, zindanlarda mı çürütürler, hiç bilemeyeceğim. Gitti beyim, Reşatım gitti.”

“Ağzınızdan yel alsın anne, kötüye yormayın Allahaşkınıza,” diyordu Suat, yaşlar onun da gözlerinden ip gibi inerken.

“Efendim, bu korktuklarınızın hiçbirisi olmayacak, bana itimat edin. Beyefendi bir ay içinde dönecek. Ben iyice soruşturdum efendim,” diye teselli etmeye çalışıyordu Mahir, kayınavi desine söylediklerine kendi de inanmayarak.

Bacakları tutmayan Behice’yi yarı sürükleyerek hep birlikte eve taşımışlar, taşlıktaki koltuğa oturtmuşlardı. Kızlar birbirlerinin omzunda ağlaşıyorlardı mutfakta. Mehpare ağlıyordu, Sabahat ağlıyordu. Kâhya ile Nesime de ağlıyorlardı. Üst kattan, odasına kapatılan Bülent’in hırçın çığlıkları duyuluyordu. Hüs-nü Efendi, neler olduğunu sormaya cesaret edemediği için şaşkın bakışlarla dolanıyordu taşlıkta. Hilmi, merdivenlerden aşağı inerken Mahir’e gözleriyle neler olduğunu sormuş, Mahir ellerini çaresizce yanlara açarak “bilmiyorum” işareti yapmıştı.

“Gitti beyim, gitti,” diye uluyordu Behice, “götürdüler kocamı! Ona kavuştuğumu zannederken ebediyen kaybettim!”

Saraylıhanım, üzerinde uçuşan tüllerle bir hayalet gibi odasından çıkıp yanlarına gelmişti.

“Ne ağlaşıp duruyorsunuz, bilmez misiniz ki devlet vazifesinde baş vermek vardır,” diyordu dişsiz ağzıyla sırtarak, “büyük başın derdi büyük olur.”

Taşlıtakiler donup kalmışlardı. Acaba aklını yitirmiş ihtiyara, Mevla bir cümleyle hülasa mı ettirtiverdi olacakları diye düşünmüş, ürpermişti Behice bir an. Sonra silkinmiş, “Götürün bu deliyi odasına,” demişti etrafındakilere, hayatında ilk defa terbiye sınırlarının dışına çıkarak, “şu anda saçmalık dinlemeye hiç tahammülüm yok.”

Mehpare, Saraylıhanım'ın koluna girerek, merdivenlere doğru sürüklemişti ihtiyarı, "Bu tülleri de nereden buldunuz ayol? Aaa Suat'ın gelinlik duvağı bu! Aman görmesin, kızar şimdi, haydi gelin, odanıza gidip çıkartalım bunu," diyerek.

"Gelin olmak benim de hakkım," diye direniyordu Saraylıhanım, "yüzgörümlüğü de isterim."

Behice yüzgörümlüğü lafını duyunca birden hatırlamıştı: "KUŞUM! Kuşum nerede? Elmas kuşum nerede? Elimde sım-sıkı tutuyordum. Düşmüş olmalı..."

"Ben aldım elinizden siz fenalaşınca," demişti Suat. "Bakın burada işte kuşunuz. İlahi anneciğim neden yanınıza aldınız bunu?"

"Ben kuşu gizlice beyba'nızın cebine koymuştum sürgüne giderken. İhtiyaç hasıl olursa satsın diye. Geri getirmiş. Beni görür görmez, ilk işi kuşumu geri vermek oldu." Yaşlar yanaklarından kayıp beyaz bluzuna damlıyordu Behice'nin, "Onsuz kuşu neleyim ben? Broşu, küpeyi, yüzüğü neleyim can yoldaşım yanımda olmayınca."

Leman nasıl unutabilirdi ki yıllarca uykularını bölen kâbuslarının müsebbibi, o korkunç günü!

Suat, Mehpare'nin defterini usulca yanına bıraktı. Elinin teriyle gözünden süzülen yaşları sildi. "Ne hale gelmiştik beyba'mın sürgünden döndüğü gün, hatırlıyorsun değil mi abla? O günü bir daha yaşamışım gibi perişan oldum. Keşke okumasaydım şu defteri," dedi.

"Ne iyilik ne de kötülük çok uzun sürmüyor Allahtan," dedi Leman. "Beyba'mın götürülüşünden sonra, bir ay kadar hiçbir haber alamadıktı ondan. Bir gecede saçları aklanmıştı anneciğimin. Nerdeyse hayatından umudu kesmiştik ki bir buçuk ayın sonunda çıkageldiydi babacığim. Şükürler olsun, ne zannettiğimiz gibi zindana atmışlardı onu, ne de işkence görmüş-

tü. Mahkemenin hitamında beraat edip dönmüştü. Bayram ettik. Koçlar, koyunlar kestiydik, mahalleliye helvalar, lokmalar dağıttıydık.”

Birlikte yaşamış oldukları keder ve çaresizlik, kardeşleri o an tarifsiz bir sevgiyle birbirine bağlamıştı. Her ikisinin de yüzünde derin bir hüznü vardı.

Defteri kapatıp Leman’a uzattı Suat, “Sen de göz atmak ister miydin?”

“Aman istemem. O tozlu şeye elimi sürmeyeyim.”

“O halde Sabahat odasına yerleştikten sonra, defteri Mehpare’ye götürüp versin,” dedi Suat.

“Sakın gürültü etmeyin Suat. Çok kızarım bak! Sitare hasta, dinlenmesi lazım.”

Kız kardeşleri birbirine bağlayan büyü anında çözülüyordu. Leman odadan çıkıp aşağı kata indi, Sabahat’ın kapısını tıkladı içeri başını uzattı.

“Defterle işimiz bitti. Gidip alabilirsin Suat’tan.”

“İyi. Yoksa Mehpare’ye söyleyecektim hatıratını okuduğunu.”

“Ay, çok korktum,” dedi Leman, “sakın dövmesin bizi şimdi!”

“Siz eğlenin daha benimle. Allah her şeyi görür. Niye böyle şeyler yapıyorsunuz siz iki kardeş? Yakışıyor mu size başkasının hatıratını izinsiz okumak?”

Leman odaya girip kardeşinin karşısında durdu, gözlerinin içine bakarak konuştu:

“Sabahat, ben senin yerinde olsam, böyle ukalalık etmem abılarına. Geçen gün erkeklerle birlikte sinemaya gittiğini beyba’m duyacak olursa görürsün sen kime neyin yakıştığını.”

“Ben erkeklerle sinemaya filan gitmedim.”

“Gittin Sabahat. Celadet Hanım da aynı sinemadaymış. Sizi görmüş.”

“Biz orada iki erkek, beş kızdık. Seni duyan da sinemaya bir erkekle baş başa gittiğimi sanacak. ”

“Kimdi onlar?”

“Mektepten arkadaşlarım. Birini tanıyorsun zaten, hani geçen gün Sitare için mektebe geldiğinde seni tanıştırdığım çocuk, Aram.”

“Şu Ermeni oğlan!”

“Ermeni olmak suç mu?”

“Gayet iyi biliyorsun ki, burada mesele Ermeni olup olmamakta değil. Ne işin vardı sinemada oğlanlarla?”

“Biz kızlarla gittik, onlar da tesadüfen aynı filmi görmeye gelmişler.”

“O zaman sen de evine döneydin.”

“Neden döneyim abla, gitmişim taa oraya kadar. İda Lupino’nun filmi oynuyordu.”

“Bir daha duymayayım erkek çocuklarla sinemaya gittiğini.”

“O ‘erkekler’in biri benim mektep arkadaşım, diğeri de ağabeysiydi.”

“İnsanlar boyuna posuna bakıp onun bacak kadar çocuk olduğunu anlamazlar, adam yerine koymaya kalkarlar, laf çıkar hakkında. Bir daha sakın ha gitme.”

“Emredersin anneciğim,” dedi Sabahat, sesini inceltip çocuk sesi gibi yaparak.

“Doğru söyledin, bu hallerinle bir çocuktan hiç farkın yok, üstelik ben de annen sayılırım.”

Sabahat cevap vermedi. Yanakları sinirden kıpkırmızı olmuş, en çok da ablasının “çocuğu adam yerine koyarlar” demesine kızmıştı. Sabahat, Amerikan mektebine gitmeden önce Fransız mektebinde ortayı bitirdiği için, Aram’dan da, diğer sınıf arkadaşlarından da birkaç yaş büyüktü ama ufak tefek olduğu için, yaşını göstermiyordu. Sınıf arkadaşları Sabahat’ı kendilerine akran zannediyorlardı. Leman odadan çıktıktan sonra, yatağının üzerinde duran kırlentlerden birini hırsla, ablasının kapattığı kapıya fırlattı.

REŞAT BEY'İN YENİ HAYATI

İmparatorluğun asırlara yayılan çöküşünün kapanış sahnesine tanıklık eden son Maliye Nazırı Ahmet Reşat, Sultan Vahdettin'in bir İngiliz muhribiyle ülkeden ayrılmasından kısa süre sonra, hazırlığı sürdürülen idamlıklar listesinde adının bulunduğunu öğrenince, kabinedeki bazı kader arkadaşlarıyla birlikte sürgüne gitmişti.

Ahmet Reşat önce İtalya'da barınmaya çalışmıştı. İtalya, onun gibi pek çok gönüllü sürgünü barındırıyordu o yıllarda. Hayat pahalılığı ile başa çıkamayınca daha ucuz bir ülke olan Romanya'ya geçerek Bükreş'te bir pansiyona yerleşmiş, o günlerin zor şartları altında, ailesinin zaman zaman gönderebildiği parayla geçinmeye çalışmıştı.

Konağın kadınları ise gündelik koşuşturmanın seyrinde, evlerinin dışındaki gelişmelerden nerdeyse bihaber, kendi dertleriyle baş başa yaşayıp gitmekteydiler. Günleri Reşat Bey'den gelecek mektupları ve haberleri beklemekle, geceleri Reşat Bey'in salimen dönüşüne dua etmekle geçiyordu. Başlarına gelen felaket, onları bir yün yumağı gibi birbirlerine bağlamıştı. Aralarında var olan çekişmeler, kıskançlıklar yerlerini tuhaf bir dayanışma duygusuna ve karşılıklı fedakârlıklara bırakmıştı. Her biri, diğeri üzülmesin, incinmesin diye seferber olmuştu. Leman'la Suat dahi dalaşmıyorlardı artık. Gurbetteki babalarının tam da olmalarını isteyeceği gibi, düşünceli, hassas, alçakgönüllü ve idareli davranmaya gayret ediyorlardı. Müsriflikleri sona ermişti. Süs ve giyim masraflarını zaten yıllar öncesinden kesmişlerdi. Erzakları yine eskiden olduğu gibi, Behice'nin babasının Beypazarı'ndaki çiftliğinden geliyordu. Rejim değişmiş olabilirdi ama konaktaki hayat, durgunlaşmanın ve içe kapanmanın dışında pek değişmemişti. Aile para sıkıntısı çekmeye 1920 yılından, hatta Ahmet Reşat'ın nazırlık günlerinden beri alıştı çünkü iflas eden devlet, memurlarına, askerlerine uzun zaman aylıklarını ödeyememişti. Allahtan Behice, varlıklı bir Çerkez ailesi olan Söylemezzadeler'den iniyordu ve babasının tek evladıydı. İbrahim Bey, para yardımına her zaman itiraz ederek yuvasını kendi imkânlarıyla geçindirmeyi tercih eden damadının sürgüne gitmesinden sonra, İstanbul'daki mülklerinin iradını tamamıyla kızına bırakmıştı. Behice eline geçen paranın büyük kısmını kocasına yolluyor, o para da aracılarda elinde, hedefine ulaşmadan heder olup gidiyordu. Behice ve kızları kimseye muhtaç olmadan, yoksulluktan çok kederin ağır bastığı bir ortamda yaşıyorlardı. Hayat çocukların etrafında dönüyor, sokağa, eşe dosta, eğlenceye gidilmiyordu. Gelip gidenleri de azalmış, yatıya misafirleri hiç gelmez, evlerindeki çeşitli müzik aletleri dahi çalınmaz olmuştu. Bir gün Leman piyanosunun başına oturup kızına bir çocuk şarkısı çalmaya teşebbüs etmiş, annesi hemen seslenmişti,

gürültü yapmaması için. Sabahat'ın Berger'den aldığı keman dersleri de iptal edilmişti. Hatta Sabahat, annesini rencide etmek için, odasında bile kemanını çalamaz olmuştu. Behice Hanım kocası sürgündeyken müzik duymak istemiyordu. Sanki hain bir peri her birine değneği ile dokunmuş ve babalarının dönüşüne kadar onları derin bir hüüzünle cezalandırmıştı. Konağın yeniden hayata katılması ancak Ahmet Reşat'ın evine geri gelmesiyle başlayacaktı.

Ahmet Reşat, Bükreş'te binbir zaruretle baş etmek zorundaydı. Tütünün dışında, tüm yeme ve içme alışkanlıklarından feragat etmişti. Zoruna gitse de nispeten kenar mahalle sayılacak semtte bir pansiyona yerleşmişti. Allahtan aynı pansiyonda yarenlik edebileceği iki dostu daha kalmaktaydı. Dininin telkin ettiği tevekkülle, belki birazcık da umutla, günlerin birbiri ardına devrilmesini seyrediyor, mali konularda makale yazıyor, evinden ve dostlarından gelen mektuplarla avunuyor, kendinden çok daha zor durumda olanları düşünüp haline şükrediyordu.

Geride bıraktığı çok kadınlı konağa, damadının ordudan aldığı maaşın yetmeyeceğini bildiğinden, yolladığı mektuplarda ısrarla paraya hiç ihtiyacı olmadığını yazmasına rağmen, karısı ve kızları sürgündeki babalarına para yollamakta ısrar ediyorlardı.

Ahmet Reşat, doğru bir kararla Mısır'a değil, Batı'ya yönelmişti. En azından, karnını doyurabileceği bir tabak dana haşlamasının, kapısı örtülebilen iyi kötü bir helanın, temizce bir yatağın ve sıkıntısını dağıtmak için başvurabileceği erik rakısının bulunabileceği bir yerdeydi. Parasızlığına aldırdığı yoktu da, onu kemiren hasretti. Karısının sıcaklığının, çocuklarının tatlı gevezeliklerinin, ailesinin hasretinin yanı sıra, yeni çekilmiş bir fincan acı kahvenin mis kokusu, ince belli bardakta demlenmiş tavşan kanı çayın dumanı, tereyağlı pilavla kayısı hoşafı, limonlu rokayla istavrit, bahçesinin mor salkımları, şehrinin binbir

renkli g nbatımları, sert poyrazı, sersemletici lodosu, kısacası tüm renkleri, kokuları ve tatlarıyla İstanbul, gözünde tütüyordu. Rüyalarında ada çamlarının arasında dolaşıyordu. Aklı her an memleketinde, kulağı Türkiye'ye dair haberlerdeydi. Dünya- da olup bitenleri İngiliz ve Fransız gazetelerinden, ara sıra da evinden yollanan Türk gazetelerinden takip etmeye çalışıyordu. Sultan Vahdettin'in Hicaz Kralı Şerif Hüseyin'in daveti  zerine Hicaz'a kadar gittiğini ve orada kralın hilafet makamını kendine devretmesi teklifiyle karşılaşarak büyük bir hayal kırıklığına uğradığını da bu gazetelerden öğrenmişti. Zavallı Osmanlı Sultanı, hilafetin kendine devrini bekleyen Hicaz Kralı'nı kızdırıp hiçbir Müslüman ülkesinden davet alamayınca, İtalya'nın San Remo şehrine yerleşmek zorunda kalmıştı. Ahmet Reşat'ın, Sultan'ın çaresizliği karşısında içi parçalanmıştı.

Ahmet Reşat, yağmurlu bir teşrin günü, sadece kendinin değil, atalarının da doğup büyüdüğü aziz İstanbulunun "başşehir"  zelliğini kaybettiğini, o efsanevi şehir yerine renksiz bir taşra kenti olan Ankara'nın merkez ilan edildiğini de yine gazetelerden öğrenmişti. Bunu yapanlar, deli olmalıydılar. O akşam, yatak odasının penceresini d ven yağmura karşı oturmuş, dışarıdaki havayla birlikte gözyaşı dökmüştü.

Yaklaşık iki hafta sonra da, Türkiye'de Cumhuriyet idaresinin kurulduğunu öğrenecekti.

O, dilini bilmediği insanların arasında barınmaya çalışırken, yepyeni bir hayat başlıyordu ülkesinde. Karısı, kızları, teyzesi, Mehpare ve damatları nasıl başa çıkıyorlardı acaba yeni hayatla? Savruluyorlar mıydı? Ayak uyduramayıp perişan mı oluyorlardı, yoksa alışıyorlar mıydı? Ah, ne kadar zordu, sevdiklerinin endişesiyle dopdolu bir yürekle yaşamak!

Allahtan uzun sürmemişti sürgün. 1924 yılının Haziran ayında, 150'likler listesi son haliyle *Resm  Gazete*'de yayınlandığında, adı listede yoktu.

İstanbul'da ev halkının mevlüt okutup kurbanlar kestirerek, helvalar kavurup konu komşuya dağıtarak, türlü kutlamalar yaptıklarını tahmin edebiliyordu. Zaten bu güzel haberi muştulayan ve kutlayan mektuplar da arka arkaya yağmıştı, yağmur gibi. Mahir'le Leman'dan ayrı ayrı zarflarda, Behice ile Suat'tan ayrı kâğıtlara yazılmış ama aynı zarfta, ayrıca Mehpare'den hem kendi için hem Saraylıhanımın ağzından yazılmış mektuplar ve bazı dostlarından, akrabalarından sevinçlerini belirten sürüyle kartpostal gelmişti.

Dönüşünü temin etmek için ona çeşitli yollardan para yollamaya çalışıyordu ailesi. İlk kez itiraz etmemişti. Onu vatanına kavuşturacak bileti alabileceği kadar para hemen gelsindi.

Bir an önce, hain feleğe ödünç verdiği hayatını geri istiyordu. Ailesine, evine, şehrine ve itibarına kavuşmak istiyordu.

Tevfik Paşa'nın kabinesinde, "Millici"lere destek veren nazırlardan biriydi Ahmet Reşat. Batı Cephesi'nde savaşıyor, el altından silah ve para gönderilmesine aracılık ettiğini kimsele asla ifşa etmemişti ama bunu bilen kişiler, onun hakkını da bilgi vermişlerdi Cumhuriyet hükümetine. İstiklal Savaşı'nda şehit olan yeğeni Kemal'in çocukluk arkadaşı İsmail Hakkı Bey ve babası son sadrazam Tevfik Paşa, bu kişilerin arasındaydılar.

Ankara soruşturmalarında aklanarak, bir-iki ay içinde İstanbul'a geri döndü ve uykusuz geçirdiği gecelerde, hep içi sızlayarak düşündü durdu, atılacak bazı küçük adımlarla tarihin akışını değiştirmek mümkün olabilir miydi diye. Çünkü Sadrazam Tevfik Paşa, zamanında, Sultan Vahdettin ile Ankara Milli Meclisi'nin arasını yapabilmek için çok gayret göstermiş fakat o günlerde Sultan'ın inadını kırmak mümkün olmamıştı. Mustafa Kemal, Tevfik Paşa aracılığı ile Sultan'a güç birliği yapmaları için son bir ricada bulunmuştu. Bu iyi niyet teşebbüsü de karşılıksız kalmıştı, çünkü Sultan, ne yazık ki, Ankara Milli Meclisi'nin mutlaka dağıtılacağı umudunu hiç yitirmemişti. Ne tuhaf! Du-

daktan dökülecek tek cümle, bir Sultan'ın, bir saltanatın ve bir milletin kaderini değiştirmeye yetebiliyordu bazen!

Ahmet Reşat, İstanbul'a dönünce, birkaç ay evinde istirahat etti, ailesiyle hasret giderdi, hoş geldin ziyaretlerini kabul etti. Ziyaretler sona erince, evde canı sıkılmaya başladı. Yaşı emeklilik sınırına ermemişti, henüz çalışacak çağdaydı. Yapılan iş tekliflerinin arasından, sürgünde geçen yılların mali kaybını da azaltabilmek için, büyük bir bankanın genel müdürlüğünü kabul etti.

Karısına sürgünden gönderdiği her mektubunda yazdığı gibi, Cenab-ı Hak, bu dürüst kulundan nafakasını yine esirgemişti. Kışları Beyazıt'taki konağında, yazları ise Burgazada'daki köşkünde, iç güveysi damatları, gözünün bebeği kızları, torunları, artık çok yaşlı ve tamamen bunak teyzesi, bu teyzenin gelini Mehpare ve Mehpare'nin oğlu Halim'le, eş dost arasında eski itibarına hâlâ sahip, kimseye muhtaç olmadan hayatını sürdürebilecekti. Sürgündeki çaresiz ve yalnız adam, görünüşte, mazide kalmıştı.

Ahmet Reşat, içinde yaşadığı devrin modasına aykırı düşen demode kostümleri ve gömlekleriyle, köstekli saati, burunları uzun ve küt İngiliz ayakkabılarıyla, getrleriyle hatta günbegün sadeleşen Türkçeyi Osmanlıca kelimeler kullanarak konuşmasıyla, dünyaya bir başka zaman diliminden düşüvermiş gibi duran ve buna rağmen etrafında saygı uyandıran bir Osmanlı'ydı. İlerlemiş yaşına rağmen dimdik taşıdığı ince kemikli Çerkez vücudu, gümüş başlı bastonu, alabros kesilmiş bembeyaz saçlarıyla, mağrur, zarif bir İstanbul beyefendisiydi. Siması hüznünü hiç ele vermese de kendini zaman zaman kullanım tarihi geçtiği için bir kenara atılmış paslı bir makine gibi hissediyordu. Onun ait olduğu "zaman" geçip gitmişti. 'Bir varmış bir yokmuş'un ilham ettiği masalın, 'var'ına olduğu kadar "yok"una da şahitlik

etmişti. Rüşveti, çıkar ilişkilerini, cehaleti ve aymazlığı çok yakından görmüştü. Devletin içten çöküşü kadar dışardan da kuşatılışını seyretmişti. Bir zamanlar yaşadıklarını düşünmek dahi ürpertiyordu şimdi onu; ah, o yeni borç istekleri için talep ettiği görüşmeler! Yüzü yerde, yüreği utançla sıkışırken, başını dik tutmaya çalışarak yaptığı istişareler! Koparabildiği yeni kredilerin faizlerini hesap ederken sırtından boşalan soğuk ter! Utanç, çaresizlik, umutsuzluk! Altı yüz yıllık imparatorluğun çöküşünü görmüş gözlerini, şimdi başka dinamiklerle inşa edilmekte olan istikbale çevirdikçe, yüreğine sebebini bilmediği bir korku doluyordu. Çıkışı olmayan bir labirentte koşup durmuş olduğunu artık biliyordu. Bu fasit daireden çıkabilmenin tek yolu, zamanın akışıyla uygun adım yürümekti. Çok uzun menzilli bir yürüyüşün son adımlarıydı bunlar. Kendi bir ayırkotu gibi kalsa da, çocuklarını yeniden şekillenen ülkesindeki yaşama tam teçhizat hazır etmeliydi. Onun devri kapanmış olabilirdi ama torunları yeni bir dünyada onun gidişinden sonra da uzun yıllar yaşayacaktı. Onları yeni zamanlara hazırlamak, ailenin reisi olarak, göreviydi. Yüreğindeki yangını ancak böyle söndürebilirdi; sorumluluğunu taşıdığı ve sevdiği insanları, yarınlara en iyi şekilde hazırlayarak.

Sabahat'ı, Halim'i, Sitare'yi ve Bülent'i, birkaç dil öğrenebilecekleri okullarda okutacaktı. Onların, Osmanlı'nın sonunu getiren işgalcilerin, sadece dillerini değil, düşünce sistemlerini, kafalarının işleyiş biçimini, dünya görüşlerini iyi öğrenmelerini, ruhlarını kavramalarını sağlayacaktı. Ne demişti İngiliz düşünürü Becket, kralına, “düşmanı yenmek için düşmanın silahını kullan.” Bir İngiliz'den kim daha iyi bilebilirdi sinsiliğin, böl ve yönet'in sırlarını!

Bir gün tekrar boyun eğmemek için Batı dünyasına, onların dilini de, adabını da, ilmini de, huyunu suyunu da öğrenmeliydi Osmanlılar. Ahh, hep böyle yapıyor, sonra dilini ısıırıyordu Ahmet Reşat. Hangi Osmanlılar? Osmanlı mı kalmıştı! Osman-

lılar 1923'ten beri Türk'tüler. Yeni bir adları vardı. Türkiye Cumhuriyeti. Cumhuriyeti kabullenmişti kabullenmesine ve Mustafa Kemal'e vatanını kurtardığı için minnettardı ama ne istemişti canım Gazi, koskoca hanedandan?

Bir İngiltere gibi olamazlar mıydı, farzımuhal?

Şart mıydı bir imparatorluğun ona şan veren geleneklerini bir kalemde silip atmak ve mümkün müydü altı asırlık birikimi hafızadan silebilmek?

Birer hayalet binaya dönüşecek ihtişamlı saraylar, hatıraya dönüşecek cuma selamlıkları ve padişah adı geçirmeden okunacak hutbeler! İslamın koruyucusu olan Sultan'ın bulunmadığı bir ülkede, dine kim sahip çıkacaktı?

Etrafında onun endişelerini paylaşan kimse kalmamış gibiydi. Damadına içini döktüğünde, ne demişti ona Mahir!

“Sultan, endişelerini bildiren mektubunu İngilizlere yollayacağına, Ankara Hükümeti'ne yollamalıydı. Milletinden böylesine korkan ve kaçan birini tahtta oturtmak mümkün olabilir miydi? Rica ederim!”

“Vahdettin'den başka kimse yok muydu koca hanedanda? Sıra kimdeyse o geçerdi başa.”

“Bizim meselemiz illa padişahla değil, itile kakıla, bugünkü sınırın içine sıkıştırılmış olan değişik menşeli Osmanlı halkını, aynı tekne de yoğurup medenileştirecek birinin başımızda bulunmasıyla çözülür efendim.”

Vah vah! En yakınları dahi bu görüşteyseler, şimdi o kiminle dertleşecek, yüreğini kime açacaktı? Korkularını, vehimlerini kiminle paylaşacaktı?

Reşat Bey, gün geçtikçe gördü ki, vehimleri boşunaydı. Sür-gündeyken okuduğu bazı gazetelerin yazdığı gibi dinin yasaklandığı filan yoktu. Cuma namazlarında camiler eskisi gibi doluyordu. Ramazanlarda herkes orucunu tutuyordu. Geldiğinin haftasında evde okuttukları mevlüt, mahallede iyice duyulsun diye pencereleri açmışlar, hocaların gür sesi sokağa taşmıştı. Helvayı ka-

pı kapı dağıtmışlardı. Herhangi bir müdahaleye karşı, hazırlıklı beklemişti Reşat Bey. Boşuna beklemişti. Hiçbir müdahale olmadığı gibi, mahalle bekçisi de katılmıştı mevlüdü dinleyenlere.

Annesiyle babasının Eyüp'teki kabirlerini ziyarete gittiğinde de Müslüman mezarlıklarındaki o asude havanın aynen muhafaza edildiğini görmüş, içine su serpilmişti. Mahzun servilerin arasına serpiştirilmiş alçakgönüllü mezarların başında Fatiha okuyan başörtülü kadınlar, mezarları elindeki teneke kovayla sulayarak bahşiş toplamaya çalışan çingeneler, yeşil örtülü tabutun önünde yürüyen hoca...

Resim aynıydı. Peki, farklı olan neydi?

“Her şey inanılmaz bir hızla değişiyor,” demişti Mahir, “otuz seneye yayılacak zannettiğimiz inkılaplar, bir bakıyorsanız otuz gün içinde benimsenmiş, yerine oturmuş. Her türlü hesabı altüst eden bir sürat var. Demek Osmanlılar bu değişikliğe susamışlar. Yediden yetmişe, verilenleri yudum yudum değil, kana kana içiyorlar. Değişiyoruz efendim, tepeden tırnağa yenileniyoruz. Üstelik bir damla kan akıtmadan muvaffak olunmuş bir ihtilaldir bu!”

“Yaa! Hanedanı devirerek!”

“İhtilallerde kellelerin gitmesine alışılmıştır. Fransız İhtilali’ni düşünün. Rus İhtilali’ni sonra. Bizimkiler, burunları kanamadan sürgüne gönderildiler, biraz haksızlık etmiyor musunuz?”

Cevap vermemişti. Evet, belki de haksızlık ediyordu. Kabul etmeliydi ki, yeni düzene kolayca alışamayacaktı ama bağrına taş basıp yeni dünyada yaşamayı becerecek, onun soyunu yürütecek olan çocuklarına yeni gömlekler giydirecekti, kendi gibi aykırı kalmasınlar diye. Böyle emretmişti kader. Yazı, böyle yazılmıştı. Elllerinde kalan topraklarda yeni bir sayfa açılmıştı madem, bari o temiz sayfa herkese hayırlı olmalıydı.

Ahmet Reşat’ın hayatı sürgün dönüşünde eski günleriyle kıyas kabul etmeyecek ölçüde sıradanlaşmıştı. Her gün herhangi bir devlet memuru gibi sabahları işine gidiyor, bankanın sıkıcı

mali sorunlarıyla meşgul oluyor, mesai bittiğinde evine, ailesine dönüyordu. Ev her zaman olduğu gibi yine kadınlarla doluydu ama hiç olmazsa akşamları erkekçe konuları da konuşabileceği damatları vardı artık.

Akşam yemeklerinden sonra ailece sedirli odada toplandıklarında, Reşat Bey, bir süredir doktor muayenehanesine dönüştürülmüş olan selamlığın ihtiyacını şiddetle hissediyordu. Eskiden olsa, kadınlar kendi aralarında konu komşunun dedikodusunu yaparak cıvıldaşıp dururlarken, erkekler selamlığa iner, memleketin ahvalini konuşurlardı. Şimdi, damatlarıyla ağız tadıyla sohbet etmenin, yokluğunda ülkede nelerin olup bittiğini kadınlar tarafından lafları kesilmeden öğrenmenin ihtimali kalmamış gibiydi. Çocuklar, kadınlar ya da hep tuhaf kıyafetlere bürünerek dolaşan ve kimselerin laf geçiremediği Saraylıhanım hiçbir konunun tamamına ermesine müsaade etmiyorlardı. Sigaralarını yemek sonralarında aşağıdaki muayenehanede içmeyi de teklif edemiyordu çünkü Mahir, hasta kabul ettiği odanın tütün kokmasını istemiyordu.

Oysa Reşat Bey'in merak ettiği bazı hususlar vardı. Mesela, Mahir Bükreş'e yolladığı bir mektubunda, ordudan istifasını hızlandıran sebebin, Edremit civarına yaptığı bir yolculuk olduğunu yazmıştı. Ahmet Reşat ne zaman bu konuya değinse, kaş göz işaretleriyle adeta susturuluyordu. Mahir'in evde bulunduğu, Behice ve kızlarının da alışverişe çıktıkları bir hafta sonu, nihayet damadına bu garip davranışın sebebini sorma imkânını elde etti.

“Neden hanımların yanında Edremit seyahatinden bahsetmek istemiyorsunuz? Onların duymasını istemediğiniz bir hadise mi oldu?” diye sordu.

“O seyahatin mahiyetini ben size anlatayım efendim,” dedi Mahir, “bu mevzu Leman'ı müteessir edebileceği için, onun yanında bahsini pek açmıyoruz.”

“Allahallah? ”

“Efendim, kolera vakalarının artması üzerine geçtiğimiz şubat ayında Edremit üzerinden taa İzmir’e kadar sürecek bir tefiş gezisine çıkmakla vazifelendirilmiştim. Yolculuk o kadar kötü şartlar altında geçti ki size kelimelerle anlatmama imkân yok. Tek tesellim, Doktor Hayim’in de bana refakat ediyor olmasıydı. Yanımıza bolca sulfato, afyon ruhu, asit borik, bizmut şişeleri, süblime vesair kutuları almamıza rağmen, yol üzerindeki köylerde vakaların çokluğundan kısa sürede elimizdeki malzeme tükendi. Hava şartları dersenez, sürekli kar atıştırması ve sert poyraz. Dağ köylerinde arabaları çeken hayvanların ayakları kaydı, arabaların tekerlekleri çıktı. Pek çok yere kar altında yürüyerek vasıl olduk. Dört ayaklı seyyar kerevetlere kaputlarımızı serip üzerlerinde yattık. Her tarafımız tutuldu. Evlerin içi kokudan girilir gibi değildi. Her evde bir-iki vaka vardı. Elimizden geleni yaptık. Kaç vakaya da yetişemeyip cesetleri kireçlettik. Derken, bir dağ köyünde, tipi başladı. Hayvanlar ilerleyemediği için çaresiz yürümek zorunda kaldık. Topuğumdaki eski şarapnel yarası azmış, aşağı vasıl olduğumuzda hiç yürüyemez olmuştum. Sığındığımız evdeki hasta da Hayim’in üzerine kusmaz mı!”

“Aman Allahım!” dedi Reşat Bey, “Aman Allahım! Ben de utanmadan Bükreş’te eziyet çekiyorum sanıyordum. Eee sonra ne oldu evladım? Koleraya yakalanmadınız, inşallah!”

“Hayır, Allah korudu ikimizi de. Bir köylüyü jandarmaya haber vermek üzere kasabaya yolladık. Kusmuklu elbiseleri, battaniyeleri kireçlettik, tütsüledik. Benim yaram iltihaplanmış, ateşim yükselmişti. Yürüyemediğim için, o evde tipi dinene kadar beklemek zorunda kaldık. Hayim Efendi... şey Hayim Bey, artık ‘efendi’yi kullanmıyoruz malumunuz, beni yalnız bırakmadı, ilaç yokluğunda, pansumanlarla idare etti. Bir şekilde İstanbul’a haber yolladık. Tesadüfen Hilmi Bey izin kullanıyormuş. Hemen atladı geldi, eksik olmasın. Tabii Leman’a ve kayınvalide me vaziyet hiç söylenmedi. Allahtan Hilmi Bey gelene kadar kadar hava düzeldi. Bir at arabasıyla dağdan indik, beni sedye üs-

tünde, yürütmeden vapura kadar götürdüler ve salimen İstanbul'a döndük. Eve uğramadan hemen Askeri Hastane'ye gidip yattım. Bir hafta kadar hastanede kaldım. Leman'ın, her ne kadar saklamaya çalışsak da kulağına kar suyu kaçmış, olanları duyunca çok üzüldü, çok ağladı. Benim salgın hastalıklarla uğraşmıyor olmamdan dolayı perişandı. Zaten düşünüyordum, onun ısrarları ve teessürü karşısında, hemen istifa kararı aldım.”

“Bana bunların hiçbirini nakletmediniz mektuplarınızda, Mahir Bey oğlum.”

“Sizin derdiniz kendinize yetiyor diye düşündük, efendim.”

“Siz de burada az çekmemişsiniz meğer! Neyse dua edelim de kötülükler bu anlattıklarınızla sınırlı kalsın.”

“Ailemiz için öyle olsun efendim. Ama memleketimiz için ne yazık ki hayırlı temenniler kâfi değil, daha çok çileler çekmeye namzetiz.”

“Neden böyle buyurdunuz, oğlum?”

“Efendim, bu size naklettığım manzaralar, Trakya ve Ege mıntıkalarımıza dairdir. Şark'ta vaziyet daha da beter. Üzerinden savaş geçmiş, yanmış yakılmış verimsiz topraklar, karasabanların ardında sürüklenen aç biilaç, hastalıklı köylüler, binbir çeşit hastalık. Adana taraflarında sivrisinek yuvası bataklıklar ve sıtma illeti, yukarılarda trahom, frengi, verem gırla. Cüzzam da var. Hükümet hastalıklarla baş etmeye çalışıyor ama hangi birine yetişsin. Yetmezmiş gibi, doğunun aşiretleri hep nümayişe hazır, tetikte bekliyorlar. İngiliz, aşiret reislerine çeşitli vaatlerde bulunup onları sürekli silahla teçhiz ediyormuş. Maksudı, başımıza Kürt belasını sarıp Musul meselesinde elimizi zayıflatmak! Hilmi Bey, Şark'ta vazife yaptığı için yakından biliyor, aşiretlerin hali perişanlık arz ediyormuş. Yoksul halk, reisleri veya şihlari tarafından köle gibi güdülüyor, gelişmelerine müsaade edilmeyormuş. Bu insanları muasır medeniyet seviyesine nasıl çıkartacağız? Hülasa, İstiklal Harbi'ni kazanmakla derdimiz bitmedi. İşimiz yeni başlıyor, efendim.”

Reşat Bey, cevap vermeye hazırlanıyordu ki ön kapının çın-gırağını duyunca sustu, pencereye yürüdü. Sokak kapısının önünde duran taksiden ellerinde paketlerle birileri iniyordu.

“Aaa Fazilet ve Hüviyet gelmişler. Şahber Hanım da şimdi iniyor taksiden!” dedi Reşat Bey, biraz şaşkın.

“Size söylemedi miydi Leman? Ablamla kızları hafta sonu ya-tıya çağırmişti.”

“Bunlar da nerede kaldılar canım, misafirleri geldi, onlar hâlâ sokaktalar!” dedi Reşat Bey. Erkekler merdiven başına yürüdüler. Kapıyı açan kâhya, konuklara, “Sizi bu kadar erken beklemiyorduk efendim, hanımlar henüz dönmediler,” diyordu. Reşat Bey, Kâhya’nın gafını kapatmak için paldır küldür aşığı koştu.

“Efendiiiim, kimler gelmiş! Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Buyurunuz, buyurunuz efendim.”

“Akşamüstü gelecektik ama Naci’nin bu tarafta işi varmış, hazır oraya gidiyorken sizleri de konağa bırakıvereyim, dedi. Ondan biraz erken geldik,” dedi Şahber Hanım.

“Efendim, ne ehemmiyeti var. Burası sizin de eviniz. Keşke Naci oğlum da buyursalardı.”

Kızlar Mahir dayılarıyla öpüşürlerken, Reşat Bey, Gülfidan’ın kulağına eğildi, “Misafire, neden erken geldiniz denir mi hiç! Bu ne densizlik Kâhya!” diye azarladı.

Misafirlerinin ardından ağır ağır merdivenleri tırmanırken, damadının az evvel anlattıklarına kaydı aklı. Evet, memleketin işi zordu ama Allahına bin şükür, kendi küçük dünyalarında mutluluğu tekrar yakalamış gibiydiler. İyi günleri, gelip gidenleri yine eksik olmuyordu. Evin neşesi geri gelmişti. Kimseye belli etmeden, eliyle tırabzanın tahtasına tık tık vurdu Reşat Bey ve kendi ailesi gibi memleketin de feraha çıkmasını bütün kalbiyle temenni etti.

HAYAT AKAN BİR SUDUR

Ahmet Reşat, karısına, küçük kızları Sabahat'ı Fransız orta-okulunu bitirdikten sonra, İngilizce öğrenmesi için Gedikpaşa'daki Amerikan mektebine göndereceğini o kadar kesin bir eda ile bildirmişti ki, kızının mektep mektep dolaştırılmasından hoşnut olmayan Behice, kocasına karşı gelememi. Üstelik damatları Mahir ve Hilmi Beyler de ailedeki bütün çocukların dil öğrenmeleri ve modern bir eğitim görmeleri konusunda kayınpederleri ile hemfikirdiler. Ahmet Reşat, Halim'i de Galatasaray Sultanisi'ne yazdırmaya niyetlenmişti ama Halim askeri okulda okumak istiyordu. Mehpare oğlunun sadece Kuleli'ye değil, herhangi bir yatılı okula gitmesine şiddetle karşı çıktı. Halim evlerine en yakın okul nerede ise orada okumalı, okul çıkışlarında dosdoğru evine dönmeliydi. Onun Halim'den başka kimi vardı ki?

Mehpare, Halim'in büyüdükçe, annesinin düşkünlüğünden sıkılmaya başladığını fark etmedi. Halim, yüzünü hiç görmediği babasının yasını hem hâlâ şiddetle tuttuğu, hem de babasına olan aşırı sevgisini kendi sırtına yüklemiş olduğu için annesine sinirleniyor, düşkünlüğüyle ufkunu daraltan kadından giderek uzaklaşıyordu. Oğlanın konakta en sevdiği kişi, dede bildiği Reşat Bey, en yakın arkadaşı ise Sabahat'tı. Akranı olan Sabahat'la birlikte büyümüş, birlikte oynamış, ilkokula el ele gitmişlerdi. Sabahat okuma yazmayı mahalle mektebinde öğrendikten sonra, Beyoğlu'ndaki Fransız mektebine gönderilirken, Halim annesinin isteği üzerine ortaokula mahallesinde devam etmişti. Sitare ve Bülent ise evlerinin yakınındaki Gedikpaşa Amerikan Mektebi'ne yazdırılmışlardı.

Ahmet Reşat, Latin harfleriyle eğitim gören torunlarına Osmanlıca okuma yazma öğrenmeleri için bir hoca tutmuştu. Hakkı Hoca, haftada üç kere okul sonrasında eve geliyor, önce Sabahat'a Kuran dersi veriyor, sonra da Sitare'yle Bülent'e eski yazıyı öğretmeye çalışıyordu. Sabahat çalışkan ve sakin bir öğrenciydi. Ezberlerine iyice hazırlanmış olarak oturuyordu hocanın karşısına. Sitare ve Bülent ise adamın anasından emdiği sütü burnundan getiriyorlardı. Eski yazıyı bir türlü sökemiyorlardı. Sitare'nin kargacık burgacık yazısı bir felaketti. Bülent ders boyunca pencereye yakın oturup sokakta oynayan çocukları seyreliyor, kendini asla derse vermiyordu. Hocanın eve her gelişinde, taşlıktaki karşılama sırasında hep aynı maskaralık yaşıyordu. Zavallı adamın ya atkısı, ya bastonu, ya da meslerinden biri taşlıktaki yüksek aynalı dolabın üzerine fırlatılıyordu. Gitme vakti gelince, adamcağız yarım saate yakın kayıp eşyalarını arıyor, sonra çocuklardan biri, Sabahat'ın kulağına ifşaatta bulunuyordu. Hüsnü Efendi'nin zemin kattan kapıp geldiği uzun merdivene çıkılarak saklanan eşya aşağı indiriliyor, evin hanımları binbir özür ile hocayı teşyi ediyorlardı. Hoca, Reşat Bey'e saygısından, bu eziyete dayanmaya çalışıyordu.

Çocuklar, Sabahat teyzelerinin ara sıra mazeret beyan ederek, Kuran dersinden affedildiğini gözlemlemişlerdi. Bülent de bir gün, gözleri yerde, ellerini önünde kavuşturup tıpkı teyzesinin zaman zaman yaptığı gibi, “Hocam, benim bu hafta mazeretim var, bu yüzden ders yapamayacağım, efendim,” deyince, Hoca’nın sabrı nihayet taşıtı, küçük oğlanın kulağını çekti, azarladı ve Reşat Bey’e bir mektup yazarak, vazifesinden affını rica etti. Sabahat Hanım’a Kuran dersi vermeye devam edecekti ama Sitare ve Bülent için hem verilen paraya hem de harcanan zamana yazık oluyordu.

Reşat Bey yaramaz torunlarıyla birkaç hafta boyunca hiç konuşmadı, Hoca bir daha onlara ders vermedi ve Sitare’yle Bülent’in eski Türkçe bilgileri de, o güne dek öğrenebildikleriyle sınırlı kaldı.

Sabahat, Fransız mektebinde ortayı bitirdikten sonra, tahsiline Gedikpaşa’daki Amerikan mektebinde devam etti. Sörlerin sıkı disiplininden sonra, kişiliklerin gelişmesine imkân veren bu okulda çok mutlu oldu. Rus, Bulgar, Rum ve Ermeni asıllı bir sürü yeni arkadaş edindi.

Sabahat’ın sosyal hayatı genişleyip renklenirken, Halim’in yalnızlığı giderek artıyordu. Okul dönüşlerinde Sabahat eskisi gibi onunla birlikte tavla veya satranç oynamıyor, okulda başına gelen komik hadiseleri anlatmıyordu. Hemen odasına çekilip borulu gramofona taş plakları yerleştirerek, Fransızca ve İngilizce şarkılar çalıyor ya da okuldan evine birkaç arkadaşıyla birlikte dönüyordu.

Halim, Sabahat’ın ilgisini kaybedince, kendine arkadaş olarak, Reşat Dedesini seçti. Dertlerini onunla paylaşır, derslerini ona sorar, tavlasını onunla oynar oldu. Bu yakınlaşmanın annesini kırdığını, kışkıırdığını fark edemedi. Yaşlı adamla genç çocuğun aralarında gelişen dostluk, Mehpere ile Halim’in konaktaki sonunu getirecekti.

MEHPARE’NİN YENİ HAYATI

Bir bahar günü, evin bütün kadınları konağın arka bahçesindeki çardağın altında serilmiş sohbet ediyorlar, çocuklar etrafta koşuşturuyordu. Evin erkekleri henüz dönmediklerinden, konuşulan konular aşka ve sevgiye dairdi. Mehpare, komşuları Azra’nın büyük aşkına rağmen, sevdiği Fransız subayı ile birlikte Fransa’ya gitmemiş olmasına hayıflanıyordu.

Behice Mehpare’ye, “Sen Azra’nın yerinde olsan gider miydin?” diye sordu.

“Ben mutlaka giderdim,” dedi Mehpare, “Kemal’in peşinde gitmeyeceğim yer yoktu benim.”

“Ama Mehpare, Kemal Fransız değildi. O senin dininden, senin milletindendi. Akrabandı üstelik.”

“Fark etmezdi,” dedi Mehpare, “aşk her şeyden üstündür.”

“Ben beyba’cığımı asla aşk uğruna kıramazdım,” dedi Leman, sonra küçük kardeşine döndü: “Ya sen Sabahat, sen annenle babanı kırabilir misin aşk uğruna?”

“Ne biçim sual bu abla? Ben hiç âşık olmadım ki, nereden bilebilirim?”

“Âşık olsun olmasın, herkese soruyorum.”

Oralarda dolanan ve konuşmalara kulak kabartan Halim atıldı, “Ben de Reşat Dedemi aşk uğruna dünyada kırmam.”

“Ya beni?” dedi Mehpare.

Halim annesini duymazlığa geldi. Mehpare yineledi sorusunu.

“Seni de kırmam, anne.”

“Halim, sen dünyada en çok kimi seviyorsun?” diye sordu Mehpare.

“Reşat Dedemi... ve seni elbette.”

“Oğlum, sen beni kırdın bile,” dedi Mehpare, çok hafif bir sesle.

“Aaa Mehpare, amma da alıngansın,” dedi Leman. “Elbette Halim en çok seni seviyor. Anne sevilmez olur mu? Reşat Dedesine hürmeten öyle söyledi. Beyba’mı baba yerine koyduğu için.”

“Neymiş bu beyba’? Nerden çıktı bu beyba’ kuzum? Behice gelin, kızlarına söyle de pederlerini böyle abuk subuk isimlerle çağırmasınlar. Bir türlü terbiye edemedin kızlarını. Beyba da neyin nesiymiş?” Saraylıhanım sağ elinin parmaklarını açıp salladı Leman’a doğru, “Zamanında beş kardeşi yeseydiniz suratınızın ortasına, beyba meyba demez, pederinize beybabacığım diye hitap ederdiniz. Dayak cennetten çıkmadır ama ben Reşatıma anlatamadım bunu. Bana bıraksalar bir haftada mum ederdim hepinizi.”

“İlahi Saraylıhanım,” dedi Behice, “siz kızları hâlâ çocuk zannediyorsunuz. Ayol, onların kendi çocukları var artık. Sonra ne olmuş yani pederlerine beyba’ diyorlarsa? Beybabayı kısaltıveriyorlar. Ne var bunda?”

“Haydaa! Ne zaman evlendiler bunlar da çocuk sahibi oldular? Benim fikrimi hiç almadınız. Aşkolsun size!”

Behice ve kızlar kıkırdadılar. Mehpare gülmedi, dalgındı. Oğlunun en çok onu değil de Reşat Dedesini seviyor olmasının kederi, lök gibi oturmuştu yüreğine. Yavaşça kalktı hasır koltuktan, masanın üzerindeki mutfağa taşıma bahanesiyle içeri girdi. Halim’den başka kimse fark etmedi gözlerindeki hüznü. Annesinin yüzündeki elemin gölgesi Halim’in yüreğine düştü, gizli bir el boğazını sıkar gibi oldu, daralttı oğlanı.

Mehpare odasında, pencerenin önüne gelip durdu, elma ağacının dallarına baktı. Kaç mevsim geçmişti bu pencerenin önünden, kaç kez çiçek açmış, çiçek dökmüş, meyve vermişti elma ağacı. Artık yaşlanmış, kalınlaşmış, hantallaşmıştı, tıpkı Mehpare gibi. Meyve vermez olmuştu. Yakında kuruyup gidecekti.

Mehpare’yi kimler istememişti ki yıllar içinde, o gençken, güzelken, meyve verme çağındayken. Bütün talipler eli boş dönmüşlerdi. Birkaç yıldan beri dul erkeklerden dahi talibi çıkmıyordu. Herkes, Reşat Bey’in rahmetli yeğeninin karısının yeni bir izdivaca asla evet demeyeceğini öğrenmişti. Arada isteyenler çıksa da araçılar sözünü dahi etmiyorlardı artık. Bıkılmışlardı geri çevrilmekten. Sonra, nasıl olmuşsa, birkaç hafta evvel Behice, laf arasında ağzında bir şeyler gevelemişti:

“Sana sormaya bile lüzum duymadan geri çevirdik teklifi,” demişti, “Sirkeci Postahanesi’nde memurmuş adam, elliye yakınmış yaşı. Dulmuş. Sormadım bile huyu nasıldır, maaşı nedir diye. Nasılsa istemezsin diye düşündüm...”

“İstemem Behice Abla,” demişti Mehpare.

Şimdi, kendi gibi zamanla kalınlaşmış ağacın önünde durmuş düşünüyordu, Halim’le bu evden uzaklaşıp tek başlarına bir evde yaşamaya başlarsa, oğlu en çok onu sever miydi? Kalabalık konağın içinde, yarenliği akranı Sabahat’la, derslerini babası yerine koyduğu Reşat Dedesiyle yapıyor, ana sevgisini ise evin için-

deki kadınlar ordusuna paylaştırıyordu. Halim'in bir değil adeta beş annesi vardı evde. Behice, saygı duyduğu annesiydi, Leman'la Suat genç güzel anneleriydi, Saraylıhanım her an şımara-bildiği ve tüm kabahatleriyle sığınabildiği limandı. Kendine an-neliğin beşte biri düşüyordu ve oğlu, Reşat Dedesini öz annesin-den daha çok seviyordu. Boş bulunup ağzından kaçırıvermişti iş-te. Halim'e iyiliği için yasaklar koyan, üşütmesin, hastalanmasın diye peşinde koşturan, dırdır eden ve arkadaşlarını sürekli tenkit eden hep kendiydi; öz ve has anası! Bu nedenle mi sevdireme-miştii kendini oğluna? Acaba ayrı bir evi olaydı, o evde oğluyla baş başa kalaydı, -ki bu ancak bir izdivaçla mümkün olabilirdi,- Halim sadece ona kalır, onun olur ve en çok onu sever miydi?

O gece sabaha kadar uyuyamadı Mehpare. Yatağında döndü durdu. Sabah ezanında çıktı yatağından, namazını kıldı. Uzun süre seccadenin üzerinde tespih çekti ve düşündü. Bütün gün düşünceliydi. Akşam sofrayı kurarlarken bir ara yemek odasında yalnız kaldıklarında, ağzını aradı Behice'nin. Behice şaşırdı. On-ca münasip talibi, genç, yakışıklı, varlıklı erkeği geri çeviren Mehpare, şimdi yaşını başını almış bir postahane memuru ile mi ilgileniyordu?

“Doğru mu işittim Mehpare, sen alakadar olduğunu mu söyledin şimdi bana bu adamla?”

“Behice Abla, artık benim de kendime bir yuva kurma zama-nım geldi galiba,” dedi Mehpare.

“Kızlardan biri bir münasebetsizlik mi yaptı sana?” diye sor-du Behice. “Bak Mehpare, sen onların ablasısın, Leman'la Suat senin elinde büyüdüler. Canını sıkacak bir şeyler söylediklerin-de hiç çekinme, ver ağızlarının payını.”

“Kimseye gücenmiş değilim Behice Abla, kızların günahını almayın lütfen,” dedi Mehpare. “Sadece... şey... ben de evlene-ceksem... yani ben de tohuma kaçmadan...”

“Ne tohumu! Gencecik kadınsın. Sen kendin için böyle söy-lersen, ben ne yapayım? Lakin hakkın yok değil Mehpare, hâlâ

çocuk yapacak yaştasın. Bu teklifi getiren Celadet Hanım'ı arayayım bari..." Durdu, gözlerinin içine baktı Mehpare'nin, "Emin misin kızım? Sahiden istiyor musun bu adamı? Beni rezil etme de sonradan."

"Arayın Celadet Hanım'ı," dedi Mehpare.

"Madem niyetliydin, bir yıl önce İsmail Paşaların yeğeni istetmişti seni, yakışıklı, genç bir adamdı..."

"Yakışıklı genç adamlarla uğraşamam Behice Abla. Bu bahsettiğiniz bey dengimdir."

"Celadet Hanım'ı arayacağım ama adamı bir kere görelim. Bakalım için ısınacak mı? Sonra karar veririz, olur mu?"

"Olur," dedi Mehpare. Yüzünde kararını çoktan vermiş insanların huzuru vardı.

Aynı akşam, yemekten sonra Mehpare odasına çekildiğinde kapısı vuruldu, içeri Suat girdi.

"Mehpare Abla, beni bilirsin bazen uluorta konuşurum, seni istemeden kırdımsa özür dilemeye geldim," dedi.

"Annen mi yolladı seni?"

"Evet. O seni üzdüğümünden emin. Ben vallahi hatırlamıyorum ne yaptığımı."

Mehpare Suat'a sarıldı, saçlarını okşadı? "Sen benim biricik Suatımsın, sana darılır mıyım hiç."

"O halde neden gitmek istiyorsun, Leman Ablama mı gücendin?"

"Hiç kimseye gücenmedim fakat yuvadan uçmamın zamanı geldi Suat," dedi Mehpare, "daha fazla beklersem çok geç olacak."

"Evlenmek istediğini bilmiyordum. Hepimiz o defteri kapatmıştık."

"Ben de öyle sanmıştım Suat, fakat bazen öyle bir an geliyor ki fikrini değiştirmek zorunda kalıyorsun. Size daha fazla yük olmak istemiyorum."

“Nasıl söz bu, Mehpare Abla, beyba’m duyarsa çok üzülür. Sen de onun evlatlarından birisin. Bizden ne farkın var?”

“O halde sakın duymasın e mi! Ona bir yuva kurmak istediğimi söyleyin sadece. Halim evini, annesini, haddini bilsin. Sizleri örnek alacağına, kendi imkânları içinde yaşasın.”

“Beyba’m gücü yettiğince ona da kol kanat gerer, okutur eder.”

“Benim de demek istediğim bu zaten. Beyba’n omuzlarında hâlâ kaç kişinin mesuliyetini taşıyor. Sizler ailelerinizle birlikte bu evdesiniz. Saraylıhanım, Allah uzun ömür versin, oldum olası hep beyba’nın sırtındaydı zaten. İbrahim Bey’in vefatından sonra şimdi de Neyir Hanım bu eve yerleşmeye geliyor. Eğer talibim Halim’e sahip çıkar ve tahsil masraflarını da üstlenirse, Allahıma şükredip kabul etmeliyim.”

Suat itiraz edecek oldu, “Hilmi şark seferinden döner dönmez biz ayrı eve çıkacağız Mehpare Abla. Sakın anneme bir şey söyleme çünkü çok üzülecektir, biliyorum ama karı-koca, her ikimiz de öyle istiyoruz,” dedi. “Yani babamın yükü azalacak, ev tenhalaşacak demek istiyorum, bak, belki gitmekten vazgeçersin diye sana sırrımı verdim.”

“Suatçıgım, bak gördün mü, sen dahi baba evinden uçmak istiyorsun. Müsaade et, ben de kendi evimi bileyim.”

“Benim ayrı evde oturmak istemem, ablamdan dolayı. Her geçen gün biraz daha titiz oluyor, kendi odasıyla, mutfaktaki sultanı yetmedi, her yere karışmaya başladı. Geçen gün bir şişe lizol verdi bana, taşlıktaki banyoyu temizleyeyim diye. Bülent çişini sağa sola sıçratıyormuş. El kadar çocuğun çişinde mikrop mu olur?”

“Aldırma sen ona Suat, kötülüğünden değil, huy işte, Saraylıhanım’a çekmiş. O da bunamadan önce aynı böyleydi, her tarafı şartlardı.”

“Ne olur sakın gitme. Gidecek olursan bu evde ben sensiz ne yaparım Mehpare Abla?” Gözleri dolu doluydu Suat’ın.

“Evlenip gitsem bile hep yanınızda olacağım canım. Sık sık sizi ziyaret ederim, bana ne zaman ihtiyacınız olsa gelirim,” dedi Mehpare. Konaktan ayrılmak ona da çok zor geliyordu ama ok yaydan çıkmıştı bir kere.

Galip Bey’e, Mehpare’yi oğluyla birlikte kabul ettiği takdirde, Mehpare’nin evlenme teklifini düşüneceği Celadet Hanım tarafından bildirildi. Aileden hiç kimsenin, Mehpare’nin Halim’in masraflarını yeni kocasına yüklemek istediğinden haberi yoktu. Celadet Hanım’a bu isteğini gizli tutması için yemin üzerine yemin ettirtmişti Mehpare. Galip Bey’den yanıt olumlu geldi. İş, damat adayının ziyarete gelmesi için gün tayin edilmesine kaldı.

Reşat Bey, damat adayı kız istemeye gelmeden, özel olarak konuşmak istedi Mehpare’yle. Mahir’in bir süredir doktor muayenehanesi olarak kullandığı eski selamlıkta, muayene yatağının üzerine Mehpare’yle yan yana oturdular. Reşat Bey, kızın ellerini avuçlarının arasına aldı ve gözlerinin içine bakarak konuştu.

“Senin, öz kızlarımdan farkın yok Mehpare, bu ev senin de evindir, bunu biliyorsun değil mi?”

“Evet efendim,” dedi Mehpare.

“Bu izdivaç işini iyice düşündün mü? Neden bunca yıl bekledikten sonra böyle bir karar aldın kızım?”

“Yaşım geçmek üzere efendim.”

“Sen istedikten sonra, ben elbette muvafakatımı veririm. Lakin şunu bil ki, her an vazgeçebilirsin. Nikâhtan sonra dahi, kocana ısınamazsan ya da bir hatasını görürsen aramıza dönebilirsin. Her zaman.”

“İnşallah geri gelmemi icap ettirecek bir vaziyet olmaz. Bana bugüne kadar yaptıklarınız için minnettarım efendim.”

“Minnettar olunacak bir şey yapmadım kızım. Halim’in fikrini aldın mı?”

“Ona artık benim de bir yuva kurmak istediğimi söyledim. İtiraz etmedi.”

Mehpare, oğluna söylediklerini Reşat Bey’den sakladığı için, hafifçe kızardı. Halim annesinin evlenmesine itiraz etmemiştir ama Mehpare ona, Reşat Bey’in ne kadar saklamaya çalışsa da maddi sıkıntı içinde olduğunu bildiğini, yıllardan beri onlara bakmakta olduğunu ve artık bu aileye yük olmak istemediğini söylemişti. Ana oğul arasında böyle bir konuşmanın yapıldığından Reşat Bey’in haberi yoktu.

“Yeni bir hayata başlarken, evinde huzursuzluk olmasın diye, Halim’i bizimle bırakmak ister misin?” diye sordu, bütün iyi niyetiyle.

Mehpare ayağa fırladı, “Hayır hayır, efendim. Oğlumu bırakamam. Asla bırakamam.”

“Bu ne telaş Mehpare, oğlunu senden alan yok. Ben sadece sordum, yardımcı olmak için.”

Mehpare yerine oturdu.

“Efendim, istirham ederim, böyle bir ihtimalden katıyen Halim’e bahsetmeyiniz. Ben biliyorum ki o burada kalmak ister lakin ben onsuz gidemem. Ayaklarınızın altını öpeyim, Halim bu teklifinizi duymasın.”

Reşat Bey, Mehpare’nin hezeyanı karşısında şaşkındı. “Sen istemedikten sonra, elbette kızım,” dedi, “Halim’e hiçbir şey söylemem. Yalnız onun mektep masrafları var...”

“Galip Bey mektep masraflarını üstlenmeyi kabul etmiş efendim.”

“Olur mu Mehpare! Halim’in ailesi bizleriz. Galip Bey neden üstlensin bizim oğlumuzun mektep masraflarını?”

“Bir aile olacaksak, Galip Bey Halim’e evladıymış gibi davranmalı. Hem hali vakti yerinde biri efendim.”

“Yine de Halim’in tahsil masraflarını ben karşılamak isterim.”

“Halim mektep parasını Galip Bey’in ödediğini bilirse, onu baba yerine koyar ve hürmette kusur etmez. Ancak o zaman sahici bir aile olabiliriz. İstirham ederim müsaade edin efendim.”

Reşat Bey söyleyecek laf bulamadı. Mehpare demek ki bu evden ve hatıralarından tamamen koparak bembeyaz bir sayfa açmak istiyordu hayatında. Buna hakkı vardı.

“Sen bilirsin kızım ama dediğim gibi Halim’e ve sana bu evin kapıları her zaman açıktır,” dedi, yüzündeki hüznü göstermemek için başını öne eğerek.

Mehpare’nin gözlerinden birer damla yaş sessizce yanaklarına yuvarlandı.

Ahmet Reşat ise o an, gözyaşlarını rahatça akıtan bir kadın olamamanın acısını hissetti. Yoksa sadece evinden değil, yüreğinden de çıkıp gitmeye hazırlanan, Kemalinden emanet bu genç kadın ve Kemalinden eser bu çocuk için hıçkırıklarla ağlayabilirdi. Ahmet Reşat, Mehpare’yi hiçbir zaman bir yük olarak telakki etmemişti; ne Kemal’le nikâhlanmasından önce, ne de Kemal’in vefatından sonra.

Ellerini kucağında bağlamış, başını yana bükmüş kendine yalvaran genç kadına içi titreyerek baktı. Evliliğinin üçüncü gününde vatan kurtarmaya gitmişti kocası. Çocuğunu doğurduğu gün dul kalmıştı. Yüzü hiç gülmemişti. Onu başının üstünde taşımaya gayret etse de evlerinde hep sığıntı gibi hissetmişti kendini Mehpare demek ki. Hâlâ gençti ve evlenmek istediğini söylüyordu. Ona düşen, onayını vermektir. Verdi.

“Sen neyi istiyorsan, ben kabul edeceğim, kızım,” dedi. “Hiç kimseye senin arzun hilafına hareket etmesine müsaade etmeyeceğim. Hayat senin. Karar da senin.”

Her ikisi de son derece mahzun, bir süre konuşmadan yan yana oturdular. Sonra Mehpare, Ahmet Reşat’ın elini öperek izin istedi, odasına çıktı.

Mehpare'nin istekli görünmesine ve yaptıkları tahkikatta Galip Bey hakkında herkesten iyi şeyler işitmelerine rağmen, eve derin bir hüüzün hâkim oldu. Kimse Mehpare kendine yeni bir hayat kuracak diye sevinemiyordu. Halim ise doğup büyüdüğü konaktan ve akrabalarından ayrılacağı için üzülüyor, ama annesinin nihayet kendinden başka bir meşguliyeti olacağı için seviniyordu. Yeni bir hayat, iyi gelebilirdi her ikisine de.

Mehpare talibiyle karşılaşmaya gerek görmemişti ama Behice nikâh öncesinde damat adayı ile karşılıklı oturup konuşmalarında ısrarcı oldu.

Elinde kocaman bir paket Hacı Bekir lokumuyla evlerine kendini istemeye gelen Galip Bey'e, kahvesini başı önünde getirdi Mehpare. Yerine oturduktan sonra da başını kaldırıp kocası olacak adamın yüzüne bir kere olsun bakmadı. Bir akşamüstüydü ve ailecek konağın salonundaydılar. Kapıdaki karşılama faslının ardından salona geçildiğinde, Halim sessizce gelip misafirin elini öpmüş, yanlarında pek az oturmuş ve yine sessizce çıkıp gitmişti. Kadınlar kendi aralarında konuşurlarken, Sitare ve Bülent koşuşarak salona bir girip bir çıkıyorlar, Reşat Bey'i ciddiyetle dinlemeye çalışan damat adayının dikkatini dağıtıyorlardı. Reşat Bey, Galip Bey'e Mehpare ve Halim'in onların indindeki önemini anlatıyor, her ikisinin de saadetinin ailesi için ne kadar önemli olduğunu vurguluyordu. Mehpare el üstünde tutulmaya alıştı. Başlarının tacıydı. Ailesinden koptuktan sonra da alıştığı sevgi ortamını mutlaka bulmalıydı. Leman, Suat ve Behice, Galip Bey'den gözlerini kaçırarak Mehpare'ye nakletmek için, adeta her bir santimetrekaresini ezber ediyorlardı adamın. Orta boylu, saçları hafifçe açılmış, yeni kestiği badem bıyıklarının yokluğuna henüz alışmadığını belli eden tuhaf tikiğin dışında hiçbir özelliği olmayan biriydi. Ne yakışıklı ne çirkindi. Öğrendiklerine göre kötü alışkanlıkları yoktu. Meyhaneye da-

danmaz, rakıyı ancak düğün dernekte içerdi. Çapkınlığı duyulmamıştı. Belli ki adamcağız kocaya giden kızının ve rahmetli karısının yokluğundan doğan boşluğu gidermek için evleniyordu.

“Bizim Mehparemiz çok marifetlidir,” diyordu Behice, “elinden gelmeyen iş yoktur.”

“Galip Beyciğim, çok şanslısınız maşallah,” diyordu, bu işin mimarı Celadet Hanım.

Adam boynu hafifçe sağa eğik, yüzünden eksik etmediği bir gülümsemeyle oturuyor, ara sıra kaçamak bakışlar atıyordu Mehpare’ye. Saraylıhanımın, onca tembihe rağmen bir ara içeri gelip Galip Bey’i komşu köşkün bahçivani zannetmesinin dışında, ciddiyetle sürdürülen ve herkesin yüreğini sıkan ziyaret sona ererken Behice, Galip Bey’e döndü ve “Eminim aranızda konuşmak isteyeceğiniz bazı hususlar vardır, efendim. Biz sizi yalnız bırakalım, rahatça görüşün,” diyerek ayağa kalktı. Reşat Bey şaşırıldığını belli etmedi. Behice önde, kızları ve kocası arkada odadan çıktılar. Kısa bir süre sonra Leman geri gelip yerinden kıpırdamamakta ısrar eden Saraylıhanım’ı koluna girerek oturduğu koltuktan zorla kaldırıp götürürken, Mehpare’ye göz kırptı.

Reşat Bey holde karısına, “Buna lüzum var mıydı Hanım?” diye sordu, “Odada ikisini yalnız bıraktık, adam bizi ne zannedecek şimdi?”

“Hangi devirde yaşıyoruz Reşat Bey?” dedi Behice ince kaşlarını havaya kaldırarak, “Cumhuriyet boşuna mı kuruldu ayol? Erkeklerle kadınlar ne zamandır birlikte sohbet ediyor, raks bile ediyor. Ne çıkar konuşmaktan? Belki gönlü sevmez, vazgeçer. Bırakalım hele, konuşsunlar, tanışsınlar.”

On dakika geçmemişti ki, Mehpare Galip Bey’i aşağı kapıdan geçirip oturma odasına yanlarına geldi.

“Adamı nasıl buldun? Ne konuştunuz?” diye sordu Behice.

“İyi bir adama benziyor,” dedi Mehpare, “Halim’e karşı müşfik olursa, benim için mesele yok.”

“Emin misin Mehpareciğim?”

“Eminim Behice Abla.”

“Son pişmanlık fayda etmez, bilesin.”

“Biliyorum.”

“Eh, hayırlısı olsun o halde.”

Gece, konaktakiler yatak odalarına çekildiklerinde, Behice, “Bakin ne diyeceğim Reşat Bey,” dedi, “Mehpare’ye Kemal ile evlenirken layıkıyla bir çeyiz düzememiştik. Harp içindeydik. Şimdi de imkânlarımız iğnesinden ipliğine çeyiz hazır etmeye el vermiyor. Düşündüm de pederimin Pera’daki apartmanının giriş katını ona helal etsek. Çok hakkı geçti bize, çocuklarımızı o büyüttü, Sabahatımızı o emzirdi. Böylece yüzü de yerde kalmaz kocasına karşı, mülküyle gitmiş olur. Galip Bey de kızımıza verdiğimiz ehemmiyeti anlar, ona göre muamele eder Mehpare’ye.”

“Mehpare pederinizin akrabası değildir. Doğru olur mu? Kemikleri sızlamaz mı?”

“Üzerine geçirmeyiz daireyi. Yaşadığı müddetçe varsın otursun içinde. Kızlarımıza da tembihleriz, bizden sonra dahi Mehpare’yi o evde barındırmaları için. ”

Ahmet Reşat’ın yüreği minnetle doldu. Behice yaşlandıkça her gün daha müşfik ve düşünceli bir insana dönüşüyordu. Karısının ellerine sarıldı, öptü.

“Allah sizden razı olsun, güzelim” dedi, “beni ne kadar rahatlattınız, anlatamam.”

Mehpare’nin rüzgârda öne eğilmiş bir söğüt dalı gibi duran elemli silüetinin odalarda gezinen gölgesi, günlerce konağın camlarına yansdı. Sonra, Beyoğlu’ndaki nikâh dairesinde, yakın dost ve akrabaların arasında resmi nikâhı kıyıldı. Yıllar önce, konakta bir hocanın nezaretinde kıyılan ilk nikâhından ne kadar da farklıydı bu seferki nikâh. Mehpare lacivert bir tayyör giymiş,

kızların zoruyla tülünü çekik gözlerine indirdiği bir minik şapka takmıştı başına. Ellerinde eldivenleri, omzunda Behice'nin ısrarla ödünç verdiği kürk etol vardı. Güzel yüzü makyajsız ve hüznüydü. Masanın başında oturan nikâh memuru malum kelimeleri tekrarlarlarken, o içinden sevdiği ile konuşuyordu.

“Kemalim,” diyordu, “zannetme ki sana ihanet ediyorum. Ben sadece ve hep seni sevdim. Benim biricik erkeğim sensin ve senden bana kalanın sevgisini başkalarıyla paylaşmamak için evleniyorum, bunu bil. Halim sadece sana ve bana ait olsun diye. Çünkü bu dünyada, senin hayalinden ve Halim'den başka hiçbir şeyim yok benim.”

Kimsenin yüzünün gülmediği nikâhın bitiminde, Pera'da, Haliç manzaralı İbrahim Bey Apartmanı'nın giriş katında kendi için düzenlenmiş evine, oğluyla birlikte gelin gitti Mehpare. Yeni hayatına başladı.

Konaktakiler ilk birkaç haftayı Mehpare'siz ve Halim'siz geçirirken zorlandılar. Her sabah kahvaltı sofrasını elleriyle kuran Mehpare'nin görevini üstlenen Nesime sofrayı aynı özenle düzenleyemiyordu. Nesime, ya Reşat Bey için Mısır Çarşısı'ndan alınmış tuzsuz peyniri, ya peçeteleri, ya bal kaşığını ama mutlaka bir şeyi eksik koyuyordu masaya. Sabah kahvelerinin fallarını Neyir Hanım üstlenmişti ama Mehpare'nin yerini tutamıyordu. Kızlar kahve ve çay sohbetlerinde, onun yokluğunu şiddetle hissediyorlardı. Suat'ın ablasına, Behice'nin Saraylıhanım'a, Le-man'ın Nesime'ye dair şikâyetlerini aktaracakları Mehpare yoktu artık. Sırdaşları, dert ortakları gitmişti ve onu çok arıyorlardı. Sabahat ise, bir müddettir ihmal ettiği Halim'i özlüyordu. Sessizliğini korumasına rağmen, Mehpare'yle oğlunun yokluğu en çok Reşat Bey'i hüznlendirmişti. Kemal'i bir kere daha kaybetmiş gibi hissediyordu kendini. Karısı ve kızlarından sık sık Meh-

pare'yi ziyarete gidip keyfinin yerinde olup olmadığını gözlemlemelerini istiyordu.

“Yeni evli bir insanın evine zırt pırt gitmek yakışık almaz,” demişti Behice.

“Sabahat'ı yollayın. Mektepten çıktıktan sonra Halim'i ziyaret bahanesiyle uğrasın. Evine gitmezseniz, iyi olduğunu nasıl tespit edeceğiz?”

Sabahat iyi haberlerle döndü. Mehpare, yeni evine ve kocasına alışmış görünüyordu. Ailesini özlemenin dışında hiçbir şikâyeti yoktu. Sonraki günlerde, konaktakilerin ısrarı üzerine, konağa haftada bir ziyarete gitmeyi âdet haline getirecek, bu ziyaretleri Reşat Bey'in de evde olacağı saatlere denk getirmeye gayret edecekti.

Yavaş yavaş Mehpare yeni evine ve kocasına, konaktakiler de onun yokluğuna alışmaya başladılar. Halim için bu ayrılık daha sancılı oldu. Annesi, onu içine doğduğu dünyadan alıp bambaşka bir denize atmıştı ve alışık olmadığı sularda yüzmesi kolay olmuyordu. Konaktaki hayatını çok özlese de, biliyordu ki artık oraya ait değildi. Konağa gittiği zamanlar, büyük bir sevgiyle karşılanıyor, Reşat Bey mutlaka cebine biraz para koyuyor, Sabahat eğer evdeyse, onunla uzun uzun sohbet ediyordu. Ama çoğu kez Sabahat evde olmuyordu. Sabahat'ın da bir başka dünyası vardı artık.

HAYAT AKAN BİR SUDUR

Sabahat, aynanın önündeki taburede ayak bileklerine kadar uzanan sarı saçlarını önüne akıtmış fırçalarken, yorgun düşen kollarını bir süre dinlendirdi sonra saçlarını iki uzun örgü yaptı, örgüleri çaprazlama başının üzerinde topladı, firketelerle tutturdu. Dolabından birkaç elbise, etek ve bluzu çıkarıp yatağının üzerine serdi, inceledi, aralarından hiç vazgeçemediği krem rengi dantelli bluzla lacivert eteği ayırdı. Giyindi. Usulca merdivenleri indi, bir kat aşağıda birkaç ay öncesine kadar kendine ait olan odada yatan Sitare'nin kapısını tıklattı.

“Ödevlerini yaptın mı Sitare?” diye sordu.

“Okumamı bitirdim ama hesabı yapamadım.”

“Neden?”

“Problemleri çözemiyorum.”

“Getir bakayım defterini.”

Sitare işlemleri yaptığı defteri teyzesine uzattı.

“Ne var bunu anlamayacak kızım? Bak ben sana bir tane halledeyim, misal olsun, diğerlerini ona baka baka yap, e mi?” Sabahat problemi çözmeye başladı. Sitare omzunun üzerinden seyreliyordu.

“Al bakalım. Şimdi ikinci problemi sen çöz.”

Sitare defteri aldı, önce bir şeyler karaladı sonra vazgeçti.

“Yapamıyorum. Anlamıyorum işte. Hepsini sen yapsana teyze, ne olur. Yalvarırım sen yap.”

“Ben yapamam. Bu senin vazifen Sitare! Ben zaten gidiyorum şimdi. Dönünce bakarım.”

“Ama anlayamıyorum, teyze.”

“Dikkatini verirsen anlarsın. Hadi bakalım, şimdi otur çalış.”

Sabahat vızıldayan Sitare’ye yüz vermedi, saçlarından öpüp taşlığa indi, sırtına lacivert pelerinini alıp çıktı. Bahçede başını kaldırıp yukarı baktığında Sitare burnunu cama dayamış, yaşlı gözlerle el sallıyordu teyzesine. Sabahat, yeğenine bir öpücük gönderdi, bahçe kapısını sıkıca çekti, hızlı hızlı yürüdü caddeye doğru. Sokağın caddeyle kesiştiği noktada, sınıf arkadaşlarından birinin çay partisine gitmek üzere, Aram’la buluşacaktı.

Annesi ve ablaları Beyoğlu’na alışverişe inmişlerdi, alışveriş sonrasında Leman’ın Pera’da oturan görümcesi Şahber Hanım’ı ziyarete gideceklerdi. Şahber Hanım onları mutlaka beş çayına alıkoyardı ve eve saat yediden önce dönemezlerdi. Babası ise her çarşamba geç saatlere kadar süren heyet toplantısında olurdu. Sabahat, dudaklarında günün modası bir şarkıyla kuş gibi seke seke yürürken, gözüne dökülen bir tutam saç örgüsünün içine sıkıştırdı, daha kırmızı görünsün diye dudaklarını dişledi.

Sabahat altı sularında eve döndüğünde annesi ve ablaları henüz gelmemişlerdi. Üzerini değiştirdi, Sitare'nin odasına uğradı. Kız yatağına uzanmış, İngilizce bir roman okuyordu.

“Riyaziye dersini bitirdin mi Sitare?” diye sordu.

“Hayır teyze, bitiremedim.”

“Neden ama? Ben sana nasıl yapılacağını göstermiştim.”

Sitare omuz silkti.

“Böyle giderse sınıfta kalacaksın.”

“Kafam almıyor,” dedi Sitare, “sınıfta kalırsam, kovulur muyum teyze?”

“Allah korusun. Çalışırsan sınıfta filan kalmazsın.”

“Vallahi çalışıyorum ama anlamıyorum işte.”

Sabahat, Sitare'nin ödev defterini eline alıp karıştırdı. Yarım kalmış problemlere bakıp başını salladı. “Gel beraber yapalım.”

“Şimdi olmaz. Çok heyecanlı bir şey okuyorum.”

“Ne?”

“*David Copperfield*.”

Sabahat fazla uzatmadan çıktı odadan. Doktor eniştesi ve Leman Ablasıyla konuşmaya karar verdi. Havai bir çocuk olan Sitare'nin mutlaka hususi ders alması ve disiplinli bir sistemle çalışması gerekiyordu.

Akşam yemeğinden sonra çocuklar odalarına çıktıklarında Sabahat, ablasına Sitare'ye dair düşüncelerini söyledi. Leman'la kocası da kızlarının biraz dalgacı olduğunun farkındaydı. Sitare kesinlikle aptal değildi. Dile yeteneği olduğu da aşikârdı. İngilizceyi hemen sökmüş, daha önceleri Fransız mektebine giden teyzesinin kitaplarını karıştırarak az biraz da Fransızca konuşur olmuş, evde çalışan Rum hizmetçilerden Rumca, Ermeni bahçıvanlardan Ermenice kelimeler, Şahber Hanım'ın Almanya'da öğrenim gören çocuklarından Almanca şarkılar öğrenmişti. Fakat tembeldi, ödev yapmaktan hoşlanmıyordu ve aritmetikte fena takılıyordu.

“Sen onu her gün biraz çalıştırsan, hiç olmazsa derslerini bitirene kadar nezaret etsen ne iyi olurdu,” dedi Leman.

“Abla ben zaten elimden geleni yapıyorum ama benim çalıştırmam yetmez. Benimle yüz göz oluyor. Bir zaman sonra dersten sıkılınca şımarıyor ve beni ciddiye almıyor.”

“Bir hoca mı tutsak acaba?” dedi Mahir.

“Bizim çocukların hocaya ettiklerini görmedik mi?” dedi Leman.

“Bülent’le birlikte oldukları zaman azıyorlar. Tek başına ders alırsa, faydasını görebilir. Acaba senin mektebinde ona ders verecek birini bulabilir miyiz?” diye sordu Mahir. “Araştırır mısın lütfen.”

“Elbette enişte,” dedi Sabahat.

Birkaç gün sonra, Sabahat ablasına, aritmetiği çok kuvvetli bir arkadaşından bahsetti. Pek terbiyeli, kibar bir gençti ve aile bütçesine katkıda bulunmak için zaten birkaç küçük öğrenciye daha ders vermekteydi. Üstelik herhangi bir hocanın isteyeceği ücretin sadece yarısını talep ediyordu. Haftada üç gün, derslerden sonra, mektebin kütüphanesinde ya da eve gelerek Sitare’ye yardımcı olabilirdi.

“Eve gelsin,” dedi Leman, “hem gözümün önünde olsunlar hem de Sitare ikindi kahvaltısını edebilsin.”

Suat, “Bülent’in de İngilizce imlası pek zayıf. Acaba benim oğlanla da alakadar olur mu?” diye sordu.

“Sorarım kendisine,” dedi Sabahat.

Akşam yemeğinden sonra, oturma odasında gramofonun başında toplanmışlardı. Çocuklar Sabahat’ın Fransızca taş plaklarını çalmasını bekliyordlardı. Mahir Paris’te ihtisas yaparken öğrendiği bir-iki dans figürünü gösterecekti karısına ve baldızlarına. Sabahat gramofonu kolunu çevirerek kurdu, plağı yerine yerleştirdi, iğneyi özenle plağın dış kenarına oturttu ve sevinçle bağırdı:

“İşte size çarliston! Haydi bakalım, herkes dansa!”

Mahir, Leman’ı ve baldızlarını iki yanına alıp figürleri göstermeye başladı. Dansa Sitare ve Bülent de katıldılar.

“Acaba ben de denesem mi?” diye soran Behice’ye kocası, “Daha neler hanım! Düşüp bir tarafınızı kırarsınız maazallah,” diye müdahale ediyordu ki, bir çığlık duyunca, kapıya doğru döndüler. Neyir Hanım, gözleri yuvalarından uğramış, kapıda duruyordu.

“N’apıyorsunuz Allahaşkına çocuklar? Düşeceksiniz ayol. Kemikleriniz kırılacak.”

“Dans ediyoruz büyükanne, sen de gel,” dedi Sitare yaşlı kadını kolundan çekerek. Neyir Hanım kolunu kurtardı. “Ayol bu evde bir deli var zannediyordum, bunların hepsi delirmiş,” dedi. “Mahir Bey oğlum bari sen yapma! Nedir o öyle cezbeyle tutulmuş gibi.”

“Bu yaptığımız çarliston büyükanne. Şimdi çok moda,” dedi Sabahat, “otur da seyret bizi.”

“İstemem aman. Ben Saraylı’dan kaçayım derken, doluya tutuldum. O hiç olmazsa bu kadar gürültü çıkarmıyor,” diyerek kapıyı kapatıp gitti.

Ev halkı, ihtiyarların ikide bir odalarına girip çıkmasına, konuşmalarını bölmesine o kadar alışmışlardı ki, hiçbir şey olmamış gibi dans etmeye ve eğlenmeye devam ettiler. Plak sona erdiğinde, dans edenler nefes nefese ve ter içinde yerlerine oturdu. Sabahat gramofona yeni bir plak yerleştirmekle meşguldü ki, babası gözlüklerinin üzerinden bakarak, “Sabahat, unutmadan sorayım, kimmiş bu Sitare’ye ders verecek olan riyaziyeci? Adı neymiş?” diye sordu.

“Benim mektepten arkadaşım beyba’cıgım. Adı, Aram Bala-yan.”

Leman’la Suat bakıştılar.

“Şu Ermeni oğlan mı? O mu ders verecek bizim çocuklara?” diye sordu Suat.

“Çok akıllıdır,” dedi Sabahat. “Sınıfının sadece birincisi değil aynı zamanda mümessili de. Kütüphaneye de o ilgileniyor. Pek marifetli. İnanmıyorsanız gelin bir gün mektebe, hocalara sorun.”

“Daha neler,” dedi Leman. “Oğlanı imtihan mı edeceğiz?”

“Öyle deme Leman, kimin nesi olduğunu tahkik ettirmek lazım. Evimizin içine sokacağımız kişi hakkında nereden malumat edinebiliriz acaba Sabahat?” diye sordu Mahir.

“Arkadaşım dedim ya enişte.”

Mahir sinirlendi. “Mektepte birkaç saat gördüğün insanın huyunu suyunu bilmen mümkün mü kızım? Ailesini tanıyor musun? Ahlakı hakkında malumatın var mı?”

Sabahat şaşırды. Eniştesi böyle çıkışlar yapmayan, neşeli, eğlenceli ve müşfik bir adamdı ama son zamanlarda aşırı yoruluyor, saati saatine pek uymuyordu. Sabahat, eniştesinin asabiyesinde ablasının da payı olduğunu düşünüyordu. Leman, selamlığa açılan holü bir soyunma odası haline getirmiş ve oraya bir hamam tesisatı döşetmişti. Hastaneden binbir mikrobu üzerinde taşıdığına inandığı kocasından eve her gelişinde, burada tepeden tırnağa soyunmasını, küçük hamamda su dökündükten sonra yukarıya, bizzat hazır ettiği ev giysilerini giyerek çıkmasını talep etmişti. Behice Hanım, kızına müdahale etmek istemiş fakat Mahir, “Madem Leman’ın içi böyle rahat edecek, bırakın istediği gibi yapsın. Eve geldiğimde bir su dökünmek benim de yorgunluğumu alır, sinirlerime iyi gelir,” diyerek çatışmayı önlemişti. Annesi, istediği kadar damadının, aralarındaki yaş farkından dolayı, kızına karşı aşırı zaafı olduğunu düşünsün, Sabahat eniştesinin, Leman’ın haklı haksız tüm isteklerini yerine getirmeye çalışmasını, karısına olan zaafına değil, onun dırdırından kurtulmak istemesine bağlıyordu. Kimbilir bugün de neye sinirlenmişti eniştesi. Münakaşayı uzatmadı, “Eve davet edeyim, tanışın. Üstünüzde iyi bir intiba bırakırsa, ne âlâ! Gözünüz tutmazsa, mektepteki Amerikalı hocalardan birini ayarlamaya çalış-

şırım, tabii bir misli fazla para ödemeyi göze alıyorsanız efendim,” dedi. “Çünkü onlar çok para ister.”

Sabahat, sebebini bilmiyordu ama Aram konusunda aşırı hassastı. Lafın daha fazla uzamaması için kalktı, kapıya doğru yürürken bir taraftan da başındaki firketeleri çıkartıyordu. Son firketeyi çekince, kalın bir ipek halatı andıran saç örgüsü başının üzerinden sırtına düştü. Ahmet Reşat’ın gözlerinin önünden şimşek hızıyla, karısına ait çok uzakta kalmış bir resim geçti. Behice’nin, aralarına yer yer ak karışmış açık kumral saçları, birkaç yıl önce perçem perçem kısacık kesilmiş, kulaklarının arkasına atılmıştı ama memnuniyetle gördü ki, Leman’ı kucağına ilk aldığı anda, ona vermiş olduğu doğum hediyesi elmas küpeleri hâlâ kulağındaydı. Eski günlere ne kadar derin bir hasret duymaya başladım, diye düşündü Reşat Bey. Sonra kızının arkasından seslendi, “Yavrum, bizim canavarlara hocalık edecek şu genç adamı davet etmeyi ihmal etme de görelim bakalım, kimin ne siymiş bu Aram Bey.”

ARAM'IN YENİ HAYATI

Merzifon, 1915

Akşam yemeği için sofraya az önce oturmuştı Balayan ailesi. Mercimek çorbasının dumanı, kâsenin yerine tam yerleşmeyen kapağının kenarından yolunu bulup yükselmiş, üzerine eğilen küçük yüzünü ısıtıvermişti Aram'ın.

“Haydi, yerine otur oğlum,” demişti nana.

Aram Balayan, bir tül perdenin ardından hayal meyal seçilen gölgeler gibi puslu ve yarım yamalak hatırlar, o akşamı. Bazı görüntüler ve kokularsa çok net kalmıştır belleğinde. Annesi çorbayla yemek için, küçük küçük doğradığı ekmek parçalarını tereyağında kızartmıştı. Mis gibi kokuyordu hem çorba hem de ekmekler. İştahı kabarmıştı. Kızarmış ekmeklerden almak için

elini uzattığında, ağabeyi kaşığıyla eline vurmuştu. Aynı anda kapı da hoyratça vurulmuştu ki, tam o sırada annesi bir kepçe çorbayı babasının tabağına boşaltmak üzereydi. Annenin tabağı uzattığı kepçe bir an havada asılı kaldı. Babası tabağını önüne geri çekti. Kapı hâlâ vuruluyordu. Annenin kolu hâlâ havada, Aram'ın eli hâlâ ekmeklerin içindeydi. Mutfaktaki hizmetçinin kapıya koşan adımlarını duydular. Dışarıdan konuşma sesleri geliyordu. Baba yerinden kalkıp kapıya doğru yürürken, üniformalı beş kişi -ki onlara zabıta dendiğini sonradan öğrenecekti Aram- birden yemek odasında bittiler. Aram misafir geldiğini sanarak el çırpıttı. Ne zaman misafir gelse evlerine, çocukların nasibine ufak tefek hediyeler düşerdi çünkü. On bir yaşındaki ağabeyi yerinden kalkıp Aram'ın yanına geldi, arkasından uzanıp çırpmakta olduğu ellerini tuttu. Babaları misafirlerine, “Yan odaya geçip orada konuşalım, çocuklar duymasın,” dedi, adeta fısıldayarak.

Baba önde, üniformalı adamlar arkada yemek odasından çıkıp kapıyı kapattılar. Yerinden fırlayan anne de peşlerinden gitti. İhtiyar nana, gözleri baykuş gözü gibi yusuvarlak olmuş, hiç konuşmadan ve hiç kıpırdamadan oturuyordu iskemlesinde. Kimseden çıt çıkmadığı için, çocuklar adamların evin içinde gezindiklerini, annenin aceleyle üst kata çıktığını, bazı çekmeler açıp kapattığını ve koşarak merdivenlerden indiğini duydular. Ağabeyi, babasının yanına gitmek isteyince, Aram da ağabeyinin peşinden koştu ve sokak kapısının önünde duran babasının gözlerini gördü. Sanki babasının yüzündeki diğer tüm uzuvları, ağzı, burnu, yanakları silinmiş, sadece gözleri kalmıştı. Çukura kaçmış, simsiyah bakışlı, derin kuyu gibiydi gözleri. Bu gözlerin korkuyu ve çaresizliği ifade ettiğini yıllar sonra anlayacaktı Aram.

Taraz taraz bir sesle, “Çocuklarım, ben bir seyahate gidiyorum,” dedi babaları.

Üniformalı misafirlerden biri bir şeyler söyledi babasına.

“İş seyahati,” dedi babaları, bu sefer Türkçe konuşarak. Kollarını yanlara açtı. Çocuklar koştular, babalarına sarıldılar. Baba onları bağrına bastı.

“Ne zaman döneceksin?” dedi Aram. “Bana çember almayı unutma, kırmızı olsun.”

“Anneniz ve nana size emanet,” dedi babaları, “seyahatim uzarsa, onlar size emanet.”

“Haydi, siz içeri girin şimdi,” dedi anneleri.

Çocuklar yemek odasına geri döndüler. Babaları sık sık çıktığı iş seyahatlerinden birine gidiyor olmalıydı. Soğumuş çorbalarını içmeye başladılar. Nana hâlâ hiç kıpırdamadan oturuyordu iskemlesinde.

“Niye çorbanı içmiyorsun nana?” diye sordu çocuklardan biri. Nana yanıtlamadı. Fısıltılar, konuşmalar, rap rap ayak sesleri, kapanan sokak kapısı, sonra anne odaya tek başına döndü. Baba iş gezisine misafirlerle birlikte gitmişti anlaşılan. Annenin yüzü bembeyazdı. Nanaya gözleriyle mutfağa gelmesini işaret etti. Nana ancak o zaman kalktı iskemlesinden ve Aram yeniden ellerini çırparak bağırdı, “Aaa baksanıza, nana işemiş! Nana donuna işemiş!”

Aram, muntazam hatlı yüzünde kestane kahvesi gözleri yıldız gibi parlayan, beş yaşında çok mutlu bir çocuktü, hayatının bütün akışının değıştiğı o akşama kadar. O gün bugündür Aram’ın burnuna ne zaman sıcak mercimek çorbasıyla tereyağında kızartılmış ekmek kokusu gelse, ne zaman evlerinin kapısı akşam vakti hızlı hızlı vurulsa içine bir sıkıntı basar, boğazına bir yumru gelir otururdu. Kimseyle paylaşmadığı sırrıydı, mis gibi tüten çorba kokusundan ve zamansız vurulan kapılardan ürktüğü. Bu kokular, yetimliğin, yoksulluğun, zor şartlarda yaşanacak bir yeni hayatın habercileriydiler çünkü. Ve bitmez tü-

kenmez bir mücadele demekti, yeni hayat! Yaşamak, okumak, mutlu olmak ve sevmek için, müthiş bir mücadele!

Nananın donuna işediği gecenin ertesinde, hayatlarının alt-üst olduğunu, ona bir şey söylemeseler de hissetmişti Aram. Sabah uyandığında babasını sormuştu annesine. Dün gece bir iş yolculuğuna çıkmıştı ya, ne zaman dönerdi acaba? Annesinin acelesi vardı, sokağa çıkmaya hazırlanıyordu. Aram da nanayı sıkıştırmıştı. Nereden bilsindi nana, iş bu belli mi olurdu? Aram babasının ve amcasının sık sık yolculuklara çıkmasına alışkındı. İstanbul'a, Selanik'e, Şam'a mal almaya giderlerdi evin erkekleri. Fakat o sabah bir gariplik vardı evlerinde, ağabeyi okula gitmemişti mesela. Annesi nereye koşturmuştu sabahın köründe? Her sabah kahvaltısını o ettirirdi ve asla böyle erkenden evden çıkıp gitmezdi. Telaşlandı, tedirgin oldu, hatta ağladı biraz. Nana kızdı. Gözyaşlarını yerli yersiz akıtma diye azarladı torununu. Annesi öğleden sonra geldi. Gözleri ağlamaktan şiş ve kıpkırmızıydı. Annenin gözyaşları bir daha hiç dinmedi ve hayatları bir daha hiç eskisi gibi olmadı.

Aram, babasının evden ayrılmasından sonra yaşadıklarını hatırlamayı ve o günlerden söz etmeyi hiç sevmezdi. O günler kadınların önce kocalarının dönüşünü umutla bekledikleri, aylar geçtikçe umutların kırıldığı, gözyaşlarının çoğaldığı ve çaresizliğin kara bir bulut gibi evlerine çöktüğü bir zaman dilimiydi. Bir zamanlar kahkahaların, neşeli konuşmaların, çocuk seslerinin yükseldiği evlerinden sadece hıçkırık seslerinin duyulduğu, kadınların ne yapacaklarını bilemeden yaralı kuşlar gibi çırpındıkları, mağazalarını idare etmek için gayret gösterdikleri ve elbette başaramadıkları, giderek yoksullaştıkları bir zaman dilimi!

Annelerinin evlerinden birini satıp diğerinin tek bir katına sığındıkları, mağazayı tasfiye ederek, mallarını, arsalarını, o savaş yılları içinde değerlerinin çok altında teker teker satışa çıkardıkları, mülklerin parasını eteklerinin içine teyelleyip birkaç parça mücevherlerini korselerine, sutyenlerine sıkıştırarak, çocukları

ve ihtiyaclarıyla, Samsun'dan İstanbul'a giden bir vapurun güvertesinde üç gün balık istifi yerlerde yatarak, çalkalanarak, kusarak, perişan olarak yuvalarından ayrılışları, hatıra mıydı yoksa bir kötü rüya mıydı Aram'ın belleğinde? Sürgün müydü, kaçış mıydı, yoksa yeni bir hayata kanat çırpış mıydı; neyin nesiydi o yolculuk?

Aram'ın hafızasının labirentlerinde, daha sonra İstanbul vardı. Kubbeli, çınarlı, minareli şehir! Dünyanın en güzel şehri! Ve dünyanın en güzel şehrinde, Aram'ın yeni hayatı!

Ailenin kadınları, Merzifon'dan ayrılmadan önce kocalarının İstanbul'da ticaret yaptıkları kişilerle irtibata geçip yardım istemişlerdi ama bu toz dumanda kimsenin kimseye yardım eli uzatacak hali yoktu. Onlara, Anadolu'dan akın akın gelen Ermeni muhacirler için kiliselerin bahçelerine kurulan kamplardan birine yerleşmelerini salık verdiler. Kabul ettikleri takdirde, Gedikpaşa'daki Ermeni kilisesinin tanıdık papazından ricada bulunabilirlerdi.

Anne ve yenge, çaresiz kabul ettiler öneriyi. Anadolu'da barınmalarına imkân kalmamıştı. Çok fazla acı, kan, kin vardı Anadolu topraklarında. Husumetin aynı şiddetle yaşanmadığı kozmopolit bir şehre gitmek zorundaydılar.

Denizde geçen sersefil yolculuğun sonunda, Gedikpaşa'daki Ermeni kilisesinin bahçesinde başlayacak yeni hayatına dair bölük pörçük anılarında Aram'ın, önce kilisenin avlusuna sıralanmış dar yataklar vardı! Yaşlı bir çınarın gölgesi altındaki kamp yatağına uzandığında, kendini kral döşeginde gibi hissetmişti. Bacaklarını, vapurda yaptığı gibi, karnına doğru çekmemiş, ileri uzatmıştı. Kollarını bacaklarının arasına sokmamış, başının altına çaprazlamıştı. Gözlerini yaprakların arasından görünen maviliğe dikmişti. Uzun sürmemişti keyfi, ağabeyi ite kaka yanına sığışmaya çalışıyordu.

“Öyle sığmazsınız ikiniz birden, birbirinize ters yatın ki düşmeyin,” demişti nana.

Jirayir’in ayakları Aram’ın burnunda, Aram’ınkiler ağabeyinin göğsüne dayalı, önce kıkırdamışlar, itişip kakışmışlar sonra derin bir uykuya dalmışlardı. Ah, ne güzeldi çocuk olmak! Ne güzeldi İstanbul’da olmak!

Annesiyle yengesinin, o günlerde hemen halletmeleri gereken iki acil mesele vardı. Yaz mevsimi geçmeden, ellerinde avuçlarında kalanla başlarını sokacakları bir ev ve çocuklarına da bir okul bulmak.

Aram’ın yengesi Siranuş, ev bakmak için Samatya’da dolanırken, annesi Rebeka da çocuklara okul bulmak için yollara düşmüştü. Rebeka, papazlardan, Gedikpaşa’da bir Amerikan mektebi olduğunu duymuştu. Kendi de Merzifon’daki Amerikan Koleji’nden mezundu. Çocuklarını ücreti hayli yüksek bu okulda okutmayı hayal dahi edemezdi ama İngilizce bildiği için belki muhasebede veya kütüphanede bir iş bulurdu kendine.

Sora sora, okulun çok da uzak olmayan yolunu buldu ve heyecandan titreyen bacaklarıyla bahçe kapısından içeri girdi. Okula varışı teneffüse rast gelmiş olmalıydı. Kızlı erkekli çocuklar avluda koşuşturuyordu. Yaşı büyük olanlar çimene uzanmış derslerine çalışıyorlar, bazıları sohbet ediyor, kimi ip atlıyor, kimi top oynuyordu. Rebeka, gözleri dolarak karşısındaki manzaraya baktı. Kendi de bir zamanlar burada öğrenim gören bu kızlar gibi tasasız, neşeli, hayattan nice güzellikler bekleyen bir genç kızdı. Biri ona ilerde bir gün, bir kilise avlusuna yan yana dizilmiş kamp yataklarında geceleyeceğini, neredyse bir dilenci kimliği ile sokaklarda dolaşacağını söylese, güler geçerdi herhalde. Varlıklı bir ailenin Amerikan Koleji’ni bitirmiş güzel Rebeka’sı, yine varlıklı bir ailenin Fransız mektebi mezunu yakışıklı Agop’u ile evlenmişti kilisede, peri masalını andıran bir düğünle.

“Şu halime bak Agop,” dedi, gözyaşlarını içine akıtarak. “Sevgili karın iş dilenmek için birazdan birilerine yalvaracak.”

Acaba kocası ne haldeydi? Yarım saat içinde dertop edilerek güya Şam’a doğru götürülen kocası hafızasını mı yitirmişti? Hasta mıydı? Gittiği yerde kendine yeni bir hayat kurmuş, yeni bir kadın bulmuş, çoluk çocuğa mı karışmıştı? Bir gün çıkıp gelir miydi, yoksa ölmüş müydü? Onun ne halde olduğunu bilmeden, kendine acımaya hakkı var mıydı? Kafasından her türlü kötü düşünceyi ve ölüm ihtimalini sildi, dudaklarını ısırdı ve başı yukarda, binaya doğru yürüdü.

“Rebecca!”

Rebeka durdu, adını çağıran sese döndü.

“Is this you Rebecca? Let me see... Rebecca... Rebecca... Ohannes! Ohannes, was it?”

Rebeka bir an hayal gördüğünü sandı. Karşısında saçlarına bolca karışmış aklarla, dudakları da yüzü gibi iyice incelmış fakat küçük siyah gözleri ve keskin bakışları hâlâ bir atmacayı andıran Miss Putney duruyordu. Merzifon’daki Amerikan Koleji’nin otoriter müdiresi Miss Putney. Rebeka karşısında duranın hayal değil de gerçek olduğuna inanmak için ellerini yaşlı kadına doğru uzattı, Miss Putney eski öğrencisinin ellerini avuçlarına aldı.

“Gel çocuğum, odama gidelim, seni buraya hangi rüzgârın attığını bana anlat,” dedi.

“Hain bir rüzgâr attı, hocam.”

Rebeka bir an bile düşünmeden, çok uzaklarda kalan mutluluğunun simgesi eski öğretmeninin boynuna sarıldı ve çok uzun zamandır içinde biriktirdiği hıçkırıklarla sarsılarak, nihayet ağlamaya başladı.

O akşamüstü, eltiler kilise yatakhaneğinde buluştuklarında, ev aramaktan dönen Siranuş’un eli henüz boştu ama Rebeka’nın müthiş bir müjdesi vardı verilecek. Çocukların hepsini Gedikpaşa Amerikan Mektebi’ne yazdırmıştı. On beş gün sonra açılacak mektepte derslerine başlayacaklardı.

“İyi de bu masrafın altından nasıl kalkarız Rebeka?” demişti Siranuş.

“Masraf yok. Çocuklar burslu okuyacaklar. Hiç para istemediler benden. Kayıt parası dahi vermeyeceğiz Siranuş, düşünsene.”

“Nasıl mümkün oldu bu?”

“Benim bir mucize gibi eski okul müdürümü karşımda bulmamla. Meğer Amerikalıların bir vakfiyesi varmış, biz yerinden edilen Ermeniler için. İşte o vakfiyeden faydalanacağız.”

“Amerikalılar zaten bize hep kol kanat gerdi,” dedi Siranuş, “Allah eksikliklerini göstermesin.”

Gedikpaşa Amerikan Mektebi’ndeki arkadaşları, Aram’ın kim olduğunu, nereden geldiğini merak ettikçe, çocuk yanıtları hep evde oturan nanaya sorardı ve nana, masal anlatır gibi anlattı torununa:

“Bir zamanlar, Merzifon’un ana caddesinde iki katlı, büyük ve gösterişli bir mağaza vardı. Mağazanın giriş katında erkek kıyafetleri, üst katlarında çocuk ve kadın elbiseleri satılırdı. Büyükbaban, gençliğinde işlettiği mefruşat dükkânını zamanla büyütmüş, kadın ve erkek giyimi ticaretine girmiş, birkaç yıl içinde şehrin en gösterişli, birkaç katlı mağazasının sahibi olmuştu. Merzifon, pamuk dokuma merkezlerinden biri olduğu için, tezgâhlarında dokunan incecik pamukluları büyükbaban İstanbul’a ve Şam’a gönderir, İstanbul’dan ve Selanik’ten aldığı hazır giyim ve süs eşyalarını da, mağazasında satardı. Yaşlanınca işini oğullarına devretti. Merzifon, o yıllarda, Osmanlı taşrasında, Rum ve Ermeni nüfusun fazlaca olduğu, zengin yerlerden biriydi. Her dinden esnafın hayatını kolaylıkla kazanabildiği bir şehirdi. Ben çocukluğumda, bahçe içinde üç katlı geniş, güzel bir köşkte yaşamıştım. Annen de aynı evde doğmuştu. Benim ilk çocuğumdu, ona gözümüz gibi baktık. Büyükbaban, annenle babana düğün hediyesi olarak, ağabeyinin ve senin içinde doğduğunuz o bahçeli güzel evi hediye etti. Birkaç ev ötede amca-

larının, arka sokakta ise teyzezadelerinin evleri vardı. Akrabalarımızın ayrı evlerde oturuyor olmaları hiç fark etmezdi çünkü evler birbirine çok yakındı ve her gün birlikte olurduk. Kardeşler, kuzenler, yeğenler ve ihtiyarlar birbirimizden hiç ayrılmazdık. Bahtiyar bir aileydik oğlum, yabancıların evlerimize gelip babanı, amcanı, dayılarını götürdükleri o meşum geceye kadar! Sonra, İstanbul'a geldik. Soranlara anlatırsın böylece. ”

“Babam dönecek mi nana?”

“Kimbilir Aram? Kimbilir?” derdi nana.

O meşum geceyle bugününün arasında, tuhaf bir boşluk, bir hafıza kaybı vardı adeta. Aram daha fazlasını bilmezdi. Bir bilmece çözmeye çalışıyordu da, bazı parçalar eksik kalmış ya da kaybolmuş gibiydi. O parçaları ancak yıllar sonra oturtabilmişti yerlerine. Ona hiç anlatılmayanların, evde çocukların yanında konuşulmayanların tekrar tekrar ısrarla anlatılacağı -ki nefreti yüreğinde hissedebilsin- gün gelecekti ilerde. Aradaki boşluğu dolduracak bilgiler, hatıralar ayrıntılarıyla aktarılacaktı. Aram'a tesir etmeyecekti anlatılanlar, o yüreğinde sadece aşkı hissedecekti. Ona ne anlatılırsa anlatılsın sadece aşkı hissedecekti. Ve hep o aşkla yaşayacaktı ömrünü. O aşk, kızgınlık ve nefret duymasına, intikam duygularının bilenmesine mâni olacaktı. O aşk onu sersefil ve perişan ettiği gibi, saadetten çılgın ve mutluluktan sarhoş da edecekti.

GÜZEL BİR YÜZ BENİ ATTI DERİN SEVDAYA

Aram, her zamanki gibi mektebe diğer öğrencilerden erken geldi, kütüphanenin kapısını cebinden çıkardığı anahtarla açtı, anahtarı sağ yanda duran masanın üst çekmecesine bıraktı ve pencereleri ardına kadar açarak odayı temiz havayla doldurdu. Sabahın erken saatlerinde toplanan bulutlar dağılmıştı ve güler yüzlü bir gün başlamak üzereydi. Masanın üzerine bırakılmış bir-iki kitabı raflarda ait oldukları yerlere yerleştirdi, toz aldı, kürsünün üzerini düzenledi ve kütüphaneyi Bulgar arkadaşı Tessa'ya teslimle hazır hale getirdi.

Dersler yirmi dakikaya kadar başlayacaktı, hocalarla öğrenciler yavaş yavaş okula gelmeye başlamışlardı ama Tessa biraz

geç kalmıştı. Huzursuzlandı Aram, zil çaldığında sınıfında hazır olmak istiyordu. Bu işe talip olduğu zaman, derslerini ihmal etmeyeceğine dair Miss Putney'e söz vermişti. Biraz tedirgin, camları kapatmak için pencereye yürüdü, Tessa'nın gelişini görmek umuduyla hafifçe sarkıp okulun giriş kapısına baktı ve çarpılmış gibi kalakaldı. Kapıdan içeri, daha önce hiç görmediği lacivert pelerinli bir kız giriyordu. Sağ eliyle sarışın bir oğlanın, sol eliyle oğlandan birkaç yaş daha büyük kâkül-lü, sıska bir kız çocuğunun ellerini tutuyordu. Açık kumral saçları iki örgü halinde başının üzerinde çaprazlanmıştı tıpkı bir taç gibi. Yüzü, bugüne kadar gördüğü bütün kızlarınkinden değişikti. Belki dünyada gördüğü en güzel değil ama en melek yüzlü kızdı. Sanki içindeki ışık, gözlerinden dışarıya yansıyor ve etrafını aydınlatıyordu. Acaba çocukların dadısı mı diye düşündüyse de dadılığı bu kıza yakıştıramadı. Kendinden o kadar emin, kibar tavırlı, mağrur ve sakindi ki olsa olsa bir masal prensesi olabilirdi. Aram kızı gözlerini ayırmadan seyrederken bir mucize gerçekleşti. Kız başını kaldırıp Aram'ın ardında durduğu açık pencereye baktı, göz göze geldiler. Kız gülümsedi. Aram'ın içine bir sıcaklık yayıldı. Kalbi çarptı, yü-reği sıkıştı, yanakları kızardı. Alelacele pencereyi kapatıp içeri kaçtı.

Aram, gün boyunca kıza rastlama umuduyla koridorlarda dikkat kesildi ama istediği karşılaşma gerçekleşmedi. Fakat ertesi sabah, kız yine sırtında aynı lacivert pelerini ve ellerini sıkı sıkı tuttuğu iki çocukla bahçe kapısında zuhur etti. Demek ki bu kız, her gün okula geliyordu. O da talebe olmalıydı.

Bir gün sonra, Aram okula her zamankinden erken gelip kapının önünde nöbet tuttu ve önceden hazırlıklı olduğu için, kız kapıya yaklaşınca, hemen açıp kızın ve çocukların içeri girmesine yardımcı oldu. Kız başıyla selam verdi ve Aram'ın herhangi bir şey söylemesine fırsat tanımadan aceleci adımlarla önünden geçip anaokulunun bulunduğu binaya doğru yürüdü. Belki de

anaokulunda çalışan genç öğretmenlerden biridir, diye düşündü Aram.

Sonraki günlerde, kendini tuttu ve kızla karşılaşmak için tesadüfler yaratmaya çalışmadı. Ders yılı yeni başlamıştı, Aram'ın kütüphane için sipariş edilmesi gereken upuzun bir listesi ve yapması gereken onlarca işi vardı.

On beş gün sonra, sınıf temsilcisi olarak katıldığı, yılın ilk Talebe Cemiyeti toplantısında, o kızı yine gördü. Kız, kendi sınıfının temsilcisi olarak toplantıda bulunuyordu. Toplantıya başkanlık eden Miss Griffith değişik sınıflardan seçilmiş olan öğrencileri teker teker tanıştırmaya başladı. Aram kulak kesildi. Sıra kıza gelince, Miss Griffith, “Sizlere aramıza bu yıl katılan arkadaşımızı takdim ediyorum,” dedi, “yeni bir öğrencidir ama kısa zamanda sınıfında kendini çok sevdirmiş olmalı ki, arkadaşları sınıf mümessilliğine onu seçtiler. Miss Sabahat Reşat.”

Kız, diğer öğrencilerin yaptığı gibi ayağa kalktı ve başıyla arkadaşlarını selamladı. Gözlerinin bir an kendi üzerinde durduğuna vehmetse de, Aram bu düşünceyi kafasından uzaklaştırdı. Kızın adı Sabahat Reşat olduğuna göre, Müslüman olmalıydı. Halbuki açık kumral saçları ve beyaz teniyle, hele geçen gün elinden tuttuğu o sapsarı saçlı mavi gözlü oğlancık nedeniyle, kızın Bulgar veya Rus olabileceğini hesap etmişti. Yüreğine bir ağırlık çöktü, kız Müslüman'dı kesin.

Toplantı sona erdikten sonra, öğrenciler paltolarını almak üzere sınıflarına dağıldılar. Bu toplantılar üç ayda bir dersler bittikten sonra yapılır, sınıfların sorunları ve yapacakları etkinlikler konuşulurdu. Evlerine dağılırlarken, toplantı sırasında aralarında gelişen dostluğa güvenerek kızın yanına gitti, “Bugün kardeşleriniz yanınızda yok mu?” diye sordu.

“Onlar kardeşlerim değil, yeğenlerim,” dedi kız. “Ablalarımın çocukları. Bugün benim toplantım olduğu için, onları almaya Hüsnü Efendi gelecekti. Çoktan gitmişlerdir eve.”

“Pek şeker şeyler.”

“Öyledirler. Küçük oğlan, Bülent yuvaya bu sene başladı. Sitar ilkokulda okuyor.”

“Hepiniz hoş geldiniz.”

“Teşekkür ederim.” Bir tereddüt geçirdi kız, “Aslında benim bulunduğum sınıfta değil, lisede olmam lazımdı. Sınıfımda en büyük benim.” Kızardı, rahatsız olduğu belliydi. Okul bahçesinden ayrılmış, caddeye doğru konuşarak yürüyorlardı.

“Sınıfta mı kaldınız yoksa? Ne var bunda canım, sınıfta kalan kalana.”

“Sınıfta kalmadım. Size bir sır vereyim, ben Sör’lerde ortayı bitirip geldim.”

“Fransız Lisesi’nde?”

“Evet.”

“Fena mı, iyi Fransızca konuşuyorsunuzdur.”

“Liseyi de orada bitirmek istedim ama pederim ısrar etti İngilizce öğrenmem için. Liseyi bitirdikten sonra çok geç olur, lisan küçük yaşlarda öğrenilmeli diye tutturdu.”

“Ne iyi etmiş.”

“Çok itiraz ettim fakat babalara karşı gelinemiyor, bilirsiniz.”

Aram, bilemem çünkü benim babam yok, diyemedi.

“Neticede buradayım işte. Sör’lerde biraz İngilizce yapmıştık. Yaz boyunca İngilizce ders almama rağmen, kâfi bulmadılar, ortayı tekrar okuyorum. Yine de zor geliyor, biliyor musunuz? Matematik kolay ama edebiyat okurken bayağı zorlanıyorum.”

“İstedığınız zaman size yardımcı olurum Sabahat Hanım, benim İngilizcem iyidir,” dedi Aram.

“Bana ‘hanım’ demeyin lütfen. Zaten sınıfımın en büyüğü benim, yaşım başıma kakılmış gibi oluyor.”

“Sınıfınızdaki kızları tanıyorum. Siz hepsinden küçük duruyorsunuz,” dedi Aram, samimiyetle.

“Darbimesellerle konuşan bir nenemiz vardır bizim, o hep der ki, ‘bodur tavuk her dem taze.’ O yüzden olmalı.”

Gülmeye başladılar. Bu kız sadece güzel değil çok da eğleneliydi. Aram kıza pek çok şey sormak istiyor ama cesaret edemiyordu. Aralarında başlayan sohbeti kesintiye uğratmamak için konu bulmaya çalışıyordu.

“Ben de sizin aksinize, sınıfımın en küçüğüyüm,” dedi. “Beni de bu rahatsız ediyor zaman zaman. Sınıfımda benden iki, üç yaş büyükler var. Benim yaşımdan hepsinden küçük olduğu halde, sınıf mümessili olmamı, onlardan iyi notlar almamı hazmedemiyor bazıları.”

“İngilizce bilerek mi geldiniz buraya?”

“Hayır. Ama hem hiç sınıfta kalmadım hem de sınıf atladım.”

“Çok akıllı ve çalışkansınız şu halde.”

“Çalışkan olmak zorundayım.”

“Nedenmiş o? Hırs mı?”

“Hayır, hırs değil. Ben de size bir sır vereyim, ben burslu okuyorum.”

Sabahat hiçbir şey anlamadan baktı.

“Yani, bizim ailenin çocukları, hepimiz burslu okuduk. Ağabeyim, kuzenlerim, ben.”

“Nasıl oluyor burslu okumak?”

“Biz mektebe para ödemiyoruz. Ama bursumuzun devamı için çok çalışkan olmamız şart. Vasati notumuz sekizin altına düşerse, burs kesilebilir. Bu yüzden çok çalışmak zorundayım. Kolay iş değil, ağabeyim pes etti mesela, bıraktı okulu.”

“Şimdi ne yapıyor?”

“Ticarete atıldı.”

“Babanızla mı çalışıyor?”

Aram, bu soru karşısında ne diyeceğini bilemeden durdu, düşündü. Şu ana kadar birbirlerine büyük bir samimiyetle davranmışlardı. Ağzından çıkacak herhangi bir kelime arkadaşlıklarına zarar verebilirdi.

“Bizim babamız yok.”

“Ah, pardon. Başınız sağ olsun.”

Aram içinden belki babam hâlâ sağdır diye geçirdi ama Sabahat’a, “Babamın işini o gittikten sonra tasfiye ettik,” demeyi tercih etti. “Ailemizin memlekette büyük bir mağazası vardı, eskiden. Biz Merzifonluyuz.”

“Ne tarafta Merzifon, Karadeniz’de değil mi? Kimbilir ne güzel yerlerdir.”

“Öyleymiş, ben hayal meyal hatırlayabiliyorum.”

“Şimdi ne tarafta oturuyorsunuz?”

“Kumbaracı sokağında. Yakın buraya. Siz?”

“Beyazıt. Siz benim yüzümden evinize ters istikâmette yürümektesiniz Aram.”

“Olsun.”

Kız durdu, “Olmaz! Burada ayrılalım. Sizin eviniz uzakta kaldı.”

Aram, “Ama ben sizinle evinize kadar yürümek istiyorum,” dememek için zor tuttu kendini.

“Yarın mektepte görüşmek üzere, o halde,” diyebildi. Sabahat başıyla selam verip uzaklaştı. Bir müddet pelerininini savurarak hızlı hızlı yürüyen kızın ardından baktı Aram. Çok yumuşak bir sesi, çok tatlı, açık kahverengi gözleri vardı kızın. Aram içini çekip gerisin geri döndü, akli kızda, tramvay durağına doğru yürüdü.

Sabahat ile Aram’ın arasındaki dostluk, o yıl ayrı sınıflarda olmalarına rağmen giderek perçinlendi. Sabahat biyoloji derslerinde ve edebiyat okumalarında İngilizcesi yetmeyince hep Aram’dan yardım istedi. Aram, Fransızca bazı kelimelerin okunuşunu Sabahat’tan öğrendi. Ayrıca Sabahat kendi sınıfında okuyan öğrencilerden yaşça büyük olduğu için, üst sınıfta okuyan Aram’ın arkadaşlarıyla ahbaplık kurmayı tercih etti. Amerikan mektebinde o yıllarda Türk öğrencilerin sayısı çok azdı. Bu

nedenle Sabahat'ın yakın arkadaşları, kızlı erkekli, Rum, Ermeni ya da Bulgar ve Rus gençleriydi. Bu durum Behice Hanım'ın hoşuna gitmiyordu ama kızına ister istemez hak veriyordu. Çocuklar arkadaşlarını artık mekteplerinde edindiklerine göre, Amerikan mektebine devam eden bir kız başka ne yapabilirdi ki? Kabahat Sabahat'ta değil, onu o okula veren babasındaydı. Kocasına karşı gelmeyi aklından dahi geçiremeyeceği için, buna katlanmak zorundaydı. Sabahat'ın arkadaşlarını, hiç olmazsa yakından tanımak için, Behice onları hafta sonları evlerine davet edip duruyordu. Evet, her hafta sonu onca genç kızı ağırlamak kolay değildi ama kızı böylece bilmediği yerlerde, sinemalarda gezeceğine, gözlerinin önünde oluyordu.

Behice'nin Amerikan mektebine dair tek tesellisi, küçük kızının zor geçen bir yılın sonunda İngilizceyi sökmeyi başarmış olmasıydı. İlk eğitim yılının sonunda, yaz tatilinde sürekli İngilizce roman okuyan ve lisanını iyice ilerleten Sabahat, ikinci yılın ortasında, öğretmenlerinin aldığı bir kararla üst sınıfa atlatıldı. Mademki derslerini takip edecek kadar İngilizce öğrenmişti, yaşlılarıyla birlikte okuyabilirdi artık.

Bu karar, annesini ve babasını değişik nedenlerle çok mutlu etti. Reşat Bey, kızının başarısıyla iftihar ederken, Behice Hanım, Sabahat'ın bir yıl sonra diplomasını aldığı anda, sular seller gibi konuşabileceği iki lisanıyla, güzelliğiyle, terbiyesi ve iyi huyla mükemmel bir gelin adayı olacağını düşünüyordu. Kimler isteyecekti onu kimbilir. Behice yavaş yavaş Sabahat'ın çeyiz sandığını doldurmaya başlamıştı bile.

ZİYARET

Aram, beyefendiyi ve hanımefendiyi ziyarete eli boş gidilme-yeceğine emindi de bir kutu çikolata mı götürsün yoksa bir bu-ket iek mi alsın karasızdı. Annesine danıştığında, Rebeka ona çikolatayı çiçeğe tercih etmesini salık verdi. Ne de olsa mutaas-sıp bir Osmanlı ailesine ziyarete gidiyordu. Evet, devir değiş-mişti ama insanların işsel değişimi ya da adetlerinden kopma-la-rı aynı hızla tecelli etmeyebiliyordu. ieği yadırgayabilirlerdi fakat çikolata veya Hacı Bekir lokumu çok makbule geçerdi.

“Her ikisini de götürsem?”

“Kız istemeye mi gidiyorsun oğlum?”

Aram güldü, “O kızı bana vermezler,” dedi. Rebeka telaş-landı.

“Kuzum, sen kime ders vereceksin Aram? Küçük çocuklar demiştin bana.”

“Evet, her ikisi de ilkokulda.”

“O sana verilmeyecek olan kız kim?”

“Teyzeleri.”

“Oğlum, sakın ha başını belaya sokma. Müslüman ailenin kızıyla fazla samimi olmaya kalkışma sakın!”

“Nereden çıkartıyorsun bunları mayrik? Sen o kızı görsen böyle konuşmazdın, o kadar akıllı başında ve kibar bir kız ki.”

“Kibarlığı beni hiç alakadar etmez,” dedi Rebeka.

Rebaka'ya alakadar eden, kızın kibarlığı veya Aram'ın ziyaret ederken elinde ne götüreceği değil, oğlunun bu dersler sayesinde kazanacağı paraydı. Aram, şükürler olsun ki mektebin en başarılı öğrencisiydi. Bursla okuyan çocukların notlarının yüksek olması gerekiyordu ve bu konuda Aram'ın hiçbir sıkıntısı yoktu. Halbuki büyük oğlu Jirayir, notları tutmadığı için okuldan ayrılmış, Kapalıçarşı'da bir deri tüccarının yanında çalışmaya başlamıştı. Bir yerde iyi de olmuştu. Her evin ekmek parası getiren bir aile reisine ihtiyacı vardı ve bu görevi büyük oğlu üstlenmişti. Aram da haftanın belli günleri kütüphanede çalışarak cep harçlığını çıkartıyordu. Bir yaz evvel mahalle bakkalının torununa matematik, karşı evin kızına cebir dersi vermişti. Şimdi eski Maliye Nazırı Reşat Bey'in konağında, Reşat Bey'in torunlarına matematik ve İngilizce dersleri vererek aile bütçesine esaslı bir katkıda bulunacaktı. Aferin benim oğluma, diye geçirdi içinden, tıpkı büyükbabası gibi hem akıllı hem de müteşebbis bir çocuktan Aram. Fakat oğlu, bu sefer vereceği ders için neden böyle aşırı bir heves içindeydi? Onu hiç böyle görmemişti Rebeka. İçine bir ateş düştü.

“Hacı Bekir lokumu götürmek en doğrusu olacak mayrik!”

Rebeka, düşüncelerinden sıyrıldı, “Senin aklı başında davranman en doğrusu olacak Aram,” dedi.

“Bugüne kadar bir hatamı gördün mü anne?”

“Görmedim oğlum ama şimdi içimde tuhaf bir sıkıntı var nedense.”

“Olmasın. Çocukların teyzeleri bu yıl bizim mektepte okumaya başladı. İçin rahat etsin diye söylüyorum, benden üç-dört yaş büyük, kocaman bir kız.”

“Ne arıyor o yaşta kız sizin mektepte?”

“Fransız mektebinde ortayı bitirmiş, bize İngilizce öğrenmek için gelmiş. Rahatladınız mı şimdi Madam Balayan?”

“Madem alafranga bir aile bunlar, Hacı Bekir lokumu yerine bonbon mu götürsen acaba? Tünelle Beyoğlu’na geçer, Mar-kiz’den alıverirsin.”

“Parasını verecek misin?”

“Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez,” dedi Rebeka. Reşat Bey’in konağında Aram’ın ders verebileceği başka çocuklar da olmalıydı. Çantasını almak için, yatak odasına yürüdü.

Aram’a konağın kapısını Hüsnü Efendi açtı. Aram hayatında ilk defa bu kadar gösterişli bir Türk evine giriyordu. Etrafı kola-çan ettiği izlenimini vermemeye gayret ederek sağına soluna aceleyle göz attı. Holün orta yerinde ihtişamlı bir yaldızlı masa vardı ve merdiven boşluğunun yüksek tavanından masanın tam üzerine denk gelen, on iki kollu muhteşem bir kristal avize sarkıyordu.

“Yukarı buyurun,” dedi, kendine tepeden baktığını hemen hissettiği uşak. Elindeki paketi yaldızlı masaya mı bıraksın, kapıyı açan uşağa mı versin yoksa yukarı mı taşısın bir an tereddütte kaldı. Tam o sırada merdivenlerden onu karşılamaya gelen Sabahat’ın sesini duydu, rahatladı.

“Hoş geldiniz Aram Bey.” Sabahat uşağa döndü. “Bu bey, bizim çocukların hocası, onlara ders verecek,” dedi.

“Allah yardımcısı olsun,” dedi uşak. Aram hiç hoşlanmadığı bu adamın sözüne bir anlam veremedi, elindeki paketi Sabahat’a uzattı.

“Neden zahmet ettiniz?”

Sabahat paketi elinden aldı, birlikte yukarı çıktılar. Şimdi üst kattaki holdeydiler. Duvarların birine bir piyano, diğerine üzerinde fanuslu lambalar duran, aynalı bir konsol yaslanmıştı. Sabahat, fanuslardan birinin üzerine serilmiş küçük havluyu aceleyle kaldırıp konsolun çekmecesine attı. Bu hole açılan pek çok kapı vardı ve bir tanesinin aralığında ihtişamlı bir salon görünüyordu. Sabahat onu o salona değil, cumbasının iki yanında, üzeri bol yastıklı sedirler bulunan aydınlık ve geniş bir odaya aldı. Odada, Sabahat’ın ablalarını diye tanıştırdığı biri uzun boylu diğeri topluca, güzel yüzlü iki sarışın kadını selamladı Aram. Sedirlere karşılıklı oturdular. Genç kadınlar ilk bakışta birbirlerine benzemiyorlardı ama zaman ilerledikçe edalarıyla tuhaf bir şekilde birbirlerini andırmaya başlayacaklardı. Kısa boylu olanın adı Suat’tı ve diğerine göre daha sıcak ve konuşkandı. Leman Hanım ise, gözlerinin güzelliğinin kesinlikle farkındaydı, mağrur duruşluydu, az konuşuyordu. Aram, elinde olmadan odanın tavan süslemelerini seyre daldı. Duvarların yarısında başlayan kartonpiyer süslemeler, helezoni çizgilerle tavana kadar çıkıyor, tavanı dolanıyor ve geniş odaya bir saray havası veriyordu. Odada, kadife sedirlerin üzerine atılmış, gülkurusunun çeşitli tonlarındaki yastıklardan, orta yerde masa niyetine kullanılan büyük pirinç siniden ve duvardaki iki büyük Ayvazovski tablosundan başka süs yoktu ama kumaşların ve perdelerin kalitesindeki ince zevk, gözden kaçmıyordu.

“Kahvenizi nasıl içersiniz?” diye sordu Suat Hanım.

“Teşekkür ederim efendim. Sade olsun lütfen.”

Kapının yanında beliren kıza kahve talimatı verildi. Kız gitikten sonra, yine Suat sözü aldı: “Sabahat sizden çok sitayişle bahsetti Aram Bey,” dedi. “Bizim çocuklarımız biraz haşarıdır. İnşallah sizi fazla üzmezler.”

“Ben onları tanıyorum efendim. Aramız iyidir.”

“Pederim, eski yazıyı da öğrensinler diye pek muhterem bir hoca efendiyle anlaşılmıştı, malumunuz gittikleri mektepte sadece Latin harflerini öğreniyorlar; kök söktürdüler adamcağıza. Zor kurtuldu ellerinden.”

“Ben onlarla anlaşabileceğime eminim.”

“Eee, serde gençlik var, olabilir tabii. Göreceğiz bakalım.”

Leman, “Hesabınız kuvvetliymiş, öyle dedi Sabahat. Sitare’nin de akli hiç yatmıyor hesap işine. Sınıfta kalacak diye çok korkuyoruz,” dedi.

Aram nihayet kendine hitap eden Leman Hanım’a doğru döndü ve hayranlıkla gözlerinin içine baktı. Hakikaten pek güzel ve gösterişli bir genç kadındı. Boğazını temizleyip konuştu:

“Sitare’nin aritmetik kitabını ve defterlerini tetkik ettim. Birkaç derste açığını kapatırız, merak etmeyin.”

Leman Hanım, kapının ağzında bekleyen hizmetçiye Sitare ile Bülent’i içeri çağırmasını söyledi. Az sonra iki afacan itişip kakışarak odaya daldılar. Bülent doğru Aram’a koşup boynuna sarıldı. Sitare de yanağına bir öpücük kondurdu.

“Siz samimiyeti ilerletmişsiniz,” dedi Suat Hanım.

“Mektepte her gün görüşüyoruz,” dedi Aram, her gün eve kadar birlikte yürüdüklerini çocukların ağızlarından kaçırmamalarını dileyerek. Sabahat elinde kahvelerle odaya girince rahat bir nefes aldı.

Kahvelerini içtikten sonra Sabahat, Aram’ın getirdiği bonbonları ikram etti. Ablalarının bu kibar genç adamdan hoşlandıkları her hallerinden belli oluyordu. Hele konuşmalar sırasında, annesinin de piyano çaldığını öğrenmeleri, Aram’ın notuna bir artı daha ekledi. Hep birlikte çeşitli konulardan, yeni moda-
nın sakaletinden, yeni rejimin hikmetlerinden ve dünyanın gidişatından bahsettiler. Sonra Sabahat babasını çağırarak dışarı çıktı. Aram’ın elleri terledi, kalbi hızlı hızlı atmaya başladı. İriyari, çatık kaşlı, sakallı ve belki de entarili bir Osmanlı

efendisiyle karşılaşmayı beklerken, içeri son derece zarif bir yaşlı beyefendi girdi. Aram ayağa fırladı. Ablalar da ayağa kalktılar. Tanışma faslı bittikten sonra Leman, “Biz hanımlar şimdi dışarı çıkalım da siz beybabamla ücret işini konuşun,” dedi. Leman önde, kız kardeşleri ve çocuklar arkada çıkıp gittiler. Aram’ın yanakları kor gibi yanıyordu. Utancından başını kaldırıp karşısında oturan adamın yüzüne bakamıyordu. Ne ücreti isteyebilirdi ki! Başına böyle bir şey geleceğini hiç düşünmemişti. Hayran olduğu kızla geçireceği her dakikayı kâr sayarak, öğretmenlik teklifine balıklama atlamış, koşa koşa konağa gelmişti. Ne yapacaktı şimdi?

“Aram Bey oğlum, isterseniz önce birkaç derslik bir deneme yapalım,” dedi Reşat Bey.

“Nasıl emrederseniz efendim.”

“Estağfurullah. Bu deneme sizin liyakatinizi imtihan etmek için katiyetle değildir. Benim torunlarım biraz haşarı. Bir başka hocayla sonu kötü biten bir maceramız oldu. Eğer çocukların cevvaliyetine tahammül gösteremeyecek olursanız, dersi bırakırsınız.”

“Ben kolay pes etmem efendim.”

“İnşallah! Ders başına ücretinizi lütfeder misiniz?”

“Ben... ben... efendim... böyle bir talebim yok efendim...”

“Olur mu efendim! Diğer talebelerinizden ne talep ediyorsanız...”

“Sabahat Hanım benim arkadaşım efendim. Aynı komitede vazifeliyiz.”

“Dostluk başka, iş başka! Ders verme işini ciddiye alıyorsanız benden bir talebiniz olmalı, öyle değil mi?”

Aram bu düz mantık karşısında söyleyecek laf bulamayınca, düşündüğü rakamı ifade etti.

“Pek güzel. Pek makul,” dedi Reşat Bey. Elini uzattı, tokalaştılar. İnsanın elini sıkıca kavrayan, uzun parmaklı güzel elleri vardı yaşlı adamın. Aram, Reşat Bey’den çok hoşlandığını düşü-

nürken, onun güvenini istismar ettiğini bildiğinden, yüzünün kızarmasının önüne geçemedi.

Aram gittikten sonra, kardeşler aralarında konuşurlarken, Suat, “Bu senin Ermeni çocuk bayağı yakışıklıymış,” dedi Sabahat’a. “Üstelik yaşından da büyük duruyor. Geçen sene gördüğümde bacaksızın biriydi. Bir yılda epey büyümüş.”

“Erkek çocukları öyledir,” dedi Leman. “Kızlardan sonra uzar ama birdenbire delikanlı oluverirler. Beyba’nın üzerinde iyi bir intiba bırakmış. Bakalım bizim afacanlarla baş edebilecek mi?”

“Edemezse başka hoca buluruz.”

“Sizler, çocuklarınızla başkalarının başa çıkmasını bekleyeceğinize, şunları doğru dürüst terbiye etsenize,” dedi Sabahat.

“Aaa, ne diyorsun sen Sabahat?” diye sordu Leman, kulaklarına inanamayarak.

“Kusura bakmayın ama Leman Abla, bu çocukları şımartmak için her bahaneyi kullanıyorsunuz. Yok babaları uzakta, yok Mehpare gitti diye kalpleri kırık, yok şu, yok bu! Kimse sesini yükseltmeyince baş edilemiyor elbette. Ben büyürken böyle mi yaptınız? Yemek istemediğim bir tabak bamyanın başında tam üç saat oturtulduğumu hiç unutmadım. Ama Sitare etini yemek istemeyince ona hemen omlet yapılıyor. Ben akşam yemeğinden sonra doğru odama yollanırdım, Bülent geç saatlere kadar beyba’nın kucağında zıplıyor.”

“Koskoca kız, sen bu çocukları mı kıskanıyorsun yoksa?”

“Ne münasebet. Sadece yeğenlerimin terbiyeli olmalarını istiyorum. Bir hocanın başını yedik, şimdi sıra bir yenisine gelmesin.”

“Haa, şimdi anlaşıldı. Çocuklar şu senin kıymetli arkadaşının burnundan getirir de mahcup olursun diye korkmaktasın,” dedi Suat. “Bak Sabahatcığım, arkadaşlarına her zaman çok düşkün olduğunu biliyoruz ama işi bu kadar mübalağa etme. İnsan

arkadaş uğruna ailesini kırmamalı. Ayrıca seni ikaz edeyim, bu Aram ile de ortalıkta dolanmaktan vazgeç. Kimse onun yaşça senden küçük bir Ermeni genci ve yeğenlerinin hocası olduğunu bilmez, dedikodu yaparlar.”

“Bunu daha önce de söyledin abla. Hem ben size ne diyorum, siz ne diyorsunuz!” dedi Sabahat, nefes darlığı çektiği için bütün gün odasından çıkmamış olan annesinin yanına gitmek üzere, dışarı çıktı. Sabahat odadan gidince, Leman kardeşine, “Biz sahiden çocuklarımızı çok mu şımartıyoruz, Suat?” diye sordu. “Sabahat’ı terbiye edeceğiz diye az eziyet etmemiştik kıza. Kendi çocuklarımıza çıt çıkaramıyoruz, biraz hakkı var yani.”

“Sabahat’ı terbiye ettik de ne oldu. Bak bize kafa tutuyor,” dedi Suat.

“Ben bu yeni hocayla derslerine başlamadan önce, oturup ciddi ciddi konuşmaya karar verdim Sitare ile. Mahir Bey’e de söyleyeceğim bu kadar yüz vermesin kızına. Zaten başına çıkaran o, ben değilim,” dedi Leman.

Suat’ın öyle bir sorunu yoktu kocasından yana. Hilmi Bey, uzaklarda değil de evinde olduğu zamanlar, Suat’ın hiç arzu etmeyeceği kadar sert davranıyordu Bülent’e. Büyükanne ve büyükbaba yanında büyüyen çocuklar onlar tarafından çok şımartıldıkları için, bir denge kurmaya çalışıyordu akli sıra.

“Sen Sitare’yle değil önce Sabahat’la konuş, abla,” dedi Suat, “bu arkadaşlığını mübalağa ettiğini düşünüyorum.”

“Aman o her zaman öyle değil midir? Birini tutturdu mu tutturur, bilirsin. Halimler bu evden taşınana kadar da en iyi arkadaşları Halim’di, toz kondurmazdı Halim’e. Şimdi adını bile anmaz oldu. Üstüne gitme, yakında başka arkadaşlar edinir, pabucunu dama atar Aram Efendi’nin.”

“Aram hakkındaki intibain nasıl?”

“Akıllı bir oğlana benziyor, bakarsın bizim çocukları hizaya getirir. Sitare’nin şu hesap işini halletsin, kâfidir.”

“Sen hep önce Sitare’yi düşünürsün zaten. İnşallah düşündüğün gibi olur, abla,” dedi Suat.

“Sen de nedense hep fesat düşünürsün, kardeşim,” dedi Leman, içinden. Salına salına kapıya yürüdü ve sofaya çıkmasıyla bir vaveyladır koptu.

“Nerede benim el havlum? Kim aldı el havlumu?”

Suat odadan fırladı, Sabahat koşarak yukardan indi.

“Şu fanusun üzerine koyduğum havlu nerede?” diye bağıırıyordu Leman, gözleri çakmak çakmak. Odasından çıkmış, korkarak bakan Neyir Hanım’a, “Yoksa siz mi aldınız havlumu, bü-yükanne?” diye sordu.

“Ne havlusu yavrum, havlu mavlu görmedim ben,” dedi yaşlı kadın.

Sabahat sakın sakın, “Havlunu ben çekmeceye koydum abla,” dedi.

“Niçin?”

“Çünkü misafir geliyordu! Havlu fanusun üzerinde durmaz ki. Burası banyo değil ki.”

Sabahat konsolun üst çekmecesinden havluyu çıkardı, ablasına uzattı.

“Ne hakla karışıyorsun havluma Sabahat?”

“Ablacığım, çekmeceye koydum sadece. Kurumuştur zaten.”

“O çekmeceye Mahir ilaç kutularını koyuyor. Kutuların üzerine koymuşsun havlumu. Al at bunu, istemem artık.”

“Canım havlu atılır mı? Yıkarsız olur biter,” dedi Suat.

“Sen karışma! Bir daha havlumu ellediğinizi görmeyeyim!”

“Leman! Havlu, banyoda durur! Ben de bir daha fanusun üzerinde havlu görmeyeyim.”

Leman döndü, merdivenlerin başında duran annesine baktı. “Banyoda bıraktığım zaman herkes ellerini havluma kurulu-yor,” dedi.

“Herkesin kendi havlusu var. Niye seninkini kullansınlar?”

“Ya kullanırlarsa?”

“Mahir Bey’e söyleyeceğim, seni tedavi etsin. Bu mikrop korkusu yakında seni deli edecek, kızım.”

“Sizler mikrobun ne kadar tehlikeli olduğunu bilemiyorsunuz, tabii hiçbiriniz doktor zevcesi değilsiniz.”

“Aklını mikropla bozacağını bileydim, seni asla doktora vermezdim.”

Behice Hanım sabahlığının eteklerini toplayıp merdivenlere yönelirken, Leman kardeşlerinin yarı hayret, yarı acıyan alaylı bakışlarının altında, havluyu iki parmağının ucuyla kendinden uzakta tutarak odasına girdi, kapısını kapattı.

SULTANAHMET'TEKİ KONAKTA HAYAT

Sultanahmet Meydanı'na paralel uzanan sokağın köşesini tutan pembe ev, üç katlıydı. Evin Sümbüllüçeşme Sokağı'ndaki ucu, yaşlı bir çınarın bulunduğu küçük bir bahçeyle sonlanıyordu. Zeki Salih, evin tapusunu üstüne geçirir geçirmez, bu bahçeye kiraz, erik ve elma ağaçları diktirmişti. Odaların yeniden boyanması, hamam taşlarının yenilenmesi, bahçeye açılan ikinci bir mutfakın yapılması ve üst katlara hela ilaveleri bir yıla yakın zaman alınca, bahçeye ekilen çiçekler iyice büyüdü ve Gül Hanım, yeni evine taşınırken, çiçekler içinde bir eve giden yeni gelin gibi mutlu hissetti kendini. Zaten, sebebini hiç bilmeden, yeni evlerinde hayatlarının çok daha güzel olacağına inanıyordu. Tam karşılarına düşen konakta oturan aileyle, taşındıkları ilk

günden itibaren yakın bir dostluk kurmuşlardı. Şayeste Hanım, taşınma telaşında yemek düşünmesinler diye, elinde bir tepsi börekle kapılarını çalmış, Gül Hanım'ın ısrarıyla birlikte kahve içmişler, fal bakmışlar ve bu komşuluğun her iki aileye de çok hayırlı geleceğine karar vermişlerdi. İçgüdüleri doğru çıkacak, ilerdeki yıllarda, Şayeste Hanım'ın kocası Recep Bey,* başbakanlık yapacak, Sado'nun ve Şayeste Hanım'ın oğulları Erol ile Vural da ayrılmaz iki arkadaş olacaklardı.

Gül Hanım'ın bu evi sevmesinin bir başka nedeni de, ablasının ve Saraybosna'dan göç etmiş diğer akrabalarının yürüme mesafesindeki evlerde oturuyor olmalarıydı. Üstelik Kapalıçarşı beş, Sultanahmet Camii iki dakika mesafedeydi. Evlerinden çıkıp sağa döndüler mi, hemen şenlikli Divanyolu'nda buluyorlardı kendilerini. Zeki Salih Bey, Divanyolu'nun üzerinde bir ev beğenmiş fakat pazarlık sırasında evi elinden kaçırmıştı. Gül Hanım çok üzülmüştü ama her işte bir hayır vardı. Bu ev hem anacadeye çok yakındı hem de sakın bir sokaktaydı. Salih Bey'in akşam saatlerinde çınarının altında demlenebileceği bir bahçeye de sahipti. Ayrıca ev o kadar büyüktü ki, çocukların her birine ve Hama'ya tek başlarına yatabilecekleri birer oda düştüğü gibi, onları ziyarete gelecek bütün akrabalarını, yeğen ve kuzenlerini ağırlayabilecekleri odaları da vardı. Anacadeye bakan girişteki odayı selamlık, bahçeye bakan geniş odayı salon olarak düzenlediler. Sofanın diğer tarafındaki oda, yemek ve oturma odası olarak düzenlendi. Yatak odaları ikinci kattaydı. Üçüncü kata misafirleri için yüklüklü odalar yaptırmışlardı. Bu evde, Saraybosna'daki umurlu hayatlarını yeniden yaşayacağına benziyorlardı ve artık İstanbul'a iyice alışmış oldukları için, huzurluydular.

Zeki Salih, iyice öğrendiği Türkçeyi konuşurken, eskisi gibi çekinmiyordu. Evleri çok şenlikli bir yerde olduğundan misafirleri hiç eksik olmuyor, her Kapalıçarşı'ya gelen eş dost mutlaka

* Recep Peker.

kapılarını çalıyordu. Boşnak misafirlerin beylerine ikram etmek için evde şlivovica bulunduruyorlar, güya hanımlar için fakat aslında Zeki Salih çok sevdiğinden, sık sık sevdican baklava açıyorlardı. Onlar da haftada en az iki kere dayızadelerinin Sirkeci’deki Şahin Paşa Oteli’ni ziyarete gidiyorlardı.

Zeki Salih’in yeni vatanında gelişen bazı hallere intibakı hiç kolay olmamıştı. Bosna’da kadınlarla erkeklerin bir arada aynı mecliste bulunmalarına alışık olduğu için, Rami’deki komşularının kaçgöçünü hayretle karşılamış, vatanını bir imza ile gözden çıkaran makamın feshine de pek üzülmemişti fakat sıra başındaki festen ayrılmaya geldiğinde, dostoları* tutmuştu. Bir süre sokağa fessiz çıkmayı reddetmiş, ilelebet eve kapanması mümkün olmadığından, sonunda pes etmişti, kafasına asla bir gâvur şapkası geçirmeyeceğine yemin billah ederek. Kış gelince, başı üşümüştü. Bir-iki kere kar altında üşütüp yatağa düşen babasına bir fötr şapka hediye etmişti Nusret. Salih Bey, şapkayı ilk giydiği gün, sokağa sanki çıplak çıkmış gibi utanç içinde, yüzü yerde, etraftan gözlerini kaçırarak yürümüşü yolda. Zaman içinde, sadece şapkaya değil, kısa kollu elbiseler giyen başı açık kadınlara da alışmıştı. Gözü, etekleri hemen diz altında biten kadınların bacaklarına, çıplak kollarına sık sık takılıyor, içinden tövbe diyerek, bakışlarını hemen değilse bile, birkaç saniye sonra kaçırıyordu. Allahtan Gül Hanım, Bosna’daki alışkanlığından vazgeçmemiş, başörtüsünü çıkarmamıştı. Ya maazallah, o da asri giyinmek istese ne yapardı?

Müslüman İstanbulluların o yıllarda, lokantalarda yemek yeme alışkanlıkları hiç yokken, Zeki Salih ve oğulları, Şahin Paşa Oteli’nin lokantasının müdavimleri olmuşlardı. Bazı çok özel günlerde, hanımlarını ve kızlarını da yemeğe götürdükleri oluyordu ama bu günler yılda bir-ikiyi geçmiyordu ve kadınların katıldığı yemekler lokantanın yan tarafındaki hususi yemek odasında yeniyordu.

* Boşnakça heyheyleri tutmak anlamında.

Salih Bey'in ailesi yeni evlerine taşındıklarında, çocukların ilkokul faslı geride kalmıştı. Zeki Salih oğullarını Vefa Lisesi'ne yazdırdı. Kızını da evlerine en yakın ortaokula yolladı.

Nusret'in daha çok küçük yaşlarda ileri zekâlı bir çocuk olduğu belli olmuştu. Hırçın ve huysuz bir oğlandı ama annesi, aklı başına fazla geldiği için böyle olduğunu ileri sürerdi. Üstün zekâsından dolayı akranlarıyla canı sıkılır, türlü muziplikler yapar, hocalarından bacaklarına sopa yer dururdu. Yaşı ilerledikçe, Gül Hanım'ın tespitinin doğruluğu anlaşıldı. Nusret sınıflarının hep en haşarı ama hep en başarılı öğrencisi oldu.

Saadet de okumaya çok meraklı, üstelik yazısı fevkalade güzel bir öğrenciydi. Her yıl sınıfını takdirnameyle geçiyordu. Ortaokuldayken bir gün okul çıkışı arkadaşlarıyla Divanyolu'nun üzerindeki şekerciye uğradı. Dükkân kalabalıktı. Okullu kızlar aralarında gülüşüp konuşarak sıralarını beklediler. Sonra alacaklarını alıp evlerine dağıldılar.

Birkaç gün sonra, Saadet okuldan eve döndüğünde, babasını bir karış suratla onu beklerken buldu. Şaşırdı.

“Sen mektepten çıkınca doğru evine gelmiyor musun kızım?” diye sordu babası.

“Elbette baba.”

“Yalan söylüyorsun.”

“Ne münasebet efendim.”

“O halde yalanı, iki gün önce seni şekerci dükkânında gördüğünü iddia eden Remzi Efendi söylüyor.”

“Baba ben şekerciye gittim, arkadaşlarımla şeker aldık.”

“Hani dosdoğru evine geliyordun?”

“Şekerci yol üstündeydi baba. Hani tam bizim eve sapmadan, köşedeki mavi tenteli dükkân.”

“Nerede olduğunu biliyorum, bana şekercinin yerini öğretme.”

“Özür dilerim efendim.”

“Şekerciye gitmekle doğru yapmadın Sado. Seni bugün itibariyle okuldan aldım,” dedi, Salih Bey.

“Neden baba?” diye sordu kız, dudakları titreyerek.

“Çünkü kızım sen bana laf getirttin. Salih Bey’in kızı şeker-ci dükkânlarında geziyor, dedirttin. O yüzden bundan böyle mektebe gitmeni yasakladım.”

“Baba, bu haksızlık! Çok büyük bir haksızlık bu! Ben sadece bir külâh tarçınlı akide alıp çıktım dükkândan. Hamma seviyor diye, ona getirmiştım.”

“Bundan sonra sokağa tek başına çıkmak yok. Şekerciye gideceksen ya annenle ya da ağabeylerinle gidersin.”

“Baba söz veriyorum, bir daha gitmem. Beni ne olur mektepten almayın.”

“Bu mevzu kapanmıştır Saadet.”

Zeki Salih, bağdaş kurduğu sedirden kalktı, odadan dışarı çıktı. Saadet gözyaşları içinde annesinin odasına koştu. Anne zaten olayı önceden bildiği için hiç şaşırmadı.

“Anneciğim, lütfen babamı ikna et,” diye yalvardı.

“Üstüne gitme Sado,” dedi annesi, “babanın ne kadar inatçı olduğunu bilmez misin? Bırak biraz zaman geçsin, sonra yine konuşuruz.”

“Ama derslerimden geri kalırım. Olmaz ki!”

“Sana derslerin kadar lazım olan başka şeyler de var kızım. Her işte bir hayır vardır, yanımda otur, benden yemek yapmasını, Hamma’dan yufka açmasını öğren. Çeyizine bir-iki parça bohça işle. Bak iki yıldır eline iğne iplik almıyorsun. Kız kısmına ev işlerini öğrenmek, okumaktan daha çok yakışır. Okuyup da n’apacaksın, Divanı Hümayun’a kâtip mi olacaksın?”

Saadet annesinden yüz bulamayınca, hıçkırarak Hamma’ya koştu. Yaşlı kadın, namazını yeni bitirmiş, seccadesini katlıyordu.

“Ne oldu benim kınalı kuzuma?” diye sordu Boşnakça.

“Babam beni mektebe gitmekten menetti, Hammacığım.”

“Eh, sen de dizimin dibinde oturursun Sadom.”

“Beni mektepten alırsanız, intihar edeceğim.”

“Bak kızım, böyle saçma sapan konuşma, yoksa külâhları de-
ğişiriz. Mantıksızlık ve inat erkeklerle mahsustur. Biz kadınlar
akıllı olmak zorundayız ki, o sivri akıllı erkekleri idare edelim.
Git yüzünü yıka, sakinleş sonra yanıma gel, konuşalım.”

Saadet aşağı kata inip tuvalete girdi, musluğa abanıp bir
müddet daha hıçkırdı. Sonra yüzünü yıkadı, kuruladı ve kıpkır-
mızı gözleriyle Hamma’nın yanına döndü.

“Sen sahiden çok mu istiyorsun mektebe gitmeyi?” diye sor-
du Hamma.

“Ben muallime olacaktım.”

“Sadom, sen önce Nusret Ağabeyini ikna et. Sonra o, anne-
ni ikna etsin. Annen oğlunun hatırını kırmaz. Annen ne kadar
müteessir olduğunu babana anlatır, o da belki seni affeder.”

“Ben affedilecek bir suç işlemedim ki Hamma.”

“Kızım, senin niyetin üzüm yemek mi, bağcı dövmek mi?
Biraz akıllı ol, babalara ve kocalara karşı gelinmez. Onlar suçlu-
sun dedi miydi, öylesin artık.”

“Ama ben...”

Yaşlı kadın konuşturmadı torununu, “Sen dediğimi yap, iti-
raz etmeyi bırak da ağabeyini kendine acındırmaya bak,” dedi.
Hamma, Türkçe bile konuşamıyordu ama Saadet bu evde en
akıllı insanın o olduğunu düşünürdü. Hep sakindi ve her derde
bir devası vardı.

Her üç kardeşin de çocukluğu, ata topraklarının kaybedildi-
ği, imparatorluğun en acılı işgal yıllarına denk gelmişti. İlk
gençlikleri ise vatanın yeniden hayat buluşuna rastladığı için,
yüreklere onulmaz bir vatan sevgisiyle doluydu. Yurtsuz kaldık-
larını ve esir düştüklerini zannettikleri bir anda, yepyeni bir fel-

sefeyle, küllerinden yeniden doğmuştu Türkler. Bir mucize gerçekleştirmişlerdi. Kendileri için çizdikleri sınırların içinde kalan toprağa, inatla sahip çıkmışlardı. Üstelik ülkelerini işgal eden Batı devletlerinden hiç de geride olmadıklarını ispat için, devrimler gerçekleştiriyorlardı. Biliyorlardı ki, Batı ile başa çıkmak için, Batılılar gibi olmak hatta onları aşmak gerekiyordu. Kurtuluş Savaşı sonrasında aydın gençleri, bir vatana sahip olmanın sevinci ve gururu içinde, hayattaki en önemli vazifelerinin vatana hizmet etmek olduğuna inanıyorlardı. Nusret ve Muhittin aralarında konuşurlarken, sırf bu nedenle önce orduya katılmayı düşünmüşler sonra vazgeçmişlerdi. Çünkü savaş bitmişti. Önderleri “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh,” demişti. Genç Türkiye Cumhuriyeti’nin artık askere değil, doktorlara, mühendislere, mimarlara, teknisyenlere ve öğretmenlere ihtiyacı vardı.

“Ben mühendis olacağım,” demişti Nusret kardeşine, “sen de doktor ol.”

“Aaa katiyen olmaz,” diye haykırmıştı Hamma. “Ben bilmez miyim, Moybilim’i kan tutar. Kan görünce fenalaşır o.”

“Nereden çıkartıyorsunuz bunu kuzum?” diye sormuştu Gül Hanım.

“Kurban kesilirken hiç mi dikkat etmedin oğluna, a kızım, Muho üç günlük yola kaçır, biri mutfakta bıçakla elini kesse, yüzü bembeyaz kesilir, bayılacak gibi olur.”

“Ben de mühendis olacağım, ağabeyim gibi,” demişti Muho, “yollar, köprüler, barajlar inşa edeceğim. Anadolu’da en çok bunlara ihtiyaç varmış.”

“Ben ne yapacağım siz Anadolu’da gezerken?” diye sormuştu Sado.

“Sen de vatana akıllı, çalışkan çocuklar yetiştirirsin,” demişti annesi, “benim yaptığım gibi.”

“Anneciğim ben okumak istiyorum, çocuk doğurmak değil.”

“Kızlara evlerinin kadını olmak yaraşır.”

Sado, lafı uzatmamıştı. Evdeki büyüklere karşı gelerek hiçbir yere varamayacağını bilecek kadar akıllıydı. Zaten birkaç aydan beri uzaktan akrabaları olan Kulenoviçlerin delikanlı oğullarını, geride bıraktığı okulundan ve arkadaşlarından daha fazla düşünür olmuştı.

Boşnakların her bahar gelenek haline getirdikleri teferiç^{*}’de, bu yıl, Kulinler ve Kulenler sofrı örtülerini yan yana yaymışlardı çimenin üzerine. Boşnak aileler zaten çoğunlukla akraba veya çok yakın ahabap olurlardı birbirleriyle. Ekrem’in dedesi İstanbul Başsavcısı’ydı. İtibar gören bir kişiydi. Salih Bey, baba tarafından kuzeni olan Savcı Bey’in torunu Ekrem’e kızını tanıştırmakta mahzur görmemişti.

Sado, o gün çimenlerin üzerine piknik sofrasını hazırlarken başörtüsünün omuzlarına kaymasına hiç aldırmamıştı çünkü güneş vurduğunda, kumral örgülerinin üzerinde kızıl ışıltıların dolaştığını çok iyi biliyordu.

Birkaç kere de oğlanın kaçamak bakışlarını yakalamıştı. Sonra ailelerin bütün gençleri ve çocukları, salıncaklarda sallanmışlar, dere boyunca yürüyüşler yapmışlardı. Erkekler aralarında futbol oynarlarken Ekrem’in vurduğu toplar, nasıl oluyorsa hep Sado’nun yakınına kaçıyordu. Ekrem herkesten önce koşuyordu topu almaya ve her seferinde gözlerinin içine bakıp gülümsüyordu kıza.

Ayrılık vakti geldiğinde, Ekrem’le el sıkışırken, elleri terlemişti Sado’nun.

Piknikte başlayan arkadaşlıkları, iki yıl sonra, Saadet on sekizine bastığı bahar evlilikle sonuçlanacaktı. Kocasını o kadar çok sevecekti ki Sado, babasının onu dönem ortasında okuldan aldığına ne kadar üzüldüğünü unutup gidecekti.

* Piknik.

Nusret, o sırada Almanya'nın başkenti Berlin'deki mühendislik mektebinde makine mühendisi olmak üzere tahsil görüyordu. Dersleri çok parlaktı. Her yıl takdirnamelerle geçiyordu sınıfını. Fakat özel hayatı üniversitedeki başarısıyla hiç uyuşmayacak derecede düzensizdi. Her akşam arkadaşlarıyla birlikte Berlin'de ne kadar bar, varyete varsa ziyaret ediyor, galonlarla içki içiyor, sevgililerinin sayısını bilmiyordu. Alman kızları, bu hem neşeli hem de eli çok açık, onları hediyelere gark eden, gezdiren, eğlendiren genç Türk'ün peşinden ayrılmıyorlardı. Nusret, yaşadığı hayata para yetiştiremediği için birkaç kere babasından, kendine yollanan tahsisatın dışında para istemişti. Zeki Salih oğlunu yaban ellerde zor durumda bırakmamak için, istediği parayı her seferinde yollamaya gayret etmişti. Fakat Nusret'in çapkınlıklarının, hovardalıklarının sonu gelmiyordu. Bir keresinde, annesine Berlin'de çok üşüdüğünü yazmış, annesi ona hemen, babasının içi samur kürkle astarlanmış ropdöşambırını paketleyip göndermişti. Nusret, ropdöşambrın samurunu söküp o sırada sevgilisi olan Helga'ya hediye etmişti. Bir başka sefer, asil bir Alman kıızıyla nişanlanacağını bildirdiğinde, Gül Hanım, kıza bir aile mücevheri yollamıştı ama nişan gerçekleşmemiş, mücevher de geri alınamamıştı.

Zeki Salih, ne zaman oğlunun serseriliğine mâni olmak için tahsisatını kesmeye kalkışsa, annesi Nusret'in takdirnamelerini kocasının önüne seriyor, oğlunu müdafaa ediyordu. Nusret madem başarılı bir talebeydi, eğlenmek de hakkıydı ve genç adamın masraflarına göğüs germek zorundaydılar. Kurtlarını gençliğinde dökerse, ilerde daha iyi bir koca olurdu. Varsın çapkınlığını yapacağı kadar şimdi yapsın, içeceği kadar şimdi içsindi!

Son cümle, bir hançer gibi deliyordu Zeki Salih'in yüreğini. İçkisine şikâyet etmeden dayanan karısının hatırını kırmamaya karar veriyordu her seferinde.

Nusret, babasının onun eğlence masraflarını karşılamak için Şahin Paşa Otel'i'nin yanındaki mülkünü elden çıkarmak zorunda

kaldığını, uzun süren tahsilinin sonunda makine mühendisi diplomasını alıp İstanbul'a döndüğünde öğrendi. Üzüldü. Utandı.

Annesinin öngördüğü gibi, bütün kurtlarını dökmüştü. Ser-seri hayatını geride bırakıp iş aradı. Genç cumhuriyetin genç mühendislere yurdun her yerinde şiddetle ihtiyacı vardı. Çocukluklarında, kardeşiyle konuştukları gibi, Anadolu'ya gitmesine dahi gerek kalmadan, İstanbul Belediyesi'nde Baş Mühendis olarak işe alındı. Mazbut bir hayata başlamak üzere, evleneceği genç kızı aramaya başladı.

Muhittin'e gelince, ağabeyinin masraflarının ağırlığından, babası onu çok istediği halde yurtdışında okutamamıştı. Nusret Berlin'de doktorasını yaparken, Muho, Taksim'deki Yüksek Mühendis Mektebi'nde inşaat mühendisi olmak üzere öğrenim görüyordu ve eğer sınav tarihleri ağabeyinin İstanbul'u ziyaret tarihleriyle çakışmıyorsa, işleri yolunda yürüyor, iyi notlar alıyordu.

Okul dışındaki hayatı da Nusret'le kıyaslanmayacak ölçüde mazbuttu. Gece hayatını sadece ağabeyi tatillere geldiğinde, onun peşine takılarak yaşıyordu. Nusret'in tatili kardeşinin sınav zamanına rastlarsa, işte o zaman vay halineydi Muhittin'in. Çünkü zaten bir-iki haftalığına İstanbul'a gelmiş olan Nusret, gece gezmelerine kardeşini de katıyor, sabaha kadar bar pavyon gezmekten perişan olan Muhittin, içkiye de alışık olmadığı için, sınavlara bulanık kafayla girip hiç almadığı kadar kötü notlar alıyordu. Onu seven bazı hocaları durumu anlamışlardı ve ne zaman projelerinde başarı gösteremese veya kırık not alsa, "Ağabeyin yine tatile mi geldi?" diye sorarlardı.

Muhittin, mühendis mektebini, 1929 yılında, "pekiyi" dereceyle bitirdi ve İnşaat Yüksek Mühendisi unvanını kazandı.

Zeki Salih, küçük oğlunu da ihtisas yapması için Almanya'ya göndermek istemişti fakat hem Nusret'in masraflı tahsilinden sonra Muhittin'e ayıracak parası kalmamıştı hem de İstanbul'da yaşam her gün biraz daha pahalalanırken, Bosna'daki mülklerin-

den işinin başında olmadığı için, giderek daha az gelir elde etmeye başlamıştı. Zeki Salih'in küçük oğlu, ağabeyinin okuduğu Berlin Yüksek Mühendislik Okulu'na ancak devlet bursuyla gidebildi.

Devlet Muhittin'i, yağmur almayan bölgelerde, sulama yöntemlerini tetkik etmesi için göndermişti ama Berlin çok yağışlı bir şehirdi. Muho, Berlin Üniversitesi'nde su almayan bölgelerde sulama teknikleri üzerine ihtisas yapıyordu fakat bu şehirde uygulama yapabilmesine imkân yoktu. Devletin parasını boşa harcamak çok ağırına gidiyordu. Oturdu, ona burs veren devlet büyüklerine bir mektup yazdı ve sulamayı uygulamalı olarak öğrenebileceği bir yöreye gönderilmesini rica etti.

Gelen cevap inanılmazdı.

Muhittin Efendi,

Vekâletimiz tarafından, size bahşedilen burstan şikâyet etmeden istifade ediniz ve ukalalık etmeyiniz.

Muhittin, hantal devletin ne olduğunu ilk kez bu mektupla görmüş oldu. Uzun meslek hayatı boyunca, bu hantallıkla sürekli mücadele edecekti.

UMUT

Almanya dönüşünde Bayındırlık Vekâleti, Muhittin'i uzmanlık dalı olan yağmur almayan bölgelerde sulama tesisleri kurması için Adana'ya tayin etti. Genç mühendis Ankara'dan Anadolu Ekspresi'ne bindi ve Adana'ya doğru yola çıktı.

Muhittin Anadolu'ya ilk defa çıkıyordu. O güne kadarki yaşamı sadece İstanbul ve civarıyla Berlin'de ve ziyaret ettiği bazı Orta Avrupa şehirlerinde geçmişti.

Adana'da, bildiği, tanıdığı şehirleri şehir yapan unsurların hiçbirini yoktu. Sıcaklık gölgede 40 dereceyi aşıyordu. İlk gittiği gün, doğru dürüst bir otel bulamadığı için, çalışacağı şantiyede kalmak istedi. Günlerden pazardı, şantiyede bekçiden başka kimseyi bulamadı. Bekçi, pazar günü huzurunu kaçıran genç

mühendisi önce teknisyenlerden biri zannedip hoyrat tavırlarla karşıladı ve hiç yüz vermedi. Şantiye Mühendisi olduğunu öğrenince saygı duruşuna geçti, odasını gösterdi, bir emri olup olmadığını sordu. Muhittin'in bu şartlar altında ne emri olabilir ki. Şantiyenin bulunduğu Adana Ovası, baştanbaşa bir sivri sinek yuvasıydı. Kalacağı odanın duvarına da yüzlerce sivrisinek ölüsü yapışmıştı. Tuvalet dışarıda ve en ilkel şartlardaydı. Musluktan akan su çamur rengiydi.

Muhittin, valizini bırakıp çıktı ve ilk işi, Belediye'de çalıştığını bildiği sınıf arkadaşı Nazmi'yi aramak oldu. Belediye binasında nasılsa ona arkadaşının adresini verecek bir nöbetçi bulunurdu. Belki bu akşamı arkadaşının evinde geçirir, yarın kendine, kiralayabileceği bir ev arardı.

Belediye'de aldığı haberle beyninden vurulmuşa döndü. Arkadaşı Nazmi hastanedeydi. Hastaneye koştu. Sıtma, gencecik adamın sağ gözünü kör etmişti. Nazmi, Muhittin'i karşısında görünce çok sevindi. Uzun uzun konuştular, dertleştiler, birbirlerine o güne kadar neler yaptıklarını anlattılar. Sonra Nazmi, "Kinin alıyor musun Muhittin?" diye sordu.

"Yoo, sıtmaya yakalanmadım ki henüz," dedi Muhittin.

"Aman kardeşim, yakalanmayı bekleme. Saat başı kinin içeceksin," dedi Nazmi. "Yoksa benim gibi olursun. Gözlerin de sağlığın da gider. Bu öyle bir illet ki, yakalandın mıydı kurtuluşun yok. Hayat boyu yakarı bırakmaz."

Muhittin arkadaşının yattığı hastaneden çıktı, nöbetçi eczaneyi bulup iki kutu kinin aldı, Seyhan boyunca güneşin altında hem yürüdü hem düşündü. O, otel odalarını beğenmezlik ederken, insanlar gözlerini, sağlıklarını hatta hayatlarını kaybediyorlardı yaşadıkları koşullardan dolayı. Mademki bu memlekette yaşamaya kararlıydı, her türlü şartına ve meşakkatine alışması lazımdı.

Hayat, Sultanahmet'teki konağındaki imkânları sunmamacaktı ona, bu belli olmuştu.

Muhittin, biraz da vakit geçirmek için, yine saatlerce yürüyerek kaldığı şantiyeye geldi. Terden sırlıslıklamdı. Bir iskemle alıp şantiyenin Toroslar’a bakan arka tarafına çıktı, iskemleyi binanın gölgesinin düştüğü noktaya koydu, oturdu. Karşısında uçsuz bucaksız bir bataklık uzanıyordu. Bu bataklık kurutulacak ve verimli bir ova haline getirilecekti. Yapacağı şey hiç kolay değildi ama onun işi, bunu başarmaktı. Yıllardır bu günler için göz nuru dökmüştü, emek vermişti, ciltlerle kitap okumuştı, proje çizmişti, deneyler yapmıştı. Anadolu’ya su, ışık, hayat götürmek için! Vatanını yaşanır kılmak için! Hıristiyan dünyanın insanının, Anadolu insanını küçümsememesi, hor görmemesi ve bir gün aklına esip bu toprakları yine işgale kalkmaması için!

Yarın sabah işbaşı yaptığında, ekibini kuracak, işbölümü yapacaktı. Nelerin üstesinden gelinmemiştii ki şu birkaç yıl içinde, bir bataklığın gelinemesin! Harflerde yapılan değişikliğı düşündü. İnsanlar rüyalarında görseler inanamazlardı, yeni harfleri iki yıl içinde herkesin benimseyeceğini. Üniversitenin üçüncü yılına kadar Arap harfleriyle yazarlarken, son yılında Latin alfabesini öğrenmişlerdi. Hem de birkaç ay içinde. Bir imkânsız başarılı vermişti işte. Oysa kendi babası da dahil olmak üzere, binlerce kişi karşı çıkmıştı harf inkılabına. Kimse anlamak istememişti Latin harflerine geçmekle hem dizgide hem de okumada inanılmaz bir kolaylık sağlanacağını. Babası bile sökmüştü alfabeyi ve her sabah heyecanla günlük gazetesini bekler olmuştu.

Muhittin gülümsedi, harfleri değiştirmekten daha zor olmalıydı bataklığı kurutmak. Önünde uzanan bataklığa baktı, alanın genişliğı yüreğini daraltınca, kalktı yerinden içeriye geçti. Yattığı odanın duvarına çakılı küçük yuvarlak aynanın önünde durdu, hiçbir kötölük, art düşünce, fesat barındırmayan, berrak su gibi mavi gözlerini, aynadaki aksine dikti. “Haydi bakalım Muho,” dedi kendi kendine. “Sıva kollarını. Seni zor işler bekliyor. Bu sivrisinek yuvasının üstesinden geleceksin. Bu işte ye-

gâne dostun, yardımcın, güç kaynağın umuttur. Umudu kaybetmek yok!”

Bundan böyle Muhittin, bütün ömrünü, Anadolu toprağını sulamaya, Anadolu köylerine ışık ve su taşımaya, yol ve mesken yapmaya adayacaktı. Hiç gocunmadan.

HAYAT AKAN BİR SUDUR

Beyazıt'taki konakta, Aram'ın dersleri hoca efendinin derslerinden çok daha başarılı geçiyordu. Ders esnasında Sitare'nin dikkati sık sık dağılsa da Aram'ın sabrı sayesinde, çocuk diğer arkadaşlarıyla araya kapatmayı başarmış ve ikmale kalmadan bir üst sınıfa geçmişti.

Bülent, Sitare'den daha iyi bir öğrenciydi. Yaşı daha küçük olmasına rağmen dikkatini uzun zaman dersine verebiliyordu. Çocukların anneleri Leman ve Suat Hanımlar, neticeden çok memnundular. Aram da öyle. Konağa her gittiğinde, Sabahat orada oluyordu. Çocuklarla ayrı ayrı ders yapan Aram, dersler bittikten sonra, orta katın divanlı odasına çıkıyor, Sabahat ve ablalarıyla birlikte çay içip sohbet ediyorlardı. Ablaların evde olma-

dığı zamanlarda da, Sabahat mutlaka evde oluyordu. Hatta bazen diğer okul arkadaşları da onlara katılıyor, Sabahat kemanını çalıyor, kızlar şarkıyla eşlik ediyorlar ya da gramofonda çaldıkları moda şarkılarla dans ediyorlardı. Gerçi eve girip çıkma hakkını haiz tek erkek oydu ve çoğu kez onca kızın arasında kendini kümese düşmüş horoz gibi hissediyordu ama ne gam! Sabahat'ı bol bol görüyordu ya. Annesinin eline de her ayın başında derslerden aldığı parayı, kuruşuna dokunmadan boca ediyordu. Kısacası herkes memnundu. Hatta herkes o kadar memnundu ki, Mahir Bey, yeni okul dönemi açıldığında, Sitare'nin matematik derslerinin daha da ağırlaşacağını bildiğinden, Aram'ın derslere yazın da devam etmesini önerdi. Yaz aylarında, her sene olduğu gibi, Ada'daki yazlıklarına gideceklerdi. Acaba Aram Bey, yol parası kendisine takdim edildiği takdirde haftada iki kez olsun gelebilir miydi Ada'ya?

Aram'ın çok daha iyi bir fikri vardı. Ağabeyine müşterilerinden biri eski bir kamp çadırı vermişti. Bir hafta sonu kuzenleriyle birlikte Çanakkale civarında kamp kurmuşlar, gayet de rahat etmişlerdi. O çadırı Ada'da munasip bir yere kurabilirse eğer, Sitare'ye ders vermeye rahatça devam edebilirdi, yol parası almasına da gerek kalmazdı.

Bu düşüncesini Sabahat'a açtığında, kız sevinçle, “Bizim bahçemizde çok yer var Aram,” demişti. “Beyba'mdan izin alırsak, Ada'da munasip yer aramana lüzum kalmaz.”

Mahir Bey, ders verme işinin böyle kolayca hallolmasına memnun oldu. Zaten bu Aram oğlan aileden biri gibi olmuştu. Çok efendi, çok terbiyeli bir çocuktü, üstelik Sitare ve Bülent gibi iki canavarla mucizeler yaratmıştı.

Aram o yaz çadırını Reşat Bey'in köşkünün hemen yanında ki arsaya kurdu ve haftada üç gün Sitare'ye matematik dersleri vermeye devam etti. Ayrıca Sabahat ve ablaları plaja yüzmeye giderlerken onların sepetlerini, çantalarını taşıdı, akşamüstü vapurunu karşılayarak Mahir Bey'in elinden paketlerini aldı, zaman

zaman Reşat Bey’le yarenlik etti fakat onca ısrara rağmen birkaç özel gece haricinde katiyen ailenin sofrasına oturmadı, mutfaklarını, tuvaletlerini kullanmadı. Aram, o yaz, Reşat Bey’in gözüne bir kere daha girmiş, ailenin sevgilisi olmuştu.

Yazın sonuna doğru Sabahat, annesinin itiraz edeceğini bildiği için, kimseye haber vermeden Arnavutköy Amerikan Kız Koleji’ne ön kaydını yaptırdı. Eylül başında, Beyazıt’taki konaklarına taşındıklarında, maksadını açıklama zamanının geldiğini düşünmeye başladı. Birkaç haftaya kadar mektepler açılacaktı. Gerçi Kolej, liseye devam edecek kızlardan üniforma giymelerini istemiyordu, öyle bir hazırlık yapılmasına gerek yoktu ama harçları yatırılacaktı, ilk taksit ödenecekti. Sabahat liseye devam edeceğini ailesinden ilelebet saklayamazdı. Annesinin vaveylasını göğüslemeden önce, babasıyla baş başa konuşmaya karar verdi. Elbette babasına, kaydını yaz başında yaptırdığını söylemeyecekti, ondan koleje gitmek için izin isteyecekti ve bu arzusunun geri çevrilmeyeceğinden emindi. Babası kabul etmediği takdirde kaydını sildirirdi.

Sabahat, bir gün, babasının çalıştığı bankaya gitti, hademeye müdürün kızı olduğunu bildirdi. Hademenin peşine takılıp üst kata çıktı ve babasının görkemli oda kapısını vurdu. Kızını karşısında gören Reşat Bey, önce çok telaşlandı. Evlerinde bir felaket mi vuku bulmuştu?

“Beyba’cığım, ben sadece sizinle baş başa konuşabilmek için geldim makamınıza,” dedi Sabahat. “Bu konuşmayı evimizde yapmak istemedim.”

“Kızım, nedir bu kadar önemli olan mevzu?”

“Benim tahsil durumum.”

“Senin tahsil durumunun konuşulacak nesi var Sabahat? Takdirnameyle mezun olmadın mı?”

“Oldum efendim. Bunca emeğimin boşa gitmemesi için, tahsilime devam etmek istiyorum. Ben en azından bir lise dip-

loması sahibi olmalıyım ki, ilerde size minnet borcumu ödeyebileyim, evimizin masraflarına iştirak edeyim.”

“Kızım, her baba evladını en iyi şekilde yetiştirmek ister. Bana hiçbir minnet borcun yoktur. Dolayısıyla, bana borç ödemek için okumaya kalkışma.”

“Beni yanlış anladınız efendim. Okumak için içimde çok büyük bir heves var. Beni, artık iyi İngilizce konuştuğuma göre, Amerikan Kız Koleji’ne yollar mısınız lütfen?”

“Bugüne kadar böyle bir arzun olduğunu neden söylemedin Sabahat?”

“Benim pek çok sınıf arkadaşım seneye koleje devam edecekler. Ben çok istedim ama çekindim. Annemden çekindim, size de yük olmak istemediğim için söyleyemedim. Fakat öğrendim ki dersleri parlak olan talebelere tenzilat yapılmıyormuş.”

“Sabahat, bunu hiç düşünme kızım,” dedi Reşat Bey. “Madem okumak istiyorsun, bana seni okutmak düşer. Kaydını hemen yaptıralım, belki de geç kalmışızdır.”

“Siz hiç zahmet buyurmayın beyba’cığım. Ben bu hafta içinde kayıt işlerimi hallederim. Siz tavassut edin, yeter. Bir ricam daha var, acaba anneme benim yerime siz bildirir misiniz liseye devam edeceğimi?”

“Annen niye itiraz etsin ki?”

“O ben evleneyim istiyor.”

“Kızım, bir hayırlı kismetin çıkarsa, o zaman düşünüyoruz. Evde oturup koca beklenmez ki.”

“Değil mi ama! Ne güzel söylediniz beyba’cığım,” dedi Sabahat. Babasının boynuna atılmamak için kendini zor tuttu. Reşat Bey laubalilikten hoşlanmazdı pek.

“Ben kalkayım, sizin işleriniz vardır,” dedi Sabahat.

“Bekle de birlikte çıkalım,” dedi babası, “mesai bitmek üzere.”

Dışarıda tatlı bir eylül havası vardı. Baba kız kol kola girip köprü üstünde, tarihi yarımadadaki evlerine doğru neşe içinde yürürlerken, Behice Hanım’ı ikna etmek için ne yapmaları

gerektiğini konuştular. Bu iş pek kolay olacağına benzemiyordu. Annesi için, küçük kızının tahsili tamama ermişti. Sabahat Fransızca öğrenmek istemişti, Fransız mektebine yollamışlardı. Babası İngilizce öğrensin diye tutturmuştu Amerikan mektebine gönderilmişti. Lisanlarını öğrenmişti. Malumatlı bir genç kız olmuştu. Şimdi sıra evinde oturup ev hanımı olmayı öğrenmeye gelmişti. Bir pilavı dahi doğru dürüst pişiremiyor. İki yastık başının dışında, bir sofraya örtüsü dahi işlemiş değildi. Yarın öbür gün bir kısmeti çıkacak olsa, rezil olurlardı vallahi.

Sabahat annesine hafta sonları evde oturup nakış işleyeceğine ve yemek pişirmesini öğreneceğine söz verdi. Koleji bitirince de münasip kimi görürlerse, onunla evlenecekti.

“Koleji bitirdiğinde seni kimse almayacak çünkü yaşın geçmiş olacak kızım,” dedi Behice.

“Hanım, şimdi eski zamanlarda olduğu gibi kimse on altı yaşında çocuk gelin istemiyor,” dedi Reşat Bey. “Hatta kızlar üniversiteye bile gidiyorlar.”

“Aman Allahım,” dedi Behice, “başıma bir de üniversite çıkartmayın sakın. Bu Kolej biter bitmez, tahsil de bitmiş olur!”

“Sabahat, hangi arkadaşların tahsillerine kolejde devam edecekler?” diye sordu Suat.

“Armene, Sofya ve Fofa ile aynı sınıfta olacağız abla,” dedi Sabahat.

“Aram ne yapacak?”

“Aram da kolejin erkek kısmında okuyacak.”

“Aaa kolejin bir de erkek kısmı mı var?” diye sordu Behice.

“Var ama aynı yerde değil. Kız kısmı Arnavutköy’de, oğlanların ki taa Bebek’te,” dedi Sabahat.

“A kızım her gün taa Arnavutköy’e kadar nasıl gidip geleceksin Allahaşkına?”

“Leyli gideceğim anneciğim,” dedi Sabahat. “Eve hafta sonları geleceğim.”

“Daha neler!” dedi Behice. “Böyle saçmalık olmaz. Babanla bu akşam hususi olarak konuşacağım.”

Behice’nin Reşat Bey’le konuşması, arzu ettiği gibi geçmedi. Kocasını kızını Arnavutköy’deki koleje yollamaya kararlıydı. Mektep, o yılların en itibarlı mektebiydi. Sabahat da iyi bir öğrenciydi. Kızı zamanının icabını yerine getirmek istiyorsa, önünü kesmek yanlış olurdu. Artık yeni bir devirdeydiler. İlim ve irfan sadece erkekler için değildi. Üstelik iyi tahsil görmüş bir kızın talipleri de ona göre olurdu, aklı başında erkekler şimdi yaşı küçük kızlara değil, aklı büyük kızlara talip oluyorlardı.

“Anladım efendim,” demişti Behice, “yine beni dinlemeyecek ve kendi arzunuz istikâmetinde karar vereceksiniz. Lakin bu leyli meselesi de nedir kuzum? Kızımız evinden başka bir yerde, nasıl yatar kalkar?”

Reşat Bey bu sefer sabırla, Sabahat’ın Beyazıt’tan taa Arnavutköy’e kadar her gün gidip gelmesinin zorluklarını anlattı. Saat sekiz buçukta ders başı yapmak için, sabahın yedisinde, hava aydınlanmadan yollara düşmek zorunda kalacaktı. Akşamüstleri, hele kış aylarında, güneş battıktan sonra, karanlıkta dönecekti evine. Daha mı iyi olacaktı sokaklarda sürünmesi?

“Anlaşıyor ki ben ne söylesem boş, ama şunu bilin ki Reşat Bey, Sabahat’ın başına bir şey gelecek olursa, mesuliyeti size aittir,” dedi Behice.

Sabahat ertesi günü, arkadaşlarına, onlarla birlikte koleje devam edeceğinin müjdesini vermeye gitti.

BEYAZIT'TAKİ KONAKTA HAYAT

Reşat Bey okumakta olduğu gazeteyi masasının üzerine bıraktı, başa gözlüklerini çıkartıp gözlerini ovuşturdu, başını koltuğunun arkasına yaslayıp bir müddet gözleri kapalı oturdu öylece. Önemli bir şey düşündüğünde hep böyle yapardı ve şu anda da okuduğu makaleyi düşünüyordu. Bu mevzuyu konuşabileceği kişi hiç şüphesiz ki son Osmanlı kabinesinde birlikte görev ve kader birliği yaptığı Ahmet Reşit Rey'di. Çekmesinden çıkarttığı kartvizitinin arkasına, dostunun öğleden sonra bir ziyaret kabulü için müsait olup olmadığını öğrenmek istediğini yazdı. Kartviziti zarfa koydu, Hüsnü Efendi'yi çağırarak, zarfı Nişantaşı'nda, Reşit Bey'in konağına götürmesini tembih etti.

Yukarı kattan müzik ve çocukların neşeli sesleri geliyordu. Yavaş yavaş Sabahat'ın en üst kattaki odasına tırmandı. Kapıyı vurdu. Hiç ses gelmeyince, duyulmadığına hükmederek bir kez daha vurdu. Biraz bekledi ve kapıyı aralayıp içeri baktı. Sitarre üzerinde yerlere kadar bir pelerin masanın üzerine çıkmış, kadın elbiseleri giymiş olan Bülent'in kafasına süpürgenin sapıyla vuruyor ve bir şeyler söylüyordu. Sitarre'nin okul arkadaşı olan bir başka küçük kız, yüzükoyun yere yapışmıştı. Sabahat bir koltuğa kurulmuş elindeki kitabı sesli olarak okuyor, Armine ise çocukların arasında dolanıp duruyordu. Bir an ne olduğunu anlamadığı için, hayal mi görüyorum diye düşündü. Sonra Sitarre'nin sesi duyuldu:

“Aaa, büyükbabam gelmiş!”

Hepsi kapıya doğru dönüp baktılar. Reşat Bey hâlâ hayretler içinde, “Ne oluyor burada?” diye sordu. “Çocuklar, delirdiniz mi siz?”

Sitarre ayakları pelerinine takılarak masadan yere atladı, yanına koştu.

“Bir piyes sahneliyoruz,” dedi Sabahat, sakın sakın.

“Ne?”

“Piyes beyba'cığım, piyes. Tiyatro eseri yani. Sitarre kraliçe oldu, Beraat da onun nedimesi...”

Küçük kız kapandığı yerden doğruldu, “Aslında kraliçe olma sırası benimdi,” dedi. “Her seferinde kraliçeyi Sitarre oynuyor. Haksızlık bu.”

“Çünkü ben senden daha uzun boyluyum, Beraat.”

“Kraliçeler illa uzun olacaklar diye bir kaide yok. Kraliçe Viktorya bir karış boyluydu, üstelik şişmandı ama kraliçe oldu işte!” dedi küçük kız.

Reşat Bey, kapının eşiğinde hâlâ ağzı açık duruyordu.

“İçeri girsenize beyba'cığım,” dedi Sabahat.

“Ne tiyatrosu bu kuzum?”

“Her sınıfın bir tiyatro oyunu seçip hazırlaması lazımdır. Si-tare’nin sınıf piyesi haftaya oynanacakmış, onlara yardım ediyorum işte. Rollerini ezberliyorlar.”

“Bülent niye bu maskara kıyafeti giydi?”

“Bülent prensesi oynayacak kızın yerine rol yapıyor şimdilik. Yani oyunun akışı bozulmasın diye...”

“Kız kıyafetine girmesi şart mıydı, zenneler gibi? Çıkart çabuk üzerindeki! Haydi, sana söylüyorum, oğlum,” dedi Reşat Bey. Bülent’in altdudağı kıvrıldı, gözleri dolu dolu oldu. Ne suç işlediğini hiç anlayamamıştı.

“Sabahat, erkek çocuklarına kız rolleri yaptırmak hiç doğru değildir. Bir daha görmeyeyim,” dedi sert bir sesle. Sabahat da babasının niye bu kadar kızgın olduğunu anlayamamıştı.

“Biz mektepte hep yaparız ama...”

“Bu evde yapmayın.” Ahmet Reşat kapıyı kapattı merdivenleri inmeye başladı.

Acaba çocukları Amerikan mektebinde okutmak bir hata mı olmuştu? Tiyatrolar, kız kılığına giren oğlanlar, gramofonlar, danslar! Bunlar onun hiç alışık olmadığı şeylerdi fakat her birinin de fevkalade masumane olduğunu biliyordu. Ne kızıyordu o halde? Madem onları ecnebi mekteplere yollamışlardı, şimdi niye azarlıyordu hiç suçu olmayan çocukları, misafir kızın önünde? Canı sıkıldı, bir ayrıkotu gibi, zamanına uyamıyordu bir türlü. Alışkanlıklarından, yerleşmiş kanaatlerinden vazgeçemiyor, sevimsiz oluyordu. Merdivenlerde karşısına çıkan kâhyaya, “Nerede bunların anaları?” diye sordu, kızgın kızgın.

“Kimlerin efendim?”

“Çocukların canım! Leman’la Suat neredeler?”

“Küçükhanımlar, hanımefendiyle beraber Mehpar’anımı ziyarete gittiler.”

“Neden bana haber vermediler?”

“Siz sabah yürüyüşüne çıkmıştınız ya, o zaman gittiler. Mehpare Hanım haber yollatmış, biraz rahatsızmış galiba.”

“Yaa, nesi varmış?” dedi Reşat Bey, endişeyle.

“Bilmiyorum efendim.”

Reşat Bey iki kat aşağı inip çalışma odasına girdi. Gülfidan peşinden geliyordu.

“Size bir acı kahve yapayım mı, efendim?” diye sordu.

“Yap bakalım,” dedi Reşat Bey. Masasının üzerine bıraktığı gazeteyi aldı, az evvel okuduğu makaleye yeniden göz atıyordu ki kapı vuruldu ve içeriye Saraylıhanım girdi.

“Buyur valdecğim,” dedi Reşat Bey.

“Oğlum, bu hırsız kadın benim altın bileziklerimi çaldı.”

“Hangi hırsız kadın?”

“Kim olacak, Beypazarı’ndan getirdiğin o kocakarı!”

“Aaa! Tövbe estağfurullah! O nasıl laf Saraylıhanım. Tövbe tövbe!”

“Bir lahza gözümü ayırmama gelmiyor. Hemen bir şeyimi alıyor.”

“Validecğim, o hanımefendi Behic’anımın teyzesi. Hiç öyle şey yapar mı?”

“Yapıyor işte.”

“Yapmaz yapmaz, o da senin gibi Çerkez’dir.”

“Ben anlamam. Sen mâni olmazsan, şu bizim sokağın ucundaki zabıtaya gideceğim.”

“Aman sakın! Sakın öyle bir şey yapmayın Saraylıhanım.” Reşat Bey’in karakolda rezil olma ihtimali üzerine aklı başından gitti, “ben konuşurum onunla.”

“Konuş oğlum. Hemen şimdi.”

Reşat Bey yerinden kalktı, dışarı çıktı. Neyir Hanım, konuşulanları duymuş olarak, gözleri dolu, kapı ağzında duruyordu.

“Teyzecğim içeri buyurur musunuz biraz sohbet edelim sizinle,” dedi.

“Nerden teyzen oluyormuş bu hırsız karı? Senin teyzen benim.”

Reşat Bey lahavle çekti, “Elbette sizsiniz. Haydi, siz yukarı odanıza buyurun da ben konuşayım Neyir Hanım’la,” gözleriyle işaret etti teyzesine.

“Ben de dinleyeceğim.”

Reşat Bey burnunu çeke çeke ağlamaya başlayan Neyir Hanım’ı odaya soktu, merdiven başına gidip avazı çıktığı kadar yukarı seslendi.

“Sabahaaaat!”

Sabahat o gürültü arasında babasının canhıraş feryadını nasılsa duydu ve dışarı fırladı.

“Beyba’cığım, ne oldu?”

“Kızım çabuk gel, Saraylıhanım’ı al, meşgul ediver biraz. Çabuk ol.”

“Ben gitmem! Hırsız ifade verirken dinleyeceğim.”

Sabahat merdivenleri koşarak indi, ağlayan büyükanneye, kıpkırmızı olmuş babasına ve ayağını yere vurup duran Saraylıhanım’a baktı. İhtiyarların yine kavga ettiklerini hemen anladı.

“Neneciğim gel benimle, yukarda tiyatro yapıyoruz, bizi seyret,” dedi.

“İstemem!”

“Pekâlâ, seyretme, sen de bize katıl. Sana kraliçe rolü vereyim. İngiltere kraliçesi ol.”

“Tacım var mı?” diye sordu Saraylıhanım.

“Olmaz olur mu, elbette var.”

“Peki o halde.”

Saraylıhanım yukarı çıkarken Sabahat hemen banyoya koşup taç yapmak üzere, dolapta duran Bülent’in çocukluk oturağını kaptı.

Oturma odasında, Reşat Bey, Neyir Hanım’ı sedire oturtmuş, “Teyzeciğim, ne olur bari siz makul olun, Saraylıhanım aklı başında biri değil ki, ona darılıyorsunuz. Ne demek Beypazarı’na dönmek? Behice’nin yüreğine mi indirmek istiyorsunuz?” diye dil döküyordu.

Hüsnü Efendi'nin Nişantaşı'ndan dönüşüyle, evin hanımlarının Pera'dan dönüşleri aynı zamana rastladı. Cumbalı odanın sedirinde oturmuş dışarıyı gözleyen Ahmet Reşat, ayağa kalkıp merdiven başına yürüdü. Karısıyla kızları aralarında konuşa konuşa pardösülerini, ayakkabılarını çıkartıyorlardı.

“Mehpare'nin nesi varmış?” diye seslendi aşağıya.

“Yukarı gelelim de konuşuruz,” dedi Behice.

Reşat Bey'in yüreğine bir ağırlık çöktü. Acaba kocası ile arasında bir uyuşmazlık mı çıkmıştı? Mehpare, konağa haber gönderdiğine göre, belki de Galip denen adam, kızın sokağa çıkmasına müsaade bile etmiyordu. Kızların ve karısının yukarı gelmelerini heyecan içinde bekledi. Kapı açılınca, hemen ayaklandı ama gelen Hüsnü Efendi'ydi.

“Reşit Beyefendi size bu zarfı yolladılar,” dedi.

Reşat Bey zarfı aldı, açtı, arkadaşının çay saatinde onu beklediği ve ziyaretinden pek memnun olacağı haberini okudu. Şimdi eğer Mehpare'nin bir derdi varsa, nasıl giderdi Nişantaşı'ndaki köşke? Odaya giren karısına hemen sordu:

“Hanım, ne olmuş kuzum? Mehpare niye çağırtmış sizi? Bir mesele mi var?”

“Ee, var bir mesele, evet.”

“Söylesenize a canım. Kocası ile mi bir hadise olmuş?”

“Ne münasebet Reşat Bey! Yani pek size göre bir mevzu değil de...”

“Ne demek bu? Benden saklayacak mısınız?”

“Hayır efendim, madem bu kadar merak ettiniz, saklamayacağım. Mehpare hamile.”

“Aaaa!”

“Yaa, biz de böyle şaşırdık ilk duyduğumuzda.”

Reşat Bey sesindeki hayal kırıklığını saklayamadan konuştu: “Eh, hayırlısı olsun. Neyse, bu bir mesele sayılmaz.”

“Sayılabilir çünkü Mehpare bebeği istemiyor.”

“Ne diyorsunuz?”

“Evet. Düşürmek istiyor. Ağlayıp duruyor. Bu akşam kendini iyi hissederse Mahir’le konuşması için bize gelmesini söyledim.”

“Kocası ne diyor bu işe?”

“O, çocuğu istiyormuş. Mehpare’nin kararına pek müteessir olmuş.”

“Hay Allah,” dedi Ahmet Reşat, “hay Allah! Deli mi bu kız? Bebek düşürülür mü hiç! Allahın gücüne gider. Hani hasta filan olsa anlarım. Kocası yaşlı olduğu için bebeği istemese, yine anlarım. Olmaz öyle şey. Gelsinler akşama, konuşalım.”

“Kocası yaşlı filan değil Reşat Bey. Bu doğunca, ağabeyiyle birlikte çıkarmışlar nüfusunu, memur kardeşlerin veladet tarihlerini karıştırmış. Adam daha yeni basmış kırk beşine.”

“Ben de Reşit Bey’e kadar gidecektim öğleden sonra. Bari haber gönderip iptal edeyim. Ayıp olacak şimdi.”

“Siz gidin canım. Onlar gelirlerse, akşam yemeğine gelecekler. Mahir’in nöbeti de saat altıda bitiyor zaten. Hepsi ancak gelirler, siz eve dönene kadar,” dedi Behice.

“Hanım, az daha unuttuyordum, odasına git de teyz’anımın gönlünü aliver. Yine kapıştılar Saraylıhanım’la, Beypazarı’na döneceğim diye tutturdu seninki.”

“Biliyor musun Reşat Bey, ben bıktım bunların dalaşından. İkisini birden Beypazarı’na yollayalım da görsünler günlerini,” dedi Behice, oradaki konağın babasının vefatıyla kapatıldığını unutarak.

Ahmet Reşat, az önce en önemli hadise zannettiği memleket meselelerinin, aile meseleleri yanında birdenbire nasıl ikinci plana düştüğünü fark edince, gülümsedi kendi kendine. Bir zamanlar, her şeyden ve herkesten önce, sadece memleket meselelerini ve işini düşünürdü. Şimdi ailesine dair en ufak pürüz öncelik kazanıyordu. İhtiyarlamak, buydu işte!

Akşam yemeğinde, sofraya tuhaf bir sessizlik hâkimdi. Mehpare’nin çok ayıp bir şey yapmış gibi, yüzü yerden kalkmıyordu.

Onun bu davranışı zavallı Galip Bey'i de etkilemiş olmalıydı ki, o da kimsenin yüzüne bakamıyor ve hiç konuşmuyordu. Mehpare bir ara başını tabağından kaldırıp, "Saraylıhanım'la büyükanne neredeler?" diye sordu.

"Aman bırak Allahaşkına," dedi Behice Hanım.

Sabahat kıkırdadı, "Onlar cezalı, yemeklerini odalarında yiyorlar."

"Sihhatleri yerinde olsun da. "

"Nenem, taç zannettiği oturağı başından çıkarmak istemediği için, annem masaya oturmasına izin vermedi," dedi Sabahat, "büyükanne de bugün hepimize küs. Hiç inmedi aşağı."

"Ben gitmeden önce uğrarım onlara," dedi Mehpare. Hepsi çok güldürmesi gereken bir duruma dahi, çocukların dışında kimse gülmemişti. Ağır bir hava vardı masada. Bir süre çatal kaşık seslerinden başka bir şey duyulmadı, herkes önündeki yemekle meşgul oldu. Kâhya çorba tabaklarını toplarken, Reşat Bey, "Halim neler yapıyor bakalım? Onu niye getirmediniz?" diye sordu.

Mehpare cevap vermek için Reşat Bey'e baktı, gözpınarlarında yaşlar titreyordu, birden ellerini yüzüne kapatıp hıçkırdı.

"Aman Allahım, Halim'e bir şey mi oldu?" diye sordu Sabahat.

Mehpare özür dileyerek masadan kalkıp banyoya koştu.

"Hayrola, Galip Bey?" dedi Ahmet Reşat. Yüzü bembeyaz olmuştu.

Galip Bey herkesin ondan bir cevap beklediğini görünce, hafifçe öksürerek boğazını temizledi,

"Efendim, Mehpar'anım biraz mübalağa ediyor. Halim, serde gençlik var malumunuz, biraz çapkınlık yaptı, bugün buraya gelmeden önce annesiyle tartıştılar," dedi.

"Böyle ağladığına göre, aralarında husumet olmalı."

"Mehpar'anım bugünlerde çok hassas, çabuk alınıyor."

“Biz aileyiz Galip Bey, mahzuru yoksa anlatır mısınız neler oldu?” diye sordu Reşat Bey.

“Akşamları eve geç geliyor, sağ olsun. Ben üstüne varma diyorum, delikanlıdır, bu yaşta gezmeyecek de ne zaman gezecek diyorum ama dinletemiyorum. Hanım, buraya bizimle gelmesini istedi, onun da bir işi mi varmış neymiş. Bağrıştılar işte, vurdu kapıyı gitti Halim. Bir zaman eve gelmeyecekmiş. Bir arkadaşında kalacakmış. Mehpare perişan oldu.”

“Kötü yapmış,” dedi Reşat Bey.

“Ee, ne olacak şimdi?” diye sordu Suat.

“Bilmiyorum efendim. Herhalde birkaç gün sonra kalkar gelir.”

“Dersleri nasıl gidiyor Halim’in?” diye sordu Mahir.

“Dersleriyle pek arası yok.”

“Bu daha da kötü,” dedi Reşat Bey. Mehpare’nin masaya döndüğünü görünce sustu. Yemek boyunca kimsenin ağzını bıçak açmadı. Meyvelerini yerlerken, Leman kocasına, “Mehpare’nin size danışmak istediği bir mesele var Mahir Bey,” dedi, “birlikte aşağı iniverin de...”

Mahir ayağa kalktı, “Buyrun Mehpare,” dedi.

Mehpare önde, Mahir arkada muayenehaneye indiler, bekleme odasındaki koltuğa ve kanepeye karşılıklı oturdular. Mehpare etrafına bakındı. Bir zamanlar selamlık olan bu odada az mı öpüşüp koklaşmış, kaçamak yapmıştı bir tanecik sevgilisi Kemal’iyle. İşte Kemal tam şu köşede otururdu, masanın başında. Şimdi üzerinde oturduğu deri kanepenin yerinde bordo kadife koltuklar vardı. Kemal üşümesin diye kaç kere mangal yakmıştı burada. Bir an, Kemal arkasında durmuş da saçlarına dokunuyormuş gibi ürperdi.

“Hamileymişsin Mehpare,” dedi Mahir. Mehpare, düşüncelerinden kopup hiç istemeden içinde bulunduğu ana döndü.

“Evet.”

“Ne kadar geciktin?”

“İki ay... belki biraz daha az.”

“Muayene etmemi ister misin?”

“Gerek yok enişte. Nasılsa bu bebeği istemiyorum. Bana yardımcı olur musunuz?” diye sordu.

“Niçin istemiyorsun bu bebeği, kızım?”

“Ben istemedim oldu. Kaza oldu. Bir daha olmaz! Asla!”

“Ne demek bir daha olmaz, asla?”

“Olmaz çünkü bizim karı-koca hayatımız yok. Bir defalık bir kaza oldu.”

“Mehpare, bu evliliği sen istemedin mi?”

“İstedim.”

“Bir erkekle evlenmeyi kabul eden bir kadının kocasına karşı vazifeleri olduğunu bilmiyor musun?”

“Ben böyle şeyler için evlenmedim ki.”

“Hangi şeyler için evlendin? Sanki gerek varmış gibi, Halim’in mektep masraflarını karşılatmak için evlendin, öyle mi? Ve tabii, Halim’le baş başa kalabilmek için.”

Mehpare cevap vermedi.

“Galip Bey’i hiç mi düşünmedin? Seninle iyi niyetlerle evlenen bu adamın sana ve oğluna, karşılığında hiç sevgi ve hürmet görmeden bakmaya, her türlü şımarıklığını çekmeye bir mecburiyeti mi var?”

“Neler söylüyorsunuz enişte! Sevgi olamayacağını bilmesi lazımdı. Benim kalbim kocama ait. Galip Bey’e hürmette kusur etmiyorum.”

“Senin kocan, Galip’tir. Diğeri, yirmi yıl önce öldü. Galip’in aklına bir yasın bu kadar uzun tutulacağı gelemazdi. Hürmette de kusur ediyorsun, çünkü karı-koca hayatınızın olmadığını sen söyledin. Üstelik adamcağızın istediği bebeği illa düşürmeye kalkıyorsun. Neden Mehpare?”

“Çünkü... çünkü... Ama siz beni azarlayıp duruyorsunuz enişte, bana yardım edeceğinizi sanmıştım.”

“Sana yardım etmeye çalışıyorum, kızım. Halim’le niye kavga ettiniz bugün?”

“Ah enişte!” dedi Mehpare kırık bir sesle. “Oğlumun hayatında bir kadın var.”

“Fena mı? Her genç erkeğin bir sevgilisi olur.”

“Ama bu kadın kendinden büyük ve onu kötü yollara sevk ediyor.”

“Mesela?”

“Eve çok geç saatlerde geliyor. Bana hiç yakınlık göstermiyor, dertlerini açmıyor. Sanki düşmanıyım oğlumun, sanki bu evliliğe ben onun hatırına katlanmıyorum. Sanıyordum ki, konaktan çıkarsak, birbirimize yaren oluruz. Sanıyordum ki...” Mehpare ağlamaya başladı. Mahir yerinden kalktı, Mehpare’nin yanına oturdu. Kolunu omzundan atıp başını göğsüne yasladı.

“Ağla kızım,” dedi, “yaptığın bütün aptallıklar için ağla, içini dök, sonra da beni dinle.”

Mehpare bir müddet hıçkırdı Mahir’in kollarında. Mahir’in cebinden çıkarıp uzattığı kocaman beyaz bir mendille burnunu sildi, gözyaşlarını kuruladı.

“Halim kocaman bir adam oldu, o artık senin bebeğin değil,” dedi Mahir. “O, Kemal’in uzantısı veya hayali de değil. Ona sahip olamazsın Mehpare. Üstüne düştükçe uzaklaşır senden oğlun. Sonunda nefret bile eder. Ona rahat ver. Bırak, kanatlarını istediği gibi çırpın. Gençtir. Çapkınlık da yapacak, hatta da. Hayat böyle öğrenilir. Sen kendi gençliğini, sevdanı düşün. Farklı mıydın?”

“Haklısın enişte.”

“Bu bebek senin için çok iyi olacak, Mehpare.”

“Bu yaşta!”

“Kaçmış senin yaşın! Kırkına daha yeni bastın. Bu bebeği doğur ve Halim’e ayırdığın ihtimamı, sevgiyi yeni doğacak çocuğuna göster. En azından bir on sene, sadece senindir bu çocuk. Sana da iyi gelir, kocana da. Bir müşterekiniz olur, doğru dü-

rüst bir evliliğin olur. Ama hayır diyorsan, sen bebekten kurtulunca, kocandan boşanırsın.”

“Aaa niyeymiş o?”

“Çünkü sana karşı hiçbir hatası olmayan zavallı adamı esir gibi kullanman ve ona eziyet etmen doğru değil de onun için. Kendini sevecek bir kadını mutlaka bulur.”

“O benden hoşnut.”

“Hiç zannetmiyorum. İnsanlar pek çok şeye katlanabilirler ama ancak aralarında karşılıklı sevgi varsa.”

“Enişte, hiç böyle düşünmemiştim. Çok mu bedbaht ediyorum ben Galip Bey’i?”

“Bahtiyar ettiğini söyleyemeyeceğim.”

Mehpare yine ağlamaya başladı. Bu sefer hıçkırıklarla sarsılmıyor, usul usul ağlıyordu.

“Mehpare, ben şimdi yukarı çıkıyorum. Sen burada biraz kendine gel, toparlan. Karar vermekte de acele etme. İyice düşün. Bir hafta sonra ne yapmak istediğini söylersin bana. Yalnız şunu bil ki, bir bebeğin hayatıyla sebepsiz yere oynamak çok günahtır.”

Mahir, Mehpare’nin elinden mendilini yavaşça çekip aldı, kapıya yürüdü, “Neler konuştuğumuzu kimse bilmeyecek,” dedi. Çıktı.

Mehpare yalnız kalınca, başını iki elinin arasına alıp çaresizlik içinde kıvrandı. Ah o rüya! O rüyayı görmeseydi, şimdi bu vaziyette olmayacaktı. Kemal’in ölümünden sonra sık gördüğü Kemalli rüyalar giderek seyrelmiş, son yıllarda uykularından tamamen çıkıp gitmişlerdi. Ama o kahrolasınca gece, Kemal’i görmüştü yine rüyasında. Kemal koynunda yatıyordu, hafifçe uzamış sakalları, onu öperken tenine batıyordu. Ensesini, boynunu öpe öpe, göğüslerinin arasından karnına sonra daha aşağılara kayıyor, ellerini vücudunun bütün kıvrımlarında gezdiriyor... inlemişti... bacaklarını aralıyordu Kemal... inlemişti... içindeydi Kemal... bağırırmıştı... çok yumuşak hareketlerle gidip geliyordu içinde... sımsıkı sarmıştı bacaklarını Kemal’in beline, onunla

birlikte hareket ederek, onu hissederek, onu çılgınca isteyerek... Ah ne çok özlemişti kocasını... doyamıyordu. Çığlık atıyordu. Dişliyordu. Tırnaklarını etine geçiriyordu Kemal'in. Ve sonra, sımsıkı yumduğu gözlerini açtığı anda, aman yarabbim! "Galip Bey! Ne yaptınız? Bu ne cüret Galip Bey! Siz kendi odanızda yatmadınız mı?"

"Uykunuzda bağırdınız, size bakmaya gelmiştim..."

Mahir, cumbalı odaya girdiğinde herkes sustu, bütün gözler merakla ona döndü.

"Mehpare nerede?" dedi Leman.

"Banyoya girdi, gelir birazdan."

Mehpare az sonra geldi. Yüzünü yıkamış, gözyaşlarıyla yanaklarında yollar yapan rimellerini silmişti. Leman'ın gözleriyle karnını işaret edip ne oldu diye sorgulamasını görmezliğe geleerek kocasına doğru yürüdü.

"Galip Bey, çok yorgunum, müsaade isteyip kalkalım mı?" diye sordu.

Reşat Bey ve Behice Hanım, misafirleriyle odada vedalaştılar. Kızlar karı-kocayı geçirmeye taşlığa indiler.

"Halim'i benim için çok öp Mehpare Abla," dedi Sabahat. "Söyle ona, önümüzdeki hafta uğrasın mutlaka, çok özledim."

"Söylerim," dedi Mehpare.

"Şey, Mehpare... şey ne oldu?" diye fısıldadı Suat.

"Düşüneceğim Suatcığım," dedi Mehpare. "Daha zamanım varmış düşünmek için."

Suat'la Leman, Mehpare'nin çocuğu kesinlikle istemediğini bildiklerinden şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar.

Galip Bey, Hüsnü Efendi'nin açtığı kapının eşiğinde, karısının kolunu tuttu, "Aman dikkat edin Mehpar'anım, yağmur çiselemiş, yerler kayıyor," dedi. Çıktılar.

GİZLİ SEVDALARIMIZ AŞİKÂR OLDU

Sabahat cebinden çıkardığı anahtarla oymalı tahta kapıyı açtı, karanlık ve serin hole girdi. Tuhaf bir duyguydu, içinde kim-
senin yaşamadığı evine, biraz ürkerek ve anahtar kullanarak girmek. Hırsız gibi, diye düşündü, kendi evimde bir hırsız gibi. Hayatı boyunca o hep kapıyı çalmış, evden birileri kapıyı açmışlardı. Bomboş, serin ve loş evde, olmaması gerektiği bir yerdeymiş gibi ürperdi. Bu yaz sıcağında, dışarısı gölgede nerdeyse kırk dereceyi gösterirken, sımsıkı kapalı panjurlar ve çekili perdelerden ötürü taşlık adeta soğuktu. Arka bahçeye açılan kapıya yürüdü ve açmak için kilidini kurcaladı. Beceremedi. Ne tuhaf, burası onun eviydi ama arka kapıyı açmayı dahi bilmiyordu. Kapılar ona hep başkaları tarafından açılmış, panjurlar başkaları ta-

rafından kapatılmıştı. Bu evde bir misafir gibi yaşamışım, diye düşündü, hiçbir şeye dokunmadan, hiçbir işin ucundan tutmadan, kıyısını köşesini bilmeden. Yukarı çıkan merdivenin altındaki yüklükte mesela, ne muhafaza edildiğini hiç bilmemişti. Çocukluğunda bir kez Saraylıhanım'a sorduğunda, "İlahi çocuk, ne olur ki yüklükte, ıvır zıvır," demişti. İvır zıvır! Hiç mi merak etmemişti bunca yıldır o ıvır zıvırın ne olduğunu? İçi eski elbiselerle dolu bir sandık mıydı? Eski tapular, mektuplar, hatıra defterleri miydi ıvır zıvır? Babasına ve dedesine ait Osman-ı âli nişanları mıydı? Neydiler? Hayatına ait nesnelere bu kadar ilgisiz kaldığı için kızdı kendine.

Şimdi taşlıkta durmuş, içinde büyüdüğü eve bir yabancının gözleriyle bakarken, bugüne kadar hiç fark etmediği bazı şeyleri görüp şaşırıyordu. Merdiven boşluğundan sarkan avizenin beş kristal sarkacı eksikti, avizenin tam altında duran yaldızlı masanın sağ köşesindeki mermer boydan boya çatlamıştı. Neden fark etmemişti daha önce? Hatırladı, annesi masaya hep bir Şam örtüsü örterdi, herhalde çatlağı kapatmak için. Yerde duran halının üzerinde, batıdan güneş alan panjurun ışık sızdırdığı aralıklarla, bir desen gibi duran çizgi çizgi soluklar, kuzeye bakan duvarda rutubetten olacak, kurt kafası gibi şekiller vardı. Konsolun çekmecelerinden birinin tokmağı kırıktı.

Sabahat ürperdi. İyi ve kötü günler yaşamış, umur görmüş ve çok çile çekmiş, yaşlı, köhne, yorgun bir evin taşlığında duruyor, evin sesine kulak veriyordu. Bir zamanlar neşeli çocuk çılgınlıkları, genç kadın kahkahalarıyla yıkanan duvarlara şimdi bunak ihtiyarların yakınmaları, kaprisli ablalarının şikâyetleri ve babasının sessizce çektiği yürek acısı siniyordu. Babasının, hiç renk vermese de, zamanın dışında kaldığını biliyordu Sabahat. Ahmet Reşit Bey'i ziyaret edeceği günler çocuklar gibi heyecanlı mıydı, yoksa? Bülent'le Sitare'nin çocuk gürültüleri veya Sabahat'ın gramofonunda çaldığı şansonlarla mı baş edemiyordu acaba babası? Yaşlı bir Osmanlıya çok yabancı gelecek seslerden

mi gocunuyordu? Nasıl da hiç düşünememişti bütün bunları şu ana kadar! Düşüncesiz, aptal kız!

Evin, yılların içinde birikmiş hüznü yağmur gibi yağıyordu Sabahat'ın üzerine. Gözleri yaşlandı.

Sabahat mutfağa geçmeden önce, evin anahtarını kapının yanındaki küçük masaya bıraktı. Annesi, anahtarı ona verirken sıkı sıkı tembih etmişti, anahtarı içerde unutmamasını. Hüsnü Efendi yıllık izindeydi, evin diğer hizmetkârları ev halkıyla birlikte Ada'daydı. Saraylıhanım'ın yanına almayı unuttuğu ve ağustos sıcağında ısrarla istediği yün şalı, yukarıdaki odasında konsolun ikinci çekmecesindeydi. Sabahat yaz aylarında Arnavutköy'de oturan Armine'yi ziyaretten dönerken, eve uğrayıp şalı alabileceğini söylemişti annesine. Saraylıhanım o kadar çok söyleniyordu ki, annesi istemeye istemeye vermişti anahtarı kızına, anahtarı kaybetmemesini, evi yine sıkıca kapatmasını, evde açık ışık unutmamasını bin kez tembihleyerek.

Sabahat, aslında Armine'ye gitmeyecekti. Armine buraya gelecekti. Aram da gelecekti ve üçü birlikte, Behice Hanım'la kızlarına bir sürpriz hazırlayacaklardı.

Üç gün sonra, Şahber Hanım'ın oğlu Naci nişanlanıyordu. Nişan töreni için cümbür cemaat Ada'dan inilecek, hazır inmişken iki-üç gece konakta kalınacaktı. Nişandan bir gün önce Suat'ın dışıde randevusu vardı. Annesi ve Leman Ablası Beyoğlu'na saçlarını yaptırmaya gideceklerdi. Bu meyanda bazı alışverişleri olacaktı. Angelidis'e uğrayıp nişan hediyesini seçeceklerdi. Kâhyayla aşçıyı, ihtiyarların başında Ada'da bırakacaklar, Nesime'yi eteklerini toplaması için beraberlerinde getireceklerdi. Nesime'nin yemeklerini beğenmeyen Behic'anım, "Artık iki gün aç yaşarsız," demişti.

"Endişelenmeyin, iki günde açlıktan ölünmez, efendim," demişti eniştesi.

"Aşçı dolma ve kuru köfte hazırlasın, yanımıza alalım," demişti Leman.

“Abla, bu sıcakta yemekler kokar,” demişti Suat.

Sabahat’ın, şalı almak için eve uğrayacağı kesinleşince, aklına bir fikir gelmişti. Şalı almaya gittiği gün, annesine ve ablalarına yemek pişirip hazır edecekti. Böylece kafasını okumakla bozduğu için onunla uğraşan ablalarına ve annesine yemek pişirebildiğini göstermiş olurdu, sevgili babasının da gözüne girerdi.

“Ne pişirmeyi düşünüyorsun,” diye sormuştu, yemek hazırlıklarına yardım edecek olan Armine.

Ada’da çamların altına serdikleri halıda uzanmış yatıyorlardı. Aram birazdan Sitare’ye ders vermeye başlayacağı için, ayakta dolanıyordu.

“Barbunya fasulyesiyle, pilav. Hemen kokmaz, bir-iki gün dayanırlar.”

“Bir fikrim var,” demişti Aram, “yemekleri buzlara sarıp serin bir yerde saklayalım.”

“Buzu nereden bulacağım?”

“Ben sana Balıkpazarı’ndan alır, getiririm.”

“Yapar mısın sahi!”

“Emrin olur.”

“Ah, Aram! Sen ne iyi bir arkadaşsın.”

“İstersen alışverişini de hazır ederim. Sen hiç uğraşma. Vapurdan inince doğru evine git. Ben sana barbunya, soğan, domates ve pirinç getiririm.”

“Pirinç evde vardır. Getirme.”

“Ben de Arnavutköy çileği getiririm sana,” demişti Armine.

“Bir şartla çocuklar, yaptığınız masrafların parasını mutlaka alacaksınız.”

“Daha neler. Ben senin evinde gece yatısına kalıyorum, para ödüyor muyum?” diye sormuştu Armine.

“Aynı şey mi a canım? Parasını almazsanız dünyada kabul etmem! Tek başıma yaparım alışverişi de yemeği de.”

“Tamam, masrafları ödersin o halde,” demişti Aram.

“Düşünsenize çocuklar, bunlar ıngıl ıgış evlerine gelecekler, susadık, acıktık diye söylene söylene, su içmek için mutfağa girecekler ki, masanın üzerinde birtakım yemekler var.”

“Havlulara sarılı bir şeyler var,” demişti Aram. “Bunlar nedir diye havluları açacaklar, buzları görecekler. Buzların altından yemekler çıkacak. ‘Aaa, bunları kim yaptı?’ diye bağrışacaklar.”

“Ben de bir peri getirmiş olmasın sakın, diyeceğim.”

“Vallahi bence itiraf etmekte çok gecikme, Suat Abla onlara yemek yapan perinin kendisi olduğunu ima edebilir.”

“Daha neler!” demişti Sabahat. “Babam bilir ki bu iş, çalışkan, becerikli küçük kızının başının altından çıkmıştır. Ay çok hoş olacak, çok!” Ellerin çırpmıştı sevinçle. Aram, gözlerinin içi gülen Sabahat’a sevgiyle bakmıştı, mutluluğun ona ne kadar çok yakıştığını düşünerek. Ah ne yazıktı ki gücü, onu ancak bu gibi şeylerle mutlu etmeye yetebiliyordu!

“Kızlar benim ders saatim geldi, küçük sevgilim şimdi beni bekliyordur.”

Uzaklaşan Aram’ın arkasından, “Biliyor musun Armine, Aram bulunmaz bir arkadaş,” demişti Sabahat.

“Sadece bulunmaz bir arkadaş mı?” diye sormuştu Armine.

“Ne demek istiyorsun?”

“Hiiiç. Öylesine söyledim, kızma Sabatimu.”

Armine’yle Sabahat, Sabahat’ın o gün İstanbul’a inebilmesi için gerekecek mazereti de bulmak zorunda kalmışlardı. Zor olmamıştı, çünkü o gün tesadüfen Armine’nin doğum günüydü. Evlerinde ailesine ve en yakın arkadaşlarına bir çay daveti düzenleyecekti, Sabahat’ın da katılmasına izin verilmesini rica ediyordu. Hatta, Leman ve Suat Hanımlar bile buyurabilirdi, memnun olurdu annesi.

“Ah Armine, ya ablalarım gelmeye kalksalar, nasıl cesaret ettin sormaya?” demişti Sabahat.

“Ama gelmiyorlar işte. Bazen cesur olmak zorundasın, Sabatimu.”

“Sen doğum gününde gelip benimle evde yemek mi pişireceksin, Armine?”

“Öğleye doğru uğrayacağım. Çileklerini getiririm. Soğanları doğramana yardım eder, dönerim.”

“Sen hiç ellerini soğan kokutma, Aram bana yardım eder,” demişti Sabahat.

Sabahat, Armine’ye hediye almak bahanesiyle erken vapurla inmişti ve işte şimdi, kapalı kalan evlerin kendilerine mahsus kâfur kokusunu içine çekerek, holde durmuş düşünüyordu. İyi mi yapmıştı?

Aram, elleri kolları paketlerle dolu geldiğinde, Sabahat çoktan havalandırmıştı mutfağı. Yemeklerini pişireceği kap kacağı tezgâhın üzerine hazır etmiş, pirinci ayıklamış ve yıkamıştı. Nenesinin yün şalını da çekmecesinden çıkarmış, gül suyu kokulu şala yüzünü gömerek, çocukluğuna geri dönmüştü. Bu koku ve nenenin ona anlattığı masallar, hep birbirine karışırdı. Paralarını mintanının içine diken dilenci de, Çerkez padişahının, saçlarını kuleden sallandıran lepiska saçlı kızı da nenenin diğer masal kahramanları gibi hep gül suyu kokarlardı. Sabahat, yaşlı kadının çekmecesinin önünde, üç, beş, yedi yaşlarında hasretle dolandıktan sonra, şalı aşağı indirip unutmamak için anahtarın yanına bırakmıştı ve tam o anda kapı çalınmıştı. Aram!

Şimdi Aram’la birlikte loş mutfakta, sanki binlerce yıldır birlikte yemek pişiriyorlarmış gibi, birbirlerinin önünü hiç kesmeden, ayaklarına dolanmadan, inanılmaz bir uyum içinde, domatesleri kesiyor, soğanları rendeliyor, maydanozları doğruyorlardı. Birinin kolu rendeyi almak için hamle yaparken öteki aynı anda havagazının altını kısıyor, Sabahat çekmeceyi açmak için öne eğilirken, Aram yukarıdaki dolaba uzanıyordu. Sanki çok yavaş hareketlerle birbirlerine hiç değmeden dans ediyorlardı. Konuşmuyorlardı ama birlikte olmaktan duydukları memnuni-

yet ve mutluluk, genç bedenlerinden beyaz bir ışık gibi süzülüyor, mutfağı aydınlatıyordu. Tuhaf bir ışık ve ısı vardı sanki mutfakta. Işık içlerini aydınlatırken, ısı onları terletmiyor, sadece sarmalıyordu.

Yemekleri ateşe koyarken kapı çalındı. Sabahat taşlığa koştu kapıyı açmak için.

“Evi soğan kokutmuşsunuz Sabatimu,” dedi, elinde iki sepet çilekle içeri giren Armine.

“Yemekler pişince havalandıracağım evi.”

“Beni neden beklemedin? Aram geldi mi?”

“Gelmese pişiremezdim ki. Birlikte yaptık işte bir şeyler.”

“Sen yemekten ne anlarsın bebuşka. Evinde yemek mi pişirtiyorlar sana?”

“Tarifini almıştım. Aram da yardım etti. O biliyormuş fasulye pişirmesini.”

“Bilir tabii, Ermeni’dir o!”

“Ermeni erkekleri yemek mi pişirirler?”

“Kadınli erkekli iyi yemek yaparlar,” dedi Armine.

Sabahat arkadaşının elinden sepetleri aldı, mutfağa yürüdüler. Aram, yanmasın diye pilavın başını bekliyordu.

“Sana bir kahve yapayım Armine, o kadarını biliyorum artık,” dedi Sabahat.

“Elin değmişken hepimize yap bari,” dedi Aram.

“Kahvemi içince kalkarım. Malum bizim evde cümbüş var bugün. Uğrayacak mısınız?”

“Ne demek o, elbette uğrayacağız,” dedi Sabahat. “Sana hediyeni vermedim daha.”

“İstersen şimdiden ver. Gecikirseniz belki gelmekten vazgeçersiniz.”

“Niye gecikelim Armine?”

“Ne bileyim, insan hali.”

Sabahat gücenik bir yüzle taşlığa yürüdü, Armine’ye hazırladığı hediye paketini getirdi, “Al,” dedi, “hediyeni merak ediyor-

sun anlaşılan. Kâğıdını yırtma, sana söyleyeyim, içinde Jane Austin'in romanı var. *Pride and Prejudice*."

"Ah Sabatimu! Harikasin! Çok istiyordum bu kitabı."

"Biliyorum," dedi Sabahat. "Verdim işte, hani gelemesek..." Arkadaşının evine istenmiyormuş gibi hisse kapılmış, üzölmüştü. Pek ihtimal vermiyordu ama belki de Armine'nin hiç tanışmadığı büyükannesi, bir Türk kızını misafir etmek istemiyordu.

"Keyfinize bakın. Haydi, ben kaçıyorum çocuklar," dedi Armine.

Sabahat arkadaşını kapıya kadar geçirdi, "Çilekler için çok teşekkür ederim," dedi, "müthiş bir sürpriz olacak benimkilere. Bir de bakacaklar ki, kitap kurdu kızları onlara küçük bir ziyafet hazırlamış. Çilekler de arkadaşı Armine'den."

"Afıyet bal olsun, hepsine," dedi Armine. "Herkes'e hürmetlerimi söyle."

Armine çıktıktan sonra, Sabahat mutfığa döndü, "Biliyor musun Aram," dedi, "Armine bugün sanki benim büyükannemin evine gitmemi istemedi. Sana da öyle gelmedi mi?"

"Gelmedi."

"Ama adeta gelmeyin deyip durdu. Gitmesek mi acaba? Belki evdekiler beni istemezler Türk'üm diye."

"Bana sorarsan Armine bugün ikimizi baş başa bırakmak istedi," dedi Aram.

"Biz nerdeyse her gün beraberiz Aram."

"Ama baş başa değiliz, Sabahat."

Sabahat birden sıcakladı, kalbi çok hızlı çarpmaya başladı. Aram masanın öte yanında duruyor ve gözlerinin içine bakıyordu.

"Sabahat, benim sana çok âşık olduğumun farkında değilmisin?" diye sordu.

Yanıtlamadı Sabahat. Yanakları ateş gibi olmuştu. Boğazı kuruyor, elleri terliyordu.

“Armine farkında ama sen değilsin. Tuhaf.”

Aram masanın diğer tarafına geçti, Sabahat’ı bir hamlede kucakladı ve mutfak masasının üzerine oturttu. İki elini masaya dayayarak, yüzünü yüzüne yaklaştırdı, “Sahiden bilmiyor musun seni sevdiğimi?” diye sordu gözleri gözlerinde. “Yeğenlerine ders vermemin, bahçenin yanına kamp kurmamın, her an kedi gibi ayaklarının altında dolanmamın bir sebebi yok mu sence?”

“Biz ne yapacağız, Aram?” dedi Sabahat, sesi zor duyuluyordu, gözlerinde yaşlar vardı.

“Bilmiyorum.”

“Ben de bilmiyorum.”

“Belki yapmakta olduğumun tam aksini yapmalıyım, senden kaçmalıyım Sabahat.”

“Yaa!”

“Bunu çok düşündüm. Mektepten ayrılmayı, başka semte taşınmayı, hatta Amerika’da bir üniversiteden burs talep etmeyi, hepsini düşündüm. Sadece düşünmekle kaldım.”

“İyi ettin,” dedi Sabahat, “çünkü Aram, ben seni göremezsem, ölürüm.”

Aram, yıllardan beri binlerce kez öpmeyi düşündüğü Sabahat’ın, mahzun yüzünü ellerinin arasına aldı, öpmeye kıyamadan, dudaklarıyla ağzını kapattı. Bir an öyle kaldılar. Sabahat geri çekildi ve bir kere daha, “Biz ne yapacağız Aram?” diye sordu. Bu sorunun cevabı yoktu. Olmadığını her ikisi de biliyordu.

“Sen koleji bitirince herhalde evlenirsin, dedi Aram. “Senin gibi bir kızı bekâr bırakmazlar.”

“Koleji bitirince üniversiteye gideceğim,” dedi Sabahat. “Herhalde sen de öyle yapacaksın.”

“Elbette.”

“Gördün mü işte, evlenmeyeceğim.”

“Gün gelecek üniversite de bitecek.”

“Her ikimiz de birer iş bulur, çalışmaya başlarız.”

“Hayata, birbirine düşkün iki komşu gibi mi devam edelim?”

“Elimizden başka ne gelir ki?”

“Evlenebiliriz.”

“Beyba’m buna dünyada müsaade etmez,” dedi Sabahat.

“Seni ya da Ermenileri sevmediğinden değil, yanlış anlama.”

“Onu ikna edemez miyiz?”

“Deneriz.”

“Denememiz için, benim üniversiteyi bitirmem, askerliğimi yapmam ve bir iş sahibi olmam lazım gelecek. O güne kadar beni sakın bırakma, olur mu Sabahat?”

“Asla!” dedi Sabahat, “Asla! Asla!”

“Sabahat, baban o zaman da izin vermezse, yine benimle evlenir misin? Amerika’ya gideriz. Orada çalışırız.”

“Sen anneni yalnız bırakmayı göze alabilir misin?”

“Seninle birlikte olmak için çok şeyi göze alırım. Hem annem yalnızlığa alışıktır.”

“Baban öleli ne kadar oldu?” diye soru Sabahat.

“Bilmiyorum,” dedi Aram.

“Nasıl bilmezsin?”

“Babam ölmedi,” dedi Aram, “babamı götürdüler.”

“Nereye?”

“Bilmiyorum.”

“Yani baban sağ mı şimdi?”

“Zannetmiyorum Sabahat. Sağ olsa aramıza dönerdi. Herhalde öldü ama ne zaman ve nasıl hiçbir fikrim yok.”

“Korkunç!” dedi Sabahat. “Annene sormadın mı hiç?”

“Ne annemle ne de başkalarıyla bu mevzuyu hiç açmayız. Unutmak isteriz ki hayat devam edebilsin.”

“Muamma gibi konuşuyorsun Aram. Nedir bu Allahaşkına? Babama söylesem bir yardımı dokunabilir mi? Eski kudreti elbette yok ama hâlâ hatırlı dostları var, ne de olsa bir bankanın müdürü.”

“Bu mevzuyu babana hiç açmamamı tavsiye ederim. Sakın!”

“İstemiyorsun madem, açmam. Armine’ye gidelim mi?”

“Hediyeni verdiğine göre, gitmesek de olur,” dedi Aram.

“Hiç olmaz! Şimdi bizi yalnız bırakmaya kalkıştığına göre, bilhassa gitmemiz lazım.”

“Kötü bir şey yapmadığımızı ispat etmek için mi?”

“Kimseye bir şey ispat etmek zorunda değilim. Anneme doğum gününe gideceğimi söylemiştim. Yalan söylemek hoşuma gitmiyor.”

“Biliyor musun Sabahat, ben de en büyük utancı annenle babanın yüzüne bakarken yaşıyorum. Onların hüsniniyetini istismar ediyormuşum gibi, çok rahatsız oluyorum.”

“Bence hiç olma. Biz kötü bir şey yapmıyoruz. Sadece birbirimizi seviyoruz Aram, kimi seveceğimiz de sadece bizi alakadar eder,” dedi Sabahat.

“İşte bu kadar!” dedi Aram, masanın üzerinde oturan kızı kollarıyla sardı. Sabahat, Aram’ın kolları arasında, küçük bir ke-di gibi büzüldü, başını onun göğsüne dayadı. Uzun bir süre hiç kımıldamadan öylece kaldılar. Aram, hayatının sonuna kadar bu mutfakta, Sabahat’ı kollarının arasında sıkarak kalmayı hayal etti. Onu, Amerikan mektebinin giriş kapısında ilk gördüğü günden beri her akşam aynı şeyi düşünmüştü. Kollarıyla tıpkı şimdi yaptığı gibi onu sımsıkı sarmayı, yüzünü öpücüklere boğmayı, dudaklarını ağzının içine alıp dişlemeyi, dilini ağzının içinde dolaştırmayı, örgülerini çözüp bileklerine kadar uzandığını bildiği sarı saçlarını elleriyle dağıtmayı, onu soymayı, memelerinin arasına başını sokmayı, meme uçlarını öpmeyi, dilini bütün vücudunda gezdirmeyi, karnını, kalçalarını okşamayı, onu hissetmeyi, onu koklamayı ve sonra, sonra...

Defalarca düşünmüştü bunları. Şimdi baş başa kaldıkları bu loş mutfakta, kimsenin onları rahatsız etmeyeceğini bildiği halde öpemi-yordu dahi Sabahat’ı. Saçlarında tüten lavanta kokusunu içine çekmekle yetiniyordu. Kollarının arasındaki kızın öyle tuhaf bir masumiyeti vardı ki, görünmeyen bir duvar örülüyordu sanki etrafında. Sabahat, onun bütün bu düşündüklerinden

habersiz veya bu düşündüklerini asla yapmayacağından emin, yüzüne bakıyordu.

“Seni seviyorum Sabahat,” dedi usulca.

“Ben de seni seviyorum,” dedi Sabahat. “Ölünceye kadar da seveceğim. Birlikte olsak da olmasak da.”

“Sakin menfi düşünme. Her güçlüğü birlikte yeneceğiz,” dedi Aram. Sabahat’ın saçlarını, alnını, yanaklarını koklayarak, tutkuyla öptü, dudaklarına ise masum bir öpücük kondurdu. Gevşeyen kollarından sıyrılıp yere atladı kız.

Tencerede duran yemeklerin etrafına Aram’ın buzhaneden alıp getirdiği buzları havlularla sardılar, Armine’nin çilek sepetlerinin üzerine birer peçete örttüler. Kirli çatal bıçakları, tabakları, rendeleri yine sanki bir mutfakta birlikte hareket etmek için yaratılmışlar gibi, uyumlu, sakın hareketlerle yıkadılar, yerlerine kaldırdılar. Birbirlerine aşklarını az önce itiraf etmiş iki genç sevgiliden çok, uzun yılları birlikte devirmiş yaşlı birer karı-koca gibi, mutfğa son bir göz atıp ışığı kapattılar, tam çıkmak üzere-lerken, sofada Aram birden Sabahat’ı kendine doğru çekti. Kız önce direnmek ister gibi kollarını Aram’ın göğsüne dayadı. Aram’ın nefesini yüzünde hissedince, Sabahat’ın kolları farkında bile olmadan boynuna dolandı genç adamın. Aram Sabahat’ı önce usulca öptü, dudakları boynunda, kulaklarında, saçlarında gezindi. Sonra bir kere daha ağzına aldı dudaklarını. Sabahat, Aram’ın kendi bedenine yapışmış genç bedeninin duyarlılığını, gücünü hissetti.

“Lütfen Aram... lütfen yapma,” diye yalvardı Sabahat, nefes nefese. Aram kızı bıraktı, o da nefes nefeseydi. “Benim için bir şey yapar mısın, örgülerini benim için çözer misin?” diye sordu, “Ellerimi saçlarına daldırmak istiyorum.” Sabahat, başına dolalı örgülerini indirdi, çözdü, parmaklarıyla dağıttığı saçları nerdeyse bileklerine kadar, ağır bir perde gibi düştü. Aram Sabahat’ın ipek çilesini andıran saçlarını elledi, okşadı, öptü ve yeniden elleriyle ördü.

“Benim için sadece saçlarınla örtüneceğin bir günü iple çeki-
yorum, Sabahat,” dedi Aram.

“O gün gelecek, merak etme,” dedi Sabahat.

Çıktılar. Sokakta, yanakları kıpkırmızı, gözleri pırıl pırıl el ele
caddeye doğru yürürlerken, Sabahat hayatının ona en büyük
heyecanı ve mutluluğu veren anını, az evvel Aram’ın kolları ara-
sında yaşadığını düşünüyordu ki, Aram birden elini bırakıverdi.

“Ne oldu?” diye sordu Sabahat, endişeyle.

“Sizin muhitinizde elini tutmam doğru değil canım,” dedi
Aram. “Aşkımızı dünyaya aşikâr etmemize daha çok zaman var.
O güne kadar seni kollamalıyım.”

“Ama aşkını bana iyi ki aşikâr ettin bugün Aram,” dedi Sa-
bahat, “bunu çok uzun zamandan beri bekliyordum ben.”

MUHİTTİN'İN YENİ HAYATI

Yanılmadığından emin olmak için Muhittin elindeki telgrafi arka arkaya üç kez okudu. Yerinden kalktı, küçük odanın içinde birkaç kere turladı, tekrar oturdu ve onu Ankara'ya çağıran telgrafa son bir göz daha attı. Bakanlıktan gelen telgrafta, iki gün sonra, saat tam 10:30'da, Ziraat Dairesi Reisi'nin odasında bulunması bildiriliyordu.

Bir hatası mı olmuştu? Bu mümkün değildi.

Adana'ya ayak bastığı günden beri mesai saati, hafta sonu demeden tabiri caizse eşek gibi çalışmıştı. Herhangi bir mühendis altı ayda yapacağı işi, dört ay dolmadan tamamen erdirmişti. Elbette bu başarısında kendi çalışkanlığının yanı sıra ekibinin de rolü vardı. Ziraat fakültesinde okuyan genç öğrenciler, yaz

tatilinde tecrübe kazanmak amacıyla şantiyeye gelmişler ve projenin bir an önce tamamlanmasına yardımcı olmuşlardı. Şantiye çavuşu Hüseyin, bulunmaz bir adamdı. İşçileri arı gibi çalıştırıyor, kimsenin kaytarmasına müsaade etmiyordu. Kendi de işin sorumlusu olarak, sabahın yedisinde, ovada işçilerin başında hazır oluyordu.

“Haydi aslanlarım,” diye sesleniyordu amelelere, bir traktörün üstüne çıkıp. “Önümüzde bir savaş var. Kurtuluş Savaşımız kadar mukaddes bir savaş. Bu, bizim İkinci Kurtuluş Savaşımız. Birinciye kazandık, düşmanı topraklarımızdan kovduk. Şimdi de kötü kaderimizi yeneceğiz. Yanmış, yıkılmış yurdumuzu tamir edeceğiz. Buradaki bataklığı kurutacağız. Adana Ovası’nı boydan boya pamuk tarlasına dönüştüreceğiz. Sonra ne olacak? Bir daha sırtımız yere gelmeyecek! Pamuğumuzu kendi yerli fabrikalarımızda dokuyacağız. Artık sadece bize ait olan demiryollarında, kumaşlarımızı yurdun dört bir tarafına göndereceğiz. Yurtdışına da ihraç edeceğiz. Buralarda hep fabrikalar açılacak. Hepiniz bu fabrikalarda çalışacak, para kazanacak, refaha kavuşacaksınız. Ama önce bataklıkla ve sivrisinekle mücadeleden yüzümüzün aklıyla çıkmamız lazım. Kurutacağız bataklığı! Sıtma sizin belinizi kırarken, çocuklarınız, sıtmanın s’ini dahi bilmeyecek. Haydi arkadaşlarım! Haydi aslanlarım, göreyim sizi!”

Öğle paydosunda işçiler soğan ekmeklerini yerken bu kez barakasına giriyor, raporlar hazırlıyor, bakanlığa yolluyordu. Ankara’daki şefi, birkaç kere telefon etmişti, aferin oğlum, iyi çalışıyorsun, demek için. O halde bu telgraf neyin nesiydi böyle? Şantiye çavuşu gelir gelmez, “Musa Çavuş,” dedi, “bana Ankara’ya giden trenin kalkış ve varış saatlerini öğreniver.”

Mühendise sabah çayını demlemek için çay ocağına yönelen adamın arkasından seslendi, “Çayı bırak şimdi. Bu daha mühim!”

Musa dışarı çıkınca hesaplamaya çalıştı, acaba Perihan’lara kadar gidip veda etmeye vakti var mıydı? Nazmi’yi son bir kez

görebilir miydi? Vakit bulamazsa, her ikisine de birer not yazar trene binmeden postaya verirdi.

Nazmi, arkadaşının acelesi olduğunu anlardı ama Perihan'ın kalbi kırılırdı. Perihan'ı düşününce canı sıkıldı. Perihan, halasının torunuydu. Adana'ya gelmeden önce, babası eline bir adres sıkıştırmıştı, akrabalarını aramasını tembihleyerek. Halasının damadı, iki yıl önce, Adana'daki Ziraat Bankası'na tayin edilmişti. Onları arayacak olursa sevinirlerdi, Muhittin'e yardımcı da olurlardı pek çok hususta. Yardımın, onlarda kalması için ısrar olabileceğini anladığından, Muhittin, akrabalarını ancak pansiyonuna yerleştikten sonra aradı. Pek sevindiler. Tahmin ettiği gibi, pansiyondan çıkıp yanlarına taşınması için ısrar ettiler. Şantiyeye yakın bir yerde kalmayı tercih ettiğini, onları sık sık ziyaret edeceğini söyledi.

Muhittin, halasının kızının evine akşam yemeklerine gidiyor, çoğu hafta sonlarını da onlarla birlikte geçiriyordu. Eğleniyorlardı aralarında. Bezik oynuyor, civardaki seyir yerlerini ziyarete gidiyorlardı. Bahar mevsiminin hafta sonlarını ise, ciddiye alınması gereken eğlenceli bir işle, kendilerine münasip bir soyadı aramakla geçirmişlerdi. 1934 yılının 21 Haziran tarihine kadar, herkesin kendine bir soyadı bulması gerekiyordu. Gecikenler cezaya tabi olacaktı. Gazetelerde çarşaf çarşaf soyadları yayınlanıyordu. Hala kızının evinde çalışan çakır gözlü Ayşe Bacı çok kızgındı, “Neler icat ediyorlar. Bugüne kadar soyadı mı varmış?” diye söyleniyordu. “Herkesin lakabı vardır.”

“Seninki ne?” diye sormuştu Muhittin.

“Çakır.”

“Ayşe Bacım o senin lakabın değil, sıfatın.”

“Eh o zaman demek ki herkesin bir sıfatı varmış.”

“Tamam işte, sen de soyadını ‘Çakır’ seç, kafan karışmasın.”

Çok gülmüşlerdi aralarında.

İnsanların babalarının adlarıyla anılmaları pek çok karışıklığa neden oluyordu. Binlerce, on binlerce Hasan, Hüseyin, Ahmet,

Mehmet, Mustafa! Buna rağmen hâlâ soyadına direnenler vardı çünkü bazı yörelerde değişikliğe karşı olmak gelenek halini almıştı. Pek çok kişi de bir soyadı edineceği için memnundu. Lakabı olanlar, soyadı olarak lakaplarını, belli bir bölge, şehir veya köyden gelenler geldikleri yerin adını alıyorlardı. Mesleği olanlar, mesleği ile ilgili bir ad seçiyordu. Muhittin'in eniştesi, "Soyadımız, alfabenin başlarından bir harfle başlasın, ne uzun ne de kısa olsun," demişti. Bir cumartesi, sabahtan akşama kadar, yüzlerce isim arasından soyadı seçimi yapmışlardı birlikte.

O günlerin birinde, Muhittin, evinden bir mektup aldı. Mektup ağabeyi tarafından, babası adına yazılmıştı. Babası, küçük oğluna, zaten yüzyıllardır aile adları olan Kulin'i soyadı olarak kaydettireceklerinin haberini veriyordu. O zaten Almanya'da tahsildeyken, Muhittin adını telaffuz etmek Almanlara zor geldiği için, Kulin adını kullanmıştı. O akşam yatağa yatmadan önce, odasındaki aynanın önünde durmuş, bundan böyle "Muhittin Kulin" adıyla anılacak suretine bakmıştı. Karşısındaki genç adam, artık Muhittin Salih değil, Muhittin Kulin'di. Beğenmişti adını.

Ertesi gün mesaisi bittikten sonra, soyadını bildirmek için, akrabalarına uğramıştı. Kapıyı Perihan açmıştı. Üzerinde yeni dikilmiş olduğu belli, şık bir elbise vardı. İlk defa örgülerini çözmüş, saçlarını serbest bırakmıştı. Biraz da ruj mu değdirmişti dudaklarına? Ne güzel bir kız olmuştu, halasının torunu. Muhittin ona hep çocuk gözüyle bakmıştı, şu ana kadar. Şimdi karşısında kumral saçları dalgalarla omuzlarına dökülen, kahverengi gözlerinin içi gülen, uzun boylu bir genç kız bulunca, şaşırmıştı.

Perihan liseyi yeni bitirmişti ve üniversiteye devam etmek için İstanbul'a gitmek istiyordu. Muhittin'den onu İstanbul'a yollaması için babasını ikna etmesini rica etmişti. Birlikte, Perihan'ın hayatını nasıl yönlendireceğine dair konuşmalar yapmışlardı. Muhittin bir ağabey gibi ona yol göstermeye çalışmıştı.

Önceleri ağabey-kardeş ilişkisi içinde yürüyen dostlukları, son haftalarda Perihan'ın ara sıra yaşaran gözleriyle ve hatta bazı imalarıyla, başka bir yola girmiş gibiydi. Muhittin rahatsız olmuştu. Ne yapacağını bilememişti. Birkaç kere sözü, Anadolu'da çok görülen hastalıklara, sakatlıklara bilhassa getirip akraba evliliklerinin ne vahim sonuçlar doğuracağına dair konuşmalara girmişti.

“Muhittin Abi, bu sakatlıklar, kardeş çocuklarının birbiriyle evlenmesinden kaynaklanıyor. Ben sorduğum, bir nesil atlayınca mahzur kalmıyormuş,” demişti Perihan.

“Perihancığım bir akrabayla evlenmeye mi niyetin var yoksa?” diye sormuştu Muhittin. “Hiç tavsiye etmem. Hem sen evlenmek için daha çok gençsin. Hele bir üniversiteye başla, belki meslek sahibi olmak istersin. Cumhuriyet'in bize bahsettiği fırsatları neden kullanmayalım ki?”

Perihan gözleri dolarak odadan dışarı çıkmıştı. Perihan'ın anneannesi, Muhittin'e, “Muhocuğum, senin de yuva kurma yaşın çoktan geldi. Sen neden evlenmeyi düşünmüyorsun?” diye sormuştu.

“Çünkü ben daha senelerce dağ taş gezmek zorundayım. Anadolu'nun en ücra köşelerine tayinim çıkabilir. Benimle birlikte karımın da cefa çekmesini istemem. Karımı geride yalnız bırakmak da istemem.”

“Eee, hiç evlenmeyecek misin sen?”

“Bu bir kader işidir hala. Bakarsın bir gün birine rastlarım, çarpılırım, gözüüm hiçbir şey görmez, o zaman evlenirim. Ama henüz kalbimi böylesine çarptıracak birine rastlamadım,” demişti.

Bu konuşmadan sonra, niyetini belli ettiği için içi rahatlamıştı ama halasının evini eskisi kadar sık ve rahatça ziyaret edemez olmuştu. Şimdi onlara veda etmeden, kaçır gibi Adana'dan ayrılması ayıp olurdu. Birkaç gün içinde geri mi dönerdi yoksa başka bir yere mi yollanırdı, bilemiyordu ki.

Şantiyeden çıktı, bataklığa doğru yürümeye başladı. Ameleler henüz işbaşı yapmamışlardı. Sabahın bu erken saatinde dahi Adana güneşi terletiyordu insanı. Muhittin çömeli yere oturdu ve karşısında uzanan sarı, beyaz, mavi renklerin bulamacına baktı. Gecedan kalan çiy yerdeki otların üzerinde, güneş vurdukça gümüş serpilmiş gibi parıldıyordu. Muhittin'in en sevdiği anlardan biriydi; dünyalıların henüz hayata katılmadıkları, tabiatın bir resim gibi durgun ama taptaze olduğu, sabahın bu ilk saatleri. Muhittin, hemen hemen her sabah şantiyeye erken gelir, birkaç kilometre yürür ve güneşin doğuşunu müjdeleyen kızıl gökyüzünün ihtişamı karşısında, düşünürdü. Ne müthiş bir duyguydu bu muhteşem doğayı fethetmeyi hayal etmek! Tabiatı adeta yeniden şekillendirmek! Selleri önlemek için bentler, barajlar yapmak! Medeniyeti ücra kasabalara taşımak için, dağlardan yollar indirmek! Bozkırlara elektrik direkleri döşeyip üzerlerine teller çekmek! İnanılmaz bir maceraydı, insanın doğaya karşı verdiği savaş.

Sabahları ameleleri yüreklendirmek için onlara söylediği sözlerle bütün kalbiyle inanıyordu; yeni ve kutsal bir savaşın içindeydiler ve o bu savaşın sadık eriydi. Bu savaş silahsız, barutsuz, askersiz bir savaştı. Cehalete, yoksulluğa, iptidailiğe karşı bir savaştı. Yüzyıllarca ihmale uğramış, yanmış, yıkılmış topraklarda bir kalkınma hamlesine başlamanın zorluğu, Muhittin'i korkutacağına, kamçılıyordu.

1923 yılında, üniversitede öğrenciyken, Elazığ'dan yola çıkan sınıf arkadaşı Şuayip'in İstanbul'a varışı, neredeyse bir aya yakın sürmüştü. Cumhuriyet'in kurulduğu yıl, Anadolu'daki toplam şose şebekesi 14.000 kilometreydi. Birkaç yıl öncesine kadar, zorla millileştirdikleri Anadolu-Bağdat demiryoluyla İzmir'i Afyon ve Bandırma'ya bağlayan demiryolundan ve beş-on adet de eski püskü gemi bozuntusundan başka ne vardı ki ellerinde, ulaşım aracı adına? Vefa Lisesi'nde okuduğu yıllarda, İstanbul'un şekerı Avusturya'dan, yağı Sibiry'a'dan, pirinci ise,

Mısır'dan ithal edilmez miydi? Ulaşım güçlüğünden, yurdun tarımsal ürünleri, yerlerine varmadan çürürdü üstelik. İnşaat mühendisi olduğu için biliyordu, inşaat işlerinde kullanılan demir ve çimentonun tamamı, kereste, kiremit hatta tuğlanın bir kısmı ithal ediliyordu. Bırakın makineleri, yapı işlerinde kullanılan en basit el aletleri, nal ve mih dahi dışarıdan alınıyordu. Bir-iki şehrin dışında, demir borulu, basınçlı su şebekesi ve elektrikle çalışan ıskılandırma tesisi de yoktu. Yetmezmiş gibi, Anadolu'nun her köşesinde kol gezen bulaşıcı hastalıklar! Bu günlere gelebilmeleri bir mucize değildi de neydi?

Nasıl şu çimenin üzerinde ısıldayan toplu iğne başı büyüklüğündeki çiy serpintileri bir doğa mucizesiyse, bu parasızlıkta ve bu şartlarda Ankara'yı Erzurum'a, Diyarbakır'a, Elazığ'a, Samsun'a ve Zonguldak'a bağlayacak demiryollarının hızla yapılıyor olması, çürük ahşap köprülerin betonarme köprülerle değiştirilmesi, eski hükümet konaklarının, adliye binalarının, karakolların, hastanelerin onarılması, yeni okulların inşa edilmesi de bir mucizeydi. Üstelik doğa mucizesi değil, insan mucizesiydi. Düşünen, üreten, azimli insanın mucizesi! Kimin fikriyse akıyla bin yaşasaydı, karayollarının yapımı için yılda 6 TL yol vergisini ödeyecek imkânı olmayan sağlıklı erkek vatandaşları, demiryolların döşenmesinde onar gün çalıştırarak vergi borçlarını bu yolla ödetenlerin! Bu sayede demiryolları, yapılıp bitmişti işte!

Muhittin, on gün kadar önce, Perihan'ın babasıyla yaptığı bir sohbeti hatırladı; İsmail Bey, "Birinci Lozan Konferansı süresinde, Avrupalılar, kapitülasyonların kaldırılmasını isteyen Türk delegesine, 'bu hususta bu kadar ısrarcı olursanız, Avrupalı işadamlarını kaçırsınız. Türkiye o kadar fakir ki, Avrupalılar olmazsa kalkınamaz,' demişler," diye anlatmıştı. Nah kalkınamaz, diyordu şimdi Muhittin. Onun göğsünden, dörtnala fırlayacak bir işgüzar at, bataklıklara, Toroslar'a, Dicle'ye, Fırat'a doğru doludizgin koşmak için sabırsızlanıyorsa, bu memleket kalkınırdı. Yüzlerce genç mühendis vardı, aynı heyecanla dop-

dolu. Sadece kendi sınıf arkadaşları dahi yeterli gelebilirdi. Hepsi gençliklerini, güçlerini ve bilgilerini bu vatani diriltmeye, belini doğrultmaya seferber etmişlerdi.

Bir fon müziği gibi vızıltısı geliyordu sivrisineklerin. Sabah kinin içmeyi unuttuğunu hatırladı. “Hay Allah!” dedi kendi kendine. Bir an önce ilacını içmek için çöktüğü yerden kalktı, şantiye binasına geri döndü. Musa geri gelmiş, onu bekliyordu.

“Gece treni varmış Mühendis Bey, sabah varıyor Ankara’ya” dedi, “yer ayırttım.”

Muhittin önce Nazmi’ye uğramayı, sonra Perihanlara gitmeyi düşündü. Perihanlara gittiğinde kızın babasının da evde olmasını diliyordu. Hepsile birden vedalaşırlardı. O yoluna giderdi, kız da ondan umudunu keserdi. Belki de Adana’dan ayrılması iyi oluyordu. Her işte bir hayır vardı, hâsılı.

İki gün sonra, kendine söylenen saatte, Vekâlet’teydi. Makamına girdiğinde, onu bir baba gibi seven Ziraat Dairesi Reisi Mahmut Bey, “Oturunuz Muhittin Bey kardeşim,” dedi, masasının hemen yanındaki deri koltuğu işaret ederek.

“Efendim, bana yolladığınız telgrafta, çağırma sebebinizi yazmamışsınız. Acaba bir hatam mı oldu diye çok düşündüm. Arkadaşlarımı biraz fazla zorluyor olabilirim ama kurutma işinin bir an önce bitirilmesi hepimizin menfaatinedir. Bir şikâyet mi geldi hakkımda?”

“Siz orada ayrıca bir baraj etüdü yapmaktaymışsınız.”

“Evet. Fakat o etüdü tamamıyla kendi başıma yapıyorum. Mühendis arkadaşlardan dahi yardım istemedim.”

“Bu etüt için bir ücret talebiniz oldu mu?”

“Olmadı. Vekilimiz beyefendi bizi ziyarete gelmişlerdi. Laf arasında Seyhan’a bir baraj yapmayı düşündüklerini, hazır bir su mühendisi olarak orada bulunuyorken, etütlerini yapıp yapamayacağımı sordular. Elbette, dedim.”

“Zaman bulabildiniz demek?”

“Efendim, Adana’da benim yaşımda birinin alakasını çekebilecek fazla bir şey yok. Mesaimiz bittiğinde, gün hâlâ aydınlık oluyor, Seyhan’a iniyorum, akarsu yatağının toprak niteliğini araştırıyorum, yaz mevsiminde suları azalmıştır ama kış debisini bildiğimden, farazi bir çalışma yapıyorum. Elbette kış aylarında daha sağlıklı bir etüt lazım gelecek.”

“Muhittin Bey oğlum, ne yazık ki bu çalışmalarınızı sekteye uğratıyoruz.”

Muhittin’in yüreği daraldı, yüzü bembeyaz oldu, içine düştüğü bozgunu belli etmemeye çalıştı. Mahmut Bey’in yüzünde tuhaf bir gülümseme vardı. Adam deli miydi neydi, kötü bir haber verirken sırtıyordu böyle!

“Sizi Ankara Belediyesi istiyor.”

“Anlayamadım efendim,” dedi Muhittin.

“Anlatayım. Geçen gün valimiz beyefendiyle birlikte toplandıydık. Ankara’da baraj projelerimiz var. Çalışkan, güvenilir ve işini bilen bir mühendis aradığını söyledi. Sizi takdir edenleriniz, sevenleriniz var. Ağabeyiniz de İstanbul’da değerli katkılarda bulunuyormuş İstanbul Belediyesi’ne.”

Muhittin’in solgun yüzü, bu kez kıpkırmızı oldu. Ne diyeceğini bilemedi. Sıkıntıyla kıpırdandı oturduğu yerde.

“Şimdi siz Belediye’ye gidin. Valimiz, geleceğinizi biliyor.”

“Efendim, Adana’daki işim ne olacak? Yarım mı kalacak?”

“Niye yarım kalsın, Devlet işlerinde devamlılık vardır. Adana’ya bir başka arkadaşınız atanacak.”

“Ben orada...”

Muhittin’in lafını kesti Mahmut Bey:

“Orada başmühendistiniz. Burada Ankara Belediyesi Su İşleri Fen Direktörü olarak çalışacaksınız, oğlum.”

Muhittin, Mahmut Bey’in ayağa kalktığını görünce, konuşmanın bittiğini anladı. Ayağa fırladı, Mahmut Bey’in elini sıktı, teşekkür etti ve çıktı. Başı sersem gibiydi. Bir hatası olduğunu

zannederek, geceyi trende uykusuz geçirmişti. Şimdi terfi müjdesi alıyordu. Acaba Mahmut Bey'in elini sıkmaq yerine öpmeli miydi? Adı gibi biliyordu ki, onu valiye Mahmut Bey tavsiye etmişti. Fakat el öpmek artık bugünlerde yaltaklanmak, menfaat dilenmek gibi kabul edildiği için, ancak aile büyüklerinin elini öper olmuştu. Bir an postaneye uğrayıp evine telgraf çekmeyi düşündü, sonra vazgeçti. Vali ile görüşmeden ve işe resmen tayin edilmeden önce, doğru olmazdı ev halkını ayaklandırmak. Bakanlıktan koşar adımlarla çıktı, Ankara'nın artık iyice büyümüş ve gölge vermeye başlamış kestanelerinin altında koşar adım yürüdü, Belediye'ye doğru.

HAYAT AKAN BİR SUDUR

Sabahat'ı, yatalı saatler olduğu halde uyku tutmuyordu. Gözlerini kapadığı anda, kendini Beyazıt'taki evin mutfağında, masanın üzerine oturmuş, başını Aram'ın göğsüne dayamış, onun kalp atışlarını duyarken buluyordu. Ona, "Seni seviyorum," demişti Aram. Nihayet söylemişti. Bu sözü duymak için, yıllarca beklemişti Sabahat. Ondan başka şeyler duymak için daha nice yıllar bekleyeceğini de biliyordu. Sabırla, gocunmadan, pes etmeden bekleyecekti. Niye taliplerini geri çevirdiğini, evlenmek istemediğini kimse anlamayacaktı. Onun aşkını anlayabilecek tek kişi Mehpare'ydi. Ne yazık ki ona dahi açamazdı yüreğini. Çünkü Mehpare, Sabahat'ın annesiyle babasını incitmesinden korkardı. Ah, keşke Mehpare'nin dizlerine başını koyup

birçok kere yapmış olduğu gibi, saçlarını usul usul okşatırken, ona içini dökebileydi. Aram'ı tanıdığı gün içinde tomurcuklanan sevginin nasıl zaman içinde koskocaman, güçlü, köklü bir çınara dönüştüğünü, o çınarı yüreğinden sökmesine artık imkân ihtimal bulunmadığını anlatabileydi.

Sabahat, gözlerini sımsıkı yumdu ve uyumaya çalıştı. Yarı dalgın yatarken gerçek mi, rüya mı olduğunu bilemediği kıpır-tılar hissediyordu odasında. Yatağında sol tarafına doğru döndü, gözlerini açtı ve bir çığlık attı.

“Heyy! Kimsin? Ne arıyorsun odamda?” Telaşla ışığın düşmesini bulmaya çalıştı.

“Hişşş! Hişşş! Sabahat, korkma yavrum benim ben, büyükanne.”

Sabahat, el yordamıyla nihayet başucu lambasını yakabildi. Yere kadar uzanan pazen geceliğinin içinde parmak çocuk gibi ufacık kalmış bedeni, taraz taraz beyaz saçlarıyla büyükanne, yatağının başında duruyordu.

“Büyükanne! Saat üçe geliyor. N’apıyorsun bu saatte odamda? Niye uyumadın?” diye sordu.

“Ah kızım, Saraylı beni boğmaya kalktı. Beni düşman müfrezesinin eri zann ediyor.”

Sabahat gülmeye başladı.

“Seni uyandırmayacaktım ama çok üşüdüm. Önce cumbalı odanın sedirlerinde yattım. Sırtım tutuldu. Odama geri gideyim dedim, Saraylı kapının arkasına iskemle dayamış. Senden bir battaniye almaya geldim.”

Sabahat yorganını açtı. “Yanıma gel büyükanneçğim,” dedi. “Birlikte uyuruz. Sabah da bir çaresine bakarız. Nenem nasılsa kapıyı açmak zorunda çiş gelince, öyle değil mi?”

“Aman o helaya mı gidiyor zann ediyorsun? Sallıyor altına. Nesime saatte bir gelip bakıyor, yapmış mı diye.”

“Haydi, gel koynuma, üşüyeceksin,” dedi Sabahat.

“Sığar mıyız o yatağa? Seni rahatsız etmeyeyim, kızım?”

“Büyükanne, kaşık kadar kalmışsın zati. Sığarız, gel haydi.”
“Ne dedin?”

Sabahat sesini yükseltip, “Sığarız,” dedi yine.

“Ne bağırıyorsun a canım, sağır mıyım ben?”

Sabahat güldüğünü göstermemek için başını öte yana çevirdi, ihtiyar kadın torununun yanına tırmandı, ayaklarını göğsüne doğru çekti, dertop oldu.

“Buz gibi olmuşsun,” dedi Sabahat, “hastalanmazsın inşallah.” sesini büyükannesine göre ayarlamaya çalıştı.

“Ben eski toprağım kızım, bana hiçbir şeycik olmaz. Bak, ben bunadım mı?”

“Aman aman, ağzından yel alsın,” dedi Sabahat, “bir eve bir tane yetiyor.”

“Yetmiş yıl evvelini dahi bugün gibi hatırlıyorum.”

“Anlatsana o zaman.”

“Neyi anlatayım?”

“Her şeyi.”

“Her şey, Behice’ydi. Onu sevdim, ona baktım, onu büyüttüm. İşte, hepsi bu!”

“Büyükanne, sen hiç âşık olmadın mı?”

“Kocama âşık oldum.”

“Severek mi evlendin?”

“İlahi çocuk! O zamanlar sevmek mi vardı? Beni annesi bir yerde görmüş, beğenmiş, istemişler. Evlendik işte.”

“Eeee, nasıl sevdin o zaman?”

“Nikâhta keramet vardır kızım. Yakışıklıydı rahmetli. Alıştım kocama, zaman içinde çok sevdim.”

“Sonra ne oldu?”

“Diğerleri gibi o da harbe gitti, şehit düştü.”

“Çok üzüldün mü?”

“Hem de nasıl. Hamileydim iki aylık. Üzüntüden çocuk düştü. Gözyaşım dinmek bilmedi. O zamanlarda, anneannen çok yardımcı oldu bana. Yeni evlenmişti İbrahim Bey’le. Beni

yanına aldirtti. Teselli etti. Gecelerce ağlarken koynunda uyuya-kaldım. Halbuki o da yeni gelindi, canım kardeşim benim.”

“Büyükanne, sonra sen neden bir daha evlenmedin?”

“Ah çocuğum, zaten yüreğim yanıyordu kocama. Kardeşçi-đim, Behiceme hamile kaldı. Doğumda mikrop mu ne kaptır-mışlar. Bir ateş bir ateş! Düşüremediler ateşi. Loğusa humması denirdi, o zamanlar. Behicem bir aylık yoktu daha, anacığını kay-bettiğinde. Ahhh ah! Niye anlattırıyorsun kızım o kötü günleri?”

“O yüzden mi annemi sen büyüttün, büyükanne?”

“Elbette. Canımın yarısı kardeşim gitmiş. Behice, el kadar bebek. İbrahim Bey’in acısı dinmek bilmiyor. Her gece, o ken-di odasında uluyor, ben kendi odamda saçımı başımı yoluyorum sabahlara kadar. Bana dedi ki, Behicemi kimselere bırakamam Neyir Hanım, teyze ana yarısıdır, ona sen bakar mısın, dedi. Bakmaz mıyım enişte, dedim, hiç bakmaz mıyım! Behiceme, genç kız olup da babana nikâhlanana kadar ben baktım. Beni ana bildi, bana ana dedi.”

“İyi de sen bir daha niye evlenemedin?”

“İbrahim Bey, Behicem üç yaşındaydı, bana dedi ki, sen be-nim dünya ahret kardeşimsin Neyir Hanım, ama müsaade et sa-na bir nikâh kıyayım, elâlem dedikodu ediyor, susturmuş oluruz konu komşuyu, dedi.”

“İtiraz etmedin mi? Benim de bir hayatım olsun, demedin mi büyükanne?”

“Demedim kızım. Benim hayatım Behice’ydi. Nurlar içinde yatsın, İbrahim Bey bana demişti ki, ola ki gönlün birine düşer, sevdalanırsın, evlenmek istersin, hemen boşarım seni, demişti. Kimseye gönül düşürmedim. Hoşnuttum hayatımdan. İyi baktı bana İbrahim bey. Elimini sıcak sudan soğuğa sokturmadı, ev işi yaptırmadı. Yediğim önümde yemediğim arkamdaydı. Bur-sa’nın ipeklileri sırtımdaydı. Kızını da beni de el üstünde tuttu.”

“Yani büyükanne, hazır nikâhın da var, sen hiç şey yapmadın mı dedemle?”

“Terbiyesiz, sen de! İbrahim Bey bana elini bile sürmedi. Ben koca görmemiş değilim ki. Görmüşüm. Sevgi nedir, bilmişim. Hiç istemedim erkek filan. Benim için var mı yok mu, Behice.”

“Ya İbrahim Bey? Genç adammış o zamanlar. O ne yaptı kadınsız?”

“Niye kadınsız olsunmuş? Vardı bir şeyleri. Şu Tozkoparan’daki evi yaptırırken, bir Rum Madama’ya dadanmış. O da ona gider gelirdi işte. Sen yorma böyle şeylere güzel kafanı, haydi uyu artık.”

“Aşka inanır mısın büyükanne?”

“Aşk neydi güzel kızım? Kimlerdendi? Unutmuşum.”

“Aşk, sevdagillerden canım. Çok mühim bir şey aşk! Hayatın bütün manası, mevcudiyetimizin sebebi, aşksız bir ömür düşünemiyorum.”

“O halde inşallah, âşık olursun büyüdüğünde,” dedi ihtiyar.

Bir süre sonra, “Ben çoktan büyüdüm, âşık da oldum,” dedi Sabahat. Hiç ses gelmedi büyükanne. Dalmıştı. Kesik hırıltılarla uyuyan ihtiyara sarıldı, kendi de uyumaya çalıştı.

Sabahat, ertesi sabah erken uyandı. Bir gece önceyi uykusuz geçirdiği yüzünden belli oluyordu.

“Ne bu halin kızım?” diye sordu annesi.

“Dün iyi uyumadım.”

“Uyumazsın elbette. Koynuna ihtiyarları alırsan, uyuyamazsın.”

“Onunla hiç alakası yok. Büyükanne hemen uyudu, ufacık tefecik bir şey zaten. Hiç rahatsız etmedi beni.”

“Bıktım bu ihtiyarlardan. Dertleri hiç bitmiyor,” dedi Behice. “Sabah kapısını zorla açtık, Saraylıhanım’ın. Yerlere işemiş, bütün. Leman duymasın sakın, bir de onunla uğraşmayalım.”

“Nerede yatacak büyükanne şimdi?”

“Ne bileyim Sabahat? Kırk odalı değil ki bu konak. Her odada biri yatıyor. Ablaların, çocuklarımızı yanımızda yatıralım, de-

mezler. Saraylıhanım'ı, Nesime'nin odasına koyacak olsam, baban gücenir. Ben de şaşırdım kaldım, vallahi."

"Nenemi kimsenin yanına koyamayız, anneciğim, kimseye rahat vermez. O en iyisi tek başına yatsın."

"Bülent'le Sitare'yi aynı odada yatırsak?"

"Olmaz, sabaha kadar azarlar."

Behice ağlamaklı olmuştu.

"Büyükanne benim odama gelsin," dedi Sabahat.

"Koynunda mı yatacak?"

"Yatağımdaki şiltelerden birini yere koyar, üzerinde yatarım."

"Daha neler! Kızımı yerde yatırmam ben. Bari senin odana ufacak bir somya ilave edelim," dedi Behice.

"Büyükanne ilerde odana geliverir diye, geniş odanı ihtiyarlara ikram eden sen değil miydin, Sabahat?" diye sordu Suat.

"Bendim ama şimdi kendi yüzünden mesele çıktığını hisse derse, çok üzülür. Hiç kıyamam ona," dedi Sabahat, "Ben büyükanne mi odama aldım. Kapanmıştır bu mevzu!"

Öğleden sonra, Mehpare'nin Mahir'le aşağıda neler konuştuğunu ve neye karar verdiğini öğrenmek üzere, Behice ve kızları, Pera'nın yolunu tuttular. Galip Bey ile Halim evde yoklardı. Mehpare onları sevinçle karşıladı fakat yorgun yüzünden onun da geceyi uykusuz geçirdiği belliydi. Gözlerinin altında mor halkalar vardı. Halim'i soran kızlara, oğlunun birkaç gündür bir arkadaşında kaldığını söyledi. Konuklarını salona oturtuktan sonra, mutfığa kahve pişirmeye gitti. Behice, peşinden mutfığa yürüdü.

"Kızım," dedi Behice, "İlla istemiyorsan bu bebeği, acele et. Ama en doğrusu doğurmandır."

"Artık en doğrusu mu, değil mi bilemeyeceğim bu yaştan sonra! Lakin, belki de haklısın Behice Abla, beni mutlaka bir şeyin hayata bağlaması lazım. Kemalimi kaybettiğimde, kucığıma

oğlumu aldım. Oğlum için yaşadım. Şimdi oğlum beni terk edince, içimden yaşamak gelmiyor. Bu halde devam edersem canıma kıyarım diye korkuyorum.”

“Neler diyorsun sen Mehpare! Ne demek canına kıymak? Çok mu bedbahtsın kızım? Galip sana kötü muamele mi yapıyor? Neden hiç söylemedin? Hemen bugün, kalk bizimle eve gel. Bebeğine de bakarız, sana da. Bir lahza düşünme.”

Mehpare, Behice’nin ellerine sarıldı, “Behice Abla, zavallı beyimin bana kötü muamele filan ettiği yok. Bilakis, beni el üstünde tutuyor, her şımarıklığıma göğüs geriyor.”

“Eee, o halde neden canına kıymaya kalkıyorsun?”

“Halim’e çok üzülüyorum. Beni sevmiyor, Behice Abla. Öz anasını sevmiyor. Halbuki o benim sebebi mevcudiyetim.”

“Nerden çıkartıyorsun bu saçma sapan fikirleri Mehpare? Halim seni seviyor ama sen çocuğun o kadar üstüne düşüyorsun ki, boğuyorsun onu.”

“Aaa! Hay Allah!” Birden bağırdı Mehpare, ocağın üzerindeki kahve taşmış, her tarafa yayılmıştı.

“Siz salona buyurun, ben buraları sileyim, yeni kahve yapar gelirim.”

“Sen siledur. Ben şimdi, kızlar tepemize gelmeden, sana bir şeyler söylemek istiyorum. Hayatının kıymetini bil kızım. Bak, iyi bir kocan olduğunu söylüyorsun. Allah karnına, onunla daha da bahtiyar olasın diye, bir can koymuş. Sevdiğini kaybeden tek insan sen değilsin bu dünyada. Beni büyüten teyzeciğimin canı yok mu? Kocasını şehit düştüğünde senden daha gençti. Babacığımın canı yok mu? Onca insan acısını geride bırakıp hayata sarılıyor. Sen ne yapıyorsun, Kemal de Kemal! Halim de Halim! Allah’ı gücendireceksin, Mehpare.”

“Halim evi terk etti Behice Abla, bir kötü kadının yanına gitti.”

“Senin dırdırından kaçmıştır. Temiz çamaşıra ihtiyacı olunca gelir, merak etme.”

Behice salona kızlarının yanına gitti.

“Ayol bir kahveyi pişirivermek bu kadar sürer mi?” dedi camdan dışarısını seyre dalmış olan Leman. Pencereden, servileri ve kırmızı damlı evleriyle, Haliç’in karşı kıyısı gözüktüyordu. Denize vuran güneş, kıpırdanan gümüş parıltılar meydana getiriyor, rengârenk balıkçı teknelerinin akisleri suya düşerek kırılıyordu. Aydınlık, güzel bir gündü. Mehpare, elinde kahve tepsiyle salona girdi. Herkesin yanına fincanlarını bıraktı.

“Sigaran var mı, Mehpare?” dedi Behice. “Tabakamı evde unutmuşum.”

Mehpare, çekmecelerde sigaralarını ararken Leman sordu, “Kararını verdin mi? Bebeği ne yapacaksın? Mahir hiçbir şey anlatmıyor. Meraktan öldüm.”

“Kararımı verdim. Doğuracağım.”

Leman ve Suat bir ağızdan sevinç çığlıkları atarak koşup Mehpare’ye sarıldılar. Onu öpücüklere boğdular.

“En doğru kararı verdin, kızım,” dedi Behice, “Allah tamamina erdiresin. Evine kısmet, saadet getirsin bu çocuk.”

Tam o sırada kapı vuruldu. Mehpare eğilmiş, Behice’nin sigarasını yakmakta olduğu için, Suat, “Ben açarım,” diyerek kapıya koştu. Suat’ın, “Aaa, gelen Halim’miş,” diyen sesini duyunca elleri titredi, yanakları yanmaya başladı Mehpare’nin.

“Ah Halimciğim, ne iyi ettin de geldiğimizi bilmiş gibi uğradın, bak annemle ablam da buradalar,” diyordu Suat. Mehpare, gözlerini kapıya dikip bekledi. Halim içeri girdi, Behice’nin elini, Leman’ın yanaklarını öptü, annesinden gözlerini kaçırarak, “Nasılsın anne?” dedi.

“İyiym oğlum. Şimdi seni görünce daha iyi oldum. Aç mısın?” diye sordu Mehpare.

“Açım.”

Mehpare mutfığa gitti. O oğluna yiyecek bir şeyler hazırlarken, kızlar ve Halim ordan burdan konuştu. Halim, Sabahat’ı sordu, onu çok özlediğini söyledi.

“Özledinse niye hiç uğramıyorsun?” diye sordu Leman, “Sadece kardeşimi değil, Beyba’mı da ihmal ediyorsun Halim. Seni sorup duruyor. Bu hafta mutlaka yemeğe gel.”

Mehpare, oğlu için hazırladığı kahvaltı tepsisiyle içeri giriyordu, “Geliriz birlikte,” dedi, “benim Mahir Enişteme bir teşekkür borcum var zaten.”

“Ne yaptı ki Mahir sana?” diye sordu Leman.

“Gözümü açtı.”

“İyi işte, Galip Bey’i de al, hep birlikte gelin de tesit edelim,” dedi Behice.

“Neyi tesit ediyoruz?” diye sordu Halim.

“Aşkolsun Mehpare, oğluna söylemedin mi daha?”

“Neymiş o Behice Anne?” diye sordu Halim.

Behice, Mehpare’ye baktı. Mehpare, yüzü kıpkırmızı olmuş, önüne bakıyordu.

“Halimciğim,” dedi Behice, “yakında abi olacaksın. Bir kız kardeş mi istersin, erkek mi?”

Halim kulaklarına inanamayarak, “Hadi canım,” dedi, “şaka yapıyorsunuz.”

“Şaka yapmıyoruz,” dedi Behice. “Bu hassas vaziyetinde, aneni üzmemeye gayret edersin değil mi benim güzel oğlum?”

KONAĞIN MERAKLI KADINLARI

Mehpare'nin bebeğini doğurmaya karar vermesinden beri, konakta yepyeni bir heyecan yaşanıyordu. Büyükanneyle Behice, doğacak bebeğe zıbınlar, patikler, battaniyeler örmeye başlamışlardı. Leman ve Suat ise isim listeleri hazırlıyor, patiska çarşafların kenarlarına nakış işliyorlardı. Saraylıhanım, dikilen ve örülenlerden arta kalan bez ve yün parçalarını topluyor, onları birbirine ekleyerek, ya kolye gibi boynuna sarıyor, ya da başının etrafına doluyordu. Ev halkı onun hallerini, iki yaşında bir çocuğa gösterilebilecek müsamaha ve şefkatle karşılıyor, kendine zarar vermediği sürece, istediği gibi oyalanmasına müsaade ediyorlardı. Saraylıhanım da ailede bir bebek beklendiğinin farkındaydı ama doğacak bebeğin Halim olduğunu zannediordu.

Güneşli bir İstanbul kasımında, Leman’la Suat kardeşler, ellerinde şişleri, cumbanın sedirlerine yayılmış, bebek zıbınları örerlerken bir yandan da laflıyorlardı. Suat, ablasına, “Sabahat’a neredeyse her gün bir mektup geliyor, dikkat ettin mi?” diye sordu.

“Yoo, farkında değilim,” dedi Leman, “mektuplar kimden geliyor?”

“Zarfların üzerinde Aram’ın el yazısı var. Ben tanıdım yazısını.”

“Aram bir yere mi gitmiş?”

“Aman ne kadar dikkatsizsin abla, bir sınıf gezisi mi ne varmış, gideceğim demişti ya geçenlerde.”

“Tevekkeli değil, bu aralar hiç derse gelmedi. Biliyor musun Suat, Sitare’nin matematiği eskisi gibi zayıf değil, dersleri azalt-sak diyordum.”

“Leman Abla, şimdi ben sana daha mühim bir şeyden bahsediyorum.”

“Aram sınıf gezisine gitmiş,” dedi Leman. “Aman ne mühim!”

“Her Allahın günü kardeşimize mektup gelmesi biraz tuhaf değil mi?”

“Her gün mü? Aram’dan mı?”

“Eh, nihayet anladın.”

“Emin misin Suat?”

“Valla sen de dikkat et, bak. Postacı bahçedeki kutuya her gün bir mektup bırakıyor, bıraktığı anda bizimki atmaca gibi fırlıyor odasından bir nefeste, aşağı mektubu almaya koşuyor. Tatile güya! Hiçbir yere çıkmadı. Her an pencerenin önünde postacıyı bekliyor.”

“Aram’la arasında bir şey olduğunu mu ima ediyorsun?”

“İma etmiyorum. Söylüyorum.”

“Suat! Sen ne dediğinin farkında mısın?”

“Leman Abla, ben farkındayım da sen değilsin henüz.”

“Böyle bir şey mümkün değil. Olamaz!”

“Suat demedi, deme.”

“Babam duysa o dakika ölür. Ölmeden evvel de o bacaksızı öldürür.”

“İşte sana zaten bunu, iş işten geçmeden, vaziyet annemle babama intikal etmeden, bu kızı karşımıza alıp konuşalım diye anlatıyorum.”

“Suat, ya doğru değilse? Ya sen hayal ettinse bunu?”

“Abla, sen de çok safsın. Sana diyorum ki, Sabahat’la Aram’ın arasında bir şey var. Kardeşimizle yüzleşmeli, onu bu sevdadan vazgeçirmeliyiz.”

“Önce emin olmalıyız Suat. Ben boşuna yüz göz olmak istemem.”

“Mektupları okuyalım. O zaman anlarız.”

“Sabahat’ın mektebi açılsın hele, o mektebe gittikten sonra, okuruz.”

“Mektuplar İngilizce.”

“Nerden biliyorsun?”

“Büyükanneye bir şey sormak için odasına gittim, bizimki tesadüfen mektubunu okuyordu. Ben büyükanneyle konuşurken, zavallıyı öksürük tuttu. Sabahat, su getirmek için mutfığa koştu, ben de masasına bıraktığı mektuba göz attım. O zaman gördüm ki İngilizce mektuplaşıyorlar.”

“Hay Allah. Hiç mi benzemiyor İngilizce, Fransızcaya? Sökemez miyiz?”

“Hayır. İngilizce bilen birini bulmalıyız. Sitare okur mu?”

“Sitare olmaz. Sabahat’a söyler, ablaların mektuplarını okudular, der.”

“Çok sıkıştırır yemin ettirirsek, demez belki.”

“Olmaz Suat, kızımla yüz göz olamam. İstersen Fazilet’e veya Hüviyet’e okutalım. Onlar söylemez.”

“Abla, mektuplarda ne yazıyor bilmiyoruz. Rezil olmayalım sonra. Sabahat, bizim kardeşimiz. Bir Ermeni çocukla sevdasını aşikâr mı edelim? Dünyada olmaz. Bu işi kendi evimizin içinde halletmeliyiz.”

“Lügatle okumaya çalışsak?”

“Komik olma!”

“Aklıma başka bir şey gelmiyor. Dur ayol, Bülent okur mu? İngilizcesi kâfi midir? O daha çocuk, senin sözünden dışarı çıkmaz. Gözünü korkuturuz, kimseye bir şey bahsetmesin, diye.”

“Hay aklınla bin yaşa. Tek çare, Bülent!”

“İyi o zaman. Mektepler açılınca yaparız bu işi. Bülent, çarşamba günleri mi yarım gün gidiyordu?”

“Abla bir mesele daha var. Sabahat, mektuplarını kilitliyor çekmecesine.”

“Emin misin?”

“Eminim, kontrol ettim. Birinci çekmeye çamaşırlarını koymuş, donlarını filan. Onun altındaki çekmece kilitli.”

“Donlar en üst çekmede mi duruyor?”

“Evet.”

“Vay aptal Sabahat! İnsan kilitleyecekse en üst gözü kilitlemeli. Çeker çıkarırsın en üstteki çekmeyi, ikinci çekmece tabak gibi açılır önüne.”

“Büyükanneyi de odadan çıkarmanın bir yolunu bulmalıyız. Sabahat’a, çekmesini karıştırdığımızı hemen haber verir.”

“Bunu Sabahat’ın iyiliği için yaptığımız anlatırız.”

“Biz anlatana kadar sağır sultan duyar. Zaten zor işitiyor.”

“Bak aklıma ne geldi Suat. Büyükanne çok fena öksürüyor, Mahir’e söyleyeceğim, ciğerlerinin röntgenini çektirsin. Hem de mektepler açıldıktan sonra değil, hemen. Dün gece sabaha kadar öksürdü yine.”

“Büyükanneyi doktora Sabahat götürsün. O yokken biz de Bülent’e mektupları okuturuz,” dedi Suat, “mekteplerin açılmasını beklemeye gerek kalmaz.”

Mahir’in doktordan randevu aldığı gün, büyükanneyi annesiyle birlikte röntgen çekimine götürecek olan Sabahat’ın kolejde acil bir işi çıktı. Ablalarına o gün müsait olmadığını söyledi.

Leman’la Suat aralarında bakıştılar ve Aram’ın İstanbul’a dönmüş olabileceğini düşündüler. Yoksa kız kardeşleri, büyük-anneyi doktora götürmekten kaçınmazdı.

“Kızlar, madem Sabahat gelemiyor, ikinizden biri benimle beraber gelsin,” dedi anneleri, “Yollarda, kulakları iyi işitmeyen bir ihtiyarla tek başıma bırakmayın beni.”

“Ben geleyim anne,” dedi Suat.

Hastaların bulunduğu ortamlarda dolaşmaktan nefret eden Leman, rahat bir nefes aldı, büyükannesini giydirmek üzere, koşa koşa Sabahat’ın odasına gitti. Yarım saat sonra, büyükanne, Behice Hanım ve Suat kapının önüne çağrılan taksiye binerek, röntgen çektirmeye gittiler.

BÜLENT'İN ODASINDA

Bülent, mektep dönüşü teyzesini odasında görünce şaşırdı. Teyzesi, onun odasını, hasta olduğu zamanlar hariç, ziyaret etmezdi.

“Hayrola teyzeciğim?” dedi.

“Bülentçiğim, dün Beyoğlu’na inmiştım ya, sana Markiz’den sevdiğin çikolatalardan aldım.”

Bülent, çalışma masasının üzerinde duran çikolata paketine baktı, “Teşekkür ederim,” dedi.

“Benim için bir şey yapacaksın, Bülent.”

“Ne?”

“Oğlum, ne denir mi? Ayıptır, ne yapabilirim, diye sorarsın.”

“Ne yapabilirim teyze?”

“Sana birkaç mektup okutacağım.”

Bülent, şaşkın şaşkın baktı.

“Mektuplar İngilizce. Sen İngilizce öğrendin iyice, öyle değil mi?”

“Evet.”

“O mektupları okuyup bana tercüme edeceksin.”

“Sitare niye yapmıyor?”

“Hah, işte şimdi en mühim meseleye geldik! Bu okuyacağın mektuplar, ikimizin arasında kalacak. Başka hiç kimse bilmeyecek. Bir de annen bilecek. Sen bana şimdi erkek sözü vereceksin, mektuplardan kimseye bahsetmeyeceğine dair. Sitare, erkek sözü veremez öyle değil mi? Bu yüzden mektupları sana okutuyorum. Mert bir erkek olduğun ve sözünü tutacağın için.”

Bülent duyduklarından hem şaşırmış hem de etkilenmiş, hayretle bakıyordu teyzesinin yüzüne.

“Söz veriyor musun kimseye bahsetmeyeceğine dair?”

“Bakayım neymiş okuyacağım şeyler.”

“Önce söz ver. Erkek sözü.”

“Veriyorum,” dedi Bülent.

“Yemin de et.”

“Vallahi, billahi.”

“Bak Bülent, hem söz verdin hem yemin ettin. Sözünü tutmazsan annen, yeminini bozarsan Allah seni cezalandırır. Annen seni haftaya sinemaya götürmez ceza olarak ama Allah ne yapar, artık o kadarını bilemem.”

“Ne yapar, teyze?”

“Sakat eder, kör eder, maazallah! Ama yeminini bozmazsan hiçbir şey olmaz. Anladın değil mi?”

“Anladım,” dedi çocuk. Leman, elinde tuttuğu mektup des- tesinden bir tane ayırıp uzattı. Yan yana Bülent’in yatağına oturdular, Bülent okumaya başladı.

“*Dear Sabahat...* Aaa, teyzeme yazılmış ama bu mektup!”

“Sen okuyadur.”

“It has been five days since I left Istanbul and I already want to be back. The woods are beautiful, weather fine yet I am...”

Leman, çocuğun okumasını kesti. “Ne yazıyor?”

“İstanbul’dan ayrılalı beş gün olmuş ama o dönmek istiyor-muş. Yani, kimse bu mektubu yazan! Kuru çok güzelmiş, hava da öyle, gerisini okutmadın ki teyze.”

“Kısa kısa oku. Tercüme ede, ede.”

Bülent söyleneni yaptı. Birinci mektup, bir arkadaşın gezme-yeye gittiği yerden, bir başka arkadaşına aktarabileceği havadislerle doluydu. Bulunduğu mekân hakkında biraz fazla ayrıntılı bilgi veriyordu, o kadar. Bülent’e ikinci mektubu uzattı. İkinci mektup da okundu, üçüncüye geçtiler. Üçüncü mektubun ortalarında Bülent sıkıldı:

“Teyze, niye Sabahat Teyzeme gelmiş mektupları okuyup duruyoruz?” diye sordu.

“Annenle birlikte bir şey öğrenmeye çalışıyoruz.”

“Ne?”

“Sen anlamazsın. Daha küçüksün.”

“Ne öğrenmek istediğinizi bana da söyle, teyze.”

“Kardeşimizin, bu mektupların sahibiyle arkadaşlığının mahiyetini anlamaya çalışıyoruz.”

“Nasıl yani?”

“Dedim ya sana anlamazsın, daha küçüksün, diye.”

“Ben okumaktan sıkıldım,” dedi Bülent.

“Çikolatayı geri alırım, bak.”

“Alırsan al.”

“Pekâlâ, okuma ama şu elindeki mektubu bitir bari.”

Bülent, elindeki mektubu sonuna kadar okudu ve tercüme etti. Bu mektupta da seni seviyorum gibi cümleler veya herhangi bir aşk sözcüğü yoktu. Leman, mektupları topladı, Bülent’e bu işi hiç kimseye söylememesi için sıkı bir tembihte daha bulundu.

“Anneme de mi söylemeyeceğim?” diye sordu çocuk.

“Bir tek annene söyleyebilirsin. Annelerden hiçbir şey saklanmaz,” dedi Leman. Bülent’in yanağına bir öpücük kondurup çıktı odadan, aceleyle bir üst kata tırmandı.

Sabahat’ın odasında, duvara dayalı konsolun, yerinden çıkarılmış en üst çekmecesine yatağın üzerinde duruyordu. Leman, elindeki mektupları üzeri açık duran ikinci çekmecedeki mavi kutunun içine yerleştirdi, kutunun kapağını özenle kapattı, yatağın üzerinde duran diğer çekmeceyi oflaya puflaya yerine oturttu ve itti. Bir adım uzağa gidip baktı. Görünürde hiçbir acayıpılık yoktu. Konsol, karıştırılmış olduğunu sahibine haber veremeyeceğine göre, Sabahat geri geldiğinde, mektuplarının okunmuş olduğunu hiç bilemeyecekti. Tabii eğer Bülent konuşmazsa.

Leman, cumbalı odaya inip pencerenin önünde, heyecan içinde Suat’ın dönüşünü bekledi. Bir saat kadar sonra, evin önünde duran taksiden, annesi ve Suat büyük bir ihtimamla büyükanneyi çıkarttılar ve yaşlı kadının kollarına girerek eve yürüttüler. Leman kapıyı açmak için aşağı koştu.

“Kırk yılın birinde, aşırı merakın işe yaradı Leman,” dedi annesi, “meğer zavallının sol ciğeri su toplamış. Ondan bu kadar çok öksürüyormuş.”

“Aaa, verem mi olmuş?”

“Doktor karısı olacaksın kızım! Ne alâkası var veremle. İlaç verdiler.” Behice, Neyir Hanım’ın kulağına eğilip bağırdı, “Hiçbir şeyin kalmayacak, tabii eğer sigarayı bırakırsan, öyle değil mi anne?”

“Ben sigarayı bırakacağıma, siz beni bıraksanız ya çocuklar. Artık gitme vaktim geldi benim,” dedi yaşlı kadın.

“Nereye gidiyorsun anne? Daha Sabahat’ın mürüvvetini göreceksin inşallah!” dedi Behice. Onlar taşlıktaki üstlerini çıkartırlarken, Suat, yukarı çıkan Leman’ın peşinden koştu.

“Okudunuz mu?” diye sordu.

“Çoğunu. Mektuplarda hiçbir şey yok.”

“Nasıl yok. Sayfalarca ne anlatmış bu?”

“Neler anlatmamış ki! Gezip gördüklerini, dağları, bayırları, ormanları, etrafta gezen hayvanları, kuşları hatta börtü böceği!”

“Ne biçim âşık bunlar?”

“Âşık olduklarına sen vehmediyorsun Suat.”

“Abla, âşık değillerse neden her gün mektuplaşıp durdular?”

“Ay ne bileyim Suat?” dedi Leman, “belki yazı yazmak çok hoşlarına gidiyor. Belki ilerde ikisi de muharrir olurlar. Çıkar artık aklından bu saplantıyı, Allahaşkına! Beni de kaç gündür üz-dün, boş yere.”

Leman odasına yürüdü. Suat ablasının ardından, “Sen etra-fında mikroptan başka bir şey görmemeye devam et Leman Ab-la!” dedi alçak sesle. İngilizce bilmediğine çok hayıflanarak, mektuplarda ne yazdığını bir kere de Bülent’in ağzından duy-mak için, o da oğlunun odasına yürüdü.

HAYAT AKAN BİR SUDUR

Sabahat, kolunun altında birkaç moda dergisiyle Leman Ab-la'sının aralık duran yatak odasının kapısından başını uzattı ve, "Aaaa! Ne yapıyorsunuz öyle çocuklar! Delirdiniz mi? Sitare! Bülent!" diye bağırdı.

Sitare üzerinde zıpladığı yastıktan indi, yüzü kıpkırmızı, tey-zesine döndü: "Teyze! Ne olur anneme söyleme, olur mu? Ne olur teyzeciğim."

Sabahat, hayretle yerlere saçılmış eşyalara baktı. Leman'ın geceliği, sabahlığı, eşarby ve bir an öncesine kadar, Bülent'in üzerinde tepinmekte olduğu mavi battaniye!

"Niye bunları yere attınız böyle?"

Sitare aceleyle üstünde zıpladığı yastığı aldı, elleriyle kabarttı, annesinin yatağına koydu sonra Bülent'in ayaklarının altın-

daki battaniyeyi çekti, katladı, yerdeki diğer eşyaları toplamaya başladı.

“Kızım, söylesene niye annenin bütün eşyaları yerde ve siz neden üzerlerinde tepiniyorsunuz?” Sitare omuz silkti.

“Kızacağım ama şimdi.”

“Topluyorum işte, teyze.”

“Elbette toplayacaksın da niye yere attın bunları, bana onu söyle sen?”

“Anneme ispat etmek için.”

“Neyi?”

“Mikroptan ölünmeyeceğini, hasta da olunmayacağını!”

“Deneme yapıyoruz teyze,” dedi Bülent, “hani mektepte laboratuvarda yapıyorlar ya...”

“Teyzen, battaniyesinin üzerine ayakkabılarınla bastığını görse, öldürür seni, bacaksız.”

“Belki de kendi ölecek,” dedi Bülent, “mikrop kapacağı için.”

“Ölmeyecek Bülent. Sana ölmeyecek dedim ya,” dedi Sitare, “Kedinin kışını yastığına sürdüğümüz zaman da yine tutturmuşsun ölecek diye, öldü mü?”

“Bana burada ne yaptığınızı hemen anlatmazsanız, artık ki-me ne olur, bilmiyorum,” dedi Sabahat.

Sitare, katladığı geceliği yastığın altına koydu, sabahlığı silkeleyip kapının arkasındaki çengele astı.

“Bak teyze, annem hep korkuyor ya mikroptan, ona mikroptan ölünmeyeceğini ispat etmeye çalışıyorum. Geçen gün sokakta yere hırkamı düşürdüm diye, kaldırdı attı yepyeni hırkamı. Yapma anne, yıkarız dedim, dinletemedim. Babam da laf geçiremiyor, doktor olduğu halde. İşte, ayakkabılarımla yastığının üzerinde tepindim. Geceliğini yerlerde sürükledim. Bekleyelim bakalım ne olacak? Hastalanacak mı yoksa ölecek mi?”

“Ölürse ikimiz de katil olacağız,” dedi Bülent. Dudakları titriyordu.

Sitare, Bülent'in kıcına bir şaplak attı, "Ölmeyecek dedim sana!"

Sabahat, Sitare'yi kolundan yakaladı, yatağın ucunda duran geniş pufa oturttu, kendi de yanına oturdu. "Sitareciğim," dedi. "Annenin böyle bir huyu var. Ona anlayış göstermek zorundasın. O büyürken verem mikrobu çok yaygındı, hatta bizim gencecik bir Kemal Amcamız vardı, Halim'in babası, veremdi ve büyükler bizlere verem mikrobu bulaşacak diye çok korkarlardı. Bundan dolayı annende böyle bir korku yer etti."

"Niye Suat Teyzemle sende yer etmedi?"

"İnsanlar bir olmaz. Bizde de başka tuhaf huylar var. Anne ne anlayış göster Sitare. Bugün yaptığını ona anlatmayacağım çünkü haklısın, mikroptan ölmez ama senin davranışını öğrenirse, üzüntüden ölebilir. Bana bir daha asla böyle bir şey yapmayacağına dair söz ver."

"Çok sinir bir şey ama teyze, hep böyle temizlikle bozmak!"

"Bana söz ver, Sitare. Bülent'i de bir daha suçuna ortak etme, e mi?"

"Söz," dedi Sitare.

Sabahat, yanında getirdiği moda dergilerinden birini açtı, beyaz elbiseleri işaret etti, "Bak bakalım hangisini en çok beğeneceksin," dedi, "kendime mezuniyet elbisesi seçmeye çalışıyorum."

"Ah, ne güzel, teyzeciğim. Baloda giymek için, değil mi?"

"Evet canım, mezuniyet balomuzda giymek için, haziran sonunda."

"Armine, Piraye Abla ve Aram Abi, hepiniz mezun olacaksınız?"

"İnşallah. Aramızda sınıfta kalacak kimse yok."

"Koleje gidersem, ben de böyle beyaz uçuşan elbiseler mi giyeceğim mezun olurken?"

"Elbette. Çok çalışırsan, sınıfta kalmazsan, seni de koleje yollayacak baban."

“Yaa! Emin misin teyze?”

“Sitare, bak, kolej pahalı bir mektep. Orada okurken sana ayrıca hoca tutamazlar. Ancak çalışkan bir talebe olursan gidebilirsin,” dedi Sabahat.

Sitare, eteklerinden papatyalar sarkan uzun bir tül elbiseyi işaret ediyordu, “Bak teyze bu çok güzel. Sen diktirmezsene, belki ben ilerde mezun olurken giyerim. Ne dersin?” diye sordu.

“Daha o güne çok yıllar var. Kimbilir moda nasıl olur sen mezun olurken?”

“Ben koleje gidemez miyim?” diye sordu Bülent.

“Gidersin. Aram Abi gidiyor ya. Ama böyle bir elbise hiçbir zaman giyemezsin Bülent, çünkü ne yazık ki sen bir oğlansın,” dedi Sitare, “hep ben süsleneceğim böyle, sen de benim çantamı filan taşıyacaksın yanımda.”

Bülent, Sitare’nin özenle kabartıp yatağın üzerine koyduğu yastığı kapıp Sitare’nin kafasına fırlattı ve çıktı odadan. Az sonra aşağıdan Suat’ın sesi duyuldu: “Sitareee, yine ne dedin de ağlattın bunu kızım?”

UMUT

Muhittin, şeref tribününün basamaklarında durdu ve aşağıda başlarında şapkaları, rengârenk emprime elbiseleriyle, baharda yeni açmış bir papatya tarlasını andıran cıvıl cıvıl kadınların kaynaştığı kalabalığa baktı. Çok hoş bir görüntü oluşturunyorlardı. Fotoğraf makinesini ayarladı, göğüs hizasında tuttu, (ah ne yazık ki makine renkleri gösteremiyordu) bu şıklığı, bu hoşluğunu tespit edip annesiyle babasına yollamak için ardı ardına birkaç fotoğraf çekti.

Resmin arkasına, “Ankara Hipodromu’nda, hafta sonu koşusu hatırası” diye yazacaktı. Keşke kendi resmimi de çekebileydim, diye düşündü, bilhassa da giyim kuşama meraklı ağabeyinin görmesi için, çünkü o anda hakikaten çok şıktı Muhittin.

Binbir zahmetle annesinin Ankara'ya yolladığı sadakordan, göğsüne MK harfleri işlenmiş gömlekler ve tiril tiril bir keten takım elbise diktirmişti, yaz için. Başkentin astığı astık, kestiği kestik valisinin yanında dolanırken, üstüne başına dikkat etmesi gerekiyordu.

Valinin, onu neden her yere yanında taşımak istediğini anlayabiliyordu. Vazifesini kusursuz yapmasının yanı sıra, onun bazı hususi işlerine de bakar olmuştu son zamanlarda.

İki ay kadar önce, vali, kapısını çalmaya gerek görmeden odasına dalmış, “Sizin Almancanız iyiymiş, doğru mu?” diye sormuş, yanıtı beklemeden yine kendi cevaplamıştı sorusunu, “Berlin’de ihtisas yaptığınıza göre, iyidir. Öğleden sonra saat tam ikide, Maarif Vekâleti’nde olun Muhittin Bey!”

“Efendim, benim bugün...”

“İtiraz etmeyin Muhittin Bey, bu iş çok önemli. Kapıda adınızı söyleyin, sizi hemen toplantı odasına götürecekler, maarif vekiline tercümanlık yapacaksınız. Niye öyle bakıyorsunuz yüzüme oğlum, tercümanları bugün aniden hastalanmış, Almanca bilen birine ihtiyaç hasıl olmuş. Ben sizin adınızı verdim.”

“Mevzu nedir efendim?”

“Almanya’da Hitler Hükümeti, Yahudi asıllı memurlarını ve hocalarını azledip duruyor ya, bir komisyon kurulmuş, dünyanın her tarafında, bu kişilere iş aranıyormuş. Akıyla bin yaşasın, Reisicumhurumuz, yeni açılan kürsülere ve hastanelere, bu kıymetli mütehassısların tayinlerini arzu ediyor. Saat ikide, çok önemli bir komisyon, maarif vekilinin himayesinde toplanıyor. Muhittin Bey, bu komisyona herhangi birinin tercüman olarak gitmesi doğru olmaz. Siz gideceksiniz, adınızı verdim.” Tam kapıdan çıkarken geri dönmüş, “Reisicumhurumuzun isteğidir, bunu unutmayın,” diyerek manalı bir bakış fırlatmıştı.

Muhittin, öğle yemeğinden sonra, onca işini bırakmış, biraz asabi, Maarif Vekâleti’ne yürümüştü. Adını söyleyince, onu hemen toplantı salonuna götürmüşlerdi. Salonda, uzun masanın

başında Maarif Vekili Dr. Reşit Galip, sağ yanında Prof. Malche adında bir yaşlı bir profesör, onun yanında da patolog Herr Schwartz oturuyordu. Uzun masanın etrafında, Vekâletin memurları ve Reform Komisyon üyeleri yer almıştı. Muhittin, kendine ayrılan yere oturmuş, konuşulanları tercüme etmeye başlamıştı. Hoş geldiniz konuşmalarından sonra hemen sadede gelinmişti. Maarif vekilinin yardımcılarında biri, müzakerelere önce iktisat ve Ticari Bilimler Kürsüleri ile başlayacağını bildirmişti. Muhittin'in o anda kim olduğunu bilmediği bir bey, "Bize tatbiki iktisat mevzuunda bir profesör tavsiye edebilir misiniz?" diye sormuştu. Herr Schwartz, elindeki listeye bakmış, üç isim vermiş ve bu kişilerin özgeçmişlerini okumuştur. Sonra, iktisat, siyaset alanında birkaç isim, finans ilmi konusunda isimler, hukuk, kimya, işletmecilik, tıbbiyenin tüm dalları konusunda isimler. "Bize mikrobiyoloji konusunda bir uzman tavsiye eder misiniz? Ortopedi alanında bir uzman tavsiye eder misiniz?" Bu soru o gün defalarca sorulmuş ve hep aynı heyecanla cevaplanmıştı. Odadakiler, zamanı unutmuş, tarihi bir gün yaşadıklarının bilincinde, Almanya'dan alçakça kovuluşun bir başka ülkeye yaratıcı güç kazandırmasına şahit oluyorlardı. Son olarak, maaşlar ve sözleşmenin genel şartları üzerinde anlaşılmış ve oturuma ara verilmişti. Görüşmelerin tutanak haline getirilmesi için beklenirken, çay ve kahve ikramı yapılmıştı. Sürekli tercüme yapmaktan ağzı kuruyan Muhittin hemen bir çay bardağı kapmıştı. Sabah, onu hiç alakadar etmeyen bir işe sürdüğü için valiye içermişti ama şu anda orada olmaktan gurur duyuyordu. Bir ara Herr Schwartz yanına yaklaştı, "Sizi yorduk Herr Mühendis," dedi, "ama şunu size söylemek isterim, Batı'nın fesadı dışında kalan harikulade bir ülke keşfetmenin heyecanını yaşıyorum." Muhittin'in göğsü kabardı.

Az sonra yine toplantı odasında idiler. Tutanak okunmuş, her bir cümlesi onaylanmıştı. Sonra, Muhittin hiç unutamayacağı bir konuşmaya tanık oldu. Vekil ayağa kalkmış ve şöyle demişti:

“Bugün olağanüstü bir gün! Bugün dünyada bir eşi daha olmayan bir iş başardık. Bundan beş yüz yıl evvel Konstantinopolis düştüğünde, Bizanslı bilginler ülkeyi terk etmiş, İtalya’ya gitmişlerdi. Sonuç Rönesans oldu. Bugün ise biz, Avrupa’dan beyin göçümüzün karşılığında bir armağan almak üzereyiz. Ulusumuzun zenginleşmesini, hatta yenilenmesini ümit etmekteyiz. Beyler, bize tecrübelerinizi, ilminizi getirin. Gençlerimize terakkinin yolunu gösterin. Size şükran ve hürmetlerimizi sunarız.”

Muhittin konuşmayı Almancaya aktarırken, sesi titriyordu. Vekil ve Alman misafirler, tutanakları imzaladıktan sonra, yedi saat süren toplantı bitmişti. Saat dokuz olmuştu ama hava henüz tam kararmamıştı. Muhittin, Vekâlet’ten çıktı, evine doğru yürümeye başladı. Sevinç içindeydi çünkü Türkiye o gün çok değerli otuz bilim adamı kazanmıştı.

İki hafta sonra Muhittin’e bir teklif geldi. Ziraat Fakültesi’nin yeni açılan Suculuk Enstitüsü’ne bir Alman hoca tayin edilmişti. Umumi Hidrolik dersleri veren bu yeni hoca, Prof. Stüwe, Almanya’da su üstüne ihtisas yapmış olan Muhittin’e, ona yardımcı olması için ricada bulunuyordu, telefonda. Öğrencilerinin Almancaları, anlattıklarını anlamalarına yetmiyordu. Hem tercümanlığını hem de ekskürsiyonlarda ve uygulamalarda asistanlığını yapsa, ne iyi olurdu! Kabul ettiği takdirde, Muhittin’e bir ücret bağlatabilmek için, idareye başvuruda bulunacaktı.

“Ücret gerekmiyor,” demişti Muhittin, “bu benim ihtisasım zaten, seve seve yaparım.”

Öğle tatillerinde koşa koşa fakülteye gidiyor ve Prof. Stüwe’nin çevirmenliğini yapıyordu. Fakat yaptıkları tatbikatlara bir saat yeterli gelmiyordu. Muhittin bir memurdu, mesai zamanından çalamazdı. Prof. Stüwe sormuştu, mesai saat beşte bittiğine göre, çarşamba günleri saat üçte başlayan dersi, saat beşe aldırabilirse, bu işi üstlenir miydi?

“Bu hususu vali ile görüşmem lazım,” demişti Muhittin. Bu gibi işlere Belediye’nin idari müdürü bakıyordu ama vali, çalışanlarını sindirdiği ve her şeye müdahale ettiği için, idari müdür, herhalde Muhittin’i valiye sevk edecekti. Muhittin, zaman kaybetmek istemedi, doğrudan valinin makamına çıktı ve sordu: Çarşamba günleri, saat beşteki dersi, bir mahzuru yoksa, kabul edebilir miydi?

“Niçin ders vermek istiyorsunuz Muhittin Bey oğlum, para mı ihtiyacınız var?” diye sordu vali.

“Paraya ihtiyacım yok ama ders vereceğim talebelerin benim onlara öğreteceğim bilgilere ihtiyaçları var, efendim.”

“Allahallah! Sizden başka hoca yok mu Ankara’da?”

“Bu konuda ihtisas yapmış kimse yok. Benim onlara göstereceğim etütlerin ise, inanın hayati önemi vardır.”

“Anlatın bakalım, neymiş bu etütler.”

Muhittin, mümkün olduğu kadar basitleştirerek anlatmaya çalıştı. Laboratuvarlarda, üç-beş metre uzunluklardaki cam kanallarda, nehir şartları yaratılıyor ve nehrin üzerine yapılacak inşaatların dayanma gücü, su kaçırma miktarı, tortunun çökmesi ve nehir toprağında olagelecek hasarlar araştırılıyordu.

“Bu para ve zaman kaybı değil midir?” diye sordu vali.

“Efendim,” dedi Muhittin, “milyonlara mal olacak bir projeye gözü kapalı para sarf etmek yerine, bir küçük model üzerinde tecrübe yapılmasına zaman ve para kaybı denebilir mi?”

“Siz şimdi bana düşüncemin yanlış olduğunu mu söylüyorsunuz, Mühendis Bey.”

“Ben size kendi düşüncemin doğru olduğunu söylüyorum, efendim. Bana izin vermezseniz, elbette derslere giremem. Benim yerime İstanbul’dan başka bir arkadaş getirirler. Bu çalışmalar, haftada bir yerine, on beş günde bir de yapılabilir. Üniversitenin cebinden yol parası çıkar ama ne yapalım!”

Vali, hayatında belki de ilk kez karşısına geçip fikirlerini hiç korkmadan müdafaa edebilen bir genç adam görüyordu. Yahu,

ne biçim biriydi şu karşısındaki mavi gözlü mühendis? Kızsın mı kızmasın mı bilemedi. Bir süre düşündükten sonra, konuştu: “Pekâlâ, verin bakalım dersinizi.”

Vali, Muhittin’i birkaç hafta sonra, Ankara’nın kalburüstü kişilerinin katıldığı at yarışlarına davet etti. Aksi gibi, aynı hafta sonunda, laboratuvarında büyük bir deney gerçekleştireceklerdi. Muhittin özür diledi.

“Ne yani, sen şimdi davetimi geri mi çeviriyorsun Muhittin Bey?” diye sordu vali.

“Muhterem valim, uzun zamandan beri bütün ekip bu deneye hazırlandık. Bensiz yapmaları doğru olmaz. Bana bu şerefi bahşedeceğinizi bilseydim, deney gününü değiştirmez olur muydum? Muhterem valim münasip görürlerse, bir sonraki cumartesi günü icabet edeyim efendim, at yarışlarına.”

“Pekâlâ Muhittin Bey, bir sonraki hafta olsun,” dedi vali.

Muhittin, yeni diktirdiği tiril tiril keten kostümüyle, valiye ayrılmış locanın yanı başında, evine yollamak için fotoğraflar çekerken, şansının nasıl böyle yaver gittiğine kendi de şaşıyordu.

Kimseden ne ricada bulunmuştu ne el etek öpmüştü ama Adana bataklıklarında koşuştururken, kendini birdenbire Ankara sosyetesinin ortasında bulmuştu. Ağabeyine ısrarla sormuştu, bu işte bir dahli olup olmadığını.

“Deli misin nesin Muho, ben de senin gibi bir memur, mühendisim. Kime geçer ki benim sözüm?” demişti Nusret, “Ne diye kurcalayıp duruyorsun, şansın yaver gitmiş işte.”

Fazla yaver giden şanslardan korkardı Muhittin.

O gün yarışlarda valinin yanında, Muhittin’e yeğenim diye tanıştırdığı, sempatik, güleç yüzlü bir genç kız vardı. Valinin üç sıra arkasında, birlikte oturmuşlar, aynı atlara oynamışlar ve kaybetmişlerdi. Yarışlar bittikten sonra, ayrılırırken, Semiha telefon numarasını almıştı Muhittin’in.

“Bazen arkadaşlar aramızda danslı çay toplantıları yapıyoruz. Önümüzdeki haftalarda yine bir toplantı düzenleyecek olursak,

sizi de davet etmek isterim,” demişti. “Duydum ki İstanbul’dan gelmişsiniz, burada eşiniz dostunuz yokmuş. Hatta dayım dedi ki, arkadaşsızlıktan kendinize iş yaratıyormuşsunuz, laboratuvarlarda ders vermek gibi.”

“Muhterem dayınıza, yaptığım işten çok zevk aldığımı iyi ifade edememişim demek ki,” demişti Muhittin.

Semiha’dan bir süre ses çıkmamıştı. On gün sonra vali, Muhittin’e bir not yolladı. Akşam, yeni gelen Amerikan filminin ilk gösterimi için, Ankara Sineması’nın önünde saat tam sekizde bulunsundu! Akşam, sekize çeyrek kala sinemanın önündeydi Muhittin. Valinin geleceğini haber alan basın mensupları, sinemanın çevresinde yerlerini almışlardı. Muhittin, kimsenin gözüne batmamaya çalışarak oralarda bir süre dolandı. Vali söylediği saatten yirmi dakika geç geldi. Arabasından inerken gazeteciler etrafını sardılar, sorular sormaya, resimler çekmeye başladılar. Valinin birlikte geldiği kişilerin arasında Semiha da vardı, sinema kapısının az ilerisinde duran Muhittin’i görünce el salladı. Muhittin, istemeye istemeye valinin etrafını saran kalabalığa yaklaştı, valiyi başıyla selamladı. Semiha aralarından sıyrılıp Muhittin’in yanına geldi, tokalaştılar ve sinemaya birlikte girdiler. Vali yerini aldıktan sonra, Muhittin’in ısrarıyla iki sıra arkaya oturdular. Film arasında, Muhittin fuayeye çıkıp Semiha’ya gazoz ve çikolata aldı. Valinin etrafı ekâbirle doluydu, hiç yanına gitmediler. Film bittikten sonra, vali yine peşinde aynı kalabalık, Semiha’yı almayı unutarak, arabasına bindi, çekti gitti.

“Sizi evinize ben bırakayım,” dedi Muhittin. Bir taksi çevirdi. Kız, Menekşe Sokak’ta oturuyordu. Evin önüne gelince, Muhittin taksiye beklemesini söyledi.

“Yukarı buyurmaz mıydınız Muhittin Bey? Annemle tanışır dınız,” dedi Semiha. Muhittin şaşırdı, “Semih’anım, geç oldu, validenizle daha münasip bir zamanda tanışırım inşallah,” dedi, “zaten taksi de bekliyor.”

Kapı önünde vedalaştılar. Kız içeri girdi. Muhittin taksinin yanına gitti, şoförün parasını ödedi, elleri ceplerinde, gecenin içinde evine doğru yürümeye başladı. Düşünmeye ihtiyacı vardı. Hayatı birdenbire baş döndürücü bir hızla akmaya başlamıştı. Çocukluğunu ve gençliğini geçirdiği, sakın ve mütedeyyin evinden ayrıldığından beri, Berlin, Adana ve Ankara'nın, birbirine hiç benzemeyen şartları altında nefes nefese koşup durmuştu. Çok çalıştığı, proje ve fikir ürettiği için, işinde yükselmesi kaçınılmazdı ama bir valinin peşinde, onun şanından yararlanarak at yarışlarında, sinemalarda, kokteyllerde dolanmak ona göre değildi. Şu anda, eğlencenin her türünü çok seven çapkın ağabeyi yanında olsa, ona, "Ahmak Muho," derdi, "vızıldanmayı bırak da keyfine bak! Valinin güzel yeğenine kaval-yelik yapabilmek için delikanlılar sıraya girer!"

Acaba biraz fazla mı endişeleniyordu? Bir-iki mühendis arkadaştan başka hiç kimseyi tanıımıyordu burada. Muammer yakın arkadaşıydı ama nişanlanmak üzereydi, onu eskisi kadar çok aramıyordu. Evini paylaştığı arkadaş şans oyunlarına düşküncü, birlikte yapabilecekleri fazla bir şey yoktu. Yalnızlıktan bunaldığı günler oluyordu. Ne şikâyet ediyordu o halde? Aslında neden şikâyetçi olduğunu bal gibi biliyordu Muhittin; iş hayatını gayet güzel tanzim etmişti, özel hayatı ise kocaman bir boşluktu! Saat on ikiyi geçtikten sonra sokaklarında kimselerin kalmadığı tenha şehirde, ayak seslerinin gecenin içindeki yankılanmasını dinleyerek, iç dünyası için endişelenerek, yapayalnız yürüdü.

Hafta başında erkenden işine gittiğinde, her zamanki gibi masasına bırakılmış gazeteyi karıştırdı. Bir önceki hafta sonunun cemiyet haberleri arasında, gittikleri film açılışının da fotoğrafları vardı. Vali Beyefendi sinemaya gelirlerken, arabalarından inerlerken, yerlerinde otururken... ve iki sıra arkada Muhittin ve Semiha. Altında bir resim yazısı: "ve valinin güzel yeğeni Semiha Hanım ile Belediye Su İşleri Direktörü Muhittin Bey de seyircilerin arasındaydılar." Hoppala! Bir bu eksikti. Allahtan ga-

zete Ankara gazetesi idi. İstanbul'da çıkıyor olsa, akrabaları da okuyacak, hemen, "Hayırlı bir haber mi var?" diye üstüne geleceklerdi.

Acaba Semiha ne yapmıştı resmi görünce? Kızın adına canı sıkıldı. Kimse sinemada sadece valinin marifetiyle bir arada oturduklarını bilemezdi. Şimdi laf gelecekti kızcağıza!

Telefonu çaldı. Vali kaleminden arıyorlardı. Valiyi bağladılar. "Muhittin Bey oğlum, gazetede resminizi gördünüz mü?" diye soruyordu.

"Gördüm efendim," demekle yetindi.

"Akşam Ankara Palas'ta bir yemek veriyorum. Saat sekizde orada olun."

Telefon kapandı. İçinden herhalde Semiha da geliyordur, diye geçirdi.

Valinin yeğeniyle arkadaş olmasının istendiğinin, hatta bu işe biraz da zorlandığının farkına varmıştı nihayet.

Semiha çok hoş ve şeker bir kızdı, zavallının olup bitende zerre kadar suçu yoktu. Geçen akşam daysının onu unuttuğunu fark ettiğinde canı nasıl da sıkılmıştı. Suç kızda değil, her türlü baskıdan ve kapana sıkıştırılmaktan nefret eden kendindeydi. Adana'da, Perihan'dan kaçışı da bu nedenle olmamış mıydı? Orada da fırsat verilse hoşlanabileceği bir genç kızın manevi baskısını hissetmişti üzerinde, boğulacak gibi olmuştu. Ne biçim huyum var, diye düşündü, ne annemin dediği gibi iyilikten anlıyorum, ne doğru dürüst kızları beğeniyorum. Ters bir adamım ben!

Ankara Palas'taki akşam yemeği, sandığının aksine küçük bir toplantıydı. Valinin yakın çevresi, elbette Semiha ve daha önce tanışmaya fırsat bulamadığı annesi de oradaydı. Masada Semiha ile annesinin arasına oturtuldu. Semiha ile çok az konuştu. Bütün gece Semiha'nın annesiyle ve annesinin öte yanında oturan kişiyle sohbet etti. Anne Feride Hanım, eşini kaybedince, kızını alıp Ankara'ya, ağabeyinin yanına gelmişti. Vilayette kalmayı

doğru bulmamıştı, kızıyla geçen akşam gördüğü küçük apartman katında ikamet ediyorlardı.

Yemek sona erdiğinde, vedalaşırlarken, Semiha'nın çok mahzun durduğunu fark edip üzüldü. Dedikoduya mahal vermek için kızla ilgilenmemişti ama şimdi kalbini kırmış olduğunu fark ediyordu. Yanına gitti, gönlünü almaya çalışırken Feride Hanım araya girdi, ısrarla Muhittin'i Cumartesi günü çaya davet ediyordu. Vali başta olmak üzere, masadakilerin hepsi kapı ağzında durmuş dağılmıyor, Muhittin'in cevabını bekliyorlardı.

Muhittin, "Nazik davetinize çok teşekkür ederim efendim, kaçta gelmemi istersiniz?" diye sordu. Saat dört için sözleştiler. Başka gençler de olacaktı. Çok eğleneceklerdi. Feride Hanım'ın lafı bir türlü bitmiyordu. Semiha, "Haydi anneciğim," dedi, "Muhittin Bey'i daha fazla oyalamayalım. Geç oldu." Muhittin'e ayrıca veda etmeye gerek görmeden, arkasını döndü çıktı.

Muhittin o gece zor uyudu. Uzun müddet bu işin içinden kızın kalbini kırmadan nasıl sıyrılacağını düşündü. Cumartesi davetine gitmezse ayıp olurdu. Bir kutu çikolatasını alıp gidecekti, çaresiz. O davetin karşılığı olarak da anne kızı birlikte, mutlaka ya tiyatroya ya da sinemaya davet edecekti. Böylece onlara borcu kalmayacaktı ve bir daha da Semiha'nın bulunduğu hiçbir davete katılmayacaktı.

Cumartesi günü, Semiha'nın evinde çok eğlendi. Orada kendinden başka, kimi yeni evli, kimi bekâr on kişi daha vardı. Müzik dinlediler, sohbet ettiler, birkaç el bezik oynadılar. Bir fırsatını bulduğunda, Semiha'ya, onunla Ankara Palas'taki yemekte, sırf ona laf getirtmemek için ilgilenmediğini anlatmaya çalıştı. Gazetede çıkan fotoğraflarından sonra, insanların aralarındaki dostluğu yanlış anlayabileceklerini söylüyordu ki, Semiha sözünü kesti ve, "Laf gelmesini önlemenin tek yolu bu mudur Muhittin Bey?" diye sordu.

"Belki değildir ama ben başka bir şey düşünemedim, özür dilerim," dedi Muhittin.

“Sizin hayattaki yegâne hedefinizin gezmek ve eğlenmek olduğunu tahmin etmemiştim.”

“Eğlence düşkünü değilim ben.”

“Yanlış intiba bırakıyorsunuz ama.”

“Belli ki istemeden yanlış intibalar uyandırmışım. Hakikaten üzüldüm. Bundan sonra çok dikkat edeceğim,” dedi Muhittin. Kızın yanından uzaklaştı, kısa bir süre sonra da kalkmak için izin istedi. Zaten geç olmuştu, diğer misafirler de birer ikişer gitmeye hazırlanıyorlardı. Feride Hanım, Muhittin’i kapıya kadar geçirirken, Semiha salondan elini sallamakla yetindi. Feride Hanım Muhittin’e göz kırparak, “Olur böyle şeyler gençler arasında,” dedi. “Yine bekliyoruz oğlum. Ne zaman isterseniz kapımız size açıktır.”

Muhittin, kadının imasından, kızıyla aralarında bir ilişki kurulduğunu zannettiğini anladı. Büsbütün sıkıldı canı. Önceden karar verdiği gibi, Semiha ile annesini davet etmekten vazgeçti. Evlerine, nazik davetleri için teşekkür eden bir not yollamakla yetinecekti.

Bir süre Semiha’dan hiçbir ses çıkmadı. Muhittin kendini zaten çok yoğun olan işlerine verdi. Haftanın büyük bir kısmını Porsuk Nehri’nin etütlerini yapmak ve Çubuk Barajı’yla ilgilenmek için Ankara’nın dışında geçiriyordu.

Bir gün, Belediye binasının içinde vali ile yolları kesişti.

“Nasılsınız Mühendis Bey,” dedi vali, “sosyal hayatınız nasıl gidiyor?”

“İşlerim o kadar fazla ki, sosyal hayata hiç vakit kalmıyor, efendim,” dedi Muhittin.

“Hiç mi?” diye sordu vali, kaşlarını kaldırarak.

“Hiç,” dedi Muhittin. Valinin yüzündeki ifadeden, adamın ona sinirlenmeye başladığını anladı.

Bir ay sonraydı, bir hafta sonu, mühendis arkadaşlarından birinin evine briç oynamaya davet edilmişti. Yeni öğrenmeye baş-

ladığı bu oyunu oynamaktan hoşlanıyordu. Koşa koşa gitti. Orada, Feride Hanım ve Semiha ile karşılaştı. Feride Hanım Muhittin'e neden hiç ortalarda gözükmediği için sitem ederken, Semiha Muhittin'e çok yakınlık gösterdi. Aranmadığı için üzgündü. Muhittin ana-kıza, çok çalıştığını, sabahları erkenden Ankara dışında işbaşı yaptıklarından akşamları yorgunluktan külçe gibi yattığını, hiçbir yere çıkamadığını anlattı. Aralarında ki buzlar eridi. Feride Hanım, iyi bir briç oyuncusuydu. Aynı masada oynadılar hatta bir ara ortak dahi oldular.

Akşamüstü evden ayrıldıklarında yağmur başlamıştı. Muhittin kendi için çağırttığı taksiyle ana-kızı evine bırakmaya karar verdi. Kapılarının önünde, Feride Hanım içeri girip bir kahve içmesi için o kadar ısrarcı oldu ki, Muhittin direnmenin ayıp olacağını düşünerek, onlarla eve girdi. Semiha kahve yapmaya gittiğinde, Feride Hanım, "Muhittin Bey, birazdan akşam yemeğimizi yiyecektik. Bakın, komşumuz olan bir Boşnak hanım, bu sabah bize Boşnak börekleri yapıp yollamış. Siz de Boşnakmışsınız, buyurun hep birlikte yiyelim," dedi ve Muhittin'in yanıtını beklemeden mutfaktaki kızına seslendi: "Semihaa, kahveyi pişirme kızım. Muhittin Bey akşam yemeğine kalıyor. Kahveleri yemekten sonra içeriz."

Muhittin, Feride Hanım'ın onun Boşnak olduğunu nereden bildiğini düşündü. Hiç kimseye kökleri hakkında bilgi verme alışkanlığı yoktu. Bunu bilse bilse vali bilebilirdi çünkü bir keresinde makamındayken, kendi de Boşnak olan büyükelçi Hüsrev Gerede ile karşılaşmıştı ve Hüsrev Bey, soyadını duyunca Muhittin'e Boşnak mısınız diye sormuş, vali de bu suretle Muhittin'in Boşnak olduğunu öğrenmişti. Şaşırdı Muhittin, iki kardeş aralarında Muhittin hakkında konuşuyorlardı demek!

Muhittin Boşnak böreklerini afiyetle yiyip evden ayrılırken, Feride Hanım'la kızını hafta sonu tiyatroya davet etti. Biletleri ayırtacak, onları taksi ile geçerken alacaktı.

“Sizin eviniz tiyatroya yakın. Tiyatronun önünde buluşuruz, hiç zahmet etmeyin bizi almak için oğlum,” dedi Feride Hanım.

Muhittin evine giderken, bu iyi insanlara önceleri biraz ayıp etmiş olabileceğini düşünüyordu. Evlerinde yemek yemişti ve işte şimdi onları ana-kız tiyatroya davet ederek, borcunu ödeyecekti. Sonrası da Allah kerimdi! Annesi mektuplarında yazıp duruyordu neden kendine münasip bir eş bulamadığını. Nusret’in kızı üç yaşına basmıştı ve Ecla ikinci çocuğuna hamileydi. Sadet’in iki yıl arayla iki oğlu doğmuş, kocaman olmuşlardı. Muhittin otuzunu geçmişti ve nişanlanmamıştı bile!

Muhittin, Semiha ile annesini tiyatrodan sonra Ankara’nın yegâne bulvarının üzerindeki Özen Pastanesi’ne götürdü. Birer fincan çay içip Özen’in kremalı pastalarından yediler ve yine görüşmek üzere ayrıldılar. Feride Hanım komşusuna mantı hamuru açıtırıp Muhittin’i mantıya bekleyeceğini söyledi.

Bayram yaklaşıyordu. Muhittin ailesini özlemişti. Nusret’in ikinci çocuğu erkek olmuştu ve adını Orhan koymuşlardı. Henüz yeğenini görememişti. Bayramda İstanbul’a gitmek, bayram sonuna rast gelen hafta sonu tatilinden de yararlanarak, İstanbul’da uzunca kalmak istiyordu.

Muhittin, dönüşüne iki gün kala gribe yakalanıp yüksek ateşle yatağa düştüğü için, İstanbul’da planladığından da uzun kaldı. Doktor, Muhittin’in iyice iyileşmeden yataklıya binmesine izin vermedi. Ayrıca, kocası ve çocuklarıyla annesinin yanına yerleşmiş olan Sado da kalması için çok ısrar ediyordu. Çok uzun yıllardan beri, nihayet aynı çatı altında buluşmuşlardı. Akşam yemeklerinden sonra, saatlerce baş başa konuşuyorlardı iki kardeş.

Sado, kayınpederinin evinde yaşamanın, Boğaziçi’ndeki konağın ihtişamına rağmen, kayınvalidesi yüzünden cehennem hayatına dönüştüğünü, annesinin evine bu yüzden döndüğünü

anlatıyor ayrıca bir türlü ısınamadığı Nusret'in karısı Ecla hakkında biraz dedikodu yapıyordu. Laf döndü dolaştı, Muhittin'in neden hâlâ evlenmediğine geldi. Sado'ya göre, tohuma kaçıyor-
du Muhittin. Yakışıklıydı, mesleği ve iyi bir işi vardı, kimi istese alırdı, kız mı yoktu Ankara'da? Eğer müsaade edecek olursa, ona İstanbul'da da güzel bir eş bakabilirlerdi.

"Sado, sana ev bakalım der gibi, eş bakalım diyorsun, hayret vallahi," dedi Muhittin. "Sen bile kız olduğun halde kocanı kendin seçtin."

"Çok yalnızsın Muho, senin için endişeleniyorum. Bak, hastalandın, dört gün kırk derece ateşle yattın," dedi Saadet, "bir gün Ankara'da da hastalanacak olsan, sana kim bakacak? Her insana bir yoldaş lazım. Yalnızlık Allah'a mahsustur."

"Sana bir sır vereyim o halde. Bir kız var..." Saadet lafını birtirtmedi kardeşinin.

"Güzel mi? Akıllı mı? Âşık mısın? Kimin kızı?"

"Dur be Sado, nefes al. Âşık değilim fakat iyi, temiz, güzel bir kız. Valinin yeğeni..." Saadet yine lafını kesti kardeşinin:

"Aman Muho! Aman kardeşim! Dikkat et! Başını belaya sokma. Vali patronun olsun da kayınpederin olmasın. Pek tekin değil diyorlar onun için. Çok asabiymiş. Ya yeğeni de ona çekmişse?"

"Yeğeni sakın biri. Ama dedim ya ortada hiçbir şey yok henüz."

"Sen, dayısı vali olmayan birini bulsan daha iyi edersin! Tabii, eğer bu kıza âşık olmadınsa!"

"Âşık olsaydım, çoktan nişanlanmıştık," dedi Muhittin. "Abim Ecla'yla tanıştıktan sonra, hiç vakit kaybetti mi?"

Muhittin, on gün sonra, tamamen iyileşmiş olarak ve cebinde tam teşekküllü hastaneden alınmış raporuyla işinin başına döndü. Hastalığı esnasında çok kilo vermiş, solmuş, süzülmüş-
tü. Yokluğunda biriken işlerini toparlamak için, başı masasından kalkmadı. O haftanın sonuna doğru, telefonu çaldı, valilik sekreteri, vali tarafından çok acele beklendiğini haber verdi.

Muhittin bürosundan çıkmadan önce, çekmecesinde hasta olduğuna dair hastane raporunu buldu, katladı, cebine soktu, valiye göstermek için hazırladığı son raporunu da dosyaya koydu ve çıktı.

Valiyi masasının başında, kaşları çatık, yüzünde son derece sevimsiz bir ifadeyle onu beklerken buldu. Eliyle Muhittin'in her zaman oturduğu koltuğu işaret ederek, "Otur!" dedi.

Muhittin oturmadan önce, dosyasını valinin masasına bıraktı. "Nedir bu?"

"Çubuk Barajı hakkında rapor."

"Kaldır bunu! Şimdi bunun sırası değil!" Vali dosyayı biraz hızlı itti, dosya masadan kayarak yere düştü. Muhittin dosyayı yerden aldı, koltuğunun önündeki küçük sehpayı bıraktı, oturdu.

"Yokmuşsun bir müddettir."

"Ailemi görmeye gitmiştim. İstanbul'da salgın vardı ben de çok hastalandım. Raporlarımı idareye sundum ama görmek isterseniz, yanımda..." Cebinden raporu çıkardı.

"İstemez," dedi vali, eliyle de istemediğini belirten bir işaret yaparak.

Muhittin, belediyede çalışmaya başlamadan önce, ona valinin sevmediği insanlara karşı, ne kadar aksi, küstah, hatta kaba olabileceğini söyleyenler olmuştu. Vali, maiyetinde çalışanlara bağırıp çağırması, hoyrat muamelesi ile meşhurdur. Bugüne kadar Muhittin, valinin etrafını bağıra çağıra azarlamasına pek çok kere şahit olmuşsa da ikisinin arasındaki ilişki, saygı çerçevesinde sürmüştü.

Vali, Muhittin'e ilk kez sen diye hitap ediyordu.

"Sizi dinliyorum, efendim," dedi Muhittin.

"Aileni görmeye gittiğini söyledin. Ailenle hususi bir iş için mi konuştun?"

"Anlayamadım efendim?" Muhittin içinden deli mi bu vali, diye geçirdi. Ona neydi ailesiyle konuştuklarından?

“Mühendis Efendi, artık bir yuva kurma zamanının gelmedi mi? Ananla baban, oğullarının mürüvvetini görmek istemiyorlar mı? ”

“Onlar benim hususi işlerime karışmazlar efendim.”

“Ama ben karışırım.”

Muhittin kıpkırmızı oldu.

“Ve şimdi sana, artık bir karar verme zamanının geldiğini söylüyorum.”

“Hangi hususta?” diye sordu Muhittin.

“Evlenme hususunda.”

“Buna ancak ben karar veririm, efendim.”

“Ver o zaman! Benim yeğenim, gezilip tozulup bir kenara atılacak kişi değildir. Aile kızıdır.”

“Yeğeninizle aramızda sizleri rahatsız edecek ya da evlenmemizi icap ettirecek bir münasebet olmadı.”

“Yok deve! Bir de o mu olacaktı? Bütün kış gezdiniz tozdu-nuz. Gazetede bile resminiz çıktı.”

“Çoğu zaman siz beni davet etmiştiniz, efendim. Her gittiğimiz yerde, yanımızda büyüklerimiz vardı.”

“Fark etmez! Bir genç kız, bir genç adama ne maksatla tanıştırılır Mühendis Efendi? Her hafta sonu sinemaya, tiyatroya gitsinler diye mi? Madem hüsniniyet sahibi değildin, ne halt etmeye görüşmeye devam ettin yeğenimle?”

Muhittin kulaklarına inanamıyordu. Kendine yapılan ikazların ciddiyetini, geç kalarak, şu an anlamıştı işte! Vali, önündeki çekmeceyi açmaya yeltenince, oradan bir tabanca çekip alması ihtimaline karşı, Muhittin gayriihtiyari, sehpanın üzerinde duran ağır, kristal tablayı kavradı.

“Bu işi hallet Mühendis Efendi, yoksa külâhları değiştiriz,” dedi vali.

Muhittin, “Müsaadenizle,” deyip ayağa kalktı, kapıya yürüdü.

Kan beynine çıkmıştı, kalbinin atışları kulağına geliyordu, sınırdan dizleri titriyordu. Kapıyı kapatıp dışarı çıktı, koridorda

hızlı adımlarla yürüdü, odasına girdi, kapısını kapattı, yeniden açtı, kapının az ilerisinde oturan hademeye, “Meşgulüm, kimse girmesin odama,” diye seslendi, bu sefer kapıyı sert çarparak kapattı, masasına gitti, koltuğuna oturdu. Hay Allah! Kristal tabla hâlâ sımsıkı elindeydi. Baraj dosyasını ise sehpanın üzerinde unutmuştu.

Masanın üzerinde duran boş kâğıtlardan birini çekti, daktilosuna geçirdi, daktiloyu döver gibi, tuşlarına çata çuta vurarak, istifa mektubunu yazmaya başladı.

29.2.1936

Ankara Belediye Reisliği ve Valiliğine,

2.9.1935 tarihinden beri başında bulunduğum Ankara Belediyesi Su İşleri Fen Müdürlüğü Direktörlüğü vazifemden, gördüğüm lüzum üzerine istifamın kabulünü arz ederim.

Yk. Müh. Muhittin Kulin

HAYAT AKAN BİR SUDUR

Sabahat koleji takdirname alarak bitirdi. Okulda, Talebe Cemiyeti'nin üyesi, Edebiyat Derneği'nin başkanı, Tiyatro Kurulu'nun dekorcusuydu. Yapılan çeşitli faaliyetlerin hemen hepsinde yer almıştı. Hafta sonlarını, annesine söz verdiği gibi evinde oturacağına, okul arkadaşlarıyla gezerek geçirmişti ama Reşat Bey, okuldaki başarılarından dolayı kızına, hafta sonları evinde otur, diyememişti. Bu kadar çalışkan ve başarılı bir öğrencinin, gezip eğlenmeye, nefes almaya da ihtiyacı vardı. Sabahat gibi kim vardı ailede başka? Halim, onca nasihate karşılık, liseden ayrılmıştı. Sitare sınıflarını ikmalle geçiyordu, Bülent henüz çok küçüktü, derslerinde bir sorun yoktu ama sınıfında yaramazlık yapıyordu. Reşat Bey, derslerinde bu kadar başarılı olan akıllı kı-

zının, erkek evlat olmadığına ara sıra biraz hayıflanırdı ama sabahları kahvaltı masasında, Sabahat'ın masum yüzünü, tatlı bakışlarını ve topuğuna kadar uzanan lepiska saçlarının güzelliğini görünce, hemen fikrini değiştirirdi. Behic'anım ise kızının meziyetlerinin ancak iyi bir evlilikle değeri olacağına inanıyordu. Bir kız için kolej mezunu olmanın ve iki dil bilmenin kâfi olduğuna çoktan karar vermişti. Suat'ın da doldurmalarıyla, Sabahat'ı artık evinin içinde istiyordu. Her doğru dürüst ailenin kızı gibi, o da annesinin eteğinin dibinde otursun, biraz ev işiyle meşgul olsun, kemanını çalsın ve tam burada, Sabahat atlıyordu lafın ortasına. “Koca beklesin!”

“Kızım, koca beklemenin ne mahzuru var? Evde mi kalacaksın bu güzellikle ve bu malumatla?”

“Anneciğim, bu malumatı boşuna edinmedim. Tahsilime avuç dolusu para döktünüz. Bunca gayretin sonunu getirmem lazım.”

“Nasıl gelecekmiş sonu? Okuyacak mektep kalmadı ayol.”

“Üniversite var.”

“Allah korusun! Üniversiteye erkekler gider. Bak, Halim isteseydi, beyba'n ne yapıp edip yollayacaktı onu.”

“Eh, Halim'den göremediğini, müsaade et, benden görsün.”

“Kızım ne olacak peki, üniversiteyi bitirdiğinde? Bütün bu tahsil ne işine yarayacak?”

“Hoca olmama yarayacak anne. Kız Koleji'nde edebiyat dersleri vereceğim.”

Sabahat'ın kolejden mezun olduğu yıl, yaz ayları, anne-kızın tartışmaları yüzünden tatsız geçiyordu. Bu tartışmaları, gözlükleri burnunun üzerinde, gazetesinin ardına saklanmış, okuyor gibi yaparak dinleyen Reşat Bey, Sabahat'ın üniversiteden vazgeçmeyeceğine ikna olmuştu. Diğer iki kızı evlenmişlerdi. Onlara bir kız bir de erkek iki torun vermişlerdi. Ayı eve dahi çıkmamışlardı. Daha ne istiyordu Behice, birçok kişinin evladı, kocalarının peşinde taşrada dolaşırken, Leman'la Suat dizinin di-

bindeydiler. Madem Allah ona bir erkek evlat yerine, akıllı bir kız vermişti ve o kız hocalık yaparak hem hayatını kazanmak, hem de ömrünü ablalarından daha değişik bir biçimde yaşamak istiyordu, bu kızın arkasında duracaktı.

Ada'daki köşkte, bir akşam aile sofraya eksiksiz oturdu. Ailenin bütün fertlerinin bir arada bulunması, son zamanlarda ender oluyordu. Nasıl olduysa, Mahir nöbette, Hilmi vazifede, Sabahat yatılı mektepte değildi. Reşat Bey, birbirlerine sataşmalar diye, sofrada Saraylıhanım'la Neyir Hanım'ın arasına oturmuştu.

“Hepimizin bir arada olduğu bir sofraya uzun zamandır oturmamıştım. Bunun şerefine bir kadeh kaldırmak istiyorum hanım, ne dersiniz, siz de bana katılır mısınız?” diye sordu Reşat Bey.

Behice, “İlahi bey, rakı içmek istediğinizi bileydim, meze hazırlatırdım,” dedi.

“Şimdi bütün ailemi yanımda görünce canım çekti.” Reşat Bey'in gözü Hilmi'nin yerde duran tablosuna ilişti. Hilmi günlerdir üzerinde çalıştığı yağlıboya tabloyu nihayet bitirmiş, büfenin yanında, duvara dayamıştı. Ada çamlarını, günbatımında gösteren çok güzel bir resimdi.

“Baksanıza, damadım bir sanat şaheseri daha yaratmış, onun şerefine de kadeh kaldırmak lazım.”

Bardaklara su koymakta olan Nesime'ye, “Kızım büfeden rakı bardaklarını getiriver. Bir de karafaki olacak orada,” dedi Behice. “Aşçıbaşıya da söyle biraz buz kırsın.”

Sabahat hariç, sofrada oturan büyüklerin önlerine rakı bardakları kondu. Nesime, içi çinko kaplı tahta dolabın kapağını açtı. Ahşap buzdolabının içi kalıp kalıp buzla doluydu ve buzlara arasına birkaç tane su şişesi, bir rakı şişesi ve bir büyük şişe şerbet yerleştirilmişti. Rakı şişesini aldı, buzlara kırması için aşçıdan yardım istedi. Rakıyı karafakiye boşaltıp yemek odasına götürdü ve erkeklerin kadehlerine ikişer, hanımlarınkine birer par-

mak rakı boşalttı. Saraylıhanım, Nesime'nin kolunu daha fazla rakı koyması için çekştirirken, Neyir Hanım ve Suat, elleriyle bardaklarının ağzını örterek rakı konmasına mâni oldular. Reşat Bey kadehini kaldırdı,

“Şimdi önce Hilmi Bey'in sanatına, sonra da ailemin, afiyetle, sıhhatle nice günler görmesine içiyorum,” herkesin kadehini kaldırmasını bekledi, Suat'ın rakı kadehini değil, su bardağını kaldırdığını görünce, “N'oldu kızım, sen niye katılmıyorsun?” diye sordu.

“Beyba'cığım ben içmeyeyim... şey... yani içmesem...” Suat'ın yüzü kızarmıştı.

“Efendim, madem burada bahtiyarlığımızı tesit ediyoruz, bari müjdemizi de şimdi verelim,” dedi Hilmi. Herkes merakla birbirinin yüzüne baktı.

“Suat ve ben ikinci evladımızı bekliyoruz. Daha önce söylemedik çünkü emin değildik. Bugün Mahir Bey tahlil sonuçlarını getirdi, sağ olsun.”

Sofrada herkes yerinden fırladı ve Suat'ı öpmeye koştu.

“Ne oluyor, savaş mı çıktı?” diye sordu Saraylıhanım.

“Kız hamileymiş, hamile,” dedi Reşat Bey'in üzerinden uzanan büyükanne.

“Hangi kız? Sabahat mı?”

“Ayol o evli mi?”

“N'olacakmış? Ben de hamileyim, evli miyim?” diye sordu Saraylıhanım. “Sen de mi hamilesin yoksa?”

Büyükhanım, Behice'nin yanına gitti, “Bu Saraylı'yı odasına yolla, münasebetsizlik ediyor, tatsızlık çıkacak, kızım,” dedi.

“Sen aldırma ona anneciğim, git otur yerine,” dedi Behice, “bak ne güzel müjde aldık, bu gece olsun, dalaşmayın bari.”

Kızların birbirini öpmesi ve kutlaması sona erdikten ve masada herkes yerini aldıktan sonra, Reşat Bey yine kadehini kaldırdı. “Şimdi de yoldaki torunumuzun şerefine içiyorum,” dedi. “Sıhhatli, şanslı, ailesine ve milletine hayırlı bir evlat olsun.”

Yemek, çocukların Saraylıhanım’a sataşmalarıyla ve yaşlı kadının maskaralıklarıyla süslenerek keyif içinde sürdü. Aşçıbaşı, tatlıyı masaya bıraktıktan sonra, Reşat Bey yine kadehini kaldırdı.

“Aaa, çakırkeyif oldun bey, yeter artık,” diye itiraz etti masanın öbür ucunda oturan Behice.

“Bu son efendim,” dedi Reşat bey, ayağa kalktı, “son kadehi de küçük kızımın muvaffakiyetinin devamı için, ona kaldırıyorum. Annesi, yeni bir toruna kavuşmanın bahtiyarlığı içinde, eminim kızımızın tahsiline devam etmesine rıza gösterecektir.”

Sofraya bir sessizlik hâkim oldu. Behice, gözlerinden ateş saçarak kocasına baktı.

“Sabahat, ilerde üniversite diplomasını alabildiği takdirde, ailemde üniversite diplomasına sahip altıncı nesil olacak. Buna da kadeh kaldırılır, öyle değil mi Behice Hanım?” dedi kadehini karısına doğru uzatarak.

“Yine bildiğinizi okudunuz Reşat Bey, için bakalım,” dedi Behice.

“Bizim kocalarımız da oğulların sayılmaz mı, beyba’?” diye sordu Suat usulca, fakat sofrada o kadar çok gürültü vardı ki, babası bu soruyu duymadı.

KÜÇÜK OYUNLAR – HAIN TUZAKLAR

Sabahat, Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nden mezun olduğu o yaz, bir sonraki öğretim yılı için, Edebiyat Fakültesi'ne yazıldı. Kolejdeyken, İngiliz edebiyatını, Chaucer'dan başlayarak, 19. yüzyılın sonuna kadar öğrenmişti. Ayrıca elinden kitap düşmediği için, çağdaş edebiyatı da iki dilde takip ediyordu. Divan edebiyatına ise ablalarının gözetiminde çalışmış, evdeki kitaplardan satır satır okumuştı. Üniversitedeki dersler ona bu yüzden çok kolay geliyordu. Dersleri rahatça asabilirdi. Fakat tek bir ders dahi kaçırmıyordu, çünkü Kimya Fakültesi'ne devam eden Aram, her sabah onu sokağının başında bekliyor, birlikte üniversite kapısına kadar yürüyor, orada ayrılıyorlardı.

Birkaç ay sonra, Sabahat, kendi sınıfında iyice hâkim olduğu konuların dersi verilirken, derslere girmemeye başladı. Bildiği

şeyleri bir kez daha dinleyeceğine, Kimya Fakültesi'ne gidip Aram'ın derslerine giriyordu ve sınıfta elbette Aram'ın yanında oturuyordu. Sabahat'ın fakültesinde kız öğrenciler çoğunluk-tayken, Aram'ın sınıfında sadece üç-beş kız vardı. Ara sıra ders-lere girerek Ermeni gencin yanına oturan bu sarışın kız, bazı öğ-rencilerin gözünden kaçmadı. Üniversiteye her sabah Aram Ba-layan'la birlikte yürüyen ve bazen de onun yanında oturan bu kız kimdi?

Sabahat'ın üniversiteye gitmesini içine sindiremeyen Behice Hanım, durumu zamanla benimsedi, hatta kızıyla iftihar etme-ye bile başladı. Aile içinde başka bazı genç kızlar da üniversite yolunu tutmuşlardı. Hatta kuzinleri Mesrure bir şirkette çalış-maya başlamıştı. Sokaklarda ellerinde evrak çantaları, üzerlerin-de omuzları vatkalı tayyörleriyle dolaşan ve meslek sahibi olduk-ları her hallerinden belli olan genç kadınlar artık herkeste hay-ranlık uyandırıyordu. Zaten şu günlerde Behice Hanım'ın başa çıkmak zorunda kaldığı çok daha önemli meseleleri vardı. Hem Suat hem de Mehpare çocuk bekliyorlardı. Behice Hanım, sa-dece bebeklerin çeyiziyle değil, odalarının yeniden düzenlen-mesiyle de ilgilenmekteydi. Suat'ın bebeği birkaç ay, beşiğinin içinde annesinin yanında yatabilirdi ama sonrası için odaya ihti-yacı olacaktı. Bülent'in yattığı odada her saniye ağlayan, meme isteyen bir bebeği yatıramazlardı. Acaba bahçeye doğru bir çı-kıntı oda mı ilave etselerdi?

Behice Hanım'ın aralarına katılması beklenen yeni torununa yer ayarlamaya çalıştığı sıralarda, Leman, Sitare'nin sınıf arka-daşlarından birinin annesiyle okulda tanışmış ve yakın dost ol-muştu. Beraat'ın annesi Merziy'anım, Tahir Paşa'nın geliniydi. Pokere meraklıydı. Leman haftada bir ya Merziy'anımın pek de uzakta olmayan konağına ya da yeni tanıştığı ama hemen kay-naştığı diğer poker arkadaşlarının evine oyuna gidiyordu. Elbet-te, misafir kabul sırası onun evine rast geldiğinde, evde pandis-panyalar, çörekler pişiriliyor, çikolatalı pasta için, Hüsnü Efendi

Lebon'a kadar tramvayla gönderiliyor ve eski günlerde olduğu gibi, misafirler mükemmel bir ikramla ağırlanıyorlardı.

Beraat, Merziy'anımın beş çocuğunun en küçük olanıydı. En büyük oğlu Ekmel ise, Sabahat'an üç yaş büyüktü. Merziy'anımın Almanya'da tahsil görmüş bekâr bir oğlu olduğunu öğrendiğinde, Leman'ın kafasında bir şimşek çakmıştı. Ekmel'i mutlaka Sabahat ile tanıştırmalıydılar.

Leman, bu düşüncesini herkesten önce Suat'a açtı. "Abla, sen kimi bulsan boşuna! Sabahat'ın kimseyi görececek gözü yok," dedi Suat, her zamanki karamsarlığı ile, "annemi boşuna ümitlendirmeden önce, deli kardeşine bir sor bakalım, tanışmak istiyor mu?"

"Sormamalıyız. Bir punduna getirip ayarlamalıyız. Sanki tesadüfen karşılaşmışlar gibi!"

"Nasıl yapacağız bunu abla? Merziy'anıma, kardeşimizin fikri sabitleri vardır, aman ürkütmeden tanıştıralım mı diyeceğiz?"

"Merziy'anım, Sabahat'ın kolej mezunu olduğunu biliyor. Hatta büyük kızı Bedia da kolejde Sabahat'la aynı sınıfta olduğu için, bir ara tanışmış, pek beğenmiş bizimkini. Halim adam olaydı keşke, onu da Bedia'ya..."

"Abla, bırak şimdi Halim'i. Sen bana inanmıyorsun ama Sabahat'ın Aram'la arkadaşlığı bir çapanoğluyla son bulacak. Ele güne rezil olacağız. Gel kafa kafaya verelim, bu işi halletmenin bir yolunu bulalım."

"Annemi de aramıza almamız lazım. Birlikten kuvvet doğar. Ben bu akşam anneme Merziy'anımın oğlundan bahsetmeye karar verdim."

"İyi edersin," dedi Suat.

Behice, kızı için ümitvar değildi. Münif Paşa'nın ortanca torunu, Hilmi'nin genç subay arkadaşlarından birkaçı, Mühendis Ferruh Bey ve Mahir'in tanıştırmış olduğu iki doktor, Sabahat'ın çeşitli mazeretleriyle reddedilmişlerdi. Bu nedenle, Leman ona Merziy'anımın büyük oğlundan sitayişle bahsedince

fazla heyecanlanmadı. Fakat Leman ısrar ediyordu. Bu genç adam, diğer talipler gibi değildi, Almanya’da tahsil görmüştü, asri bir gençti, Sabahat’ın hoşlanacağı biriydi.

Behice ve kızları, Ekmel ile Sabahat’ı nasıl bir araya getirebileceklerini düşünmeye başladılar. Öyle bir bahane bulmalıydılar ki, Sabahat gelmezlik etmesin. Fikir, Suat’tan çıktı. Sitare’ye bir doğum günü daveti düzenlemeliydiler. Amerikan mektebine gittiklerinden beri, Bülent ve Sitare, gayrimüslim arkadaşlarının doğum günü çaylarına davet ediliyorlardı. Sitare on beş yaşına basarken, ona da bir toplantı düzenleseler, Sabahat gelmezlik edemezdi. Sitare haziran ayında doğmuştu. Ne iyi işte, daveti Ada’daki evin bahçesinde yaparlardı. Konuklarını saat üçten itibaren davet ederlerdi. Heyecanlandılar. Ah ne güzel olurdu, bahçe kapısından eve uzanan yolun her iki yanına birkaç sıra menekşe diktirtselerdi. Çardağın hasır koltukları eskimişti, onları da bu vesile ile yenileselerdi.

“Gene neyin tartışmasını yapıyorsunuz böyle hararetli hararetli?” diye sordu Sabahat.

İrkildiler. Suçüstü yakalanmış çocuklar gibi hemen sustular. Sabahat hayretle onlara bakıyordu.

“Diyorduk ki, Sitare on beşine basacak ya bu yaz, ona bir sen-i devriye daveti yapsak, Ada’da. Ne dersin Sabahat?”

“Harika olur. Kimden çıktı bu güzel fikir?”

Üçü bir ağızdan “benden” deyince, Sabahat gülmeye başladı.

“Anladım, hiçbirinizden değil. Herhalde Sitare istedi. Kız yıllardır arkadaşlarının doğum günlerine gidip duruyor, istemekte hakkı var.”

“Öyle, öyle!” dedi annesi. “Haydi şimdi davet edeceklerimizin bir listesini yapalım.”

“İlahi anne, daha aylar var,” dedi Sabahat.

“Göz açıp kapayıncaya kadar geçer,” dedi Behice Hanım. Zaman su gibi aksın, 17 Haziran gelsin, Sabahat Ekmel’le tanışsın ve hemen nişanlanmaya karar versin istiyordu.

PUSU

Bahar gelmek üzereydi. Güller tomurcuk vermiş, elma ağacı vakitsiz çiçeğe durmuştu. İstanbul'un kış aylarına mahsus çamur rengi, süratle eflatuna doğru değişiyordu. Çok değil birkaç haftaya kadar bütün sırtlarda rengârenk kır çiçekleri açacaktı, sümbüller bahçe duvarlarından salkım salkım sokaklara sarkacaktı. Ah, şakayıkların ve leylakların şehri! Ah güzel İstanbul, diye düşündü Sabahat. Bugün derse girmeyecekti. Aram'ın fakültesinde Almanya'dan gelen bir kimya profesörü konferans verecekti. Gidip onu dinleyecekti. Aram'ın hatırına, kimya derslerine girip çıkarken, kimyaya merak sarmıştı. Edebiyat fakültesini bitirince kimya okumaya kalksam, babam ne der acaba diye düşünüyordu, ara sıra. Sabahat, bahçenin mis kokusunu içine çekti ve bir ceylan gibi seke seke yürüdü kapıya doğru.

Sokağın başında her zaman olduğu gibi Aram’la buluştular. Aram Sabahat’ın elinden kitap ve not dolu çantasını alırken, “Hani bugün fakültene gitmeyecektin?” diye sordu.

“Öğleden sonraki ilk derse gireceğim canım. Jane Austin okuyoruz. Bilirsin, ben onu çok severim. Sen boşsan o saatte, gelsene.”

“Olur, gelirim,” dedi Aram.

“Ah Aram, bak sana ne söyleyeceğim. Bizimkiler giderek asrileşiyorlar. Sitare’ye doğum günü yapmaya karar vermişler.”

“Ne zaman? Hafta sonuna mı?”

“Yok canım, taa haziran ayında ama o kadar hevesliler ki şimdiden davetli listeleri yapıyorlar. Belki bir sürpriz hazırlarız biz de.”

“Nasıl bir sürpriz?”

“Sitare görmeden her tarafı balonlarla donatabiliriz. O gün çalmak için yeni plaklar edinebiliriz. Ne bileyim, düşünürüz işte.”

Konuşa konuşa, Divanyolu’ndan Laleli istikâmetine doğru yürüyorlardı. Birden önlerinde birkaç genç erkek bitti. Adeta göğüs göğse geldiler. Aralarını açıp ortalarından geçmelerine müsaade ettiler.

“Beni de davet ederler mi, bakalım?” diye sordu Aram.

Sabahat’ın cevap vermesine vakit kalmadan aynı dört genç yine önlerinde bitti.

“N’oluyoruz yahu?” diye sordu Aram.

“Bir şey mi dedin, Mösyö?”

Aram şaşırdı. Bugüne kadar kimse ona Mösyö diye hitap etmemişti. Sabahat, Aram’ı kolundan çekti, karşı kaldırıma geçtiler. “Boş ver. Benim saçlarım sarı ya, beni ecnebi zannettiler de ondan sana mösyö dediler herhalde,” dedi Sabahat, “sokak itleri işte. Bulaşma.”

Karşı kaldırımında birkaç adım atmışlardı ki, aynı gençleri yine karşılarında buldular.

“Nereye böyle konuşa konuşa?” diye sordu içlerinden biri.

“Size ne?” dedi Sabahat.

“Kibarca sorduk, kibarca cevap verin,” dedi genç.

“Kibarca cevap veriyorum. Sizi alakadar etmez,” dedi Sabahat.

“Dur, sen müdahale etme,” dedi Aram, Sabahat’ın önüne geçerek. “Ne var kardeşim? Ne öğrenmek istiyorsunuz?” diye sordu.

“Nereye böyle, dedik.”

“Kimya Fakültesi’ne gidiyoruz.”

“Bu abla nereye gidiyor?”

“O da aynı yere geliyor.”

Gençler Sabahat’la Aram’ı göğüsleye göğüsleye bir apartmanın içine doğru yönlendiriyorlardı.

“Size ne benim nereye gittiğimden,” dedi Sabahat.

“Bize çok şey! Bir Müslüman Türk kızı olarak, Ermeni dölüyle dolaşmaya hiç mi utanmıyorsun?”

“Seni gidi it!” dedi Sabahat.

“Sabahat sen eve dön,” diye bağırdı Aram. Sabahat, önündeki genci iterek, Aram’ın yanına gitmeye çalıştı. Diğer üçü, Aram’ı kısıp almış, her iki kolunu arkaya doğru bükmüşlerdi. Aram kendini kısıp tutanların elinden kurtulmaya çalışıyordu.

“Çabuk bırakın arkadaşımı, itler sizi!”

“Abla! Böyle ağzını bozarsan, Müslüman’dı, kadındı filan dinlemem bak, bilmiş ol.”

“Çabuk arkadaşımı bırakın!”

“Bence o arkadaş sen bırak, güzel kız,” dedi içlerinden biri pis pis sırtarak.

“Kardeşim, ne istiyorsunuz bizden? Biz yıllardan beri arkadaşız. Komşuyuz. Bırakın gidelim,” diye alttan alıyordu Aram ama sabrının da sonuna gelmek üzereydi. Sabahat, Aram’ın kollarını bükenleri tekmelemeye başladı.

“Serseriler! İtler! Ne istiyorsunuz bizden?” Sabahat’ın sesi perde perde yükselince, oğlanlardan biri eliyle kızın ağzını kapattı. Kaşla göz arasında, bir bıçağın parıltısını gördü Aram, “Sabahat kaç,” diye haykırdı. “Allahaşkına kaç Sabahat!”

Sabahat, bıçaklı gencin üzerine doğru yürüdü ama bir başkası, çözülüp sırtına düşmüş örgüsünden çekerek, onu apartmanın dışına attı ve kapıyı kapattı. Sabahat kapıyı açmak istedi, kapı açılmıyordu. Yüzünü kapının buzlu camına dayayarak içerisini görmeye çalıştı. İçerisi karanlıktı. Kımıldayan gölgelerden başka bir şey göremiyordu. Kapıyı açamıyordu. Yoldan geçenlere derdini anlatmaya çalıştı, insanlar sabahın erken saatinde işine, gücüne yetişmek telaşındaydı, kimse dinlemiyordu yalvaran kızı. Sabahat, saçları didiklenmiş, gözlerinden yaşlar akarak evin yolu üzerindeki karakola doğru koşmaya başladı. Yarı yolda durdu. Polis ifade alacaktı. Ahmet Reşat Bey’in kızı olduğunu öğreneceklerdi. Polis muhtemelen babasını çağıracaktı. Babasının yüreğine inecekti. Vazgeçti. Eve gidip Hüsnü Efendi’ye veya enişterelerinden birine yalvaracaktı, yardım isteyecekti. Acaba evde miydiler? Birden aklına geldi, Şahber Hanım’ın oğlu Naci’yi mi arasaydı? Ama Naci taa Beyoğlu’nda oturuyordu.

Sabahat, neşe içinde çıktığı bahçe kapısından içeri yıkılarak girdi. Bir süre nefeslenmek için bahçede durdu, sonra evin kapısını çaldı. İçerde kapıya doğru koşan Nesime’nin ayak seslerini duydu. Kapı açıldı.

“Aman Allahım! Ne oldu size küçükhanım?”

Sabahat Nesime’nin kollarına atılıp hıçkırmaya başladı.

“Hanımefendiii, Leman Hanıım, Suat Hanıım, gelin gelin.”

“Şşşş! Dur Nesime, sus, bağırma. Sus. Sus, ” diye yalvardı Sabahat. Ama olan olmuştu. Evin bütün kadınları paldır küldür taşlığa iniyorlardı.

“Ne oldu sana yavrum?” dedi kızını Nesime’nin kollarından çekip kendi sarılan Behice.

“Anneciğim, yüzümü yıkayayım da anlatırım,” dedi Sabahat. Taşlıktaki küçük banyoya girdi. Aynadaki perişan yüzüne baktı. Ne diyecekti şimdi onlara? Bir an gerçeği söylemeyi düşündü fakat gerçek, pek çok soruyu beraberinde getirecekti. Vazgeçti. Yüzüne su çarptı. Örgüsünü tekrar başının üzerine firketeledi. Üstüne başına çekidüzen verdi, çıktı.

Annesi ve ablalarının yanına Saraylıhanım, büyükanne, kalfa ve Hüsnü Efendi de dizilmiş, açıklama bekliyorlardı.

“Paramı çaldırdım,” dedi.

“Nerede?”

“Fakülteye yürürken.”

“Vay hınzır yankesiciler!” dedi Leman. “Sana bir şey yapmadılar ya? Üstünde ne varsa vereydin. Aman kardeşim sakın direnmeye filan kalkışmasaydın.”

“İşte, bir gün başına bir şey geleceğini biliyordum! Kız kısmı fakülteye gitmez ki!” dedi Behice.

“Ne olmuş?” diye sordu Büyükanım.

“Yankesiciler. Yankesiciler anne, Sabahat’ı çarpmışlar.”

“Yanını mı kesmişler?” diye sordu büyükanne. Saraylıhanım, mırıldanarak bir İstanbul türküsü söylüyordu. Birden kollarını kaldırıp raksetmeye başladı.

“Kaç para çaldırdın?” diye sordu Suat.

“Fazla değil.”

“Eee, ne ağlıyorsun şu halde.”

“Aaa, korkmuştur kız ayol!” dedi Leman. “Odama gel de ellerini kollarını ispirtoyla sileyim Sabahat. Her tarafına değmişlerdir hırsızlar.”

Kadınlar ordusu yavaş yavaş merdivenlere yöneldi, yukarı çıkmaya başladılar.

“Gelmiyor musun kızım?” diye sordu, Sabahat’ın hâlâ taşlıkta dikildiğini gören annesi. “Bugün bir heyecan yaşadın. Evinde otur akşama kadar, derse filan gitme.”

“Kendime bir kahve yapacağım, sinirlerimi bastırsın diye aneciğim,” dedi Sabahat.

“Nesime yapar sana.”

Sabahat duymazlığa geldi, mutfağa girip biraz oyalandı içerde. Gülfidan Kalfa’nın ısrarla önüne sürdüğü çöreklerle dokunmadı. Kahvesini pişirip içti. Aklı Aram’daydı. Herhalde bu olaydan sonra fakülteye gitmeyip evine dönmüştür, diye düşündü. Kimbilir onun asabı da ne kadar bozuktu. Evine kadar gidip bakmaya karar verdi. Taşlığa çıktı, portmantoya astığı ceketini aldı, sırtına geçirdi, yavaşça süzüldü kapıdan.

Kapının trik diye kapanan sesini sadece Suat duydu. “Valla hi deli bu kız,” dedi kendi kendine. “Adam olmaz bu!”

Kumbaracı Sokağı’ndaki 7 numaralı evin kapısını Rebeka açtı. Kapıda Sabahat’ı görünce şaşırdı.

“Buyrun Sabahat Hanım?” dedi sesinde soru işaretiyle.

“Aram evde mi efendim?”

Kadın kapının önünden çekilip yol verdi Sabahat’a. Sabahat bu eve birkaç kere gelmiş olduğu için, yolu biliyordu. Sağ tarafa doğru yürüyüp oturma odasına girdi. Rebeka, peşinden geliyordu.

“Sabahat Hanım, bunu niçin yaptılar oğluma?” diye sordu.

“Bilmiyorum efendim. Aram’a haber verir misiniz geldiğimi lütfen.”

“Veririm ama yerinden kalkması doğru olmaz. İstirahat ediyor.”

“Aman Allahım! Ne yapmışlar ona?”

“Gelin de kendiniz görün,” dedi Rebeka. Kadın önde, Sabahat peşinde, koridor boyunca yürüdüler. Rebeka bir odanın kapısını açtı, kenara çekildi. Aram kabartılmış yastıkların üzerinde, yatakta yatıyordu. Yüzünün bir tarafı şişmiş, gözü kapanmıştı. Sol kolunu bir başka yastığın üzerine koymuştu, sol elinin parmakları sosis gibi şişti.

“Aram! Ne yaptılar sana?” diye bağırdı Sabahat. Aram, sesin geldiği yöne doğru dönmek istedi ama acıyla yüzünü buruşturdu. Morarmış, şiş dudaklarının arasından, “Sen iyi misin Sabahat?” diye sordu.

“Canın acıyor mu Aram?”

“Biraz. Aldırma, geçer.”

“Ne demek geçer? Nasıl geçecek? Ya burnunda kırık varsa, ya kafan çatladıysa?” dedi Rebeka. Bembeyazdı yüzü.

“Bir şeyim yok, mayrik, iyiyim ben.”

“Ona doktor karar verecek,” dedi Rebeka.

“Doktor mu çağırdınız?” diye sordu Sabahat.

“Doktor yolda.”

“Mayrik ne lüzum vardı?”

“Madam Rebeka, eniştemi getireyim akşam. Bir güzel muayene etsin Aram’ı.”

“Bizim aile doktorumuz vardır. İyidir. Zahmet buyurmayınız.”

“Doktor gelene kadar bekleyebilir miyim?” diye sordu Sabahat, “kırığı çıkığı var mı? Ben de öğrenmek istiyorum.”

“Elinizden bir şey gelmez küçükhanım,” dedi Rebeka, sesinde hiçbir sevecenlik taşımadan.

“O halde, akşama yine uğrarım,” dedi. Külçe gibi yatan Aram’ın yanına gitti, sağlam elini tuttu. Dudaklarına götürecekti ama annesinin şahin bakışlarını görünce, sadece avucunda tuttuğu eli sıkarak yetindi.

“Geçmiş olsun, Aramcığım,” dedi sesi titreyerek, “ben yine geleceğim.” Fısıldadı, “Sen iyileşene kadar her gün geleceğim.”

Rebeka’nın peşinden yürüdü, kadın sokak kapısını açtı, Sabahat’ı yolcu etmeden evvel, “küçükhanım, bu saldırı esnasında Aram’la beraber miydiniz?” diye sordu.

Sabahat, hiçbir şey söylemeden kadının yüzüne baktı.

“Bu arkadaşlık size pahalıya mal olacaktır. İkinize de,” dedi Rebeka.

“Anlayamadım.”

“Anlayasınız, küçükhanım. Bugün ona oldu, yarın size. Yol-da beraber yürümeyin.”

“Biz Aram’la yıllardan beri arkadaşız ama böyle bir şey başımıza ilk defa geliyor.”

“Memleket değişiyor. Hem eskiden çocuktunuz.”

Amma da çocuktuk, diye düşündü Sabahat.

Rebeka, “Haydi, yolunuz açık olsun,” dedi.

Sabahat, “Aram’ı ziyaret etmeme müsaade var mı?” diye sordu.

“Etmeseniz iyi olur.”

Sabahat, gözleri iki derin ıstırap kuyusunu andıran kadına sarılmak için bir hamle yaptı fakat Rebeka hafifçe geri çekildi.

“Geçmiş olsun. Çok geçmiş olsun,” deyip Rebeka’nın açık tuttuğu sokak kapısından çıktı. Evine doğru yürürken, gözlerinden yanaklarına yaşlar yuvarlanıyordu.

Sabahat gittikten sonra, Rebeka oğlunun yatağının ucuna oturdu.

“Sana anlatmam lazım gelen şeyler var, Aram,” dedi, “keşke vaktiyle anlataydım. Ama o zaman çocuktun, büyüdüğün zaman da ben, bu memlekette yaşayacağın için, bilmemenin daha doğru olacağını düşünmüştüm. Anlıyorum ki hata etmişim.”

“Mayrik lütfen. Bana neler söyleyeceğini az çok biliyorum,” dedi Aram, “ve şu anda her tarafım ağrılar içinde... Şimdi değil.”

“Tam zamanıdır oğlum.”

Rebeka oğlunun yatağının ucundan üç saat boyunca kalkmadı. Aram hiç bitmeyen bir ağıt gibi, içi daralarak, zaman zaman midesi bulanarak, bazen gözlerinden yaşlar akarak, annesinin anlattığı dehşetin, vahşetin, kıyımın hikâyesini dinledi. Ermeni erkeklerinin nasıl bir daha asla analarını, karılarını, çocuklarını görmemek üzere evlerinden sökölüp götürüldüklerini, genç kızların, çocukların yollarda avaz avaz ağlayarak ailelerini aradıklarını ve çoğunun Türk aileler tarafından evlat edilib din değiş-

tirdiklerini anlattı. Darmaduman olan aileleri, yanan evleri, yağmalanan mülkleri, parçalanan yürekleri, hatta kesilen kafaları, çürüyen cesetleri, Hamidiye ordularını, Osmanlı askerlerini, kanı, gözyaşını, ıstırabı anlattı. Anlattı. Anlattı. Sustuğunda ne gözünde yaş, ne ağzında tükürük kalmıştı. Tükenmişti. Savaştan çıkmış gibiydi. Yıllarca yüreğinde taşıdığı acıyı, omuzlarında taşıdığı ağırlığı nihayet boşaltmış, boşaltırken perişan olmuştu. Bir-iki dakika kadar, ana oğul derin bir sessizlik içinde kaldılar ve sanki iç dünyalarına dönüp yüreklerinin sesini dinlediler. Rebeka, elini uzatıp oğlunun sargılı parmaklarını tuttu, usulca, “Şimdi anladın mı Aram, neden o kızdan uzak durmalısın?” diye sordu.

“Bütün bu anlattıklarının Sabahat’la ne ilgisi var, mayrik?” dedi Aram.

HAYAT AKAN BİR SUDUR

Akşam yemeğinde, sohbet esnasında Behice, Sitare'nin sene-i devriyesi için, Ada'da bir ziyafet vermeyi düşündüğünden bahsetti.

“Bütün bir yaz boyunca, her gün ziyafet var zaten hanım,” dedi Reşat Bey. “Ailemizin bütün fertleri sırasıyla yatıya geliyorlar, kalıyorlar, sofralar kuruluyor saatlerce yemekler yiyoruz, sazlar çalıyoruz. Bunlar ziyafet değil mi?”

“Bu hususi olarak Sitaremin sene-i devriyesi için bey. Çocuk bütün sene arkadaşlarınıninkine gidiyor, hediyeler götürüyor. Bir kere de o yapsın dedik.”

“Gâvur icatları çıkarmayın, rica ederim! Hediye, bayramlarda verilir. Bütün çocuklarımıza yeni elbiseler, ayakkabılar alıyoruz bayramlarda. Evimizin çalışanlarına dahi alıyoruz. Daha ne?”

“Beyba’cığım, çocuk işte heveslenmiş arkadaşlarından,” dedi Leman

“Aaa, ben öyle bir şey is..te...” masanın altından annesinin çimdiğini yiyen Sitare sustu.

“Şimdi herkes yapıyor çocuğuna. Kötü bir şey değil ki. Sınıf arkadaşları gelir, fazla değil, birkaç kişi, Beraat filan. Yakın akrabalarımızı çağırırız, uzun zaman oldu, görüşemedik, Hilmi Bey’in kız kardeşini ve yeğenlerini de çağırırız, bu vesileyle. Hep birlikte güzel bir gün geçiririz. Sitare’ye de hediyeler getirirler, fena mı olur?” diye sordu Leman.

Sitare el çırttı, “Ah evet, evet! Çok iyi olur.”

“Siz çoktan karar vermişsiniz zaten, bana ne soruyorsunuz?” dedi Reşat Bey. Sonra masada ağzını hiç açmadan oturup duran küçük kızına döndü, “Sabahat, neyin var?” diye sordu.

“Babacığım, canım çok sıkkın,” dedi Sabahat. “Aram var ya, çocukların hocası...”

“Evet, evet?”

“Ona yolda birileri saldırmış. Dayak atmışlar.”

“Ne diyorsun?”

“Vallahi. Kafasında çatlak olabilirmiş. Enişteme rica edecektim, yemekten sonra, gider bakar mı diye. Bize yakın oturuyorlar.”

“Vah vah! Neden saldırmışlar acaba? Tanıyor muymuş saldırganları?”

“Bilmiyorum.”

“Öğren de bana bildir. Polis müdürüyle bir görüşeyim bakayım. Burası dağ başı mı sokak ortasında adam dövüyorlar,” dedi Hilmi Bey.

Sofrada her kafadan bir ses çıkmaya başladı. Suat yanında oturan kardeşine, “Senin paranı çalan yankesici ile bir alakası var mı Aram’ın başına gelenlerin?” diye sordu usulca.

“Ne münasebet abla,” dedi Sabahat.

“Ben yiyeceğimi yedim. Kızım tarif et de evi gidivereyim,” dedi masadan kalkan Mahir.

“Ben sizinle gelirim enişte.”

“Yok artık, daha neler!” dedi Suat “Gece vakti oralarda ne işin var, senin. Enişten gider.”

“Ablan doğru söylüyor,” dedi babası.

“Aşağı kadar geleyim de size evini tarif edeyim,” dedi Sabahat.

Sabahat, eniştesi eve dönene kadar, odasındaki pencerenin önüne koyduğu taburenin üzerinde, ayakta bekledi. Odası çatı katında olduğu için pencereleri yüksekteydi ve sokağın girişini göremiyordu. Kulakları kırışteydi, Mahir’in bahçe kapısını açmaya çalıştığını duyduğu an, uçarak taşlığa indi. Eniştesi, ellerini yıkamak için küçük banyoya geçince, basamaklara oturup sabırla bekledi.

“Ayy korkuttun beni kız,” dedi Mahir, karanlıkta hayalet gibi birden ayağa kalkıveren küçük baldızına.

“Aram iyi mi? Kafasında çatlak var mı? Ağrısı sızısı var mı enişte?”

“Aram iyi. Kafasında çatlak filan yok. Kafasında çatlak olan, bence sensin Sabahat,” dedi Mahir.

“Enişte, lütfen doğruyu söyleyin.”

“Kızım, zaten aile doktorlarının ısrarıyla, kafa röntgeni çek-tirmişler. Hiçbir yerinde kırık yok ama ezilmeler var. Düzelmesi biraz vakit alır.”

“Oh, Allahıma bin şükür!”

“Sen neden bu kadar endişelisin Sabahat? Bana ne olduğunu anlatsana. Kimseye söylemem, merak etme.”

“Yolda üniversiteye doğru yürüyorduk enişte, birden karşımıza dört-beş tane it çıktı. Aram’ı bir apartmanın içine sokup dövdüler. Ben kaçtım.”

“Hiçbir şey söylemediler mi?”

“Bir Türk kızı nasıl bir Ermeni’nin yanında yürürmüş, öyle dediler.”

“Bir daha birlikte yürümeyin o halde, Sabahat.”

“Ama enişte, nasıl şey bu? Bu medeni bir memlekette olacak şey mi?”

“Buranın medeni bir memleket olduğunu sana kim söyledi? Aklını başına topla küçük baldızım. Bir dahaki sefere seni de dö-
verler. Gel sen bu sevdadan vazgeç!”

“Enişte! Ne demek istiyorsunuz?”

“Bu inattan vazgeç demek istedim. Lütfen Sabahat, dinle beni. Bir daha birlikte yürümeyin.”

Mahir, Sabahat’ı taşlığın karanlığında tek başına bırakmış yukarı çıkarken, “Ben senin yerinde olsam evine de uğramam. Merak etme, arkadaşının mühim bir şeyi yok ama şu anda suratına bakılır gibi değil,” dedi.

Rahat bir nefes aldı Sabahat. Madam Rebeka, eniştesine onun Aram’ın evine gittiğini söylememişti, demek!

Aram, on gün sonra, yüzünün şişleri inip morlukları sarı bir renk almaya başlayınca fakültesine geri döndü. Bir süre, Sabahat ve Aram birlikte yürümediler.

Bir cumartesi günü, Beyoğlu’nda oynayan filmlerden birine gitmek için, kalabalık bir arkadaş grubuyla tramvay bekliyorlardı. Hafif bir yağmur çiseliyordu. Sabahat elindeki şemsiyeyi açmak üzereydi ki, tramvayın sesi duyuldu. Armine uzanıp yola baktı, “Bu gelen bizim beklediğimiz tramvay değil çocuklar, bu Karaköy’e iniyor sadece,” demesine rağmen, Aram, önlerinde yavaşlayan tramvaya atlayıverdi.

“Aaa, yanlış tramvaya bindin,” diye seslendi Sabahat.

“Vah vah!” dedi tanımadığı bir erkek sesi.

Sabahat döndü ve karşısında, o çirkin, o iğrenç, saldırgan suratı gördü. İnsiyaki olarak, eli bir anda havalandı ve şemsiyesini bütün hızıyla, Aram’ı yataklara düşüren ayının kafasına indirdi.

Armine başta olmak üzere etraftakiler çığlık çığlığa bağrıştılar. Delikanlı bir an şaşkınlık ve acıyla sendeledi.

“Ne oluyor ulan?” diye bağırdı.

“Beni çimdikledi,” dedi Sabahat, tramvay bekleyenlerin hepsinin duyması için, avazı çıktığı kadar. “Bana elle sarkıntılık etti, ırz düşmanı herif!” diye bağırdı.

“Yalan söylüyor,” dedi genç adam, üstüne yürümeye başlayan kalabalığa.

“Niye yalan söylesin? Bir şey yaptın ki, şemsiyeyi yedin kafana,” dedi yaşlı bir adam. “Seni gidi utanmaz, arlanmaz. Seni gidi serseri!”

Serseri koşar adımlarla uzaklaşırken, “Ben sana gösteririm,” diye bağırdı Sabahat’a.

“Bir de tehdit ediyor, terbiyesiz!” dedi yaşlı adam.

“Beyefendi, vaziyeti gördünüz. Bana hakikaten bir şey yapacak olursa, polise şahit olarak sizin adınızı verebilir miyim?” dedi Sabahat, “bu serseri beni ne zamandır tehdit edip duruyor, böyle.”

“Elbette yavrum,” dedi adam, cüzdanından çıkardığı kartı Sabahat’a uzattı.

Sabahat ve arkadaşları sinemanın önünde Aram’ı boşuna beklediler. Filmin başlamasına bir dakika kala Sabahat içeri girip yerine oturdu. Ara olana kadar, gözü hep kapıdaydı. Aram gelmedi.

Pazartesi günü Sabahat, ders çıkışı Kimya Fakültesi’nin önünde Aram’ı bekledi. Aram, Sabahat’ı görür görmez, ürkek gözlerle etrafı kolaçan etti ve hemen yanına geldi.

“Seni merak ettim Aram,” dedi Sabahat. “Cumartesi günü sinemaya gelmedin. Bir şey olmadı değil mi?”

“Olmadı, merak etme canım,” dedi Aram, “bugünlerde yan yana görünmemiz pek doğru olmayacak. ”

“Yani onlara teslim mi olacağız? Kim onlar? Bizden onlara ne? Ailelerimiz dahi bize onların yaptığını yapmıyorlar.”

“Ailelerimiz henüz farkında değil de ondan.”

“Bence annen biliyor Aram. Bana hiç de iyi muamele etmedi, size geldiğim o gün.”

“Sadece tahmin ediyor. Ben hep inkâr ediyorum.”

“Hayatımız boyunca hep inkâr mı edeceğiz aşkımızı?”

“Ne karar aldık hatırlasana. Kendi ayaklarımızın üstünde durmaya başladığımız güne kadar inkâr edeceğiz. Para kazanmaya başladığımız anda, aşkımızı yüksek sesle ilan edeceğiz. O vakit ne yaparlarsa yapsınlar, bize fark etmez. Alır başımızı gideriz. Ama şimdi seni baban evinden kovacak olsa, ne yaparsın Sabahat?”

“Mehpare Ablama giderim.”

“Biraz daha sabır, benim güzelim,” dedi Aram. “Haydi git şimdi, bizi beraber görmesinler.”

“Görürlerse görsünler.”

“Sabahat, sana da dayak atacak olurlarsa, dayanamazsın. İnsanın canı çok acıyor. Haydi, yalvarırım git şimdi. Hafta sonu, Piraye’nin evindeki sınıf çayında nasılsa buluşacağız, orada rahatça konuşuruz.”

“Tramvay durağında buluşalım mı her zamanki gibi?”

“Seni tehlikeye atamam, ayrı ayrı gideceğiz.”

Sabahat, Aram’ın gözlerinin içine baktı. Bir an el ele tutuştular, Aram usulca çekti elini, ayrıldılar. Sabahat, başı yerde, gözleri yaşlı evine yürüdü.

Ertesi günü elinde hep Aram’a taşıttığı kitap dolu çantasıyla evden çıktı, sokağın başına geldi, tam köşeyi dönerken, aaa, olmaz! Bir an hayal gördüğünü zannetti, benzetti mi yoksa?

“Madam Rebeka!”

“Sabahat Hanım, sizinle bugün ben yürüyeceğim fakülteye kadar.”

“Aram mı yolladı sizi?”

“Kendim geldim. Dün Aram’ı yine dövdüler. Bu sefer onu hastaneye kaldırdık.”

Sabahat'ın dizleri çözüldü. Kadının koluna tutundu, düşmek için. "Hangi hastaneye?" diye sordu zor duyulur bir sesle. Kadın kolunu yavaşça kurtardı, Sabahat'tan.

"Size söylemeyeceğim."

"Ben bulurum. Bütün hastaneleri arar bulurum."

"Çok kötü edersiniz. Bu sefer oğlumu öldürürler. Size yalvarıyorum, Aram'ın peşini bırakın." Kadının dudakları titremeye başladı. "Bu işin sonu yok kızım. Şimdilik sadece oğlumu hırpalıyorlar. Yakında sizi de hırpalamaya başlayacaklar. Hem sizinkiler, hem bizimkiler. Yazık değil mi size? İkinize de?"

"Sizinkiler, bizimkiler diye bir şey yok Madam Rebeka. Harp içinde değiliz. Hepimiz biriz artık. Lütfen."

"Hiçbir zaman bir değiliz. Asla!"

"Aram'a ne yaptılar? Nesi var?"

"Bu sefer hastanelik ettiler. Kırk var burnunda, parmaklarında. Ölmeyecek korkmayın. Düzelecek ama eğer onu görmeye devam ederseniz, sonunda ölüm var. Size bir ana olarak yalvarıyorum. Oğlumu seviyorsanız, acıyın ona."

"Ben vazgeçsem, o benden vazgeçmez."

"Her ikiniz de geçeceksiniz çaresiz. Aram size haber yolladı, katiyen fakültenin önüne gelmesin, dedi. Eniştenizi de yollamayın bu sefer. Biz kendi işimizi hallediyoruz."

"Aram'ı görmeliyim. Yalvarırım."

"İsrar ederseniz, bu sefer bizimkilerin size yapacaklarına mâni olamam."

"Kimmiş bu sizinkiler? Kimler?"

"Aram sahipsiz değil kızım, akrabaları var, cemiyeti var."

Rebeka, çantasından bir mektup çıkartıp Sabahat'a uzattı. "Alın, bu mektubu Aram yazdırdı."

Sabahat, zarfın üzerindeki yazıya baktı. "Kim kaleme aldı?"

"Ben. Oğlum kalem tutamıyor."

Kadın, mektubu verir vermez, telaşlı adımlarla, hızla uzaklaştı. Sabahat, mektubu aldı, göğsüne soktu. Rebeka, gözden kay-

bolunca, hemen oradaki alçak duvarın üzerine çöktü, mektubu göğsünden çıkardı ve okumaya başladı.

Sevgili Sabahat,

Bu sefer fena durumdayım. Mektup dahi yazamıyorum. Beni merak etme, iyileşeceğim. Lütfen beni görmeye sakın çalışma çünkü sana da fenalık yapmalarından korkuyorum. Görüyorsun ki bu işin sonu yok. Birlikte geçirdiğimiz güzel günleri birer tatlı hatıra olarak kalbimize gömelim ve kendi yollarımıza gidelim. Böyle olsun istemezdim ama başka çare yok. Sen çok güzel şeylere layık bir kızsın. Sana bahtiyar ve uzun bir hayatı bütün kalbimle diliyorum. Allaha emanet ol.

Seni seven

Aram

Sabahat mektubu katladı, yine göğsüne soktu. Aram'la ilk buluştuklarında, bu mektubu ona okuyacaktı ve kimbilir, Rebe-ka'nın yazdığı bu mektuba birlikte ne çok güleceklerdi.

DOĞUM GÜNÜ PARTİSİ

Köşkün güneye bakan ana kapısı rengârenk balonlarla süslenmişti. Ana kapıdan eve doğru uzanan yolun iki kenarına, Leman'ın hayal ettiği gibi menekşeler ekilmişti. Badem ağacının dallarına, bütün çocuklar için, içlerinde minik hediyeler olan torbacıklar asılıydı. Sofra, denize bakan tarafa, çardağın altına kurulmuştu. Sabahat, sabah kestiği ortancaları, masanın ortasındaki büyük vazoya yerleştirmişti. Beyaz örtünün üzerinde, ortancaların renginde, uçuk eflatun, kolalı peçeteler vardı. Leman'ın ve Suat'ın görümceleri Şahber ve Pakize Hanımlar çocuklarıyla birlikte oradaydılar. Leman'ın yakın arkadaşı Sabiha Hanım, oğulları Necdet ve Sedat'la, Merziy'anımın büyük oğlu Ekmel, kızları Bedia ve Beraat'la gelmişti. Mehpare ve Suat, ar-

tık iyice belirgin karınlarıyla oradan oraya koşuşturup duruyorlardı. Halim, bu kalabalığın arasına yakışmadığını düşünerek, misafirlerden uzakta, bahçenin تنها bir köşesine çekilmişti.

“Halim oğlum, niye burada tek başına oturuyorsun?” diye sordu Reşat Bey.

“Leman Abla’nın arkadaşlarını tanımıyorum.”

“Ayıp ettin. Şahber Hanım’la çocuklarını nasıl tanımazsın?”

“Ötekileri efendim. Şu uzun boylu hanımı ilk defa görüyorum.”

“O hanım, Sitare’nin sınıf arkadaşı Beraat’ın annesi. Bize hiç uğramaz oldun da ondan tanımıyorsun.”

Sesini çıkartmadı Halim.

“Sen neler yapıyorsun bakalım, oğlum? Duyduğuma göre mektebi bırakmışsın.”

“Dışarıdan imtihana gireceğim.”

“Neden böyle yaptın?”

“Galip Bey’in mesuliyetimi taşımasından rahatsız oluyorum.”

“Oğlum, bunu bana neden daha önce söylemedin?” dedi Reşat Bey samimiyetle. “Senden mektep parası mı esirgeyecektim? Zaten senin tahsilinden ben mesuldüm. Annen ısrar ettiği için böyle oldu. Hay Allah! ”

“Boşuna üzülmeysin, ben zaten iyi bir talebe değilim. Okumaktan hoşlanmıyorum. Çalışmak, para kazanmak istiyorum.”

“Bu devirde lise tahsili dahi olmayan bir genci kim işe alır?”

“Bir taksi alıp çalıştıracağım. Elden düşme bir taksi, elbette.”

“Nereden bulacaksın taksiyi alacak parayı?”

“Biriktiriyorum.”

“Nasıl?”

“Çalışarak efendim.”

“İşe mi girdin? Nerede çalışıyorsun Halim?”

“Takside.”

“Şunu bana doğru dürüst anlatsana, kuzum. Sen şoförlük mü yapıyorsun?”

“Evet.”

Uzun bir sessizlik oldu. Reşat Bey’in omuzları gözle görünür şekilde çöktü. Sultanilerde okutmak istediği, Kemal’in emneti gözünün bebeği Halim, şoförlük yapıyordu. İmparatorluğun maliye nazırının yeğeni, şoför olmuştu. Zannedeceklerdi ki duyanlar, Reşat Bey, yeğeninden tahsil parasını esirgedi! Acı acı gülümsedi, kimbilir, belki de Halim şu anda şoförlük yaparak, dayısının nazırken kazandığı paranın çok daha fazlasını kazanıyordu. Para mı ödeyebilmişti devlet memuruna, askerine, erkânına! Konuşmaya başlamadan önce, boğazını temizledi:

“Annen biliyor mu?” diye sordu.

“Hayır. Öğrenirse üzülür.”

Reşat Bey bir an düşündü, sonra, “Hafta başı bana bankaya gel de bu işi konuşalım, oğlum,” dedi. “Ben sana bir taksi alman için lazım gelen parayı temin edeceğim.”

“Pazartesi öğle tatilinde gelirim, efendim,” dedi Halim.

“Haydi Halim, şimdi git, aralarına karış akrabalarının, burada, çalıların ardında saklanıp durma.” Reşat Bey, başıyla ilerdeki rengârenk kalabalığı işaret ederken, gözleri torununa takıldı.

Sitare, lila elbisesinin içinde bir kır çiçeği gibi narin fakat sudan çıkmış balık gibi şaşkıındı. Ne bir çocuktu artık ne de bir genç kız. Boyu yaşına göre fazla uzamıştı fakat annesi eteklerinin boyunu, onu hâlâ çocuk sayarak dizinin üstünde tuttuğu için, çocuksu görüntüsünü koruyarak, nereye koyacağını bilemediği uzun kolları ve bacaklarıyla, bir leylek gibi dolanıyordu ortada.

Gramofonda bir vals çalmaya başladı. Naci, Sabahat’ı belinden yakalamış, döndürüp duruyordu yemek odasının önündeki taşlıkta.

“Bu dansı bana lütfeder misiniz, güzel küçükhanım?”

Sitare döndü, babasına baktı, “Ama ben vals bilmiyorum ki,” dedi.

“İşte şimdi öğreniyorsun.” Mahir kızını belinden kavradı ve hayret etti, boyu nerdeyse kendi boyunu yakalamak üzereydi. “Sen ne zaman büyüdün böyle, benim küçük kızım?”

“Uyurken herhalde,” dedi Sitare. Babası onu, “bir ki üç, bir ki üç” diye adımlarını sayarak, bir sağa bir sola döndürüyordu. “Başın döndü mü?” diye sordu babası.

“Hayır! Hayır! Hayır!” Sitare babasının kollarının arasında sabaha kadar vals yapmaya razıydı. Onu annesinin mikrop zulmünden koruyan, sevgili, biricik, dünyada herkesten çok sevdiği can babasının!

“Sonra da benimle çarliston yapar mısın baba?”

“Naciii, çalsana bize bir çarliston,” diye seslendi Mahir, elinde akordiyonu ile ağaca yaslanmış duran yeğenine. Naci çarliston çalmaya başladı. Beraat, Fazilet, Hüviyet, Naci’nin nişanlısı Melek, bütün kızlar ve gençler çimenlerin üzerinden taşlığın üzerine koşuştular. Mahir ortalarında idi. Bacaklar dışarı. Bacaklar içeri, kollar havaya. Elleri sallı. Kollar arkaya, tekrar havaya. *Garson bira getir, garson bira getir.*

“Lemaaan,” diye seslendi Mahir karısına. “Sen de gelsene.”

“Bir ben eksigim,” dedi Leman. “Taşın üzerine hepimiz zor sığmışsınız zaten.” Kocas ter içinde ve nefes nefese dans ediyordu. Allahım, dedi içinden, paralıyor kendini, kalp krizi geçirecek. Tam o sırada Bülent figürlerin birini yapmaya çalışırken, bacakları birbirine dolanınca düştü, dizini yere çarptı ve ağlamaya başladı.

“Çocuklar dans etmeseler çok iyi olacak,” dedi Sitare.

“Sen görürsün,” dedi Bülent, dişlerinin arasından. “Akşama ben sana gösteririm.” Sitare’yi kıskandırmak ve kızdırmak için halasının akranı olan kızı Betül’ü dansa davet etti.

Naci’nin çarlistonu, herkes çok eğlendiği için, uzunca sürüp nihayet bittiğinde, Suat gramofona bir tango koydu. Ekmel, çarlistondan nefes nefese kalmış olan Sabahat’ın yanına yaklaştı, “Dans eder misiniz Sabahat Hanım?” diye sordu.

Suat nefesini tutup bekledi. Ekmel ve Sabahat, dans pisti olarak hazırlanmış küçük taşlıkta dans etmeye başladılar. Suat gözleriyle Leman'ı aradı, iki kardeş manalı manalı bakiştılar.

“Sevdim bir genç kadını, ansam onun adını, her şey beni ona bağlar, kalbim durmadan ağlar.”

Sabahat, dans ederken, sözleri de plakla birlikte söylüyordu.

“Sesiniz de pek güzelmış,” dedi Ekmel.

Sabahat kendini biraz geri çekip Ekmel'e baktı. Uzun boylu, yakışıklı bir genç adamdı dans ettiği.

“Yapmayın! Samimiyetsizliği hemen sezerim,” dedi.

“Sesiniz güzel değil mi yani?”

“Zorlamayın Ekmel. Annelerimizin bizi bilhassa bir araya getirdiklerini herhalde benim gibi siz de fark ettiniz.”

“Etmedim ama diyelim ki öyle, bunun ne mahzuru var?”

“Bana katlanırken bir de iltifat etmek zorunda değilsiniz.”

“Ben sizi, annelerimizin bizi bilhassa bir araya getirmedikleri bambaşka bir yerde de görsem, yine gelir dansa kaldırır ve iltifat ederdim.”

“Neden?”

“Sizi pek beğendim de ondan. Tam istediğim gibi bir genç kızsınız. Akıllı, şahsiyet sahibi, malumatlı!”

“Ben de sizi beğendim. Açıksözlü ve yakışıklısınız. Bu nedenle, vaktinizi boşa harcamamanız için size bir sır verebilir miyim Ekmel? Sır tutar mısınız?”

“Elbette tutarım.”

“Benimle sevgili veya nişanlı olma şansınız sıfır. Ama isterse-niz, çok iyi arkadaş olabiliriz.”

“Eh, hiç yoktan iyidir. Niye sizinle diğerlerini olamıyorum?”

“İşte tutmanız gereken sırrımı veriyorum; çünkü ben birine âşığım.”

“Kime?”

“Bugün burada olmayan birine. Onu yıllardır seviyorum ve ölünceye kadar da sadece onu seveceğim.”

“Çok kıskandım bu kişiyi. Nerede şimdi o?”

Sabahat dansı kesti, Ekmel’in koluna girdi, “Ekmel, derdimi paylaşacak bir arkadaşına şiddetle ihtiyacım var, ne olur dostluğunu benden esirgemeyin,” dedi. “Gelin şu tarafa gidip koltuklara oturalım, hepsini anlatacağım.”

Suat karnını iki eliyle tutup dans edenlerden, koşuşan çocuklardan esirgeyerek Leman’ın yanına geldi, kolunu çekeledi, gözleriyle bahçedeki kameriyeye doğru yan yana yürüyen Ekmel’le Sabahat’ı işaret etti. Leman parmaklarıyla, nazar değmemesi için önündeki masanın tahtasına vurdu. Sonra Suat, ablasına birini daha işaret etti. Mahir’in, Sitare’den beş yaş büyük olan dayısının torunu Necdet, incir ağacının ardında, Sitare’ye ceketinin cebinden çıkardığı bir şeyler veriyor ve her verdiği karşılık, yanağına bir öpücük alıyordu. Leman, bir süre şaşkın bakışlarla seyretti, sonra telaşlı telaşlı, etrafı kolaçan ederek onlara doğru gitmeye başladı. Mahir, Necdet’in kızına kendini öptürdüğünü görürse kıyameti koparırdı ve oğlanın annesiyle babasına çok ayıp olurdu. Yanlarına vardığında, Necdet yüzü kıpkırmızı olurken Sitare hiç oralı olmadı.

“Ne yapıyorsunuz siz burada bakayım?”

Sitare elindeki kartpostalları gösterdi. Zamanın film yıldızlarının resimleriydi bunlar; Jean Harlow, Ida Lupino, Clara Bow ve daha bir sürüsü. “Necdet bunları bana birer öpücük karşılığı satıyor,” dedi Sitare

“Ne!”

“Satıyor işte. Bir resim, bir öpücük! Mektepte ne sükse yapacağım anneciğim, düşünsene!”

“Necdet! Utanmıyor musun oğlum?”

Necdet yüzünü yerden kaldıramıyordu. “Yenge vallahi sadece yanağımdan öpüyordu. Vallahi!”

“Bir daha görürsem böyle münasebetsizlik yaptığını, babana haber veririm Necdet. Al resimlerini git şimdi.”

“Boşuna mı öpüp durdum ben bunu? Dünyada vermem resimleri!” diye bağırdı Sitare. Annesinin elinden almaya çalıştığı resimler yerlere saçılırken, Necdet bir anda toz oldu.

“Sitare, sen artık çocuk değilsin kızım. Oğlanları böyle öpemezsin.”

“O benim kuzenim ve sadece yanağını öpüyordum. Resimler harika ama anne, Beraat da biriktiriyor, şimdi en güzelleri bende oldu.”

“Ben sana ne diyorum, dinliyor musun beni? Artık büyüdün. Kuzenin de olsa, yanağından da... Hem ne demek sadece yanağını öpüyordum? Başka neresini öpecekmişsin ki?”

“Dudağını. Sinemada insanlar dudak dudağa öpüşmüyor mu?”

“Sitare, doğum gününde benden dayak yeme olur mu? Sana şu anda yasak koydum. Hiçbir oğlanı öpmeyeceksin bundan böyle.”

“Bülent’i de mi?”

“Kızım, sen insanı deli edersin. Haydi, işini kolaylaştırayım. Evet, onu bile! Çünkü sen artık büyüdün!”

“Anne, mademki büyüdüm,” dedi Sitare, “o zaman şu eteklerimi uzat ki kani olayım büyüdüğüme.”

On gün sonra Ekmel ve Sabahat, Lebon’un alçak koltuklarında karşı karşıya oturmuş çay içiyorlar ve konuşuyorlardı. Sabahat aniden gülmeye başladı.

“Bana bu alçak koltuklar tam geliyor büyür olduğum için ama Ekmel, senin dizlerin kulaklarınla aynı hizada,” dedi. Bir süre katıla katıla güldüler.

“İyi ki güldük Sabahat, çünkü şimdi sana söyleyeceğim şeye üzüleceksin,” dedi Ekmel.

“Anlat.”

“Senin söylediğin saatte, fakültenin önünde bekledim. Verdiğin fotoğraf elimde, bir resme bakıyorum, bir kapıya. Aram gelmedi. İçeri girdim, sınıfını buldum. Talebelerden birine sordum, tanımıyor, birkaç kişiye daha sordum, inan. Sonunda birisi dedi ki, Aram Balayan devam etmiyor fakülteye, dedi. Nedenini sordum. Hastalanmış galiba, öyle bir şeyler, dedi. Aaa, ama Sabahat, böyle gözlerinin yaşaracağını bilsem, söylemezdim.”

“Şimdi artık mecburen onun evine gideceksin,” dedi Sabahat.

“Evi nerede?”

“Ben sana gösteririm. Mektup yanında değil mi?”

“Evet.”

“İyi. Evde kapıyı annesi açar. Fakülteden arkadaşım deme sakın! Kolejden arkadaşım, yıllık toplantımızı bildirecektim filan de, bir şeyler uydur emi Ekmel.”

“Kadın beni evine kabul etmezse?”

“Eder, eder. Kolejliyim de, unutma. Haydi hesabı iste de kalkalım,” dedi Sabahat. Hesap gelince bir müddet Ekmel’le mücadele etti, kendi yediklerinin parasını ödemek için. Ekmel kabul etmedi, parayı ödedi, kalktılar. Tünelle Karaköy’e geçtiler. Bir tramvaya bindiler. Tramvaydan inince az yürüdüler. Aram’ın sokağının başında geldiklerinde, Sabahat durdu, “Soldan sekizinci kapı, bakkalın yanındaki ev,” dedi. “Ben seni burada bekliyorum, istediğin kadar gecikebilirsin. Telaş etme benim için.”

“Sana uyduğum için, ben bir deli olmalıyım,” dedi Ekmel.

“Sen dünyanın en iyi, en altın kalpli, en anlayışlı arkadaşısın,” dedi, Sabahat.

Ekmel, bu işe girdiği için huzursuzdu, yüzünde başa gelen çekilir ifadesiyle, sola saptı, isteksiz adımlarla bakkalın yanındaki eve doğru yürüdü.

UMUT

Muhittin, Belediye'den çıktıktan sonra, elinde evrak çantası ve çantasına sığdıramadığı kalem defter, cetvel gibi malzemele-ri koyduğu kesekâğıdı, Kızılay'ın bahçesine doğru yürüdü, yu-varlak havuzun başındaki banklardan birine oturup suda oyna-şan kırmızı balıkları seyretti. Balıklar, salınarak, bir istikâmete doğru yüzerken, aniden ters dönüp aksi istikâmete gitmeye baş-lıyorlardı. Tıpkı benim gibi, diye düşündü, yolumda güzel gü-zel giderken, birden ters yöne döndüm. Bakalım şimdi nereye gideceğim? Ankara'nın müstebit, astığı astık, kestiği kestik vali-sine karşı gelmişti. Ters cevaplar vermişti. Valinin makamında, bir saat kadar önce aralarında geçen konuşmayı, tekrar tekrar başa sarıyor, yeniden düşünüyordu ve her seferinde karar veri-yordu ki, başka türlü davranabilmesi mümkün değildi.

Semiha'nın haberi olacak mıydı acaba dayısı ile arasında geçenlerden? Kızı arayıp anlatsa mıydı olanları? Düşündüğü anda vazgeçti, herhalde bir genç kızın dayısı tarafından pazarlanır gibi evliliğe zorlanması çok onur kırıcı olurdu. Zavallı Semiha bunu hak edecek hiçbir şey yapmamıştı. Tatlı, terbiyeli, çok hoş bir insandı. Muhittin onu bir daha göremeyeceğini düşününce, yüreğinde bir sızı duydu. Vali araya girip bu sabah yaptığı konuşmayı yapmamış olsaydı, zaman içinde mutlaka evliliğe doğru yürürlerdi. Muhittin'in kıza olan saygısı, sevgiye dönüşebilirdi. Ama vali buna müsaade etmemişti. Muhittin'e en yapılmayacak şeyi yapmış, onu tehdit etmişti. "Aptal adam!" dedi dişlerinin arasından, "Aptal, aptal adam!"

Aptal adam vali miydi yoksa kendisi mi? Aptalın kendisi olduğuna Çankaya'ya doğru soluk soluğa yürürken inanmaya başladı. Yarım saat önce, Belediye'de Su İşleri Fen Direktörü'yken şu anda bir hiçti. Evinin ay sonundaki kirasını ödeyebilmek için ağabeyinden borç istemek zorunda kalacak olan, kazık kadar bir işsiz adam! Bu "kazık kadar" benzetmesini annesi sık kullanırdı. Kazık kadar oldu, işi yok! Bu cümleyi başkaları için söylerken o kadar sık duymuştu ki annesini, gülmesi tuttu. Şimdi küçük oğlu için kullanacaktı, ne yazık ki! Önünden geçmekte olduğu dükkânın vitrinine yansıyan suretine baktı, "Kazık kadar herif," dedi, "işsiz!"

İş nasıl aranırdı? Gazeteye ilan mı verilirdi? Bayındırlık Ve kâleti'ndeki dairelerin teker teker kapıları çalınır, iyi bir mühendise ihtiyacınız var mı, diye mi sorulurdu? Madem iyi bir mühendissin, neden işin yok, demezler miydi adama? Bir ihtimal daha vardı ki, evlerden uzak! Vali, onun herhangi bir işe alınmasına mâni olabilirdi. O zaman, kalkar İstanbul'a giderdi. Özel şirketlerin birinde iş bakardı. Zenginlere apartmanlar, evler yapardı. Sıkıntı, bir iri topak gibi boynundan boğazına doğru yükseliyordu ve boğmak üzereydi Muhittin'i. O, hiçbir zaman zenginlere apartmanlar yapmak istememişti. Yoksa Anka-

ra'ya gelmezdi, evini, ailesini bırakıp. O, yoksul devletin ödeyebileceği ücret karşılığında, bu memleketin karanlıkta yaşayanlarına ışık, susuzlarına su götürmek, evsizlerine ev, yolu olmayanlara yol yapmak için mühendis olmuştu. İyi işler, güzel işler yapmak, insanları bahtiyar, memleketi abat etmek için okumuştum. Beş yaşında bir çocukken, yurdunu kaybeden babasının, evin karşısındaki kavaklara sığıp kurşunları seyrederken kazınmıştı yüreğine vatan sevgisi. O sevgiyi kendiyse birlikte büyütmişti. O sevgiyi benliğine, mesleğine, kişiliğine bulaştırmıştı. Kendini vererek, isteyerek, bayılarak çalışıyordu Ankara'ya su temin edecek barajlarda. Projeler üretiyordu. Sulandıkça yeşeren bir memleket hayal ediyordu. Işıklarıyla aydınlanan. İyi de ne yapmıştı o şimdi? Bir kızı, vali istiyor diye sinemaya götür, yok at yarışlarına götür, yok evinde ziyaret et! Ve karşılığında, istikbalini mahvet! Bok et! Muhittin, yine o havuzdaki kırmızı balıklar gibi aniden ters döndü ve koşar adım, Kızılay'a doğru inmeye başladı. Öğle saati yaklaşıyordu. Ulus'a kadar yürüyecek ve Karpiç'e girecekti. Yarın olamayacaktı ama cebinde şu anda parası vardı. Karpiç'te mükellef bir öğlen yemeği yiyecek, şarap içecek ve moralini düzeltecekti. Belli ki doğru dürüst bir lokantada yiyeceği son yemek olacaktı ama ne gam! Sonra evine gider, kafayı vurur, uyurdu. Uyanınca daha iyi hissedirdi kendini, daha sağlıklı düşünürdü. İzin vermeyecekti maneviyyatının bozulmasına.

Karpiç'e girdi. Saat henüz erkendi öğle yemeği için. Masaların sadece ikisinde müşteri vardı. İki kişilik, küçük masalardan birine oturdu, garson bakındı. Bir el omzuna dokununca irkilerle döndü.

“Aaa, Muammer?” dedi. “Burada mıydın? Görmedim seni, kusura bakma.”

“Şu arka masada oturuyoruz arkadaşlarla. Bize katılsana Muhittin.”

“Keyfim yok. Sizin de neşenizi bozmak istemem.”

“Hayrola? Evinden kötü bir haber filan mı geldi, Allah korusun?”

“İstifa ettim bu sabah.”

“Aaa!” dedi Muammer, daha kötü bir haber olamazmış gibi, karariverdi yüzü. “Valiyle mi takıştın, ne oldu?”

“Öyle diyebiliriz.”

“Hay Allah Muhittin! Lanet adamın biridir laf aramızda ama teknik işlere pek karışmazdı.”

“Sonra anlatırım Muammer. Sen arkadaşlarını bırakma şimdii.”

“Akşama uğra bana, mesaiden sonra e mi kardeşim.”

“Uğrarım.”

“Ne yapmayı düşünüyorsun?”

“İş arayacağım,” dedi Muhittin.

Muammer masasına döndü. Muhittin’in aniden bütün iştahı kaçmıştı. Her önüne gelen, neden istifa ettiğini soracaktı. Ne diyecekti onlara? Semiha yüzünden istifa ettim diyerek, olup biteni anlatacak değildi elbette. Semiha’nın onurunun asla zedelenmemesi gerekiyordu. Çalışma arkadaşlarımla atıştım dese, olmazdı. Yine en iyisi vali ile geçinemedik deyip uzatmamaktı. Evet, öyle yapacaktı, sanki aralarında iş yüzünden bir sorun çıkmış gibi. Vali, soranlara ne derdi, onu bilemiyordu tabii. Eğer Muhittin’in haysiyetine zarar verecek bir açıklamada bulunursa, valiyi mahkemeye verirdi ve kaybederdi davayı. Valiye karşı dava kazanabilmek için, o yılın Ankarasında, ancak başbakan veya cumhurbaşkanı olmak lazımdı.

Başında bir garson dikilip duruyordu ne zamandır.

“Kusura bakma, mühim bir işim var, şimdi hatırladım, hemen gitmem lazım.” Muhittin oturduğu sandalyeden hızla kalktı, çıkış kapısına doğru yürüdü. Arka masada oturan Muammer, endişeli gözlerle baktı arkadaşının arkasından.

Muhittin, kendini sigara dumanlı ortamdan açık havaya atınca, Ankara’nın bozkır havasını ciğerlerine çekti ve sigara içme-

diğine hayıflandı. Şimdi onun yerinde ağabeyi olsa, bir paketi çoktan yarılamıştı ve biraz teselli bulmuştu. Ağabeyini hatırlayınca, postaneye girip ona telefon etmeyi düşündü. Neden istifa etmiş olduğunu söyleyebileceği tek kişi Nusret'ti. Postanede, herkes onu iştirken neler olduğunu anlatamazdı ama sesini duyar, rahatlardı biraz. Evinden haber alırdı. Sonra, akşam oturup uzun ve ayrıntılı bir mektup yazardı, İstanbul'da ne gibi iş imkânları olduğunu da araştırmasını rica ederdi. Postaneye yürüdü, "İstanbul'a bir telefon bağlatsam ne kadar beklerim?" diye sordu memura.

"Üç saat kadar," dedi adam.

"Kalsın." Postaneden çıktı, evine yürümeye başladı. Yorulmuştu. Bir taksi çevirdi. Ulus'ta evinin önünde indi. Bomboş bekâr evine girdi. Evi paylaştığı mühendis arkadaşı Tevfik dönmemişti henüz. Niye dönsün ki, işi gücü vardı onun. Kendini küçük odasındaki yatağına bıraktı. Günün olaylarının asap bozukluğu, üzüntü ve yorgunluk, ağır bir perde gibi indi üzerine Muhittin'in. Huzursuz bir uykuya dalmadan önce, "Umudunu kaybetme," diye fısıldadı, kendi kendine, "umudunu kaybetme sakın!"

SİTARE’NİN ETEKLERİ UZUYOR

Leman, Sitare’nin doğum günü bahanesini kullanarak, Ekmel’i Sabahat’la tanıştırmak için düzenledikleri bahçe davetinde, kızının büyüdüğünü kabul etmek zorunda kalmıştı. Sitare, dizaltına indirildiğinde kolaylıkla bir yetişkinin kıyafeti olabilecek lila elbisesinin içinde, onun gözünde hâlâ küçük bir kız şirinliği ile koşturup dururken, on dokuz yaşındaki Necdet, Sitare’den öpücük almak için rüşvet vermeye kalkışıyorsa, demek ki Sitare bir genç kızdı artık. Ama ne var ki sadece görünüşte! Evet, boyu kazık kadar olmuştu, bacakları uzamıştı, göğüsleri hafifçe dolmuştu, o davetten beri kâküllerini de arkaya tarıyor, yüzüne düşürmüyordu fakat Leman, kızının hâlâ on iki yaşındaki kadar masum ve çocuk ruhlu olduğuna yemin edebilirdi.

“Bana Sitare’yi çocuk gibi giydirmekten vazgeç diyorsun ama Mahir, kızı bir genç kız gibi giydirip ortaya salarsak, kendini sahiden büyüdü zannedecek. Başkaları da öyle zannederse, tehlikesi olmaz mı?” diye sordu kocasına.

“Lemancığım, kızımız her gün beş yaş küçüğü Bülent’le birlikte, çocukça oyunlar oynuyor bahçede. Bu sene koleje başlayıp yaşlılarıyla buluştuğunda farkı göreceksin,” dedi Mahir. “Bir ayda olgunlaşacak. O zaman zaten şu kısa etekli elbiseleri de asla giymeyecek.”

“İtiraz geldi bile,” dedi Leman, içini çekerek. “O zaman bana biraz para ver de çarşıya çıkıp kızımıza mektebe başlamadan önce yeni elbiseler diktireyim.”

“Alışverişe giderken, Sitare’yi de yanında götür lütfen, onun da fikrini al.”

“Daha neler!”

“Sen ona olgunlaşması için fırsat vermezsen, nasıl büyüyecek?”

“Ben seninle evlenene kadar, her giydiğime annem karar vermişti.”

“O senin gibi hayatı boyunca annesinin kanatları altında yaşamayabilir. Onun hayata hazırlanması lazım.”

“Kızımızı on sekiz yaşına gelince Amerikalıların yaptıkları gibi evden atmayı mı düşünüyorsun yoksa?”

“Ben Amerikalı mıyım Leman?”

Leman, kocasıyla tartışmaktan vazgeçmedi ama her vakit yaptığı gibi, öğüdünü tuttu, Sitare, Sabahat ve Leman birlikte Beyoğlu’na indiler ve elleri kolları paketlerle dolu eve döndüler. Katina iki yardımcıyla geldi ve Sitare’ye pilili ve verev etekliklerini, çift düğmeli ceketlerini dikmeye başladı. Evin bütün kadınlarının ve Mehpare’nin elinden uzun süre örgü şişleri düşmedi. Bebelerin çeyizine ara verip Sitare’yi yeni okuluna hazırladılar. Onlar harıl harıl çalışırken, Sitare Bülent’le birlikte ağaçların tepesinde meyve topluyor, elim sende oynuyordu.

Eylül geldi, okullar açıldı.

Leman yanında Nesime ile Sitare'nin okulda kalacağı odayı yerleştirmeye giderken, Mahir karısına, daha önce o odada kimin yattığını araştırmaması için sıkı sıkı tembih etti. Bu sefer, Leman kocasının sözünü tutmadı ve Sitare'nin yatacağı odada daha önce kalan kişinin verem geçirmediğine emin olmadan, yatağı serdirmeydi. Sitare'nin yatağının yanında Azra adında, gürbüz, maviş bir kız yatacaktı. Pembe yanakları, sağlıklı olduğunun işaretiydi. Leman'ın içi rahat etti.

Sitare ilk defa evinden ve ailesinden uzakta kalacak, bir yatakhane de geceleyecekti ama zerre kadar korkmuyordu. Sabahat Teyzesinden bu okulun ne kadar eğlenceli olduğunu çok dinlemişti. Koleje gideceği ilk gün, havanın hâlâ sıcak olmasına rağmen, yeni dikilen ekose etekliğini, teyzesinin ördüğü yeşil hırkasını giydi, boynuna Sabahat'ın göz nuru atkısını sardı, babasıyla birlikte aldıkları az topuklu ayakkabılarını ayağına geçirdi, kolunun altında kitaplarıyla evden çıktı. Tramvayda sıcaktan fenalık gelecekti ama kendini o kadar şık ve havalı hissediyordu ki, bağrına taş basarak, atkıyı dahi boynundan çözmedi. Onu okula götürmekte olan Sabahat ve Leman, yine onun ısrarıyla tramvayda iki sıra arkada oturuyorlardı. Sitare güya tek başına yolculuk etmeyi öğreniyordu.

Hafta sonu kızı okuldan almaya Mahir gitti. Bu mektebe bir kere Sabahat'ın mezuniyeti münasebetiyle bir kere de Sitare'nin kaydını yaptırmak için gelmişti. Türkiye'de eşi olmayan muazzam bir mektepti. Dört kolon üstünde yükselen ana kapı ve binanın ihtişamı burada ciddi bir eğitim yapıldığının kanıtı gibiydi adeta. Ana girişe uzanan, iki tarafı çiçeklerle bezenmiş küçük yokuşu tırmanmadı, aşağıda, ıhlamur ağaçlarının altında durdu, kızının gelmesini bekledi. Yokuştan aşağı gülüşüp konuşarak, bir grup kolejli kız iniyordu. Genç kızlar! Sitare herhalde, her zamanki gibi henüz hazırlanamamıştı. Yokuştan inen genç kızlardan biri ona doğru gelmeye başladı. Yaslandığı ağaçtan doğ-

ruldu. Sitare? Allahım, saçları omuzlarına iri buklelerle dökülen güzel kız Sitare mi?

“Babaaa!” Sitare ona doğru koştu sarıldı.

“Saçlarına ne yaptın böyle?”

“Bigudi sardım baba.”

“Nereden buldun bigudiyi mektepte?”

“İlahi baba! Bigudiye gerek yok ki. Bak böyle (eliyle tarif ediyor Sitare) paket kâğıdını ince ince kesiyoruz, saçların ucuna dolayıp düğüm atıyoruz. Gece yatıp sabah kalktık mıydı, saçlarımız lüle lüle! Beğenmedin mi baba?”

“Çok güzel olmuşsun Sitare,” dedi Mahir. “Annenin de saçları çok güzeldir. Sen ona çekmişsin.”

“Baba, inşallah göğüslerim anneme çekmez, bööyle (yine eliyle tarif etti) testi gibi! Bülent evde mi? Onu çok özledim. Gider gitmez onu incir ağacının en tepesine kadar kovalayacağım.”

Leman’ın hakkı var diye düşündü Mahir, Sitare’nin ruhu hep çocuk!

Yazdan sonbahara çok şey değişmiş gibi duruyordu. Sitare’nin evlerinde imece usulü imal edilen kıyafetleriyle büründüğü yeni dış görünüşü, içini de değiştirmiş gibiydi. Kız eskiden hiç önem vermezken şimdi üstüne başına çok düşkün olmuştu. Her akşam yatağına yatmadan saçlarının ucuna hışır hışır paket kâğıtlarını sarıyordu. Sabah uyduruk bigudiler teker teker açılıyor, saçlar uzun uzun firçalanıyordu.

“Ayol Leman, şu kıza birkaç tane bigudi aliver çarşıdan,” demişti Behice Hanım, “bu kâğıtlar çok gürültü ediyor hışır hışır. Beyba’n bazen dalmış oluyor, yerinden sığıyor adamcağız, seninki saçlarını sararken.”

“Ben ona bigudi alırım ama siz kazık kadar kızı yatağınıza almaktan vazgeçin artık,” demişti Leman. Sitare adadaki evlerinde, çocukluğundan beri, geceleri çamların hışırtısından korktuğunda veya kötü rüyalar görüp uyandığında, anneannesiyile büyükbabasının odasına gider, yataklarına tırmanır, aralarında

uyurdu. Bu alışkanlığı iki yaşlarında başlamış ve bu yaşına kadar sürmüştü.

“Ne yapalım yani, kovalım mı çocuğu?”

“O artık bir çocuk değil anneciğim. Ben aranızda yatmaya kalksam ne yaparsanız ona da öyle yapın,” dedi Leman.

Sitare’ye bigudi alınmıştı. Sitare’ye şık bir pardösü alınmıştı. Sitare’ye omuzdan askılı bir çanta alınmıştı. Sitare’nin iç dünyası, annesiyle anneannesine soracak olsanız hâlâ çocuktu fakat dış görünüşü tamamen değişmiş, peşine Ahmet’in yanı sıra, aşağı sokakta oturan Camcıoğullarının ikizleri Nazif ile Mehmet Ali de takılmıştı. Şimdi kız adanın iskelesine doğru Bülent’le birlikte yürüyüşe çıktığında, Fareli Köyün Kavalcısı gibi, sürüyle oğlan yürüyordu peşinde. Bu da Mahir’in hiç hoşuna gitmiyordu.

UMUT

Muhittin'in uzun uzadıya iş aramasına gerek kalmadı. Yüksek inşaat mühendisi olmasının yanı sıra, zamanının en iyi hidrolik uzmanı olduğuna dair namı, Ankara'da çoktan duyulmuştu.

Muhittin ve Tevfik'in paylaştıkları evin giriş holünde duran ve sekiz ayrı daireye hizmet veren duvar telefonu bir sabah iki arkadaş mutfakta kahvaltı ederlerken çalmaya başladı.

"Açmayacak mısın?" diye sordu Tevfik.

"Nasıl bana değildir," dedi Muhittin. Tevfik çalan telefona bakmak üzere ayağa kalktı.

"Boşuna gitme, sana da değildir Tevfik," diye ekledi Muhittin. "Üst katta oturan kimyagere gelmiştir telefon. Hep ona geliyor."

“Ben yine de bakayım.” Tevfik çıktı. Az sonra geri geldi, “Sanaymış,” dedi.

Muhittin heyecanlandı. Acaba İstanbul’da, annesine veya babasına mı bir şey olmuştu? Telefona koşarken masanın kenarına çarptı, çay bardağını devirdi, çayın yarısı masaya yarısı yere döküldü. Muhittin dairesinden çıktı, bir kat aşağı koştu, duvarda takılı aletin kordonunun ucunda sarkan kulaklığı yakaladı, nefes nefese, “Alo,” dedi. Ağabeyinin sesini duymayı bekliyordu.

“Mühendis Muhittin Kulin’le mi görüşüyorum?” diye sordu, tok bir ses.

“Benim. Buyurun.”

“Ben Elektrik Etüt İdaresi’nden arıyorum. Size bir iş teklifinde bulunacaktık. Bu sabah 09:30’da dairemizde bulunabilir misiniz?”

Muhittin sesindeki coşkuyu belli etmemeye çalıştı, “Bir dakikanızı rica edeyim,” dedi. Birkaç saniye bekledi, “Evet efendim. Müsaitim. Kimi göreyim?”

“Müdür Avni Bey’i!”

Telefonu kapattı, uçarak yukarı çıktı, “Allah senden razı olsun Tevfik,” dedi. “İyi ki üşenmemiş, açmışsın telefonu.”

Muhittin önce yerlere döktüğü çayı sildi, sonra banyoya koştu. Yıkandı, giyindi, kravatını özenle seçti ve dudağında bir ıslıkla, Elektrik Etüt İdaresi’nin yolunu tuttu.

Saat on biri çeyrek geçe, Elektrik Etüt İdaresi’ne, Su Kolu Yüksek Mühendisi olarak tayin edilmişti. Üstelik alacağı maaş da primleriyle birlikte, belediyede almakta olduğundan daha fazla tutuyordu.

İşyerinden çıkmış, anacaddede Kızılay’a doğru yürürken, Avni Bey’le aralarında geçen konuşmayı düşünüyordu.

“Evli misiniz, Muhittin Bey?” diye sormuştu müdür.

“Bekârım efendim.”

“Doğrusu buna memnun oldum çünkü sizi tayin ettiğimiz vazifede, çok sık Anadolu’ya gitmek zorunda kalacaksınız. An-

kara dışında günlerce, haftalarca kalmanız icap edebilir. Evli arkadaşların evlerindeki huzurun bu yüzden bozulduğu oldu.”

“Bu bakımdan hiçbir endişeniz olmasın. Ben Anadolu’da yaşamaya da alıştım.”

“O halde, hem dairemiz hem de sizin için, yeni vazifenizin hayırlı olmasını dilerim, oğlum.”

“Teşekkür ederim,” dedi Muhittin. “Son bir soru sormama müsaade eder misiniz?”

“Buyurun.”

“Beni size biri mi tavsiye etti? ”

“Sizin belediyedeki çalışmalarınızı biliyor ve takdir ediyor-duk. Fakat açıkçası, Muammer Çavuşoğlu, sizden çok sitayişle bahsetti.”

“Eksik olmasın,” dedi Muhittin. “Arkadaşımı mahcup etmeyeceğimi bilmenizi isterim.”

Muhittin, yeni işine pazartesi günü başladı. Güzel, aydınlık bir odası vardı. Oda ana caddeye değil, arka bahçeye bakıyordu ve pencerenin tam önüne isabet eden akasyanın kokusu, cam açıldığında içeri doluyordu. Hademenin gösterdiği odasına evrak çantasını bıraktıktan sonra, kapıyı çalıp müdürün odasına girdi.

“Buyurun, oturun Muhittin Bey, bir kahve içelim ve sizi bazı arkadaşlara tanıştırayım,” dedi Avni Bey. “Size ilk önce Raif Bey’i tanıştıracam. Raif Bey dairemizin kıdemlisidir. O, size lazım olan bütün malumatı verecek.”

Kahveleri getiren hademeye Raif Bey’i çağırmasını söyledi. Hademe çıkınca yine aynı konuya döndü: “Raif Bey, bizim mu-temedimiz, vekilharcımız, mesele çözücümüz, artık ne dersiniz deyin, elimiz ayağımızdır. Pek becerikli ve sevimli bir insandır,” dedi. Birazdan içeri kısaca boylu, tertemiz giyimli, çakı gibi dimdik, orta yaşlı bir adam girdi.

“Muhittin Bey, size Raif Erçevik’i tanıştırayım. Raif Bey, yeni mühendisimiz Muhittin Kulin’i nazik ellerinize teslim ediyö-

rum. Ona dairemizi gezdirmek, diğer arkadaşları tanıştırmak, arşivi göstermek, yeni proje dosyasını takdim etmek ve bizleri sevdirmek, sizin işiniz.”

Muhittin ayağa kalktı, Raif Bey’in elini sıktı. Raif Bey, ince çerçeveli yuvarlak gözlüklerinin ardından Muhittin’i tepeden tırnağa süzdü ve bu ne güzel bir adam, diye düşündü. Güzelliğe çok düşkündü, kadında da erkekte de önce güzellik ve zarafet arardı. Bu nedenle o sabah tanıştığı, uzun boylu, mavi gözlü, iyi giyimli ve kibar görünümlü genç adamdan anında hoşlandı. Bu kadar berrak bakışlara sahip biri, iyi bir insan olmalıydı.

Muhittin, yeni işinde hayatından çok memnundu. Çalıştığı bina, küçük bir bahçe içinde, bir tarafı kuleli, kırmızı damlı, sempatik bir binaydı. Bugüne kadar pek çok kere geçmişti önünden ve kendi kendine, neden bu şehre, böyle karakteri olan yapılar inşa etmiyorlar, diye düşünmüştü. Kaderin onu, bu beğendiği binada yıllarca yaşatmaya, hatta hayat çizgisini kalın hatlarla çizmeye hazırlandığını bilemezdi.

Muhittin, Avni Bey’e bağlıydı. Ayrıca üç genç mühendis de Muhittin’e bağlı çalışıyorlardı. Raif Bey, mühendis değildi. Bir subay emeklisiydi. Onun bu dairede tam olarak ne iş yaptığını hiçbir zaman anlayamamıştı Muhittin ama kendi de intizam meraklısı olduğu için, bu ordudan gelme adamın dairede sağladığı düzen ve disiplinden hoşlanmıştı. Üstelik üstü başı da her zaman tertemiz, ütülü, ayakkabıları pırıl pırıldı.

Sabahları işe en erken Raif Bey geliyordu. Temizlikçi kadınları işe koşuyordu. Diğer mühendisler, saat sekizde iş başı yaptıklarında, odalar havalandırılmış, tozları alınmış, dosyalar raflara büyük bir intizamla dizilmiş ve çay demlenmiş oluyordu.

Raif Bey, bir ordu mensubu olarak, Anadolu’da çok dolaştığı için, bilmediği tanımadığı yöre yok gibiydi. Mesela, Van bölgesine mi gidilecek, muhtarın adından tutun, nerede kahvaltı edileceğine, kimin evinde kalınabileceğine kadar, ondan soruluyordu. Arşivden de Raif Bey sorumluydu. Kime herhangi bir

dosya veya evrak lazım olsa, etrafı dağıtmadan, bu işi Raif Bey anında hallediyordu.

Muhittin yeni işinde ilk haftasını, dosyaları incelemekle geçirdi. Türkiye'nin barajları hakkında pek çok malumat topladı. Yakında Karadeniz Bölgesi'ne doğru yola çıkacaktı. Raif Bey, ona gideceği bölgenin havası, otelleri, yemekleri hakkında bilgi veriyor, yanına alması gerekenleri sıralıyordu. Muhittin heyecanlıydı. Daha önce, kurak bir bölgede sivrisineklerle ve bataklıklarla uğraşır, sulama projeleri üretirken ve yağmur yüzü görmezken, şimdi yağmuru bol ve yemyeşil bir bölgeye gitmek üzereydi. Bu sefer, mevcut barajlarda toplanan sulardan elektrik üretmeye, yeni baraj projeleri geliştirmeye gidiyordu. Bir başka alanda daha tecrübe sahibi olacağı için memnundu.

Karadeniz'in muhteşem yeşilini, yamaçlarında orman gülleri açan dağlarını ve denizinin lacivert rengini gördükten sonra, orada birkaç ay geçireceği için, "Allahım, ben senin ne şanslı bir kulunum!" diye bağıracaktı ve her köşesine hayran olduğu memleketinde, en çok Karadeniz Bölgesi'ni sevecekti.

GÖNÜL FERMAN DİNLEMEZ

Sabahat, Ekmel'in ona gizlice getirdiği mektubu okuyordu odasında. Elleri titriyordu. Yüreğinden, ruhundan parçalar kopuyordu. Şu anda Aram'ın yanında olmak, başını göğsüne bastırarak onu teselli etmek istiyordu. Neler yazmıyordu ki Aram mektubunda. İkinci dayakta kaburgaları kırılmıştı. Sadece öksürürken, hapsirirken değil, nefes alırken dahi çok ıstırap çekmişti. Parmaklarını da kırmışlardı fakat Allahtan kırdıkları sol elinin iki parmağı idi de yazı yazmasını engellememişti. Mektubun bu kısımlarını okurken, kâğıdı göğsüne bastırıp ağlamıştı Sabahat. Allahım, onu sevmekten başka hiçbir suçu olmayan bu insan, neden katlanmak zorundaydı bütün bu çektiklerine? Sadece Ermeni olduğu için mi? Bu ne akıl almaz bir adaletsizlikti? Ne kor-

kunç bir davranış biçimiydi? Bütün bu vahşeti yapanlar, kendi ailesinin fertleri olaydılar, yapılanları tasvip etmese de izah etme imkânı olurdu. Aram’a bunları yapanlar, Sabahat ile Aram’ı hiç tanımayan birtakım insanlardı. Bir avuç genç serseri, yolda kimin kiminle yürüyeceğine, kimin kime âşık olacağına karar veriyordu. Hangi hakla? Kimden yüz bularak? Kimden emir alarak, bu kadar hain, aymaz, gözü dönmüş ve cüretkâr olabiliyorlardı?

... ve işte bundan dolayı, fakülteye devam etmemeye karar verdim,” diye yazıyordu Aram. “Üniversitede kaybedecek vaktim yok. Kimyager olarak kazanabileceğim parayı, bildiğim birkaç lisanla kazanmaya karar verdim. Evde tercümeler yapıyorum ve iş arıyorum. Geçen hafta dört ayrı firmaya görüşmeye gittim. Bir Amerikan şirketinden büyük umudum var. Biraz daha dışını sık Sabahım. Oraya kapağı atabilirsem, önümüzdeki engellerden birini temizlemiş olacağız. Hiç olmazsa, kendi paramı kazanmaya başlayacağım. Bu arada, benim yerime sen oku, aramızda hiç olmazsa, birimizin üniversite diploması olsun.

Sabahat, “Hayır Aram,” dedi, “hayır, yapmayacağım bunu! Sen benim yüzümden üniversiteyi bırakmak zorunda kaldınsa, ben bir daha o üniversitenin kapısının önünden geçmem! İçeri adımımı atmam! Benim de iyi bildiğim lisanlarım var. Ben de hayatımı lisan öğreterek, tercüme yaparak kazanabilirim, tıpkı senin gibi. Ben, Aram, seni mahrum ettiğim şeyleri kendime reva göremem. Seni mahrum ettiğim her şeyden ben de vazgeçiyorum.”

... Eve gelme, Sabahım. Annemin, bu son çektiklerimden sonra, ilişkimize tahammülü azaldı, seni üzebilir. Buna imkân verme. Ben iyi havadisler oldukça sana bildireceğim. Mektuplarımı Armine’den alırsın. Yaz boyunca görüşemeyeceğiz ama sonbaharda mutlaka benim bir işim olacak. Allah kısmet ederse, o za-

man seninle baş başa verir kendimize bir yol çizeriz. Seni çok özledim. Umudumu asla kaybetmiyorum. Sen de etme. Bütün engelleri bir gün aşacağımıza inanıyorum.

Aram

Sabahat, elinin tersiyle gözlerini sildi, burnunu çeke çeke mektubu katladı, konsolunun ikinci çekmesine koydu, kilitledi, anahtarı yastığının altına soktu. Büyükanne, yatağından doğruldu. “Seni yine kimler üzdü, minik kuşum benim?” diye sordu. “Ablaların mı hırpaladı yine?”

“Hayır,” dedi Sabahat. “Beni kaderim hırpalıyor büyükanne.” Yaşlı kadının başka soru sormasına fırsat vermeden, “Aşağıya iniyorum, beyba’m bu sabah erkenden elleriyle üzüm topladı bağdan, gelirken biraz üzüm getireyim mi, ister misin?” diye sordu.

“Ömrüne bereket güzel kızım,” dedi büyükanne. “Ben şu merdivenleri kolayca inip çıkabilsem, sana zahmet mi veririm?”

“Ne zahmeti, canım benim,” dedi Sabahat, büyükannesinin yanaklarına birer öpücük kondurup çıktı odasından, koşarak taşlığa indi, bahçeye çıktı. Evin önündeki kameriyede hasır koltuklara yayılmış, çay içiyorlardı ablaları. Sabahat’ı görünce, gülümseyerek, “Dün Ekmel Bey’le buluşmuşsun yine. Yakında bir nişan haberi alacak mıyız Sabahat?” diye sordu Leman.

“Almayacaksınız abla.”

“Neden?”

“Ben evlenmek istemiyorum da onun için.”

“Hani çok beğenmiştin, hoşlanmıştın Ekmel’den?”

“Beğendim, hoşlandım. Fakat evlenmeyeceğim.”

“Evlenmekten korkuyor musun yoksa sen? Eniştenle konuş sana bu mevzuyu. Bazı korkuların varsa, o sana yardımcı olur.”

“Hiçbir korkum yok abla. Sadece evlenmek istemiyorum.”

“Neden?”

“Öyle.”

“Allahallah! Yoksa sen sevic misin Sabahat?” diye sordu Suat.

“Aaa, terbiyesizlik etme Suat,” dedi Leman.

“Bir insanın ısrarla evlenmek istemiyorum demesi için, bir sebebi olmalı,” dedi Suat.

“Benim neden evlenmediğim kimseyi alakadar etmez.”

“Biz kimse değiliz. Senin ablalarınız.”

“Peki o halde, öğrenin bakalım. Benim uzun yıllardan beri sevdiğim biri var. Evlenirsem ancak onunla evlenirim. Ya da hiç evlenmem.”

“Bu kişi Aram olmasın sakın?” diye sordu Suat.

“Evet abla, o.”

“Aaa, aman Allahım! Ben de ahmak gibi, seni ne zamandır koruyup duruyordum,” diye bağırdı Leman. Ayağa kalkmış, kardeşinin önüne gelmiş, haykırıyordu, “Allah senin müstahakkını versin e mi! Seni gidi içten pazarlıklı bücür seni! Beyba’m duyduğu anda seni de onu da öldürür.”

“Öldürmesine fırsat kalmaz, kalp sektesinden gider,” dedi Suat.

“Madem öyle, babama duyurmayın,” dedi Sabahat.

“Şuna bak, utanmadan bir de bizi tehdit ediyor. Seni kötü huylu kız seni!”

“Babam bu evliliğe asla izin vermez,” dedi Suat.

“Neden abla? Aram’ın sizin kocalarınızdan eksigi ne? Ahlak-sız mı? Hırsız mı? Irz düşmanı mı? Onun bir kötülüğünü mü gördünüz?”

“Daha ne yapacak, seni baştan çıkardı,” dedi Leman.

“Hayır abla, o beni değil, ben onu baştan çıkardım. Ben ona göz koyduğumda o, on yedi yaşındaydı. Ben izin vermeseydim, bana yanaşmaya dahi cesaret edemezdi, hep kafama kaktığınız gibi benden de küçüktü üstelik. Ama ben onu sevdim işte. Ve ölünceye kadar da seveceğim. Ya onunla evlenirim ya da hiç evlenmem.”

“Onunla evlenemezsin, çünkü o bir Ermeni,” dedi Suat.

“Ermeniler evlenemez mi? Onlar da bu memleketin birer insanı değiller mi?”

“Ermeniler, Türk kızlarıyla evlenemezler.”

“Muhip Bey’in karısı Rum değil mi? Sadık Amca’nın da Ermeni bir nişanlısı varmış eskiden, sizden duydum.”

“Aynı şey değil,” dedi Suat, “kızlar evlenemezler gayrimüslimlerle.”

“O halde ben de hiç kimseyle evlenmiyorum. Bunu böylece bilin.”

“Bana bak, istersen kız kurusu ol, umurumda değil. Ama anemle babam bu yediğin naneyi asla öğrenmemeliler. Yoksa yüreklerine iner, anlıyor musun?” diye bağırdı Leman, işaretparmağını kardeşinin burnuna doğru uzatmış, sallıyordu.

Behice Hanım, tam o sırada, elindeki sepete bahçeden topladığı ortancalarla gülleri doldurmuş, yüzünde güleç bir ifadeyle yaklaşmaktaydı. Leman’ın bağırdığını duyunca, elindeki çiçekleri, bahçe masasına bırakarak söylendi.

“Yine niye sinirlendin Leman? Biri yine havlunu mu kullandı da bağırıp duruyorsun, sabah sabah? ”

Leman, gücenik bir sesle, gözlerine yaşlar toplanarak, “Siz beni öpün de başınıza koyun, Behice Hanım, dedi, “sorun bakalım küçük kızınıza, ne haltlar karıştırmış, anlatsın size.”

Sabahat koşar adım uzaklaştı. Leman da lafını bitirince, hışımla kalktı, eve girdi, merdivenleri topuklarıyla döverek çıktı, odasına gitti. Kardeşinin ihaneti ve annesinin haksız azarından dolayı çok müteessir olmuştu. İçinden avaz avaz ağlamak geliyordu. Keşke Mahir evde olaydı. Onu kollarına alır teselli ederdi, sakinleştirirdi. Leman içini döker, endişelerini anlatır, annesiyle kardeşini şikâyet ederdi. Sabahat’ın söylediklerini, ancak onunla paylaşabilirdi. Ama yoktu işte Mahir, taa hafta sonuna kadar şehirde kalacaktı. Kararını verdi, hemen giyinip çıkacaktı, ilk vapura yetişip İstanbul’a inecekti. Kocasının şefkatine şiddetle ihtiyacı vardı.

Leman gidince, “Ne olmuş yine? Ekmel Bey’e mi bir nezaketsizlik etmiş bizimki, Suat?” diye sordu Behice Hanım.

“Keşke öyle olsaydı. Kusura bakmayın ama anneciğim, ablama haksızlık ettiniz,” dedi Suat. “Bu küçük kızınızı fazla şımartıyorsunuz, biliyor musunuz? Beyba’m da siz de ona toz konurmuyorsunuz ama inşallah sonunda pişman olmazsınız.” Suat da elindeki çay fincanını masaya bıraktı, çekti gitti.

Behice, elleri masanın üzerine yaydığı çiçeklerde, ortanca kızının arkasından bakakaldı. Bu güzel yaz gününde, bahtiyar ve huzurlu olacaklarına sabahtan akşama kadar birbirleriyle dalaşıyorlardı. Saraylıhanım haklı mıydı acaba, terbiye edememiş miydi kızlarını?

SULTANAHMET'TEKİ KONAKTA HAYAT

Gül Hanım, kıvamını iyi tutturduğu hamuru geniş mutfak tezgâhının üzerine yaydı ve merdaneyle açmaya başladı. Hamur iyice inceline, oklavaya sarıp bir bilek hareketiyle döndürdü ve yeniden yaydı. Bir kere daha, bir kere daha, bir kere daha oklavaya sarıp yaydı. Hamur zar gibi incecik olunca, oklavayı kenara bırakıp ellerindeki unu önlüğüne sildi. Ne kadar istemişti şu böreği gelinine de öğretmek. Boşnak mutfağının vazgeçilmezi, içi balkabaklı Boşnak böreğini bilmeyene Boşnak gelini demezlerdi. Ama Gül Hanım'ın gelini Boşnak gelini olarak anılmak istemiyordu ki! Gelin İstanbulluydu. Sadrazam torunuydu. Anadilinin dışında üç lisan konuşuyordu. Bütün bunları ahbablarının ve akrabalarının yanında sayıp döküyordu, sahiden iftihar

ediyormuş gibi. Salih Bey'e de, Sado'ya da tek kelime şikâyetle bulunmamıştı bunca yıldır. Ama tek başına kaldı mıydı, her şeyi bilen Cenab-ı Hak, elbette okuyordu yüreğinin içini. Isınmamıştı Nusret'in karısına.

Semra, onun ilk kız torunuydu. Eh, demişti içinden, anne öğretemediklerimi sana öğretirim kızım. Namazı da, duayı da, nakışı da, Boşnak yemeklerini de, şarkılarımızı da, türkülerimizi de, âdetlerimizi de, hepsini sana öğretirim, şirin yüzlü torunum. Ama elleri yine böğründe kalmıştı. Gelini, lacivert üniformalı kazık gibi bir Alman kadını, Semra'ya dadı diye tutmuştu. Çocuk annesine, “anne” değil, “mutti” diye hitap ediyordu. Semra Almanca öğrenecekmiş! Hele öğrensin önce Türkçesini! Öyle değil mi ama? Artık en sonunda dayanamamış, Sado'ya dökmüştü içini. Sado da ondan işaret beklermiş zaten. Ana-kız saatlerce, Salih Bey duymasın diye, bahçeye açılan büyük mutfağın önüne iki iskemle atıp ayıptır söylemesi, dedikodu yapmışlardı.

Nusret iyi para kazanıyordu ve kazandığını son kuruşuna kadar da harcıyordu. Kimselerde otomobil yokken, Nusret'in otomobili vardı. Çocukların Alman dadısı vardı. Evlerinde uşak, hizmetçi ve aşçı vardı. Kahvaltıyı dahi aşçı hazırlıyordu. Bir kadın ailesi için yemek pişiremezse, ne işe yarardı? “Ve biliyor musun Sado?” diyordu kızına, “Gelinimiz bizi hor görür. Hor görmek var mıdır dinimizde? En büyük günahtır, kibir. En büyük günahtır, israf. Aman sus sus Sado, Salih Bey geliyor. Duymasın şimdi bizi burada gelin çekiştirirken, baban. Sus kızım.”

Gül Hanım, zar gibi incelttiği yufkayı uzun şeritler halinde kesti ve önceden hazırladığı bal kabağı ezmesini her bir şeride eşit miktarda koyarak, katlamaya başladı. Öğlen yemeğine Nusret, Semra'yı ve minik Orhan'ı getirecekti. Ecla herhalde yine gelmezdi. Gelmesin! Börek yemezdi zati o, şişmanlamamak için. Yemesin! Boğazının ortasında yutulmamış lokma gibi bir şey oturdu. Birkaç kere yutkundu. Hayır, ağlamayacaktı. O ne-

lere göğüs gerdi, ne badireler atlattı. O zaman ağlamadı da, şimdi gelininden hürmet görmüyor diye mi ağlayacak. Haşa! Bir parça börek içi koyup muska gibi yuvarlayarak sardı yufkayı, tepsiye yerleştirdi. Bir tane daha, bir tane daha. Hepsi tamamlanınca, bir çanak süte kırdığı yumurtaya biraz da tereyağı ekleyerek iyice çırpı, sepeledi tepsiye dizilmiş muskalara.

“Sadooo, kızım gel de şu fırını yakmaya yardım ediver,” diye seslendi. Annesinin önü sıra mutfığa koşan Ecvet, “Aaa anne bak, Cico yine en büyük tepsiyi kullanmış,” diye müzevirlik etti annesine.

“Çok yapmışsın anne! Semra zaten kuş gibi yemek yiyor. Orhan da bir taneyi zor bitirir. Kim yiyecek bu kadar böreği?” diye sordu Saadet.

“Münevver Hanımlara misafir geliyormuş akşama. Onlara yollayacağım kalanı. Mücahit Bey emekli olduğundan beri, elleri çok sıkışık, biliyorsun.”

“Gocunmasınlar anne? Geçen gün de et yolladın, yoksulluklarını yüzlerine vurmak gibi olmasın da!”

“Ben nasıl yollayacağımı bilirim kızım, sen merak etme,” dedi Gül Hanım. Tepsiyi kızının yaktığı fırına sürdükten sonra, bahçeye çıktı, duvarın üzerinden yan bahçeye seslendi, “Huuu, Münevver Hanım!”

“Buyrun Gül Hanım,” dedi komşusu. “Bir emriniz mi var?”

“Estağfurullah Münevver Hanımcığım, hoş görürseniz bir ricam vardı. Bizim Ecvet pek imrenmiş sizin eriklere. Dallar buraya kadar uzanıyor ya, çocuk işte, iştahı kabarmış. Müsaadeniz olursa, biraz erik toplamak istedi sizin bahçeden.”

“Müsaade ne demek! Hemen buyursun, istediği kadar toplansın.”

“Cico, ben erik merik istemedim, heyy Cico, ben erik istemedim...” diye tepindi Ecvet.

“Hişşşt oğlum, sus bakiim,” diye fısıldadı Gül Hanım, “atla duvarın üzerinden, biraz erik topla da gel. Bir kap istersin Mü-

nevver Hanım'dan.” Kızına döndü, “Komşunun kabını iade ederken, içini börekle doldururuz. Kap boş iade edilmez, ayıptır. Gördünüz mü Sado Hanım, her şeyin bir usulü vardır işte.”

“Bu biraz Boşnak usulü oldu, anneciğim,” dedi Sado.

“Eee, börek de Boşnak böreği zati,” dedi Gül Hanım. Var-sın gelini hoş tutmasındı gönlünü. Sümbüllüçeşme Sokağı'nın sakinleri indinde, hatırı çok büyüktü.

BEYAZIT'TAKİ KONAKTA HAYAT

Behice, yatağının üzerinde yan yana uyumakta olan iki minik bebeği, sevgi ve şefkatle seyretti. Suat'ın oğlu Rasin'in, daha şimdiden tombul yüzünü gölgeleyen upuzun kirpikleri vardı. Toraman bir bebektir. Mehpare'nin Alisi ise, solgun, ince yüzlü, cılız bir bebektir. Hayatın onlara neler getireceğinden habersiz, yan yana uyuyorlardı. Acaba nasıl birer delikanlı olacaklardı? Behice üç evlat, iki torun ve Halim'i yetiştirdikten sonra biliyordu ki, şimdi iri bir bebek olan Rasin kısa boylu, cılız Ali gürbüz olabilirdi ilerde. Akıllı uslu zannettikleri, haylaz çıkabilirdi. İstikbal, anahtarı zaman olan, kapalı bir kutuydu. Ve analar babalar ne kadar yırtınırlarsa yırtınsınlar, kader kendi ağlarını örüyor, çocuk kendi bildiğini okuyordu. İnsanoğlu, alın yazısının dışına

taşıyamıyordu. Şu Halim için ne hayaller kurmuştu Reşat Bey. Behice, kocasına erkek evlat veremediğinden, zavallı adam, bütün umudunu Halim'e yüklemişti. Onu, maddi sıkıntıları göze alıp gerekirse Fransa'da okutacak, hariciyeciy yapacaktı. Halim ne olmuştu? Şoför. Reşat Bey ve Mehpare, Halim'in taksi işlettiğinde ısrar etseler de netice değişmiyordu. Ya Sabahat, gözbebekleri, sevgili kızları, evlenmek bir yana, okumaktan bile vazgeçmiş, bu sene üniversiteyi de bırakmıştı. Behice, bir yıl önce kızının üniversiteye gidişine karşı çıktığına pişmandı. Sabahat'a şimdi, fakülteyi bıraktığı için kızacak yüzü kalmamıştı. Sabahat, gerçi hâlâ hevenk hevenk kitap okuyordu ama odasında, yatağının üstünde okuyordu.

Behice, kızının üniversiteye devam etmemesinin sebebini, o Allahın cezası hırsızın parasını çaldığı güne bağlıyordu. Sabahat, asla söylememişti ama Behice o serserinin kızına tasallut etmeye çalıştığına emindi. Çünkü Sabahat o günden sonra değişmiş, adeta soğumuştı fakültesinden. Neler olduğunu anlatması için çok ısrar etmişti. Kızını konuşturamayınca, Mahir'e danışmıştı. Acaba Mahir Bey konuşur muydu Sabahat'la? Damadı, "Aman sakın üstüne varmayın," diye tembih etmişti Behice'ye. "Kendi haline bırakın." Bırakmışlardı işte kendi haline, evin içinde hayali fener gibi dolaşıyordu Sabahat. Gerekmedikçe kimseyle konuşmuyor ve sadece kitap okuyordu.

Allahtan onu oyalayacak şu bebecikler vardı da insanı en karamsar gününde bile gülücükleriyle neşeye boğuveriyorlardı. Onlarla oyalanırken günün nasıl geçtiğini anlamıyordu. Mehpare de eksik olmasın, sık sık getiriyordu bebeğini. Ali, Rasin'le birlikte büyüsün, oynasın istiyordu. Halim'i konaktan kaçırmış olduğuna şimdi bin pişmandı, çünkü.

Bebeklerin yattığı taraftan kötü bir koku geldi. Behice, altına yapanın annesini çağırmak için uzanıp oğlanların kundaklarını koklamak üzereydi ki, merdivenlerden bir cismin yuvarlanarak düştüğünü ve hemen akabinde de acı çığlığı duydu. Dışarı

koştı, aşağıya baktı, büyükanne, merdivenlerin dibinde külçe gibi yatıyordu. Merdivenleri paldır küldür inmeye başladı. Leman, Suat ve Mehpare de cumbalı odadan fırlamış aşağı koşuyorlardı. Nesime mutfaktan yetişti. Mahir muayenehanesinden çıkmış, büyükannenin yanına çömelmişti bile.

“Burası acıyor mu? Ya burası? Ben böyle bastırınca, ağrı var mı efendim?” diye soruyordu, yaşlı kadının her tarafını ayrı ayrı elleyerek. Behice, telaş içinde büyükannenin yanına geldi. “Kırığı var mı Mahir Bey oğlum?” diye sordu.

“Sanmıyorum. Fakat kafatasında ödem olabilir. Başını vurmuş. Hastaneye kadar götürüp bir röntgen çektirmeliyiz.”

Mahir taksi çağırtmak için, Hüsnü Efendi’yi aramaya bahçeye çıktı.

“Allahım, nedir bu başımıza gelen felaket?” dedi Behice. “Ayağın mı kaydı, nasıl düştün anneciğim?”

“HIRSIZLAR CEZASIZ KALMAZ!”

Hepsi birden sesin geldiği yere döndüler. Saraylıhanım, başında oturak, sağından solundan tüller sarkarak hain bir hayalet gibi merdiven sahanlığından onlara bakıyordu. Suat, kendini tutamayarak kahkahalarla gülmeye, aynı anda Behice hıçkırıklarla ağlamaya başladı.

“Canıma tak etti artık,” diyordu Behice, hıçkırıklarının arasından. “Zerre tahammülüm kalmadı. Yarından tezi yok, Saraylıhanım, ait olduğu yere gidecektir. Deliler tımarhanede oturur, işte bu kadar! Amanın! Nesime, koş kızım, koş! Bebekleri odamda unuttum! Yatakta dönecekleri tutar, düşüverirler, koş!”

“Nasıl düştün söylesene, büyükanne?” diye sordu, yaşlı kadına su içirmeye çalışan Leman.

“Çıkmaz olaydım odamdan, tırabzanlara tutuna tutuna mutfğa iniyordum ki birden arkamda Saraylı peyda oldu, tacımın mücevherlerini çaldın diye üstüme yürüdü.”

“Tacı batsın! Nereden bulduysa oturağı yine, biz saklıyoruz o buluyor. Atın artık şu oturağı çöpe. Çocuklara ihtiyaç hasıl

olunca, yenisini aliveririz. Tam terelelli oldu, tam!” diye hıçkırdı Behice.

Mahir geri gelmişti. “Sakın korkmayın efendim, kendinizi bana bırakın, ben şimdi sizi kucaklayıp taksiye kadar götüreceğim, bir röntgen çektirip hemen geri geleceğiz,” diyordu.

“Suat kızım, sen de eniştenle birlikte gidiver,” dedi Behice.

Suat üzerine bir şeyler geçirmek için odasına koşarken merdivenlerde Saraylıhanım’la çarpıştı.

“Bu sefer cami duvarına işedin nene,” dedi Suat. “Dua et de bir tarafı kırılmamış olsun büyükannenin. Şu oturağı da başından çıkart artık.”

“Tacımın mücevherlerini çaldı, o hain kocakarı!” dedi Saraylıhanım, ağlamaklı.

Hüsnu Efendi taksinin geldiğini haber verince, Mahir kuş kadar kalmış yaşlı kadının incecik gövdesini kucakladı.

“Böğrüm acıyor oğlum,” diye inledi yaşlı kadın.

“Muhtemelen kaburganız ezilmiştir. Hepsi geçer, merak etmeyin efendim. ”

Leman kollarında büyükanneyi taşıyan kocasına geçmesi için kapıyı tuttu, Mahir önde, Suat arkada çıktılar. Behice kapının yanında dizlerini dövüyordu.

Behice, Leman ve Mehpere, cumbalı odada oturmuş, Gülfidan Kâhya’nın pişirdiği köpüklü kahveleri içiyorlardı. Biraz sakinleşmişlerdi.

“Saraylıhanım için mutlaka bir şey düşünmeliyiz,” diyordu Behice. “Bu iş böyle olmayacak. Yarın öbür gün bebeklere de zararı dokunabilir, maazallah.”

“Bebeklere bir şey yapacağını zannetmem. Onun derdi büyükanneyle. O, Beypazarı’ndan geldiğinden beri, kıskançlığından içi içini yiyor,” dedi Leman.

“Bu evde kalamaz artık. Anacığımı öldürüyordu ayol!”

“Allah korusun,” dedi Mehpare.

“Mahir Bey’le konuşacağım. Onun bildiği bir yerler, tanıdığı asabiyeciler vardır mutlaka. Bakırköy’de bir oda ayarlasın. Yanına da birini tutarız, ona hizmet etmesi için. Başka çaresi yok,” dedi Behice.

“Bakırköy, delilerin yeri anne! Nenem deli değil ki, bunak. Hemen herkesin evinde var bir tane onun gibi ihtiyar. ”

“Neyse ne. Ben böyle devam edemeyeceğim kızım. Bak yine nefesim daraldı az evvel.”

Gerçekten de birkaç yıldan beri astım illeti olan Behice’nin göğsü, körük gibi inip kalkıyordu.

“Çok haklısın anneciğim ama beyba’mın buna müsaade edeceğini hiç zannetmiyorum. Nenemi ne tımarhaneye yollatır ne de hastaneye.”

“O zaman babanız evinde oturur deli Saraylısıyla, ben annemi alır giderim.”

Leman annesine, nereye gidebilirsin ki, gibisinden bir bakış attı.

“Ne bakıyorsun öyle? Mehpare’ye giderim! Üst kattaki kiracıyı çıkarana kadar onlarda kalırız, sonra ana-kız yukarı kata yerleşiriz.”

“Behice Abla, başımın üstünde yeriniz var ama Reşat Bey’le sakın bu yüzden münakaşa etmeyin. Saraylıhanım’ı bana yollayın, ben bakarım,” dedi Mehpare.

“Daha neler!”

“Vallahi doğru söylüyorum. Bilirsiniz, eskiden beri beni hep gelini gibi değil, kızı gibi severdi. Ben de onu Kemalimin yadigârı olarak telakki ediyorum. Ona bakmak bana hiç ağır gelmez. Evimizde fazla odamız da var, Halim gittiğinden beri.”

“Ali’ye zarar marar verir Mehpare, hiç mi korkmuyorsun kızım?”

“Onun derdi büyükanneyle. Bebekleri seviyor. Bilakis, büyükanne- den uzaklaşırsa, sakinleşir, iyi olur.”

“Galip Bey ne der bu işe?”

“Ben onun hatırı için bu yaşında çocuk doğurdum. Ayrıca, ayıptır söylemesi ama ev benim evimdir. Daha doğrusu sizin eviniz, Behice Abla.”

“Bir daha sakın söyleme bunu Mehpare, o evi biz sana verdik.”

“İyi işte, Saraylıhanım gelsin benim yanıma, bana can yolda- şı olsun. Lütfen Behice Abla, onu Bakırköy’e filan yollamayın, ne olur.”

“Anne, beyba’ma ne diyeceğiz? Büyükanneyi nenemin itip düşürdüğünü söyleyecek miyiz?” diye sordu Leman.

“Mehpare, kızım emin misin? Bir kere daha düşünmek ya da kocana danışmak istemez misin?” diye sordu Behice.

“Çok eminim. Kocama danışmama gerek yok, o ne istersem yapmaya hazır zaten, eksik olmasın,” dedi Mehpare.

“Madem bu şekilde halledebiliyoruz meseleyi, annemi Sa- raylıhanım’ın düşürdüğünü Reşat Bey’e söylemeyelim, boşuna üzülmesin,” dedi Behice. Kahvesini bitirdikten sonra, tabağına ters çevirip bıraktı.

“Fala inandığımdan değil ama anacığımı merak ediyorum da ondan,” dedi, mahcup mahcup. “Mehpare, şu fincana bir göz atsana, bakalım feraha çıkacak mıyız yakında?”

“Soğusun da bakarım,” dedi Mehpare. “Sabahat nerede ku- zum, bu sabah?”

“Beyoğlu’nda işi varmış,” dedi Behice. “Kitap kurdu, kitap satın almaya gitmiştir yine.”

YÜZLEŞME

Sabahat, Aram'ın öğle paydosuna rasgelen bir saatinin saniyesini dahi ziyan etmemek için, randevuya vaktinden yirmi dakika önce gelmişti, Haylayf'a. En dipteki köşe masaya kapıyı görebilecek vaziyette oturmuştu. Heyecandan eli ayağına dolanıyordu. Yaz boyunca görüşememişler, ancak Armine'nin getirip götürdüğü mektuplarla haberleşmişlerdi. Birlikte görüldüklerinde, Aram'ın aynı serseriler tarafından dövülme ihtimalinin yanı sıra, buluşmalarının Leman ve Suat'ın kulağına gitmesinden de çekiniyordu artık Sabahat. O yüzden kendi mahallelerinin çok uzağındaki Haylayf'ı seçmişlerdi buluşmak için. Oturduğu yerden, caddede vızır vızır akan trafiğe bakıyordu. Dükân henüz boştu. Bir masada iki genç, aynı tabakta duran pastayı didikliyorlardı çatallarıyla.

Sabahat'ın yüreği hızla atmaya başladı. Aram kapıdan giriyordu. Allahım, ne kadar zayıflamıştı. Güzel yüzü süzölmüştü, gözlerinin altında mor halkalar vardı. Ayağa kalktı. Aram hızlı adımlarla yaklaştı, elini iki elinin arasına aldı, "Sabahım! Niha-yet! Seni çok özledim."

"Ben de seni özledim," dedi Sabahat. Aram'ın boynuna sarılmak istiyordu ama Aram elini sımsıkı tutmakla yetindi. Oturdular. Tepelerine dikilen garsona, birer limonata ve birer su bö-reği ısmarladılar.

"Nasılsın?" dedi Sabahat.

"Ben iyiyim. Sen üniversiteyi bıraktın diye üzöldüm. Lütfen geri dön."

"Asla," dedi Sabahat. "Madem sen benim yüzömden gide-miyorsun, adımımı atmam oraya."

"Sabahım, üniversiteyi bırakmam sadece bu dayakların yü-zünden değil. Dağ başında yaşamıyoruz elbette, polise başvu-rurdum, bir çaresine bakardım. Ama inan bana, Sokoni'de ka-zanacağım parayı, bir kimyager olarak kazanmama imkân yok-tu. Neden tahsil ediyoruz, iyi birer iş bulmak için değil mi? Bul-dum işte işimi. Askere çağrılmamak için kaydımı da sildirmedi-m üniversiteden. Bu sene böyle idare edeceğim. Bak, sana ne söz vermiş-tim, bir gün babanın karşısına çıktığımda, bir mesleğim olsun istiyordum. Şimdi bana iyi para getiren bir işim var. Kızı-nı rahatça geçindirebileceğim, doğru dürüst bir işteyim. Ma-aşım bir yıl sonra daha da artacak."

"Aram?" Sabahat, dilinin ucundaki soruyu sormak istiyor fa-kat utanıyordu. Aram ne düşöndüğünü bilmiş gibi, "Seni ba-bandan istemeye geleceğim Sabahat," dedi.

"Annen? Ağabeyin? Akrabaların?"

"Hoşlarına gitmeyecek. Sizinkilerin de hoşlarına gitmeye-cek. Ama biz bunu göze aldık, öyle değil mi?"

"Ben ablalarımaya söyledim bile," dedi Sabahat. "Bana koca aramalarından çok sıkılmış-tım."

“Ne dediler?”

“Kıyameti kopardılar fakat anneme ve babama söylemediler, üzülmesinler diye.”

“Şimdi artık onların da öğrenme zamanı geldi.”

“Aram, önce benim babamla baş başa konuşmam ve onu ikna etmem lazım,” dedi Sabahat.

“Ne zaman konuşacaksın?”

“İlk fırsatta,” dedi Sabahat. “Yedi yıldır bekliyorum, yetmez mi?”

Sabahat ve Aram, aralarındaki küçük mermer masanın üzerinde duran elleriyle birbirlerine dokunarak, birbirlerinin parmaklarına değerek, her temasta, elektrik akımı gibi, birbirlerinin yüreklerine akarak ve sevgilerini yükledikleri gözleriyle birbirlerini okşayarak, Haylayf’ın giderek kalabalıklaşan salonunda, Aram’ın vazifesine dönme vakti gelene kadar oturdular. Birlikte kurmayı hayal ettikleri yeni hayatın çeşitli hallerini, birbirlerinin sözünü keserek, lafı birbirlerinin ağzından alarak, birbirlerine aktardılar. Haberleşmek için araya araçlar sokmaktan, duygularını mektuplara dökmekten ve sevdalarını gizlemekten bıkmışlardı. Evet, her şeyi göze almanın zamanı gelmişti. Nihayet!

Sabahat, evde olup bitenlerden habersiz olduğu için, konağa dönmekte acele etmedi. Birlikte Sokoni’ye yürüdüler. Aram işyerine girdi. Sabahat, Harbiye’den taa Tünel’e kadar, babasına söyleyeceklerini düşünerek, ağır ağır yürüdü. Beyoğlu’nda Lion Mağazası’nın vitrininin önünde oyalandı. Bebek eşyası satan bir dükkândan, bebeklere birer başlık ve mama önlüğü aldı. Lebon’a girip bir fincan çay içti ve Sitare için vişneli, Bülent için de çikolatalı pastalardan seçip bir kutuya koydurdu. Tünel’e yöneldi. Heyecanlıydı, içi içine sığmıyordu, tünele binmekten vazgeçip Yüksekaldırım’dan aşağı vurdu. Taa evine kadar yürüyecekti.

Tam sokaklarına sapıyordu ki, babasıyla karşılaştı. Reşat Bey de mesai sonunda evine dönüyordu. Hiç beklemediği anda küçük kızını karşısında görünce, Reşat Bey’in yüzü ışıdı.

“Hayrola kızım, fikir değiştirip fakülteye mi gittin yoksa bu-
gün?” diye sordu Reşat Bey.

“Hayır babacığım, alışverişlerim vardı, Beyoğlu tarafına ge-
tim,” dedi Sabahat, elindeki paketleri göstererek. “Benim için
Üniversite bitmiştir. Söyledim size.”

“Sana ne gitme diye ısrar ettim annen gibi, ne de okumak is-
temiyorsan, illa da git bitir, derim,” dedi Reşat Bey, “sadece ne-
den vazgeçtiğinin sebebini bilmek isterdim. Baban olarak buna
hakkım olduğunu düşünüyorum.”

“Beyba’, sizinle konuşmak istediğim bir mevzu var,” dedi
Sabahat. “Size neden üniversiteyi bıraktığımı da izah edeceğim
bu meyanda.”

“Konuşalım yavrum. Bu akşam yemekten sonra ya da yarın
sabah kahvaltıda...”

“Yok, hayır, bence hemen şimdi eve girer girmez konuşa-
lım.” Sabahat, Harbiye’den eve yürüdüğü sürece aklında hazır
ettiği konuşmayı bir an önce yapmak istiyordu. Bu konuşmayı
Aram’ın ellerinin sıcaklığını hâlâ avuçlarında, nefesinin kokusu-
nu burnunda hissederken yapmalıydı. Araya zaman girerse, ce-
sareti kırılabilirdi.

“ok mu acil?”

“Acil. Uzun zamandır istiyordum sizinle konuşmayı. Eve gi-
rince yukarı çıkmadan hemen eniştemin muayenehanesine gire-
lim, kimse bizi rahatsız etmesin, olur mu beyba’cığım.”

“Hayhay kızım,” dedi Reşat Bey.

Baba kız, evin kapısını Reşat Bey’in anahtarıyla açtılar, ses-
sizce Mahir’in muayenehanesinin bekleme odasına girip yan ya-
na deri kanepeye oturdular.

“Söyle bakalım Sabahat Sultan,” dedi Reşat Bey.

Sabahat sözüne, beyba’ yerine, beybabacığım diye başlayın-
ca, içinden ciddi bir mevzuya giriyoruz galiba, diye düşündü
Reşat Bey.

“Beybabacığım, benim evlenmemi istediğinizi biliyorum. Pek çok talibi geri çevirdim. Annem evde kaldığım için üzüyor...”

Kızının sözünü kesti Reşat Bey, “Seni, gönlünün çekmediği hiç kimseyle zorla evlendirmem kızım, bunu iyi bil. Kocanı kendin seçeceksin.”

“Ah beyba’cığım, böyle düşündüğünüze emindim. Benim babam kimselere benzemez, adildir, asridir, babaların şahıdır diyordum hep.”

“Annen seni biraz sıkıştırdı mı şu genç adamla, neydi adı, Tahir Paşa’nın torunu hani, onunla evlenesin diye? Hayır, kızım, istemiyorsan evlenmezsin.”

“Ben evlenmek istediğim kişiyi seçtim, efendim.”

“Aman ne güzel! Ne zamandır beklediğimiz haber bu! Kimmiş bu talihli adam?”

“Beybabacığım, sizin de takdir ettiğinizi, sevdiğinizi bildiğim biri. Namuslu, çalışkan, dürüst, mert bir genç adam!”

“Aferin benim kızıma. Üniversitede mi tanıdın? Yoksa Robert Kolej’den mi? Ne zaman tanıştıracaksın? Dur dur, tanıyor-sun dedin, kim acaba?”

“Şey... Robert Kolej’den.”

“Kim?” Reşat Bey, kızının mezuniyet töreninde tanıştığı birkaç kolejli genci gözünün önüne getirmeye çalıştı.

“Aram.”

“Anlamadım?” dedi Reşat Bey.

“Aram Balayan. Sitare’yle Bülent’in hocası var ya, benim de arkadaşım hani, Amerikan mektebinden.”

“Sen ne diyorsun kızım?”

“Beybaba, ben Aram’ı çok uzun zamandır seviyorum.”

“Sus! Terbiyesiz! ”

“Yanlışı anladınız. Bu, sadece platonik bir sevgi! Sadece benim yüreğimde, yıllardır...”

“Daha fazla konuşma Sabahat.”

“Baba, biz Aram’la evlenmek için sizden müsaade istiyoruz. Her ikimiz de birbirimizi bütün kalbimizle seviyoruz. Başka biriyle evlenmeme imkân yok. Size yalvarıyorum, ayaklarınıza kapıyorum, istirham ediyorum, lütfen baba. Aram, dünyanın en iyi insanı! En namuslu insanı! Onu tanıdıkça siz de çok seveceksiniz. Kimseye yük olmayacağız, o iş buldu, para kaza...”

“Sus dedim sana Sabahat!”

Sabahat sustu. Baba kız bir müddet sessiz oturdular. Aralarına kalın, yüksek, gri bir duvar örülüyordu.

“Beni mahvettin kızım,” dedi Reşat Bey. “Eline bir balta alıp kafama indirseydin ya da ucu keskin bir bıçakla yüreğimi oysaydın bu kadar acı veremezdin. Benim haysiyetimi, şerefimi, tertemiz tutmaya çalıştığım adımı beş paralık ettin. Asırlara dayanan geleneğimi paramparça ettin. Çık dışarı, gözüm görmesin seni.”

Sabahat ayağa kalktı, Reşat Bey’in karşısında durdu. Babasının “bal gözlüm” dediği yumuşak bakışlı gözlerinde şimşekler çakıyordu:

“Bu söylediklerinizin çoğunu hak etmiyorum efendim. Haysiyetinize, şerefimize asla hanel getirmedim. Aram’ın eli, elimden başka bir yerime değmiş değildir. Geleneklerinizi parçalamış olabilirim ama o geleneklerin parçalanma zamanı bence gelmiştir. Birbirini en temiz duygularla seven iki insan, dinleri ayrı olduğu için evlenemiyorlarsa, bırakın o gelenek parçalsın.”

“Sabahat, sana bugüne kadar el kaldırmadım. Yapmak istemediğimi yaptırma bana.”

“Beni dövün, yerden yere çalın isterseniz. Dayak canımı acıtmaz. Beni anlayışsızlığınız mahvediyor baba. Aram’ın ne kötülüğünü gördünüz? Annemin evlenmem için can attığı Ekmel Bey’den ne eksiki var? Aradaki tek fark, öldüklerinde birinin cenazesi camiden, ötekinkini kiliseden kalkacak.”

“SUS DEDİM SANA!”

“Mantığınıza hitap ediyorum diye bana kızılıyorsunuz. Bence düşünün babacığım ve doğruyu söylediyimi görün, ne olur.

Çünkü ben, sevdiğim adamla evleneceğim. Sizin rızanızla olması için, her şeyi yapmaya hazırım.”

“Benim kızım, benim rızam dışında bir başka dine mensup biriyle evlilik yapmaya kalkarsa, ben onu evlatlıktan reddederim. Bu evden çıkar gidersin ve cenazeme dahi gelmezsin.”

“Son sözünüz bu mu?”

“Bu!”

“Beni reddetseniz dahi, ben ömrümün sonuna kadar sizin kızınız olduğum için şeref duyacağım ve sizi son nefesime kadar dünyada herkesten daha çok seveceğim baba,” dedi Sabahat. Babasının önünde hıçkırmamak için, hemen dışarı çıktı ve kapıyı usulca kapattı.

Sabahat, hıçkırarak koşar adım odasına çıkarken, Mehpare’ye tosladı.

“Neredesin Sabahat? Neler oldu bugün, bir bilsen,” dedi.

“Beni hiçbir şey alakadar etmiyor, Mehpare Abla.” Sabahat, Mehpare’yi itip yoluna devam etti.

“Aaa ağlıyorsun sen! Ne oldu ayol?”

Sabahat odasına girip kapıyı kapattı, kilitledi. Büyükanne odasına giremeyecekti ama Sabahat çantasını toplayana kadar kimseyi odaya sokmaya niyetli değildi. Dolabın üstünden küçük bir valiz indirdi, çekmecelerin içindekileri rasgele valize doldurmaya başladı. Kapı vuruldu. Hiç orali olmadı. Kapı bir daha vuruldu.

“Büyükanne sonra gel lütfen. Şimdi işim var, açamam kapıyı.”

“Sabahat, benim, Mehpare.”

“Mehpare Abla bana rahat ver lütfen.”

“Vereceğim de kızım, büyükannenin hırkasını battaniyesini almaya geldim. Üşüyor kadıncağız. O bugün kaza geçirdi, merdivenlerden yuvarlandı, aşağı katta yatıyor. Sabahat! Açsana şu kapıyı!” Mehpare’nin sesi giderek hırçınlaşıyordu. Sabahat, kilidi çevirdi. Mehpare içeri girdi ve gözyaşları yol yol yüzünden akan Sabahat’a, karyolanın üzerine konmuş valize ve yerlere saçılmış eşyalara baktı.

“Ne oluyor burada?”

“Gidiyorum.”

“Sen de mi?”

“Başka kim gidiyor?” diye sordu Sabahat.

“Saraylıhanım bana geliyor. Yoksa annen gidecekti. Büyükanne az daha öteki tarafa gidiyordu. Bugün giden gidene,” dedi Mehpare.

Sabahat, kendi derdini unuttu, “Büyükanneye ne oldu?” diye sordu.

“Saraylıhanım ittiği için merdivenlerden yuvarlandı. Vaziyeti pek parlak değil. Sen nereye gidiyorsun, canım?”

“Bilmiyorum Mehpare Abla.” Sabahat hıçkırarak boynuna atladı Mehpare’nin. Birlikte, valizi kenara itip yatağın üzerine oturdular.

“Anlat bana,” dedi Mehpare. Sabahat, hıçkırıklarla sarsılıyordu. Uzun bir süre, Mehpare onun saçlarını usul usul okşayadurken, salya sümük ağladı. Sonunda sustu. Gözleri kan çanağına dönmüştü.

“Bu gece sende kalabilir miyim?” diye sordu.

“Bu gece ben burada kalıyorum.”

“Yaa!”

“Birinin büyükanneyle birlikte yatması ve onu gece meşgul etmesi lazım, dalmasın diye. Suat bütün gün onunla hastaneydi, pestili çıkmış. Leman’a hasta emanet edilmez bilirsin. Sen de kendi derdine düşmüşsün, baksana! Kim oyalayacak büyükanneyi.”

“Ben gidip senin evinde kalamaz mıyım?”

“Sabahat, çocuk olma. İlk aklına geleni yapma kızım, sonra pişman olursun. Bu gece yat uyu. Yarın birlikte düşünürüz. Benimle beraber gelirsın illa istiyorsan. Annen zaten perişan bugün, astım krizi tuttu, gözleri yuvalarından bööyle fırladı, tıkanıyordu az kalsın! Otur oturduğun yerde.”

Sabahat, valizi yataktan yere indirdi. “Yarın birlikte gideriz o halde,” dedi.

“Hah şöyle!”

“Yemeğe inmeyeceğim. Sabahat hastalanmış, yattı dersin olur mu?”

“Olur,” dedi Mehpare. Büyükanenin hırkasını ve battaniyesini alıp aşağı indi.

Evin tadı tuzu kaçmıştı. Behice, geçirdiği krizden sonra, cumbadaki sedirde, sırtını iyice kabartılmış yastıklara dayamış, dinleniyordu. Mehpare geceyi büyükanenin yanında geçireceği için, Suat Ali’yi kendi odasına götürmüştü. Saraylıhanım, yaptığı işin vahametini idrak etmiş gibi ortalarda gözüküyordu. Mehpare’nin dışında kimsenin Reşat Bey’in aşağıda, muayenehanede olduğundan haberi yoktu. Mehpare, onun ne kadar üzgün olabileceğini bildiğinden, rahat bırakılmasını istemiş, eve geldiğini kimseye söylememişti. Leman, Mahir’le sık sık yaptığı gibi atışmıştı ve şimdi o da annesinin karşısındaki sedire uzanmış, somurtuyordu. Büyükanneyi tualete en yakın oda olan, Reşat Bey’in çalışma odasındaki kanepeye yatırmışlardı. Mehpare, orada yatması için bilhassa ısrarcı olmuştu. Helaya yakın olmasının yanı sıra, büyükanenin yanında kalacak olan kişinin, çalışma odasında uzanabilmesine imkân yoktu. Tek çaresi, büronun arkasındaki koltukta oturmaktı. Böylece uykuya dalamazdı kolay kolay. Oysa, büyükanneyi cumbada yatıracak olsalar, karşı sedire uzanacak olan her kimse, dalar giderdi, Allah korusun, o zaman büyükanne de gidebilirdi. Öyle demişti Mahir. Nöbetleşe, onu bütün gece uyanık tutalım, demişti.

Mehpare, büyükanenin üzerini sıkıca örttü, cumbaya geçti, Behice Hanım’ın ayaklarının dibine ilişti.

“Ne korkunç bir gün!” dedi Leman. Kocasını küstürdüğü için pişmandı ve onun da yüzü, günün yorgunluğundan, gerginliğinden sapsarıydı.

“Ayol, Sabahat gelmedi mi daha?” diye sordu Behice Hanım.

“Geldi. Sancılanmış da (Mehpare eliyle kasıklarını işaret etti) odasında uzanıyor. Yemeğe inmeyecekmiş.”

“Kime çektiyse bu kızın âdetleri hep böyle sancılı oluyor,” dedi Behice Hanım.

“Beyba’m da nerede kaldı?” dedi Leman.

“Aman iyi ki gecikti, bu hengâmede bir o eksikti,” dedi Behice Hanım.

“Anneciğim, konuşmayın fazla. İstirahat edin Allahaşkına, nefesiniz daha yeni düzeldi,” dedi Leman.

Merdivenlerde, ayak seslerini duyunca kulak kabarttılar, “Beyba’m geliyor,” dedi Leman.

Reşat Bey cumbalı odaya girdi, yüzü sapsarıydı. Behice yaslandığı yastıklardan doğruldu. “Reşat Bey, bu saate kadar neredeydiniz, ayol? Neler oldu bugün bir bilerseniz,” dedi kocasına.

“Biliyorum,” dedi Reşat Bey. “Kızımız bir Ermeni genci ile evlenmeye karar vermiş. Bugünden itibaren benim Sabahat adında bir evladım yok!”

Behice ayağa fırladı, kocasının bitkin, solgun, hayatından bezmiş yüzüne baktı ve sanki bir anda, tek bir salisenin içinde, yıllardır bastırmaya çalıştığı sezgileri, reddedişleri, kafasından, yüreğinden kovdukları, tahayyül ettiğine inandıkları, binbir parçalı bir bulmacanın rengârenk parçalarıymış gibi yerlerine oturdular. Birbirinden bağımsız parçalar, birbirine bağlanarak uzun, sert, kara bir zinciri oluşturmaktaydı. Binlerce kalem apayrı şekiller çiziyor, o apayrı şekiller tek bir resme dönüşüyordu. Her şey bir anda, tek bir anda, oluyordu. Behice, aldığı soluğu ciğerlerine iletemedi, hırladı, dizleri büküldü, yavaşça düştü halının üzerine.

“Annem nefes alamıyor! Morarıyor! Mahir! Mahiiir,” diye haykırdı Leman. “Ne yaptınız beyba’? Daha yeni bir astım krizi geçirmişti!”

Mahir, aynı kattaki çalışma odasından cumbaya, Behice’nin başına, Mehpare cumbadan çalışma odasına, büyükannenin yanına koştu. Reşat Bey bu koşuşturmaların farkına bile varmadan, merdivenlerde adeta sürüklenerek yatak odasına çıkıyordu.

GECE

Mehpare, büyükanneye hırkasını giydirdi, battaniyesini düzeltti.

“Kızım müsaade et yarım saatçik uyuyalım,” dedi yaşlı kadın, “sen de perişan oldun, dilinde tüy bitti konuşmaktan. Yoruldun evladım. Korkma bana hiçbir şeycik olmaz. Eski toprağım ben. Laf aramızda, olsa da zamanıdır.”

“Bu gece uyumak yasak büyükanne,” dedi Mehpare. “Uyursak Mahir Bey çok kızar. Birazdan nöbeti devralmaya gelecek. Bizi uykuda bulursa ben ne derim ona sonra?”

“Dayanamadık, uyuduk, dersin a kızım. İnsanız ikimiz de.”

“Biraz gayret et anacığım. Sık dişini,” dedi Mehpare. “Bu geceyi atlatalım, yarın istediğin kadar uyu.”

“Ama benim şimdi uyku var.”

“Biliyorum büyükannem. Benim de uyku var. Ama bak evimi barkımı, kocamı bıraktım geldim burada senin başını bekliyorum. Boşa mı gitsin bunca gayretim? Şunun şurasında sabaha ne kaldı?”

“Gözlerimin üzerine demir parçaları konmuş gibi.”

“Gayret et, canım.”

“Bir kere daha anlat o zaman, neler çeviriyormuş benim torunum?”

“Hah şöyle, sor işte ben de anlatayım! Büyükanne, seni uyanık tutmak zorunda olmasam, dünyada anlatmazdım ama dua et ki uyumaman lazım. Sabahat, babasıyla kavga etmiş. Aram var ya Aram, Sitare’nin riyaziye hocası, işte ona sevdalanmış bizimki. Evlenmeye karar vermişler. Reşat Bey katiyen müsaade etmemiş. Seni evlatlıktan reddederim demiş. Suat söyleyip duruyordu bunların arasında hissi bir şeyler olduğunu ama biz inanmıyorduk, Leman’la ben. Meğerse hakikatmış.”

Büyükanne, beşinci defa dinlediği hadiseyi, yine aynı soruyla bağladı, “Eee ne olacak şimdi?”

“Bilmiyorum anacığım. Behice Ablam öğrenince düştü bayıldı, Reşat Bey odasına kapandı, Sabahat da nereye gidecekse, valizini topladı. Sabah ola hayır ola. Her şey yoluna girer merak etme.”

“Bu kız hiç mi düşünmemiş bu işin vahametini?”

“İlahi büyükannem! Gönül bu ferman dinler mi? Benimki dinlemediydi, Sabahat’ın gönlü niye dinlesin. Bazımızın sevince gözü kör oluyor. Aaa, ama senin gözlerin kapanıyor yine, olmaz ki böyle!”

Mehpare yerinden kalktı, pencereyi açtı, “Bak büyükanneciğim, sana ne söyleyeceğim, şimdi ben aşağı inip ikimize de birer acı kahve pişireceğim, tamam mı? Kahvelerimizi içeceğiz ve falımıza bakacağız. Belki de fincanda neler olacağını görürüm.”

“Sahi görür müsün, kızım?”

“Suat’ın hamileliğini görmedim mi? Sitare’nin sınıfta kalmayacağını, Sabahat’in sınıf atlayacağını hep gördüm.”

“Eh, peki o halde, in mutfağa da pişir bakalım.”

“Bana söz ver asla uyumayacaksın, ben yokken. Üç dakikada döneceğim. Söz mü?”

“Söz.”

Mehpare, raflarda duran kitapların arasında resimli bir kitap aradı. Bulamayınca, dolabı açtı, fotoğraf albümlerini gördü. “Al bak bunlara ben gelene kadar. Uyumak yok.”

Koşarak aşağı indi, cezveye su doldurdu, suya kaşık kaşık kahve koyup ateşe sürdü.

Reşat Bey, üzerinde pijaması, çıplak ayak merdivenlerden inip çalışma odasına girdi. Büyükanne damadını ilk kez pijamayla görüyordu. Şaşırdı, gözlerini kapar gibi yaptı, hiç ses etmeden bekledi. Reşat Bey ondan tarafa bakmadı bile, masasının çekmecesini açmış, karıştırıp duruyordu. Onun uyuduğunu zannediordu herhalde. Belki de orada yattığının dahi farkında değildi. Büyükannenin battaniyesinin üzerindeki albüm, kayarak pat diye yere düştü. Başını dahi çevirmedi damadı. Dayanamadı, “Reşat Bey oğlum,” diye seslendi sonunda. “Bugün ben bir tehlike atlattım. Bana bir geçmiş olsun demeyecek misin?”

Hiç ses gelmedi damadından, çekmecenin içini karıştırmaya devam etti.

“Canının sıkkın olduğunu biliyorum ama şimdi bana bir najsın diye sormazsan, ben de yarına çıkmazsam, sonra vicdan azabı çekersin. Bu dünyada ölümden başka her şeye çare vardır oğlum.”

“Ölüm de bir çaredir,” dedi Reşat Bey.

Reşat Bey doğruldu, çekmeyi kapamaya bile gerek görmeden hızlı adımlarla odayı terk ederken, büyükanne göz ucuyla elinde bir tabanca tuttuğunu gördü. “Amanın!” Sesinin çıkabildiği en yüksek perdede, avazı çıktığı kadar bağırdı, bağırdı. Ba-

ğırırken, kırık kaburgalarının acısı nefesini kesiyordu ama o hiç susmuyordu.

Leman, derin uykusunun içinde; Suat yanında yatan bebeklerden dolayı tavşan uykusunda; Mehpare mutfakta ocak başında, büyükannenin yaralı bir hayvanın çığlığını andıran garip sesini duydular. Mehpare cezvenin altını kapatıp yukarı fırladı. Birinci kata varmıştı ki, aşağıda muayenehane kapısının kapandığını duydu.

“Eyvah, eve hırsız girdi,” diye düşündü, “Önce çalışma odasına girdi, büyükanneyi görünce kaçtı, şimdi muayenehaneye indi.”

Leman, uyanır uyanmaz yanında yatan kocasını dürtükledi. Mahir uykusunda kıpırdandı, “Mahir, Mahir, büyükanneye bir şey oldu, (çığlık biraz daha alçak perdeden devam ediyordu) Allah’a kalk! Ölüyor galiba,” dedi ve başucundaki ışığı yaktı. Mahir doğrulup oturdu, gözlerini ovuşturmaya başladı.

Mehpare, büyükannenin yanına adeta uçtu. Büyükanne, “Reşat tabancasını aldı! Koş! Kızı vuracak! Koş!” diye haykırıyordu. Mehpare, yukarı, Sabahat’ın odasına koşarken Mahir paldır küldür aşağı iniyordu. Yolda çarpıştılar. Mehpare o anda, aşağı kapıyı kapatanın hırsız olmadığını idrak etti.

“Büyükanneye,” dedi Mahir, “ne oldu? Düştü mü?”

“Çabuk selamlaş, çabuk” diye bağırdı Mehpare, “Reşat Bey’in elinde tabanca varmış!”

Her ikisi de birbirlerini iteleyerek ve basamakları üçer üçer atlayarak taşlığa koştular. Muayenehanenin kapısını açmaya çalıştılar. Kapı kilitliydi, altından ışık sızıyordu. Mahir hızlı hızlı vurdu kapıya. Hiç ses gelmedi. Mehpare, kilidi kırmak için, mutfaktan bir alet almaya koştu. Mahir geriledi ve bütün gücüyle bir tekme savurdu kapıya. Kıramadı. Az uzaklaştı ve hızla koşarak omuzladı kapıyı. Kapıyla birlikte içeri yuvarlandı ve masasının önünde, elindeki tabanca şakağına dayalı duran kayınpederinin üzerine düştü. Tabanca aynı anda patladı. Bir an ölüm ses-

sizliği, sonra kadın çığlıkları, koğuşturmalar, ayak sesleri ve yeniden ölüm sessizliği.

Mehpare, elinde bir çekikle kırık kapının önünde duruyordu. Arkasında evin bütün kadınları ve Hüsnü Efendi, en arkada, bu sefer başında oturağı olmaksızın Saraylıhanım, yüzlerinde korku, şaşkınlık ve dehşetle, üst üste yığılmış, nefes almaya korkarak, bakıyorlardı. Mahir ile Reşat Bey yerde, biri cıvataları sökölümüş kapının altında, diğeri kapının üzerinde yatıyordu. Kapının altından, incecik bir kızıl şerit gibi sızan kan, halının üzerine, sürekli genişleyen bir desen çiziyordu.

HASTANEDE

Leman ve Suat, hastanenin ince uzun koridorundaki tahta sıranın üzerinde yan yana oturuyorlardı. Leman'ın çantası dizlerinin üzerinde duruyordu, poposunun altında ise ortasından açılıp genişletilerek yayılmış bir dergi vardı. Eteklerini derginin dışına saçılmaması için toparlamış, hiçbir yere sürünmemeye dikkat ederek dimdik oturuyordu. Behice Hanım, kapısı kapalı odada, kocasının yanındaydı. Mehpare, koridor boyunca, bir gidiş bir geliyordu.

“Başımı döndürüyorsun Mehpare Abla,” dedi Suat.

“Acaba Nesime bebeklerle başa çıkabiliyor mudur?” diye sordu Mehpare.

“Gülfidan Kâhya da evde.”

“Ama o büyükanneye bakıyor.”

“Mehpare Abla, büyükannenin bakılacak bir vaziyeti yok. Yatağında yatıyor kadın. Ama içine sinmiyorsa dön sen eve. Biz buradayız işte,” dedi Suat.

“Reşat Bey’in yüzünü bir kere görmeden gitmem.”

“İyi, bekle o zaman. Annem çıkınca, ilk sen girersin yanına,” dedi Suat.

Mehpare ve Suat koridorun sağ ucunda beliren beyaz gömlekli doktora doğru seğirttiler. Koridorun kapı tarafındaki diğer ucunda telaşlı ayak sesleri duyuldu. Leman döndü baktı, Sabahat geliyordu. Leman kardeşini görünce, başını öte tarafa çevirdi. Sabahat, Leman’a, “Babam hangi odada?” diye sordu. Leman ne o yöne baktı ne de yanıt verdi. Sabahat, Mehpare’yle Suat’a doğru yürüdü. “Babam hangi odada?”

“Ben senin yerinde olsam, burada bir dakika dahi kalmam,” dedi Suat, “annem seni görürse...”

O sırada koridordaki odalardan birinin kapısı açıldı, Behice Hanım dışarı çıktı. Kızını görünce, “Sen hangi yüzle geldin buraya, baba katili seni,” diye bir yılan gibi tısladı. Bir gecede on yaş yaşlanmış gibiydi. Konuşurken dudakları titriyordu.

“Anne!” dedi Leman, hızla ayağa kalkarken altına yaydığı dergiyi yere düşürerek, “pişman olacağınız şeyler söylemeyin, lütfen.”

Sabahat sarsıldı, hiçbir şey demeden annesinin çıktığı odaya yürüdü.

“Baksana Sabahat, biz burada sıradayız sabahtan beri,” dedi Suat. “Teker teker alıyorlar odaya, önce Mehpare Abla girecekti, onun işi var.”

Sabahat odaya girdi, kapıyı kapattı.

Reşat Bey’in kolu omzundan itibaren sargılar içindeydi. Kapının çarpmasından dolayı yüzünde oluşan çürüklerin ve sıyrıkların üzerlerine tentürdiyot sürüldüğü için, perişan bir görüntüsü vardı. Beyaz çarşafların arasında sırtüstü yatıyordu. Gözle-

ri kapalıydı. O kadar hareketsizdi ki, göğsü inip kalkmasa ölmüş olduğu düşünülebilirdi. Sabahat, yatağın hemen başında duran, az evvel annesinin kalktığı iskemleye oturdu. Fısıldar gibi, “Beybaba,” dedi. Hiçbir tepki gelmedi babasından. Sabahat usulca elini uzattı babasına dokunmak için, cesaret edemeyip geri çekti.

“Beybabacığım. Beni affedin. Sizin bu kadar üzüleceğinizi, hayatınıza kıyabilecek kadar sarsılacağınızı beklemiyordum. Aram’la evlenmeyeceğim. Beni duyuyorsunuz, değil mi? Evlenmeyeceğim. Hiç kimseyle evlenmeyeceğim. Hayatımın sonuna kadar sadece sizin kızınız olarak kalacağım. Beni evinizden atsanız dahi, kalbinizden atmayın. Beni reddederseniz, benim için hayatın hiçbir manası kalmaz. Ölüyorum. Dün gece, yaşadığınızı öğrendikten sonra, sabaha kadar düşündüm. Eğer beni kalbinize tekrar kabul edebilecekseniz, ben de bahtiyar olamadan hayatta kalmayı seçeceğim.”

Reşat Bey’in yüzünde, kızını duyduğuna dair en ufak bir kıpırtı yoktu. Sadece sol gözünden kopan iri bir yaş tanesi, burunun kenarından kaydı, dudağının üzerine doğru gitti. Sabahat elini uzattı, bu kez babasının beyazı bol saçlarına dokundu, usulca. Sonra iskemleden kalktı, çıktı odadan. Koridorda ona düşmanca ve biraz da merakla bakan yakınlarının yanına uğramadan, koridorun sonuna yürürken, kendine yetismeye çalışan ayak sesleri duydu. Döndü, Mehpare peşinden koşuyordu.

“Bahçede beni bekle. Babana geçmiş olsun deyip hemen geleceğim, eve beraber döneriz,” dedi.

“Sen bana kızgın değil misin Mehpare Abla?”

“Sabahat,” dedi Mehpare, “benden daha iyi kim bilebilir ki gönül ferman dinlemez.”

ZOR GÜNLER

Reşat Bey'in sargıları çıkarılmıştı, yüzündeki morluklar zaman içinde önce yeşile sonra da sarıya dönüşmüşler, birer leke gibi duruyorlardı yüzünde. Bedeninde kalıcı bir hasar yoktu. Ama yüreği onulmaz yaralarla kanıyordu. İntihara teşebbüs edip becerememiş olmanın utancının yanı sıra, yere göğe koyamadığı gözünün bebeği kızına, Sabahatına olan itimadını kaybetmiş olmasının acısı yetmezmiş gibi, bir de onu kurtarmaya çalışan damadının göğsüne batan kapı tokmağından dolayı çektiği vicdan azabı vardı ki, etrafındakilerle göz teması dahi kurmasına engel oluyordu. Hele günlerdir kaburgalarının acısından öksüremeyen, hapsiramayan, sert hamleler yapamayan Mahir'in yüzüne hiç bakamıyordu. Bütün gün çalışma odasında, masasının

başında oturuyordu kimseyle konuşmadan, yemeğini tepsiyle önüne getiriyorlardı.

“Kuş kadar yiyor, acısından ölmezse açlıktan ölecek,” diye söyleniyordu Behice. “Nazar değdi aileme, nazar!”

Gerçekten de, her şey yolunda giderken, birdenbire kimin çıkacağı gözü kaldıysa üstlerinde, tarumar oluvermişlerdi. Saraylıhanım cinnete gelmiş, büyükanneyi itip düşürmüş, Mahir’in üzerine düştüğü kapı, hem kendini hem de Reşat Bey’i haşat etmiş, (tahtalara vuruyordu Behice) maazallah yetişemeseydi Mahir... Hayır hayır, düşünmek bile istemiyordu! Kurşun, kocasının omzunu sıyrıp geçmişti. Allah evinin reisini çoluğuna çocuğuna bağışlamıştı. Behice parasına kıymış, tam üç tane kurban kestirmişti Eyüpsultan’da. Deve kestirse neye yarardı! Evin tadı tuzu mu kalmıştı?

“Mahir Bey oğlum, ne yapacağız? Ne olacak sonumuz?” diye soruyordu Behice, kocasının her gün biraz daha içine kapandığını gördükçe. Sabahat’ı şu anda düşünmüyordu. Yüzünü görmek istemiyordu kızının. Önce kocası iyileşsin, bunalımları geçsin, onunla sonra paylaşacaktı kozunu.

Mahir birtakım şişelerde bazı ferahlatıcı ilaçlar getiriyordu, bazen yalvara yakara kaşıkla veriyorlardı Reşat Bey’e, bazen de kahvesine, çayına karıştırıyorlardı.

“Zaman en iyi ilaçtır,” diyordu Mahir. “Zamanla her şey düzelir.”

“Üzülmesini anlıyorum da utanmasını hiç anlamıyorum. Bizlerden başka kimse bilmiyor ki, kızımın yediği haltı. Kol kırıldı yen içinde, niye harap eder kendini böyle? Ah Reşat Bey!”

Zaman geçiyordu. Mahir’le kayınpederinin ezikleri, ağırları, yaraları iyileşiyordu ama Reşat Bey’in vicdan azabı giderek derinleşiyordu. Evde tıpkı onun gibi odasına kapanmış, kimselerle konuşmayan, beti benzi solmuş Sabahat’ı hayata küstürdüğü, onu bedbaht ettiği için de ayrıca azap çekiyordu.

Bir akşam, üç erkek çalışma odasında oturmuş konuşurlarken, Hilmi'den çıktı fikir. Sabahat'ı bir zaman için uzaklaştırsalar buradan, acaba unuttur muydu bu adamı? Ankara'ya yerleşmiş akrabaları vardı, onlara mektup yazsalar, Sabahat'ın bir tebdili havaya ihtiyacı var deseler? Ona Ankara'da yapabileceği bir iş ayarlansa mesela, onca sefaret var, dil bilen bir kız Sabahat, bir tercümanlık, bir sekreterlik bulunamaz mıydı?

“Bizim Fatin'e bir mektup yazayım,” dedi Reşat Bey.

Ertesi gün Mahir, Leman'a, Leman annesine söyledi, Sabahat'a Ankara'da iş aranacağını.

“Sabahat'ı evinden uzaklaştıracığınıza, o cenabeti uzaklaştırın. O da İngilizce biliyor, o gitsin çalışsın Ankaralarda,” dedi Behice Hanım. Kızının bir başka şehre gitmesine, üstelik de evlenerek değil, tek başına Erkek Fatma gibi çalışmak üzere gitmesine nasıl rıza gösterecekti? Bin parça oluyordu yüreği. İki gözü iki çeşme ağlıyordu günlerdir. Sabahat'la barışacaktı. Belki yüzü güler, neşesi yerine gelirse kızının, onu taşraya yollamaktan vazgeçerdi Reşat Bey. Başşehirmiş Ankara! Laf! İstanbul'un dışı taşraydı Behice için.

Mutfağa indi Behice, kızı, canı, birtanesi orada, ocağın önünde durmuş, yüzü sapsarı, gözlerinin altında mor halkalar, saçları dahi kaybetmiş parlaklığını, upuzun bir örgü halinde sırtından beline doğru sallanıyor, kuyruk gibi. Bir ay var ki dokunmadı kızına, yüzüne bakmadı. Ya giderse, ya bir daha göremez ise onu? Behice kızının arkasında durdu, duyulur duyulmaz bir sesle, “Sabahat,” diye fısıldadı, “Sabahat, kızım...”

Suat, Hilmi ve Mahir, ada vapurundan, İstanbul'a iniyorlardı. Son günlerde ne konuşurlarsa konuşsunlar, mevzu sonunda hep Sabahat'la Aram'a gelip dayanıyordu.

“Bu çocuk askerliğini yaptı mı? Onun askerlik yaşı çoktan gelmiş olmalı. Üniversiteyi bıraktığına göre, askere çağırılması

lazımdı, öyle değil mi?” dedi Suat, kocasına. Hilmi ve Mahir baktılar.

“Aram askere giderse, Sabahat’ın bir yere gitmesine gerek kalmaz, annem de kendini böyle paralamaz,” dedi Suat. “Ne yapın edin, onu askere yollatın, enişte.”

“Şşşt. Yavaş konuş Suat,” dedi Hilmi.

“Biz askerlik şubesi miyiz, ilahi Suat?” dedi Mahir, adeta fışıldayarak. “Üstelik ben ordudan ayrılalı yıllar oldu.”

“Tanıdıklarınız vardır üst mevkilerde. Ya sen Hilmi Bey, sen bir şey yapamaz mısın?”

“Neden hâlâ askerlik yapmadığını öğrenebilirim belki,” dedi Hilmi.

“Aman bacanak, oğlanı zaten haşat etti sokak itleri, biz bu işe burnumuzu hiç sokmayalım,” dedi Mahir.

“Efendim, ben sadece askerlik durumunu soruşturacağım. Başka elimden ne gelir zati?” dedi Hilmi.

“Şu karşıdaki adam bizi dinliyor galiba, haydi susun artık, evde konuşuruz,” dedi Suat, lafı kendi başlatmamış gibi.

Bir hafta sonra, Hilmi, “Aramızda kalsın, şu askerlik işi tamamdır,” diye haber verdi bacanağına.

“Ne diyorsun! Nasıl yaptın?”

“Bir yakın dostum vardı şubede.”

“Keşke hiç karışmasaydın! Ya başına bir iş gelirse?” dedi Mahir.

“Nasıl olsa yapmayacak mıydı askerliğini? Askerliğin kaçışı var mı? Bugün değilse yarın, yarın değilse öbür gün! Bir yerde iyilik yapmış oldum, askerlik yaş ilerledikçe daha zor gelir insana. Sen de askerdin Mahir, bilmez misin? Meşakkat gençken daha kolay çekilmiyor mu?”

“Yani Hilmi, neredeyse iyilik yaptım diyeceksin!”

“Bu sevdadan vazgeçmesi, Sabahat’ın olduğu kadar, onun da iyiliğine Mahir. Bu aşkın sonu yok!”

“Ne zaman gidiyor?”

“Bu dönemde, hemen!”

“Nereye?”

“Aşkale!”

“Vah vah!” dedi Mahir.

“Sen de peygamber kesildin birden bacanak,” dedi Hilmi.

“Florya’ya gidecek değildi ya, doğudakiler batıya, batıdakiler doğuya gitmez mi yahu!”

“Reşat Bey’e söyleyecek misin?”

“Hayır. İkimizden başka kimse bilmeyecek.”

“İyi. Kayınpeder duyarsa, bir de bu yüzden vicdan azabı çekmeye başladı. Aman duymasın!”

“Şimdi sıra kendi tayinimle uğraşmaya geldi bacanak,” dedi Hilmi. “Dua et de benim işim de böyle kolay hallolsun.”

“İstanbul’u istiyorsun değil mi? Hak ettin ama birader, yıllardır uzaktasın evinden. ”

“İstanbul’u istemiyorum,” dedi Hilmi. “Ankara’yı istiyorum.” Mahir ağzı açık, bakakaldı.

SUAT İLE HİLMİ

Hilmi, son ayrıntıları da tamamlanan sınır haritalarının tesliminden sonra, memleketin batısına tayin edilmek istemiş, dilekçeler vermiş, gerekçeler göstermişti. Askerlikte tercih belirtmek yoktu ama mahrumiyet bölgesinde çok uzun zaman kalmıştı, evine, karısına, çocuklarına hasret yaşamıştı. Mektep tatillerinde annesine kavuşmayı bekleyen bir çocuğun heyecanıyla beklerdi karısına kavuşmayı. Suat, onu pencerede bekleyecek, o bahçe kapısının dışındaki çingırağa asılırken, Suat çoktan eteklerini uçuşturarak bahçeye koşmuş olacak, karısına sarılacak, yanaklarını öpecek, dudakları boynuna ilerlerken duralayacak, pencerede sevecen gözlerle kendilerini seyreden baldızlara, kayınvalideye, boy boy çocuklara, kalfaya ve ahretlik kıza elini sallayacak,

içeri girer girmez konağın tüm ahalisiyle selamlaşacak, karısını rüyalarında ve hayallerinde sevdiği gibi sevebilmek için, akşam yemeğinin bitmesini bekleyecek, vuslata ermek üzereyken, bu kez de yataklarına bir küçük oğlan tırmanıp ortalarına yatacaktı. Suat asla koynuna gelen oğlunu yatağına geri yollamazdı. Hilmi, bilirdi ki o alayına geri döner dönmez, yataktaki yerini Bülent alırdı. Bülent'in konağın ikinci katındaki odası, babası izin alıp gelene kadar boş kalırdı. Bari, piçkurusu, o İstanbul'dayken gidip yataydı ya yatağında, sabaha dek! Hayır, illa gecenin bir yerinde gelirdi yataklarına. Hep yarım kalmış sevişmelerin, oynaşmaların hırçınlığı ile yaşırdı Hilmi.

Belki de bu yüzden, bazen boyaları, fırçaları ve kâğıtlarıyla saatlerce kaybolurdu doğanın içinde. İç sıkıntılarını, dillendiremediği tepkilerini bir nevi dışavuruştur saatlerce resim yaparak, kendini unutması.

Reşat Bey'in konağında, içgüveysi olmanın, herkesin gözünde imrenilecek bir tarafı vardı. Hilmi için, evin içinde Reşat Bey ve bacanağı Mahir bulunuyorsa, konak bir anlam kazanırdı. Karşıt fikirlere sahip dahi olsalar, dünya görüşleri geniş, iç dünyaları derin insanlarla bir arada bulunmak iyiydi, doyurucuydu. Fakat erkeklerin şu veya bu sebeple evde olmadığı zamanlar, her yaşta kadının bıcır bıcır hiç susmadan konuşması, sürekli incir çekirdeğini doldurmayacak meseleler çıkartması, şikâyetleri, birbirleriyle dalaşmaları, çocuklarını azarlamaları yok muydu, işte o zaman, şöalesini ve boya kutusunu kaptığı gibi, kendini önce bir tramvaya sonra da bir vapura atıyor ve soluğu Göksu'da alıyordu. Göksu'nun sükûneti ve Anadolu Yakası'nın pastel renkleri dinlendiriyordu Hilmi'yi, sakinleştiriyordu. Saatler sonra, akşamüstü evine dönerken, koltuğunun altında mutlaka yarı bitirilmiş bir manzara resmi oluyordu. Göksu Deresi'nde seyreden bir kayık! Küçük köprüden, aşı boyalı konaklara bir bakış! Göksu çayırlarında otlayan inekler ya da nefis bir gün batışı! İyi bir ressamdı Hilmi. Şeker Ahmet Paşa'nın talebesiydi. Hayat

müsaade edeydi, savaşlardan başını alabileydi imparatorluk, asker değil ressam ve mimar olacaktı. Her insanın bir hayali vardı mutlaka, bir beklentisi vardı bu hayatta istikbale dair. Hayallerine kavuşamamıştı ama yakın düşmüştü. Hilmi yıllarca süren savaşlardan sonra, nihayet barışa kavuştuklarında, sınır şehirlerine atanmıştı topograf olarak. Mesleği buydu, ne yapsın! Elinden gelen çizgi, resim, boyaydı. Ekmek parası için, ailesinden uzağa gitmişti ama hiç olmazsa, kaleminden, boyalarından kopmamıştı. Yaşı kırkı geçince, uçsuz bucaksız gençlik hayalleri, başkaları için inşa etmeyi düşündüğü saraylar, köşkler, binalar, küçüle küçüle, kendine ait müstakil bir eve indirgenmişti. Hilmi'nin, karısını sere serpe sevebileceği, oynayıp şakalaşabileceği, odalardan odalara kovalayıp yakaladığı yerde ve anda yere yatırıp ona sahip olabileceği bir haneydi, artık beklentisi. Hayali! Arzusu! Sadece karısıyla kendisinin, bir de gece odalarında uyumaları şartıyla, çocuklarının yaşayacağı bir ev.

Suat'la sürekli birlikte yaşamadıkları için, zamanın karısının üzerindeki tahribatını, her kavuşmalarında fark etmekten geri kalmazdı Hilmi, ressamlara özgü o teferruatı hemen algılayan sanatçı gözüyle. Üçer ayda bir, İstanbul'a gelişlerinde, biraz daha yıpranmış bulurdu karısını. Ablası gibi bakmazdı kendine Suat, üstüne başına itina etmezdi. Belki de her akşam karşılayacağı bir kocası olmadığından, görüntüsüne boş verirdi. Boş verişler giderek bir alışkanlığa dönüşmüştü. Çünkü ev işi yapmaktan ve çocuk peşinde koşmaktan, süslenmeye vakti kalmıyordu. Çocuklarını, ablasının yaptığı gibi, bakılsınlar diye başkalarına bırakmıyordu. İlla kendi yedirecek, kendi yıkayacak, kendi uyutacak en ufak ihtiyaçlarını dahi kendi görecek, oğlanların. Sadece oğlanların mı? Mehpare'nin ayrı eve çıkmasıyla, evin her ihtiyacına koşturan kişisi, Suat olmuştu. Leman piyanosunda veya gramofonda şarkılar çalarken, aman akşam yemeği gecikmesin diye, Nesime'ye yardıma mutfığa inen ve soğanı doğrayıveren Suat olurdu. Sofrayı kuran, kaldıran, Behic'anımın astım krizlerinde

pompasını koşturan, büyükanneye hastanede refakat eden, hep onun karısıydı. Elbette vaktinden evvel yıpranıyordu.

Oysa ne kadar güzeldi onu tanıdığı yıllarda Suat. Yüzünü ilk gördüğünde, evine döner dönmez, hayali hafızasında canlıyken, resmini yapmıştı karakalem. Hayatında bu kadar güzel bir bu-run, bu kadar güzel bir ağız ve orantılı bir yüz görmediğini düşünmüştü. Bal rengi saçları kalın bir örgü yapılmış, ensesinde toplanmıştı. Allahım, demişti kendi kendine, ne şanslı bir erkeğim ben! Her sabah uyanacağım ve önce yanımdaki bu muhteşem yüzü göreceğim. Bu güzel yüzü, yastığının üzerinde, evliliklerinin ilk iki ayı görebilmişti sadece. Sonra vazifeler, uzaklar, dönüşler yeniden gidişler.

Şimdi Ankara'da kendine teklif edilen vazifeyi kabul ettiği takdirde güzel yüzlü karısıyla, Suat'ıyla birlikte, baş başa yaşayabilecekleri bir evleri olacaktı. Biraz geç kalınmış olarak ama nihayet!

Bülent'in anasıyla babasının ortasına girip yatacağı yaş, çoktan geçmişti fakat şimdi de Rasin vardı hayatlarında! Rasin teyzelerin, büyükannelerin, dedelerin bol olduğu ortamdan çıkıp sadece babasının otoritesiyle idare edilen bir evde yaşarsa, kolayca şımaramazdı. Kendi odasında uyurdu, kendi odasında oynardı, kendi odasında çalışırdı.

Hilmi, kendine ait olacak bir evin hayalini uzun zamandır kuruyordu. Ankara'ya tayini gerçekleşirse, şehrin yeni yapılmakta olan bahçeli evlerinden birine taşınabilirlerdi. Aşırı hayalpe-rest olmaya korkuyordu ama biriktirip durdukları maaşıyla, biraz da dişini sıkarsa, o evlerden birinin sahibi dahi olabilirlerdi. Eğer Suat Ankara'ya taşınmayı kabul ederse!

SABAHAAT'TAN ARAM'A MEKTUP

Sevgili, sevgili Aram,

Bu satırları, er veya geç eline ulaşabileceği umudu içinde yazıyorum. Ben mektubu Ekmel'e göndereceğim, Ekmel güya senin kolejden arkadaşınmış gibi, ağabeyinin Kapalıçarşı'daki dükkânına gidip adresini öğrenecek. Bu numarayı annene bir kere daha yapamayacağı için, ona Jirayir'e gitmesini söyledim. Adresi öğrenince, benim mektubumu daha büyük bir zarfın içine koyup sana yollayacak.

Her ikimiz de beklemeye o kadar alıştık ki, herkese en fazla on gün içinde ulaşabilecek bir zarfın, benden sana yollandığında, sana intikali bir ay sürse, ne çıkar! Biz, koca bir ömrü beklemeye adanmış insanlarız.

İşte Aram, yine beklemedeyiz!

Babamın intihar teşebbüsüne kadar, kendi ayaklarımızın üzerinde durabileceğimiz, kendi yuvamızı kurabileceğimiz anı bekledik. Zannettik ki sevdamızın gücüyle dünyanın bütün saçmalıklarına, ön yargılarına, adaletsizliğine kafa tutabiliriz. Meğer yapamazmışız! En azından ben, ne babamdan vazgeçebilecek ne de “babasının ölümüne sebebiyet veren kız” sıfatını taşıyabilecek kadar güçlü olmadığımı anladım. Geri adım attım. Beni bağışladığın, anlayış gösterdiğin için sana binlerce kere teşekkür ediyorum, Aram.

Bana bekle dedin son buluşmamızda, biraz daha bekle. Bu sefer neyi beklediğimizi bilemiyorum. Fazla kafa yormak, kurcalamak da istemiyorum. Çünkü umudumu kaybedersem, hayatı taşıyacak gücüm hiç kalmaz. Fakat eğer bir gün beklediğimize değecekse, biz hâlâ birbirimizi severken, isterken gerçekleşsin, o beklediğimiz her neyse.

Ben şimdi burada, Kıbrıs adasının muhteşem mimozalarının süslediği bir terasta, Akdeniz havasını ciğerlerime doldurarak ve hayatın her şeye rağmen yaşanmaya değer olduğunu düşünerek yazıyorum, sana bu satırları.

Lefkoşa'daki bankada, İstanbul'daki İş Bankası'nda müdür olan Selahattin Eniştemin, (sen onu tanımadın, baba tarafından ikinci derece kuzenlerimizden birinin kocasıdır) tavassutuyla bulduğum tercümanlık işinde çalışmaya başlayalı beş gün oluyor. Galiba bu müessif olayın tek iyi tarafı, ailemin bana koca aramaktan vazgeçmesine vesile olması. Bu sefer, kızlarına koca değil iş aradılar ve buldular. İyi ettiler. İşte şimdi burada her ay, yabana atılmayacak bir miktar para kazanacağım. Birlikte harcayamadıktan sonra, ben bu parayı ne yapayım Aram?

Şimdi sana, son buluşmamızdan sonra olanları sırasıyla anlatmaya çalışayım.

Babam eve dönünce onunla mümkün mertebe karşılaşmamaya çalıştık. Ben kahvaltımı çok erken edip hemen odama çıkıyordum. Aşağı katlara, hele o varken, hiç inmiyordum. Nenem, Mehpare

Abla'nın evine gittikten sonra, büyükanne onun odasında taşındı. Böylece ben de odamdaki hürriyetime yeniden kavuşmuş oldum.

Annem bana söylediği çok ağır sözlerden biraz pişman gibiydi. Bir gün nihayet mutfakta bana sarıldı ve aslında babanı çok sevdiğini biliyorum, dedi. Yani, annemle barıştık. Ablalarım sürekli atışıp barışmaya alışık olduğumuz için, onlarla bir meselem olmadı. Odamda bütün gün kitap okuyordum ya da ara sıra Armine'ye, Mehpare Abla'ya veya Piraye'ye kadar gidip bir bardak çay içip dönüyordum. Tabii bir de hayatı kolaylaştıran Rasin vardı. Koskocaman gözlü, çok sakin bir çocuk! Suat Ablam onu sık sık benim odama getiriyordu oyalanmam için. Küçük bir çocuğu okşamanın, mis kokusunu içine çekmenin, insanı sakinleştirici bir tarafı var. Günler böyle yeknesak akadururken, bir akşamüstü Mahir Eniştem beni odasına çağırdı, "Kızım tavan arasında çürüyüp gideceğine çalışmak ister misin?" diye sordu. Çalışmaya dünden hazır olduğumu söyledim. Bana tanıdıkları vasıtasıyla münasip bir iş aradıklarını söylediler. Münasip iş, Kıbrıs'ta bulundu. Babam bir müddet İstanbul'dan uzaklaşmamı istemiş. Hakkı var, olanlardan sonra, evin içinde saklambaç oynamak ikimiz için de kolay olmuyordu.

İşte şimdi, buradayım.

Tuhaf olan şu ki, bunca trajediden sonra, hâlâ kendimi suçlu hissetmiyorum. Annemle babamın istedikleri gibi bir evlat olmadığımı üzgünüm ama seni sevdiğim için hiçbir gün suçluluk ve pişmanlık duymayacağım Aram.

Sen nerelerdesin? Tayinin nereye çıktı? Garp bölgelerinde yaşayanları şark hizmetine gönderdiklerine göre, şarkta bir yerlerde olmalısın. Bu mektup eline ulaşır ulaşmaz bana yaz, e mi. Seni çok merak ediyorum.

*Seni sevgiyle kucaklıyorum,
Seni her zaman seven
Sabahat*

ARAM'DAN SABAHAT'A MEKTUP

Sabahım,

Mektubun elime, tahmininden daha çabuk ulaştı. Jirayir, Ekmel'i görünce anlamış zaten vaziyeti, verin Sabahat Hanım'ın mektubunu, ben hemen postalayıvereyim eve giderken, demiş. Ekmel'in suratını görecektin, diye yazmış bana. Neyse, birbirimizin adreslerine kavuştuk. Şimdi kimseye zahmet vermeden, rahatça yazışabiliriz, sevgilim.

Bu mektubu sana, gelinciklerin papatyaların çoktan pıtrak pıtrak açtığı, uçsuz bucaksız bir kırdan, yüzükoyun yatmış, öyle yazıyorum. Ara sıra da sırtüstü dönüyor, mavi gökyüzüne bakıyorum ve kendi kendime diyorum ki, belki birlikte değiliz, yan yana değiliz ama aynı gökyüzünü görüyoruz, aynı mehtabı seyrediyoruz.

yoruz ve her ikimizi de aynı güneş ısıtıyor. En azından aynı dünyada yaşıyoruz, Sabahat. Her an bir yerde karşılaşma ihtimalimiz var. Karşılaşmasak dahi, mektupla da olsa, birbirimize dokunabiliyoruz.

Sabahım, bulunduğum kasabada bir demirci atölyesi keşfettim. Elimden o tür işler gelir bilirsin, sana üstünde adının harflerini taşıyan bir lamba yaptım. Bugün de kırdaki rengârenk çiçekler topladım senin için. Hepsini kurutacağım ve mektuplarımın içinde yollayacağım, buranın çiçeklerinin ne kadar değişik olduğunu göresin diye.

Neyi beklediğimizi bilmediğini bir daha sakın söyleme. Biz birbirimizi bekliyoruz. Bizi ailelerimizin nihayet anlayabilecekleri bir günü de bekliyoruz ayrıca. Ben umudumu hiç kesmedim. Anamın bana aktardığı hikâyelerin dehşetine rağmen, yüreğime bir damla olsun kin inemiyorsa, senin melek yüzün, çekilmiş bütün acıları unutturabiliyorsa demek Yukardaki'nin bir bildiği var. Umudunu kaybetme. Sakın. Ben, benim annemin de senin babanın da kalplerinin bir gün yumuşayacağına inanıyorum.

Senin
Aram

SABAHAAT'TAN ARAM'A MEKTUP

Sevgili Aram,

Artık buraya iyice alıştım. Bir ay öncesine kadar, senin mektuplarından başka tesellim yoktu. İşten evime, evimden işime gelip gidiyordum. Canım da hiçbir şey istemiyordu zaten. İnsan her türlü şarta ister istemez alışıyor. Buraya isteyerek gelmedim. Bizi birbirimizden ayırmak niyetiyle beni sürgüne yollamış olduklarını bal gibi biliyorum. Bizim ailede sürgün bir çözümdür. Neyse, diyeceğim şu, sürgünümünden hoşnutum. Arkadaşlar edindim, iş çıkışları ve hafta sonları onlarla birlikte denize girmeye gidiyoruz. Burada havalar müsaitse kasımda dahi denize girilebiliyormuş. Sen ve ben soğuk denizi severiz. Bugünlerde su biraz serinledi ama bana iyi geliyor, seni düşünerek, senin için de yüzüyorum. Evden uzakta, hür ve tek başıma kalmak iyi bir his. Bu

sürgünüün bir başka iyi tarafı da mektuplarımızın hemen elimize ulaşması. İstanbul'da olaydım, sen askerden bana yazdığın mektupları evime yollayamayacaktın, onları bana bizim kızlardan biri ya da Ekmel getirecekti. Bize yaptırdıkları şu maskarelıklara bak! Bu sevgiye hiçbir şekilde mâni olamayacaklarını he-nüz hiçbirisi anlamadı.

Burada bulunmanın bir iyiliği daha oldu. Evdeyken benimle hemen hemen hiç konuşmayan annem ve ablalarım, bana sık sık mektup gönderiyorlar. Geçen gün Sitare ile Bülent'ten bile mektup geldi. Evden gelen havadisler müthiş. Hilmi Eniştemin Ankara'ya tayini çıkmış. Bir ay içinde gidiyorlarmış. Annem iki gözü iki çeşme ağlıyormuş. Leman Ablamdan da çok üzüldüğünü belirten mektuplar aldım. Şaşırdım. Fanusun üzerine asmakta ısrar ettiği el havlusunu kullanma ihtimali olan dört kişi evden eksiliyor diye sevinir sanıyordum. Şaka bir yana, Mehpare ve Halim'den sonra sırasıyla nenemin, benim, şimdi de Suat Ablamla çocuklarının evden ayrılmasıyla, konak hakikaten çok yalnız kalacak. Bakalım annem ve Leman Ablam bütün gün baş başa ne yapacaklar? Suat Ablam, annemin en düşkün olduğu kızıydı, en iyi onunla anlaşırdı. Zavallı annem! Sitare ve Bülent de birbirlerinden ayrılacakları için berbat haldelermiş. Hatta, babam, Bülent'i İstanbul'da bırakmaları için ricada bulunmuş Hilmi Bey'e, kabul ettirememiş. Benim konak haberlerim bu kadar.

Sana yolladığım kasket ve şort eline geçti mi? Hâlâ geçmediyse ve eğer kumandanlarından birini, üzerinde mavi bir bermuda şortla görürsen, o aslında senindir.

Bana yaz. Beni unutma. Beni sev.

Seni hep seven
Sabahat

HAYAT AKAN BİR SUDUR

Mahir'in muayenehanesinin girişindeki bekleme odasında, deri koltuğun bir ucunda Reşat Bey diğer ucunda Hilmi oturuyorlardı. Mahir, içerdeki odadan, masasının arkasındaki koltuğu çeke çeke getirdi, karşılarına oturdu. Az evvel içerde, her ikisinin de tansiyonlarını ölçmüş, kalp atışlarını ve ciğerlerini dinlemişti.

“Burada bir sigaraya izin var değil mi?” diye sordu Hilmi.

“Ayıp ettin bacanak! Neden içerden çıkıp buraya geldik. Sigara içebilelim diye. Muayene odasında sigara kokusu ayıp oluyor. Hanımlar rahatsız olabiliyorlar kokudan. Ama bekleme odasında yasaklayamadım bu mereti. Beklerken, asabiyetten olsa gerek, daha çok içmek istiyor galiba insanlar,” dedi, Mahir.

“Siz de yakar mısınız bir tane?” Hilmi’nin uzattığı tabakadan bir sigara çekti, Reşat Bey. Hilmi çakmağı ile yaktı.

“Mahir Bey oğlum, Behic’anımın bu öksürüğü ne olacak böyle?” diye sordu Reşat Bey. Endişeli görünüyordu. “Nefes darlığının üzerine bir de bu bronşit bindi. Dün gece sabaha kadar öksürdü. Bir ciğer röntgeni mi aldırırsak?”

“Geçen ay çektikti bir tane. Radyasyona sık maruz kalması iyi değildir, efendim,” dedi Mahir. “Geceleri yastığını dikleştirin, adeta oturur gibi uyumaya çalışsın.”

“Pek sıkıntı çekiyor, zavalılık.”

“Kayınvalidemin, bugünlerde daha çok astım krizi geçirmesinin sebebi, ruhi olabilir,” dedi Mahir, “ne de olsa düzeni sarsıldı. Kızlarından biri uzağa gitti, şimdi öteki ayrılıyor evden. Torunları gidecek. Bu hastalığa maneviyatın çok tesiri vardır. Zaman içinde düzelecektir, inanın bana.”

“Sabahat’ın yokluğuna alıştı bile,” dedi Hilmi.

“Alışmadı oğlum, alışamadı. Siz onu bana sorun. Sabaha kadar ben yatıyorum o odada zevcemle birlikte. Her ikimizi de uyku tutmuyor.”

“Beyefendi, böyle uzaklaştırmalar filan, hepsi geçici çözümler. Delikanlıyı Aşkale’ye yollattık. İlelebet orada tutamayız ki, askerliği bitince dönecek. Sabahat da öyle. Hayatının sonuna kadar Kıbrıs’ta kalacak değil.”

“Ne yapalım o halde Hilmi Bey?” diye sordu Reşat Bey.

“Biz Mahir Bey’le birlikte çok uzun konuştuk bu mevzuda.”

“Eeee?”

Hilmi lafı kendinden daha kıdemli ve yaşlı damada bırakmayı tercih ettiğini belirten bir hareket yaptı.

“Size hürmette kusur etmeyi asla arzu etmeyiz, ancak siz izin verirseniz, fikri beyan ederiz efendim,” dedi Mahir.

“Sizi dinliyorum.”

“Devir değişti efendim. Bakın, Müslüman kızların, gayrimüslimlerle evlenmelerini yasaklayan kanunu da değiştirmişler ge-

çenlerde. Benim için önemli olan, Sabahatımızın saadetidir. Ab-laları evlendiler, çoluk çocuğa karıştılar. Yıllar su gibi akıyor. Bugün için hepimiz hayattayız, onun etrafındayız ama Allahın ne göstereceğini hiçbirimiz bilemeyiz. İleride, emrihaklar vaki oldu-ğunda, Sabahatçık, bir gün tek başına kalmaz mı bu dünyada? O hepimizden gençtir. Uzun yaşarsa, büyükanne gibi, yeğenlerin-den birinin evinde yaşamak zorunda kalabilir. Beyefendi, biz Hilmi Bey’le işte bütün bunları da düşündük. Keşke onun da bir kocası, çocuğu, evi olsa dedik.”

“Evlenmeyecekmiş. Öyle karar vermiş,” dedi Reşat Bey.

“Evlenmek istediği kişinin, ahlaken hiçbir kusuru yoktur. Hiçbirimiz dinimizi seçme lüksüne sahip değiliz, ne yapsın ço-cuk Hıristiyan doğduysa?”

“Aram, Müslüman olsa, Sabahat’la evlenmesine rıza gösterir miydiniz?” diye sordu Hilmi.

Reşat Bey hiçbir şey söylemedi. Sağ kaşı fena halde seğiriyor-du. Bir süre damatlarının yüzüne baktı sonra ağır ağır yerinden kalktı, kapıya yürüdü.

“Ben sizin ne kadar şefkatli bir insan olduğunuzu biliyorum, efendim,” dedi Mahir, “değil kendi kızınızın, herhangi bir baş-ka kızın dahi bu kadar çok üzülmesine ve cemiyetin kabuklaş-mış, bayat gelenekleri yüzünden, bir kız kurusuna dönüşmesi-ne, sizin gönlünüz razı gelmez.”

Reşat Bey arkasına bakmadan çıktı. Hilmi ve Mahir birbirle-rine bakiştılar. Kayınpederleri biraz ağır işittiği için, Mahir’in dediklerini duymadı mı yoksa duymazlığa mı geldi, bilemediler.

BALO

Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren, orta ve üst tabakalarda yer alan ailelerin hayatına, düğün derneğın yanı sıra yeni bir eğlence girdi: Balo! Baloların en görkemlisi ve heyecanla bekleneni Cumhuriyet Baloları'ydı ki, her şehirde ve pek çok kasabada Cumhuriyet'in kuruluş yıldönümü münasebetiyle, mutlaka düzenleniyordu. Ayrıca yeni yılı ve meslek odalarının kuruluşlarını kutlayan balolar da vardı, Doktorlar Balosu, Mühendisler Balosu, Avukatlar Balosu gibi. Balolarda insanlar sadece eğlenmek ve dans etmekle kalmıyorlardı, asırlardır erkek erkeğe içki içerek eğlenmiş ve eğlenceyi hep sarhoş olup nara atarak, kurşun sıkarak, şiddetle veya hüznle sonlandırmış bir ataerkil millet, şimdi kadınıyla birlikte eğlenmeyi öğreniyordu.

Kadınıyla birlikte içmeyi, dans etmeyi, hatta coşmayı ve buna rağmen terbiye sınırları içinde kalmayı, ölçülü olmayı öğreniyordu.

Mahir ile Leman'ın her yıl aksatmadan gittikleri iki balo vardı. Nisan ayında doktorların balosunu hiç kaçırmazlar, ayrıca bir de Pera Palas'ta kutlanan Cumhuriyet Balosu'na giderlerdi, yine Mahir'in doktor arkadaşları ve eşleriyle.

Mahir'in hem meslektaşı hem de yakın dostu olan Ali Rıza Bey'in eşi Sabiha ile tatlı bir rekabet içindeydi Leman. Sabiha güzel bir kadındı. Uzun boyluydu, mavi gözlü, sarı saçlıydı. Gittikleri balolarda dikkatleri şıklığı ve zarafeti ile üzerine çekerti. Leman azıcık kıskanırdı Sabiha'yı. Leman ve Sabiha hep aynı masada otururlardı. İki güzel kadının işgal ettiği bu masadan gözlerini alamazdı insanlar.

1935 yılının Doktorlar Balosu için aralarında ne diktireceklerini konuşurlarken, Sabiha, geçen yıl Cumhuriyet Balosu'na giydiği tuvaleti giyeceğini söylemişti. Yeni bir tuvalet diktirmeyecekti bu sene.

“Ben de öyle yapayım,” demişti Leman, “zaten bu aralar hiç keyfim yok. Suat Ankara'ya taşınıyor, annemin astım krizleri arttı.” O anda söylediğine kendi de inanmıştı. Fakat sonraki günlerde, Beyoğlu'nda Lion Mağazası'nın vitrininde eflatun bir şifon görmüştü. Morun her tonu çok yakıştırdı Leman'a. İçeri girmiş, kumaş satılan bölümde bulundurulmuş moda dergilerini karıştırmış, o renge göre bir model beğenmiş ve kumaşı satın alıp çıkmıştı.

Bir aya yakın sürmüştü evdeki balo hazırlığı. Kumaşa uygun dantelin bulunması, eski çantasının üzerinin bu dantelle kaplanması, yakasına ilıstireceğı çiçeğin aynı dantelden dikilmesi. Neyse ki elinden bu tür işler geliyordu Leman'ın. Terzi Katina, elbiseyi dikmesi için yatıya çağırılmıştı. Nasılsa artık evlerinde bir sürü boş oda vardı. Konuklara yatacak yer bulmak kolaylaşmıştı. Balo hazırlıkları sürecinde, Leman'ın yeni eflatun tuvaletinin

dikiminin yanı sıra, Mahir'in smokini temizleyiciye gönderilmiş, gömleği kolalanmış, rugan ayakkabıları parlatılmıştı.

Leman, balo sabahı Beyoğlu'na kuaföre indi. Saçlarını günün modasına uygun tarattı. Alnına üç küçük bukle düşürttü.

O akşam Sitare, annesinin eflatun elbisesinin içinde, bir prenses gibi merdivenlerden inişini hayranlıkla seyretti.

“Anneciğim, harikasin. Elbisen çok yakıştı,” dedi, annesine sarılarak.

Leman kızının iltifatına sevindi ama yüreğinde bir ağırlık vardı. Sabiha'ya yeni bir tuvalet diktirdiğini haber vermemişti ve şu anda çok pişmandı. Arkadaşı geçen yıl giydiği tuvaletiyle gelirken, o yakasında çiçeği, uçuşan eflatun şifon eteği ile dikkatleri kendinde toplayacak ve bundan çok rahatsız olacaktı. Keşke haber vereydim, diye düşündü, ah keşke! Artık pişman olmak için çok geçti.

Mahir karısının sırtına etolünü yerleştirdi, çıktılar. Kapının önünde bekleyen taksiye binip Doktorlar Balosu'na gittiler.

Arkalarından el sallayan Sitare, anneannesine, “Annem bu akşam balonun en güzel ve en şık hanımı olacak,” dedi, iftiharla.

Sitare derin bir uykudaydı. Ertesi günü sınavı olduğu için geç saatlere kadar çalışmış, yorgun düşmüş, yastığa kafasını koyar koymaz uyumuştı. Balonun nasıl geçtiğini, annesiyle babasının kaç kere dansa kalktığını, neler yiyip içtiklerini, bütün ayrıntıları ancak yarın okuldan döndükten sonra öğrenebilecekti, çünkü Sitare sabah okula giderken, annesi herhalde uyuyor olacaktı.

Sitare uykusunda annesinin sesini duydu. Annesi hıçkırıyor ve bağıırıyordu. Gözlerini açtı. Oda kapkaranlıktı. Annesinin sesini hâlâ duyuyor, fakat dediklerini anlayamıyordu. Kâbus devam ediyordu demek! Gözlerini açtı, kapadı, ovuşturdu, bir daha açtı ve başucu lambasına uzanıp düğmesini çevirdi. Ampulün sarı ışığı odayı aydınlattı, rüya sona ermişti ama annesinin sesi

hâlâ çın çın ötüyordu. Yatağından fırladı, dışarı koştu, merdiven boşluğundan sarkarak aşağı baktı.

Ev halkı taşlıkta, annesinin etrafındaydılar, Nesime ve babası, annesinin paralayarak üzerinden çıkarmaya çalıştığı eflatun tuvaletin küçücük düğmelerini çözmeye çalışıyorlardı. Annesi hem ağlıyor hem bağıırıyordu. Laflar yavaş yavaş anlam kazandı: “Kustu! Pis herif kustu! Kustu!” Yine hıçkırıklar. Anneannesiy-le büyükbabası da aşağıda kızlarının etrafında dolanıp duruyorlardı ve herkes bir ağızdan konuşuyordu. Annesi nihayet çırpına çırpına çıktı eflatun elbisenin içinden, kombinezonuyla kaldı. “Şuraya dök, şuraya!” diye bağıırıyordu babasına. Babasının elinde bir ispiroto şişesi vardı. Sitare merdivenleri inmeye başladı. Babası merdivenlerde kızının ayak seslerini duyunca, döndü, “Yatağına git uyu, Sitare,” dedi, “korkma önemli bir şey değil. Bir sarhoş annenin elbisesine kustu.”

“Bu önemli bir şey değil mi, Mahir?” dedi Leman, hıçkırıkların arasından.

Birkaç saat önce şu merdivenlerden aşağı mağrur bir prenses gibi inen annesi, şimdi mor kombinezonun içinde, saçları didik didik, rimelleri gözyaşlarıyla yol yol yanaklarına akmış, ruju yüzüne bulaşmış, bedbaht bir cadıya benziyordu. Arkasını döndü, merdivenleri çıkıp odasına girdi. Uyudu.

O BÜYÜK VE KARANLIK KAPIDA

“Mahir, baksana ateşli bu kız.” Leman’ın eli Sitare’nin alnını, boynunu kontrol etti.

“Bir şeyim yok anne. Vallahi. İyiyim.”

“Boğazın ağrıyor mu?”

“Yoo.”

“Başın?”

“Başım da ağrımıyor.”

“Neden gözlerin çakmak çakmak o halde? Vallahi senin ateşin var!” Sitare’yi bırakıp dışarı çıktı, “Mahiiiir, bir derece al da yukarı geliver,” diye seslendi Leman.

“Ben giderim babama,” dedi Sitare ve annesinin mâni olmasına fırsat vermeden, basamakları çiftler çiftler atlayarak aşağı kata koştu. Mahir muayenehanesinde, masasının başında oturuyordu.

“Gel bakalım,” dedi kızını görünce. “Aaa Sitare sen hakikaten iyi görünmüyorsun.” Masasının gözünden bir derece çıkırıp salladı, harareti düşürüp uzattı kızına. “Dilinin altına koy ve üç dakika konuşma.”

“Baba, annem dereceyi ağzıma soktuğunu görürse, seni öldürür.”

“Ölmemi istemiyorsan, annene söylemezsin. Ateşin en doğru hali, böyle ölçülür.”

“Ağızdan alınan ateş fazla çıkmaz mı?”

“Haydi haydi, koy ağzına. Fazla konuşma.”

“Baba, ben sırrını tutacağım ama sen de benimkini tut. Bak hafta sonu mektepte konser var. Şimdi, ateşim olduğunu söylersen, annem beni bırakmaz. Çok gitmek istiyorum baba, ne olur. Bana bir ilaç ver, hemen düzeleyim.”

“Tamam, anlaştık. Yalnız, ateşin çok çıkarsa, o güne kadar yatak istirahati yapacaksın.”

Sitare, ağzında derece, üç dakika hiç konuşmadan durdu. Üç dakika sonra Mahir, çekip aldı dereceyi ağzından, baktı, silkeledi dereceyi.

“Kaç?”

“Otuz sekiz iki. Nerede üşüttün böyle?”

“Ne bileyim? Ama baba iyileşirim değil mi hafta sonuna kadar?”

“Dediklerimi harfiyen yaparsan, evet.” Mahir, ilaç dolabından birkaç kutu ilaç çıkardı, cebine koydu. Baba kız, birlikte üst kata çıktılar.

“Ateşi var değil mi?” diye sordu Leman.

“Fazla değil. Ona bir çorba yapsın Nesime. Yatarken ilaç vereceğim. İki güne kadar bir şeyciği kalmaz. Üşütmüş herhalde.”

“Üşütür tabii. Şıklık yapacağım diye, üzerine ceket giymez. İçine fanila giymez. Gece deli gibi yatar, yorgan yerlerde, beli açık!”

“Mübalağa ediyorsun anne,” dedi Sitare.

“Bu gece benim odamda yat Sitare,” dedi Leman. “Yorgan üstünden kayıyor sen uyurken. Ben örterim seni. Sonra ateşlisin, gece su istersin filan.”

“Üçümüz birlikte mi yatacağız eskiden olduğu gibi?” babasına baktı Sitare.

“Kazık kadar kız, babasıyla yatar mı ayol. Üçümüz nasıl sığarız yatağa? Baban senin odanda yatar.”

“Ama anne...”

“Ne söz verdin bana?” dedi Mahir. “Annenin yanında yat, lütfen. Gece ateşin yükselirse, önlem alırız. Haydi kızım.”

“O halde sen de sözünde duracaksın ama?”

“Ne sözüymüş o?” diye sordu Leman.

“Kızım ile benim aramda,” dedi Mahir.

Yemekten sonra, Sitare babasının verdiği ilaçları içti, yukarı çıktı, annesiyle babasının odasındaki geniş yatağa girip pufla gibi yorganın altına kaydı. Oh ne güzel, ne kadar çok yastık vardı bu yatakta! Başucu lambasını açıp annesinin kadın mecmualarına bakmaya başladı. İlacın etkisi ve ateş, gözkapaklarında birer kurşun kuş gibiydi. Uykuya karşı koymaya çalışıyordu ama dalıp gitti. Leman’ın odaya girdiğini, elini alnına koyarak ateşini kontrol ettiğini, babasının yorganı üzerine iyice çektiğini, alnına bir öpücük kondurduğunu, pijamasını alarak usulca çıkıp onun odasına yatmaya gittiğini, annesinin yanına süzüldüğünü hiç duymadı. Gecenin bir saatinde, odaya giren Nesime’nin annesini uyandırdığını, birlikte odadan çıkıp gittiklerini de fark etmedi. İlacın etkisiyle çok derin bir uykudaydı Sitare. İnanılmaz güzel bir rüya görüyordu. Üzerinde beyaz tül bir elbise vardı. Babasıyla birlikte, kolejin mezuniyet törenindeydiler. Babasının kollarında eteklerini uçuşturarak vals yapıyordu. Herkes alkışlıyordu baba kızı. “Benim güzel küçük Sitarem,” diyordu babası, “seninle iftihar ediyorum. En iyi notlarla mezun oldun.” Dönüyor dönüyorlardı. Sonra bir ara bir başka genç adam alıyordu onu kollarına, daha hızlı döndürmeye başlıyordu. Bir ba-

basının kollarında, bir, dansın hızından yüzünü göremediği genç adamın kollarında, döne döne dans ediyordu. Genç adamın kollarında dönerken, bembeyaz etekleri bir köpük gibi kabarıyor, babasının sevgili yüzü, bu köpüğünün ardında kalıyor, giderek soluyor, daha az görünür oluyordu. Köpüğü dağıtmak için, ellerini kollarını sallıyordu Sitare, etekleri köpük köpük, bulut bulut...

Korkunç bir ses! Bir acı çığlık! Başka çığlıklar! Sesler! Koşuşturmalar! Rüyası bölündü. Yine sımsıkı yumdu gözlerini, köpüklerin arasına dönmek için, ama aşağıdan gelen çığlık ve gü-rültü hiç bitmiyordu. Annesinin sesi hiç susmuyordu. Doğrulup yatağında oturdu Sitare. Elini uzatıp başucu lambasını yaktı. Sarı solgun ışık, konsolun üzerine düştü. Kalktı, kapıyı açıp merdiven boşluğundan aşağıya baktı. Annesi yine avaz avaz bağır-maktaydı. Başına yine ev halkı birikmişti.

“Yine biri üzerine mi kustu?” diye seslendi, sinir içinde. Annesi başını kaldırdı göz göze geldiler. Kan çanağı gibiydi gözle-ri. Herkes susmuş, herkes başını kaldırmış Sitare’ye bakıyordu.

“Sitare! Hemen odana dön, yat, uyu!” dedi annesi.

Sitare söylene söylene, annesinin odasına dönüp yatağına yattı. Biraz fazla oluyor ama, dedi içinden, âdet edindi annem bu bağrıışmaları. Deli bu benim annem, vallahi! Yorganın altına kaydı, az önceki rüyayı yeniden görmek için gözlerini sımsıkı yumdu. Uyudu. Şimdi sadece babasının yüzü vardı, rüyasında. İçi gülen gözleriyle, ince, uzun, muzip ifadeli, sevgili, sevgili yüzü babasının!

Sitare sabah gözlerini açtığında ilk gördüğü, yatağın ayaku-cunda oturan büyükbabası oldu. Rüya gördüğünü sanarak, göz-lerini bir-iki kere kapatıp açtı. Allahallah, nerdeyim ben? Etrafi-na göz gezdirdi. Kafası dumanlı, rüyayla gerçek arasında bir yer-lerdeydi hâlâ.

“Sitare uyandın mı yavrum?”

“Büyükbaba?” yavaş yavaş hatırlıyordu, kendi odasında yatmadığını. Annesiyle babasının yatağındaydı o şimdi.

“Ateşin düştü mü kızım?”

“Daha iyiyim büyükbaba.” Ne yapıyordu büyükbabası, yatağın ucuna oturmuş? Neden orada oturuyordu? Çok mu hastalandı, ateşlendi acaba gece? Bir ara, bir kâbus gördüğünü hatırlıyordu, yine annesi avaz avaz bağırıyor, ağlıyordu. Rüya imiş demek o. Hay Allah!

“Sitarem. Kızım.”

“İyiyim büyükbabacığım, dün babamın verdiği ilaç terletti beni, düştü bu sabah ateşim, bak.” Reşat Bey’in elini tutup alnına götürdü. “Merak etmeyin beni. Babam gitti mi? Soracaktım o ilaçtan bu sabah da alayım mı diye... Büyükbaba?.. Büyükbaba? Neyiniz var sizin?”

“Sitarem, hayatın bize hiç beklemediğimiz bir anda...” Bir yaş, gözpınarından kopup dudağının üzerine düştü Reşat Bey’in.

“Ne oldu?” Sitare üzerinden yorganı atıp yataktan çıktı.

“Büyükbaba, büyükanne mi yoksa?”

“Sitare dur inme aşağı, beni dinle. Metin olmalısın yavrum. Annen için çok metin olmalısın. Şimdi onun sana her zaman-
kinden çok ihtiyacı var.”

Sitare merdivenlerden sonra koridorlarda koştu, koştu, koştu. Bütün kapıları teker teker açtı. Anneanne? Odasında yoktu! Anne? Cumbalı odada, anneannenin yanındaydı. Her ikisi de onu görünce yerlerinden fırladılar ama o kapıyı hemen kapatıp diğer odaya koştu. Babasını arıyordu. Çalışma odasında? Yok! Büyükanne-
nenin odasına daldı. Büyükanne yatağında, Kuran okuyordu, sallanarak. Orada da yok! Sitare aşağı koştu. Babasının muayenehanesini açtı. Bekleme odası bomboş! Muayenehane boş! Mutfığa daldı... Yok! Babam? Babam nerede? Nefes nefese yukarı koştu tekrar.

“Anne, babam nerede? İşe mi gitti? Babam nerede anne?”

Hiç kimse hiçbir şey söyleyemiyordu. Sitare odadan çıktı, büyükbabası, gücü kesilmiş olacak, merdivenlerin basamağına oturmuştu. Gidip yanına oturdu. Çok yavaş bir sesle fısıldar gibi sordu bu kez, “Babam nerede büyükbaba?”

“Gitti kızım, hepimizin er geç gideceği o büyük kapıya, biraz sırasız gitti.”

“Ne zaman?” Tam farkında değildi Sitare, ona ne söylendiğinin.

“Dün gece, sabaha karşı.”

Dün geceki kâbus! Annesinin çığlıkları! Babasının rüyasındaki sevgili yüzü... Sitare ayağa kalktı, beyaz bir tül vardı, köpük gibi, başından aşağı inmekte olan. Bacakları kesiliyordu, kulakları çınlıyordu, Sitare bir an sonra merdivenlere yığıldı. Reşat Bey, Leman, Behice ve Nesime yanına koştular. Kapı çalınıyordu. Nesime açtı. Galip Bey ve Mehpare. Hepsi Sitare’nin başındaydılar şimdi. Uyanmıyordu Sitare. Uyanmak istemiyordu. Sadece rüya görmek istiyordu. Babasının kollarında dönüp durduğu rüyayı yeniden yeniden yeniden görmek istiyordu.

SABAHAAT'TAN ARAM'A MEKTUP

Sevgili Aram,

Sana bu mektubu gözyaşları içinde, elim ayağım titreyerek yazıyorum. Vapurum birkaç saat sonra kalkıyor. Eve dönüyorum. Korkunç bir şey oldu. Mahir Eniştemi kaybettik. Bu sırasız ölüme kalbim isyan içinde. Daha kafasında oturakla dolaşan nenem yaşıyor. Doksanını süren büyükannem yaşıyor. Allah onlara upuzun ömürler versin ama babam ve annem de yaşıyorlar. Sıra onun değildi, sıra benim altın kalpli, yardımsever, neşeli, hayat dolu enişteciğimin hiç değildi. Şimdi o ev bana bomboş ve ne kadar manasız gözükecek. Ben ki her derdimi ona açardım. Seni bile, haydi itiraf edeyim, ona anlatmıştım. Şimdi Sitare ve ablam ne yapacaklar? Bu acıya nasıl dayanacaklar? Aram, düşünsene,

ablam henüz otuz sekiz yaşında. Ya babam? Babamın yıllardan beri en yakın dostu, dert ortağı idi. Onların arasında kayınpeder damat münasebetinin çok ötesinde bir hukuk vardı. Babamın yüreği dayanabilecek mi buna?

Ara sıra evimi özlediğimi hissediyordum ama böyle bir dönüş yaşamamak için, ömrümün sonuna kadar kalabilirdim bu adada.

Mektuplarını bundan böyle Armine'ye postala. Sana İstanbul'dan teferruatlı yazarım.

*Seni seven
Sabahat*

MUHİTTİN'İ BEKLEYEN BİR MEKTUP VAR

Muhittin, Karadeniz'in binbir yeşili barındıran karmaşık ve muhteşem bitki örtüsünden sonra, üzerinde alçakgönüllü papatyalarla gelinciklerin açtığı düz ovada gözlerini, ruhunu ve bedenini dinlendiriyordu. Suyla mücadelesinden zaferle çıkmıştı. Köylülerin hayvan bağırsaklarını şişirerek imal ettikleri ve kelek adını taktıkları sallarin üzerinde günlerce dolanmıştı Yeşilirmak'ta. Yorgun ama memnun, işini iyi yapan ve tamama erdiren insanların huzuru içinde dönmüştü Ankara'ya. Doğru daireye gitmişti. Raif Bey'le birlikte Çubuk Barajı'na kadar uzanmışlar, birkaç tetkikte bulunmuş, birer bardak buz gibi bira içmişlerdi. Cumartesi akşamüstüne doğru, nihayet evindeydi. Uzanıp dinlenecekti biraz. Onu bekleyen bir mektup vardı İstanbul'dan.

Yazıyı tanıdı, Nusret'ten gelmiş! Sevindi. Üzerini dahi çıkarmadan hemen açtı mektubu ve sevinçle okumaya başladı. Okudukça karardı yüzü. Aman yarabbim, Sado'nun kocası Ekrem, evi terk etmiş! Olmaz! Böyle bir şey olamaz! Kardeşi kocasını deli gibi sever. Kocası da onu. Aşk evliliği yapmadı mı bunlar? Muhittin'in önünde pazar günü vardı. Gidecek, bu işi düzeltecekti. Üzerini aceleyle değiştirdi. Yanına, içine diş fırçasıyla, pijamasını da sığdırabildiği körüklü evrak çantasını aldı. Dosyalarını da koydu çantaya, trende giderken incelemek için. İstasyon yakındı, koşar adım yürüdü, gişeye yaklaştı. İstanbul'a gidiş dönüş bilet istedi. Biletçi yanlış duyduğunu zannederek bir kere daha sordu, bu akşam gidiş, yarın akşam dönüş, öyle mi? İçinden bir gün için bu paraya değer mi demiş olmalı, yüzünde tuhaf bir gülüşle uzattı bileti.

Yol boyunca uyku tutmadı, düşünüp durdu Muhittin. Nasıl oldu bu iş? Ne zaman koptular birbirlerinden Sado ve Ekrem? Çocuklar daha ufacık. Onlara yazık değil mi? Erol ilkokulu bile bitirmiş değil. Muhittin kafasından bütün bu düşünceleri atarak uyumak istiyordu ama ne mümkündü uyumak! Tırıkıdı tırık tırıkıdı tırık, onu her zaman en derin uykulara salan trenin ninnisi, bu gece bana mısın demiyordu. Mektubun bir yerinde ağabeyi, kabahat benim, diye yazmış. Ne alakası olabilir Nusret'in, Sado'nun boşanmasıyla? Acaba Nusret mi kavga etti Ekrem'le de kavga büyüdü, bu neticeye vardı? Ne saçma! Ağabeyi o evde yaşamıyor ki! Yoksa Ekrem babasıyla mı tartıştı? Nasıl olur, oğlu gibi sever babası damadını. Ekrem de saygıda kusur etmedi bugüne kadar! Ne oldu o halde? Binlerce yanıtsız soru, uyanık tuttu Muhittin'i, sabaha kadar.

Sultanahmet'teki evin kapısında, "Muho geldi çocuklar, dayınız geldi," diye çığlık çığlığa bağırdı Sado. "Koşun, Cico'ya haber verin." Ecvet'le Erol, "Cico, Cico!" diye bağrıışarak evin içinde kayboldular. Cico, Gül Hanım'ın yeni adıydı! Ecvet, iki yaşına doğru konuşmaya başladığında, anneannesinin adını Ci-

co takmış. Çok da uygun düşmüştü, çünkü Boşnak dilinde “ci-ci şey” gibi bir anlamı vardı Cico’nun. Erol da ona Cico diyordu artık, kızı da, oğulları da. Hatta kocası bile.

Kardeşini görünce çok sevinen Sado, içeri girer girmez, Muhittin’in kollarına atılıp ağlamaya başladı. Oturma odasına geçip yan yana oturdular. “Nasıl oldu bu iş, anlatın bana,” dedi Muhittin. “Ben Ekrem Abi ile konuşurum, düzeltiriz. Eminim bir yanlış anlama oldu.”

“Katiyen kardeşim,” dedi Sado, gözyaşları içinde. “Ekrem, bitti.”

“Bana bir kahve yapsana Sado, kendime geleyim,” dedi Muhittin. Saadet odadan çıkar çıkmaz, Gül Hanım, Ekrem’in hayatında bir kadın olduğunu, Sado’nun bunu öğrendiğini anlattı ve son sözünü söyledi.

“Boşuna ısrar etme oğlum. Sado’nun burnu Kafdağı’nda. Affetmez asla.” Kalktı yerinden Gül Hanım, büfenin çekmesini açıp avucunda bir şeylerle döndü. “Bak!” Baktı Muhittin, biri parçalanmış iki elmas küpe, zinciri ezik bir kolye, bir-iki pırlantalı yüzük.

“Nedir bunlar?”

“Bunlar kız kardeşinin havanda döverken yetişip kurtardığım mücevherleri. Ekrem ona ne taktıysa, ne hediye ettiyse bunca yıldır, hepsini havanda parçalamaya kalktı. Zor aldık elinden babanla birlikte. Sen şimdi bunu yapana laf mı anlatacaksın?”

Nusret’e haber gönderdiler. Nusret öğlen yemeğine geldi Sultanahmet’e. Muhittin’le bir odaya kapandılar. Muhittin bir de ondan dinledi olanları. İstanbul’da elbise temizleme zinciri olan Knapp firmasının sahibinin kızıyla, aşk yaşıyormuş Ekrem, ne zamandır.

“Knapplar Yahudi değil mi?”

“Yahudilere âşık olunamaz mı?” diye sordu Nusret.

“Herkes olundur da, Ekrem olmamalı. Evli barklı koskoca adam! Hiç yakıştıramadım Ekrem’e!”

“Hangi dünyada yaşıyorsun sen, Muho?”

“Temiz bir dünyada yaşamaya çalışıyorum abi.”

“Ama yaşadığın dünya pis!”

“Maalesef! Sado nasıl öğrenmiş?”

“Sorma Muho, benden duydu.”

“NE?”

Anlattı Nusret.

Nusret, Sultanahmet’e yemeğe gelmiş bir akşam. Ekrem’le birlikte yemekten önce birkaç kadeh rakı içmişler bahçede. Yemeğe her zamankinden geç oturmuşlar. Acıkan çocuklar, saldırmışlar kayık tabaklarda duran yemeklere. Babaları azarlamış. Ekrem çok asabiymiş bir müddetten beri. Salih Bey, oğlu ve damadı, yemekte rakı içmeye devam etmişler. Kafalar dumanlıymış yani, biraz.

“Sado, tuz konmamış sofraya,” demiş Ekrem. Saadet koşup tuz getirmiş mutfaktan.

“Sado, sürahide su kalmamış,” demiş Ekrem. Saadet sürahiyi kapıp mutfığa koşmuş.

“Sado, ekmek bitti,” demiş Ekrem. Saadet mutfığa gidip ekmek kesmiş. Ekmek tabağını masanın kenarına bırakmış. “Bana bir ekmek uzatsana,” demiş Ecvet. Erol, ekmek tabağını uzatacağına, bir dilim ekmek alıp Ecvet’e doğru fırlatmış, ekmek fasulye tabağının içine düşünce, fasulyeler etrafa saçılmış. Ekrem yerinden fırlamış, Erol’u kulağından tutup sofradan kaldırmış, çekeleyerek ve bir taraftan da kıcını tekmeleyerek sofaya sürüklemiş, “Eşek herif! Sofrada yemek yemesini öğren!” diye bağırarak. Dokuz yıllık ömründe, dayağa ve kötü muameleye hiç alışık olmayan Erol’un hıçkırıkları duyuluyormuş sofadan.

“Ekrem, isteyerek yapmadı ki, bir kaza oldu. Neden dövdün çocuğu şimdi, Allahaşkına? Niye bu kadar sinirlisin kocacığım?” demiş Saadet.

“Sen sus!” diye bağırmış Ekrem, “Bıktım senin vızıltından? Mütemadiyen soru sormandan, beni taciz etmenden bıktım. Anlıyor musun, bıktım!”

Saadet’in yüzünden kan çekilmiş. Anneleri kızının bayılacağını zannederek, yerinden fırlayıp Saadet’in iskemlesinin arkasına geçmiş. Saadet’in alnında boncuk boncuk ter, gözleri kaymış, elleri titriyormuş. Nusret kardeşinin bayıldığını zannederek, “Asıl eşek sesin, Ekrem! Kardeşimden bıktınsa, o halde bu evi terk et ve metresinin yanına git!” diye bağırmış. Meğer Sado duymuş söylediğini.

Önce sakin sakin dinleyen Muhittin, birden ayağa kalkıp patladı ağabeyine.

“Sana mı kaldı söylemek! Ekrem idare ediyormuş, işte! Ağzını tutsan, Sado hiç öğrenmeyecekti, belki de bir zaman sonra her aşk gibi bu aşk da tavsar, biterdi. Sen ne geveze adamsın yahu! Ne münasebetsiz adamsın! O akşam kafayı çekmiştin değil mi abi? İçkili olmasan dünyada böyle bir halt etmezdin! Mahvettin Sado’nun hayatını! Mahvettin! ”

Muhittin elini masaya vurdu, vurdu. Nusret, kendine hayatında ilk defa kafa tutan küçük kardeşine dehşet içinde baktı, “Elini kıracaksın Muhittin,” dedi, “niye vuruyorsun masaya?”

“Sana vurmamak için! O müzevir ağzını, burnunu kırmamak için, abi! Terbiyenin fazlasının tahribatına, bir kere daha şahit oluyorum. Kimsenin kusuru yüzüne vurulmuyor. Bu yüzden kimse haddini bilmiyor. Ama söylüyorum işte sana, hatalısın! Hatalısın!”

“Hakkın var Muho, söylememeliydim. Ne zamandır biliyordum zaten. İki yıldan beri devam eden bir münasebetti. Fakat sofrada Sado’yu azarladığını görünce dayanamadım. Hem suçlu hem güçlüydü Ekrem. Ağzımdan kaçtı, Sado duymadı zannettimdi ama duymuş.”

“Ekrem o gece mi gitti?” diye sordu Muhittin.

“Biz aramızda atışmaya başlayınca, annem kovaladı bizi yemek odasından, salona geçtik. Biz avaz avaz bağırırken, kapı açıldı, kapının ağzında Saadet. Yüzü bembeyaz kardeşimin, hayalet gibi. Zor duruyor ayakta. ‘Senin metresin mi var Ekrem?’ diye sordu, duyulur duyulmaz bir sesle. Çıt çıkmadı. ‘Senin metresin mi var Ekrem?’ dedi yine. ‘Nereden çıkardın bunu kuzum?’ diye sordu Ekrem. ‘Ağabeyim söyledi,’ dedi. ‘Ben öyle bir şey söylemedim Sado,’ dedim. Yine sordu, ‘Senin metresin mi var Ekrem?’ ‘Ne münasebet,’ dedi Ekrem. Ama o, kocasının yüzündeki ifadeyi görünce, ‘Evet, senin metresin var,’ dedi, ‘hemen, şu dakika çık git bu evden! Giiiii! Bir dakika dahi durma. GİT!’ Artık avaz avaz bağırıyordu, git diye. Ekrem ayağa kalktı, odadan çıkıp sokak kapısına yürüdü, portmantoda asılı şapkayı başına, ceketini sırtına geçirip gitti. Gitti Ekrem! Annem, ‘Sen ne yaptın, Nusret!’ dedi bana, ‘Sen ne yaptın, biliyor musun? Sen gevezeliğin yüzünden, bugün bir yuva yıktın!’ Şimdi de sen gelme üzerime Muhittin.”

Saadet kapıyı açıp içeri girince, sustular.

“Benim yüzümden mi bağırıyorsunuz birbirinize? Değer mi? Bir de kardeşlerimin arası mı bozulsun Ekrem’in yüzünden?” dedi. Az evvelki perişanlığından eser kalmamıştı. Yüzünü yıkamış, saçlarını taramıştı, “Muho, ben iyiyim kardeşim. Evim dağıldı dahi diyemeyeceğim çünkü benim evim zaten burasıydı, baba evimdi. Ben hâlâ buradayım, çocuklarım da yanımda. Sadece kocam gitti, ne o geri gelecek ne de ben onu affedeceğim. Bu defter kapandı, Muho!”

“Çocuklar babalarıyla görüşüyorlar mı? Onlara ne dedin Sado?” diye sordu Muhittin.

“Çocuklar bir an için dahi babalarına hürmette kusur etmeyecekler. Bizim evin âdeti budur, bilirsin. Her pazar günü babalarını görmeye gidiyorlar.”

Muhittin, az evvel ağabeyine bağırırken ağzından çıkan sözler için pişman ve mahcuptu. Kız kardeşinin hakkı vardı, olan

olmuştı, ayrıca birbirlerini kırmalarına gerek yoktu. Sado, güçlü görünüyordu ama çok ıstırap çektiğini biliyordu Muhittin. Boşnaklar arasında boşanmak duyulmuş şey değildi. Sadece ailelerinde değil, geniş çevrelerinde dahi, ilk defa bir boşanma yaşanıyordu. Bir boşanmayla nasıl başa çıkılırdı, utancına ve üzüntüsüne nasıl göğüs gerilirdi, hep birlikte öğreneceklerdi.

GÖL GRİ VE HAREKETSİZ

Çapan'ın kullandığı cipte, sarsıla sarsıla giderken bunları düşünüyordu Muhittin. Ne kadar uğraşsa, Sultanahmet'te yaşadığı gün, gitmiyordu gözlerinin önünden. Kız kardeşinin renk vermemesine rağmen, çektiği ıstırapı biliyor ve elinden hiçbir şey gelmiyordu. Sultanahmet'ten kopmalı ve buraya, şu ana dönmeliydi. “Oğlum, Çapan'ın bir manası var mı? Daha önce hiç duymadım bu adı,” diye sordu şoföre. “Hem var hem yok, bey,” dedi Çapan. “Anam beni tarlayı çapalarken doğurmuş. Kimse yokmuş yanında, çapanından başka. Sancı geldikçe, çapa-ya sarılmış, kuvvet almış. Adım ondan Çapan”

“Daha böyle ne isimler vardır bizim Anadolu'da,” dedi, arkada oturan Raif Bey.

Çapan direksiyonda, Muhittin onun yanında önde, Raif Bey arkada bir yarım saat daha gittiler.

“Dur burada Çapan,” dedi Raif Bey. Cip durdu, Raif Bey ve Muhittin atladılar cipten, göl kenarına yürümeye başladılar. Çapan elinde Raif Bey’in hazırladığı sepetle onları takip etti.

Göl, çok açık gri ve hareketsizdi. Sevimsiz, geniş bir havuz gibiydi. Karadeniz’in koyu mavisi ve hiç bitmeyen çırpıntısı hafızasında hâlâ taptaze olan Muhittin’e hiçbir şey ifade etmiyordu. Taa ötelerde sıradağlar vardı, hayal meyal. Onlar da olmasa, boz renginde, kocaman ve yayvan bir tabağın içinde oturduğunu zannedecekti. Raif Bey çevik adımlarla önden gidiyordu. Göle yakın bir yere sepeti bıraktı, sepetten damalı bir sofr örtüsü çıkarıp yere serdi. Bir bira şişesi havluya sarılmış... Başında dikilip seyreden Muhittin’e, “Gece pencerenin dışında bırakmıştım, serinliğini muhafaza etsin diye sardım havluya,” dedi. Teneke kutuya konmuş kuru köfteler, dilimlenmiş ekmek ve domates, teneke tabaklar, tuzluk, biberlik, peçete, bira açacağı teker teker çıkıyorlar sepetten. En son üç adet yuvarlak kutu çıkarttı Raif Bey, kapakları açılınca uzayarak bardak oluveriyorlardı.

Muhittin, Raif Bey’in yanına çöktü, bu intizama ve ayrıntıya hayran kalmıştı. Raif Bey, Çapan’ın tabağına köfte, domates ve ekmek koydu, ona bir gazoz şişesi uzattı, “Sen araba kullanıyorsun oğlum. Sana bira yok,” dedi.

Çapan elinde tabağı uzaklaştı biraz. İlerde bir iri taşın üzerine çöktü.

“Gölbaşı’nın gölü sükûtu hayale uğrattı sizi, farkındayım,” dedi Raif Bey, “İstanbulculara ne yapsanız boş. Hiçbir yeri beğendiremezsiniz. O şehir, dünyanın en güzel denizine sahip. Ama Muhittin Bey, bozkırın da kendine mahsus bir güzelliği vardır. Yaşadıkça göreceksiniz ki bu durgunluk, sükûnet, adeta hiçlik, insanın iç dünyasını dinlemesine vesile oluyor. Evliyaların çoğu bozkırdan çıkmıştır. Zaman içinde seveceksiniz.”

“Çoktan alıştım ve sevdim Ankara’yı. Karadeniz dönüşü yeşili gözüm aradı ama gerçekten bu şehirde insanı saran bir iyimser hava var,” dedi Muhittin.

“Yalnız mı yaşıyorsunuz?”

“Bir mühendis arkadaşla beraber tutmuştuk oturduğum daireyi ama o iki hafta önce, Gebere Barajı çalışmaları için, Niğde’ye gitti.”

“Bekârsınız Muhittin Bey. Merakımı mazur görün, neden evlenmediniz?”

“Bütün ömrümü birlikte geçirebileceğim birine henüz rastlamadım.”

“Sizi çok iyi anlıyorum. Ben de bu yaşma geldim, hiç evlenmedim. Evlenemedim. Bakın, beni bir kız görmeye götürmüşlerdi, on sene kadar oluyor, pek methettiler kızın güzelliğini, terbiyesini, kalktık gittik. Kız hakikaten zarif, güzel ve terbiyeliydi. Fakat annesi şişman. Gerdanı böyle sarkmış, iki kat olmuş adeta. Kızı beğendim fakat ya ilerde anasına benzerse diye, o gece beni uyku tutmadı. Ertesi gün, hayır, dedim. Artık bu, son sefer oldu. Anladım ki ben huysuz, vıdı vıdı bir adamım ve bekâr kalmalıyım. Siz inşallah benim gibi olmazsınız, dostum.”

Gönülünden bir “İnşallah!” çekti Muhittin.

Konuşa konuşa yemeklerini yediler, biralarını içtiler. Muhittin, Raif Bey’e İstanbul’daki evinden, ailesinden ve özellikle ağabeyi Nusret’ten bahsetti.

“Aa, Muhittin Bey, nasıl çıkaramadım şimdiye kadar, sizin ağabeyiniz Nusret Bey’i ben tanıyorum,” dedi Raif Bey.

“Ağabeyimin Ankara’ya pek işi düşmez, nerede tanıştınız acaba?” diye sordu.

“İş münasebetiyle değil efendim. Cemal Beylerin evinde poker oynadık birlikte. Gözlük kullanıyor mu ağabeyiniz?”

“Kullanıyor.”

“Evet evet, oydu. Cemal Bey’in refikası Leyla Hanım’ın kız kardeşiyle evli, değil mi? Cemal Devrimel’in? Bize, bacanağım diye tanıştırmıştı.”

“Ta kendisi,” dedi Muhittin, gülerek, “dünya ne kadar k     , yahu!”

Ailesinden laf açılınca bir hançer saplanmış gibi oldu Muhittin’in yüreğine. Yine kız kardeşini hatırladı. İyi ki bu kadar çok işi vardı yapacak, Sado’yu düşünecek zaman bulamıyordu. şimdi bu durgun ve sessiz g l n başında, kırk yılın birinde çalışmadan, yazmadan, okumadan oturur, dinlenirken, tabiatın ıssızlığıyla birlikte, kendi yalnızlığı da ayrıca   km şt  yüreğine.

Dönüş yolunda, Muhittin arkaya geçti, içtiği biranın da tesiriyle, yol boyunca kestirdi. Evine yakın bir noktada arabadan inerken, Raif Bey, “Muhittin Bey, bu akşam yakın bir dostuma taziye ziyaretine gidecektim. Hanımı ve çocukları İstanbul’a gitmişler, evinde yalnız. Pek hoşsohbettir. Benimle gelmek ister misiniz?” diye sordu.

“ ok teşekkür ederim Raif Bey,” dedi Muhittin. “Yeni döndüm ya, biraz yol yorgunuyum. Müsaade edin, evde kalayım.”

Muhittin,  apan’ın aşırı gazlamasıyla vınlayarak kalkan cipin ardından baktı bir zaman, sonra yavaş yavaş boş evine, yalnızlığına yürüdü.

SABAHAAT'TAN ARAM'A MEKTUP

Sevgili Aram,

İstanbul'dayım. Enişteciğimin cenazesine yetişemedim. Ben ancak dñn gelebildim. Evimiz akrabalarla, konu komşuyla dolup taşıyor. Cenaze gñnñ, başsağlığına gelenler evimize, bahçemize sığmamış, sokakta bekleyenler olmuş. O gñn, enişteciğimin meslektaşı ve kadim dostu Mim Kemal, Leman Ablamı ve Sitare'yi ilaçlamış, her ikisi de zombi gibi, evde bir kenara çökmñř, dalıp gitmişler. Annem, Suat, Mehpere, şahber Hanım ve kızları ağlamaktan perişan olmuşlar. Teselli sözlerinin hiçbir işe yaramadığı bir gñnmñř. Babacığım da çok müteessirmñř, ona da bir şey olacak diye çok korkmuşlar. Bana cenaze törenini Naci anlattı, gözyaşları içinde. Birçok kişi, Fatih Camii'nin kapısından değil

içeri girmek, kapıya dahi yanaşamamış. Ben hayatım boyunca, cemaati bu kadar kalabalık bir cenaze görmedim, diyordu Naci. Avlu tıklım tıklım doluymuş, kuyruk sokağa taşıyor, sokağı dola-
nıyor, taa nerelere kadar gidiyormuş. Kimin cenazesinin kalktı-
ğını soran birine, bir yaşlı adam, “Oğlum, bir fakir fukara dos-
tu doktoru yolcu ediyoruz. Herkes hakkını ödemeye gelmiş, sen de
bir dua oku,” demiş. Naci bunu duyunca, artık kendini tutama-
mış, hıçkırmaya başlamış. O muteber kişi, benim dayımdı, diye-
memiş. Eniştemin bütün meslektaşları, Harbiye’den arkadaşları,
hastaları ve inan bana, Beyazıt semtinin nerdeyse tamamı ora-
daymış. Berberinden bakkalına, bütün esnaf, dükkânını kapat-
mış, gelmiş. Herkes son derece müteessirmiş. Herkes tabutunu ta-
şımak, onunla helalleşmek istiyormuş. Arabaya koymayıp tabut
omuzlarında, uzun süre yürümüşler. Bu sabah, ailece mezarına
gittik, bahçemizden topladığımız gülleri, mezarına bıraktık. Si-
tare’yi mezarın başından söküp alamadık. Babam, Sitare’nin ve
ablamın uzun bir müddet, kabir ziyareti yapmasını yasakladı.
Ölünüzün ruhunu muazzep ediyorsunuz, dedi. Böyle yapmasa,
ikisi de her gün ziyarete gidip nerdeyse mezarda yatacaklar.
Aram, içimden hiçbir şey yazmak gelmiyor. Çok yorgunum. Eniş-
temi çok özlüyorum. Bu acının üstesinden nasıl geleceğimizi hi-
çbirimiz bilmiyoruz. Ev hep kalabalık ama hepimizin yüreği ıssız
çöl gibi.

Mektuplarını bundan böyle Armine’ye postala.

Seni seven
Sabahat

HAYAT AKAN BİR SUDUR HER ŞEYE RAĞMEN

Konak yaklaşık bir aydan beri dolup dolup boşalmaktaydı. Suat, çocukları ve kocasıyla, acı haberi alır almaz hemen gelmiş, Hilmi cenaze sonrasında vazifesine dönmüş, Bülent mektebi olduğu halde, Sitare'nin hatırına, bir hafta daha kalmıştı. Annesiyle kardeşi, kırkıncı gün mevlüdünü bekleyeceklerdi. Sabahat, Kıbrıs'tan gelmiş ama cenazeye yetişememişti. Mahir'in ablası Şahber Hanım, Hüviyet ve Fazilet, cenaze sonrasında, on gün kadar konakta yatıya kalmışlar, evlerine yeni geçmişlerdi ama her gün sabahtan geliyorlar, misafirlerin ağırlanması için mutfaktan çıkmıyor, sürekli limonatalar, çaylar, kahveler hazırlıyorlardı. Mehpare, her sabah minik oğluyla birlikte geliyor ve kocası iş çıkışı uğrayıp onları alana kadar, konakta koşturuyordu.

Komşular, yakın ve uzak akrabalar, Mahir'in ordudan ve Tıbbiye'den arkadaşları, hastaları, günlerce, haftalarca akın akın gelecek ziyaret kuyrukları oluşturmuşlardı. Mahir'in vefat ettiğini duyan geliyordu. Çeşitli ziyaretçilerin, para almadan baktığı yoksulların, yetimlerin, ilaç dağıttığı insanların, asker emeklilerinin, tavassutuyla bedava ameliyat olmuş dar gelirli bir ay geçmiş olmasına rağmen hâlâ baş sağlığına geliyor olması, ev halkını yormuştu ama Leman bu kargaşada haline üzülecek zaman bulamıyor, gece yatağına yattığında, külçe gibi uyuyordu.

Leman, bir ay içinde üç kilo verip süzölmüş, gözleri solgun yüzünde büsbütün ortaya çıkmıştı. İki derin acı göl gibiydi Leman'ın gözleri. Reşat Bey'in, kızının yüzüne bakarken içi sızlıyordu. Cenaze sonrasında yatağa düşen Leman, Sitare'nin perişan halini görünce, yatağından çıkmış, kızına destek olmak için konağın kalabalığına karışmak zorunda kalmıştı. Sitare için ayakta kalmalı, güçlü olmalıydı. Bugüne kadar kızının sadece gıdası, giyim kuşamı, saçlarının kesimi gibi yüzeyde kalan sorunlarıyla ilgilenmiş, derslerini, dertlerini babasına bırakmıştı. Sitare babasına, annesine olduğundan çok daha fazla düşkündü. Babasının bebeğiydi, sevgilisiydi, bir tanesiydi. Babası da onun taa çocukluğundan itibaren, oyun arkadaşı, dert ortağı, her şey-siydi. Ortalıkta uyurgezer gibi dolanan Sitare, şoku üzerinden atamıyor, ağlayamıyordu dahi.

Konakta derin bir teessürle kıvranan ve vicdan azabı çeken bir kişi de Suat'tı. Suat, sevgili eniştesini kaybetmenin acısının yanında, bir de vicdan azabıyla kavruluyordu. Leman, evliliği boyunca kocasından pek az ayrı düşmüştü. Elbette Mahir Bey'in de İstanbul dışına çıkışları olmuştu. Fakat bu çıkışlar, kendi kocasının kiler gibi aylarca sürmemişti hiç. O hep evdeydi. Karısının gözünün önündeydi. Karı-koca, davetlere, balolara giderlerdi. Suat, onlar süslenip püslenip akşam gezmesine çıktıklarında, arkalarından bakardı. Ablası koluna girerdi kocasının. Sohbet ede ede uzaklaştıklarını görürdü. Bazı akşamları

erkenden odalarına çekilmeleri, tatil sabahları odalarından geç çıkmaları yüreğini yakardı Suat'ın. Kavga etmelerine dahi gıpta ederdi. Kendi, on yedi yaşında evlendiğinden beri, bir yıl önce-sine kadar hep bir dul gibi, kocasız yaşamıştı. Önce, İzmir'e tayinleri çıkmıştı. Bülent'i de alıp kocasıyla birlikte İzmir'e taşınmıştı. Yaz sıcağında zehirli ishale yakalanmıştı Bülent. Bir yaşında var yoktu. İshali durduramamışlardı. Oğluyla birlikte İstanbul'a baba evine dönmüş ve bir daha kocasının peşinden herhangi bir yere gitmeye tövbe etmişti. O, evinin rahatına alışık-tı. Hele küçük bir çocuk büyütürken ve evinde her an danışabileceği bir doktor yaşarken, ne işi vardı taşrada? Suat İstanbul'da, Hilmi İzmir'de! Bir süre böyle yaşamışlardı. Bayramdan bayrama gelmişti kocası. Derken önce Doğu, sonra da Trakya sınırını çizmek için gitmişti yine Hilmi. Trakya'dayken, İstanbul'a daha sık gelir olmuştur ama genellikle hep yalnızdı Suat. Kocasıyla burun buruna yaşayan ablasını da çok kıskanıyordu, haliyle. Ve şimdi, ablasının süzölmüş, sararmış, mahzun yüzüne baktıkça, kahroluyordu vicdan azabından. Hilmi, uzakta veya yakında, hâlâ vardı, hep onundu. Kıskandığı ablası ise otuz sekiz yaşında dul kalmıştı! "Allahım, beni affet," diye dua ediyordu geceleri yatağına girdiğinde. "İstemedim nazarım değ-diye ablama, beni affet! Beni affet! Böyle olsun hiç istemedim ben. Sadece kocamı yanımda istemiştin Allahım, sen yanlış an-ladın beni! Beni affet!"

Konak, Mahir'in ölümünün kırkinci gününde mevlüt dolayısıyla bir kargaşa daha yaşadı, sonra sakinleşti. Akrabalar evlerine, işlerine, hayatlarına döndüler. Mevlüt için Ankara'dan gelen Hilmi Bey'le Bülent, Suat ve Rasin'le birlikte Ankara'ya dönmek üzere, hafta sonunu bekliyorlardı.

Mevlûdün ertesi günü cumbalı odada toplanmışlardı, her zamanki gibi. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Sitare, cumbanın önündeki sedirde, sırtı sokağa dönük, dizlerini çenesine dayamış, boş gözlerle kapıya bakıyordu.

“Yavrum, istersen önümüzdeki pazartesi mektebine başla,” dedi Reşat Bey, “evin içinde kapalı kaldıkça daha fena oluyorsun. Mektepte arkadaşlarının arasında, acın hafifler.”

“Mektebe gitmeyeceğim, büyükbaba.”

“Kızım, derslerinden geri kaldığını biliyorum. Bu sene sınıfta kalırım diye korkuyorsan, korkma. Böyle bir facia yaşayan hiç kimse, derslerinde muvaffakiyet gösteremez. Zarar yok. Sınıfta kal. Yeter ki mektep hayatına yeniden başla.”

“Mektebe gitmeyeceğim.”

“Pekâlâ. Seneye gidersin.”

“Seneye de gitmeyeceğim. Ben artık okumak istemiyorum. Ben hiçbir şey yapmak istemiyorum.”

Leman, gözleriyle babasına ısrar etme gibisinden bir işaret yaptı. Reşat Bey sustu. Gözlerinin yaşlandığını göstermemek için, masada duran gazeteye uzandı, yüzünü gazetenin arkasına sakladı.

“Benim bir fikrim var,” dedi Hilmi Bey. “Sitare’yi de götürelim Ankara’ya. Bir değişiklik olur.”

“Harika bir fikir,” dedi, gazetesini indiren Reşat Bey.

“Annem ne olacak?” diye sordu Sitare. “Annemi bırakamam.”

“O da gelsin bizimle,” diye atıldı Suat. “İstanbul gibi değil elbette, küçük bir şehir Ankara. Bizlerin yaşadığı mahalleler, tam ablama göre, tertemiz. Ne tükürük var yerlerde, ne balgam. Ama merkezden uzaklaşınca kasaba görüntüsü hâkim oluyor. Haydi Lemancığım, hep birlikte gidelim. Sitare’yle sen oyalanır-sınız, annemle beyba’m da dinlenirler biraz.”

“Gider misin kızım?” diye sordu Leman.

“N’olursun evet de, Sitare,” dedi Bülent, içtenlikle.

Hepsi nefeslerini tutup Sitare’ye baktılar ve beklediler. Sitare, çenesine dayalı dizlerini aşağı indirdi,

“Giderim,” dedi.

Bir ilkbahar günü, Reşat Bey, Behice Hanım, Sabahat, Mehpare, Halim, Şahber Hanım, kızları ve Naci, göz yaşlarını içleri-

ne akıtarak, Leman’la Sitare’yi Haydarpasha Garı’ndan Ankara’ya uğurladılar. Hepsinin Leman için içleri parçalanıyordu ve Behice Hanım gizli gizli, kızının Ankara’da kendine yeni bir hayat çizmesini diliyordu. Tren kompartımanında kendini bir köşeye büzülerek görünmez etmiş Sitare için ise daha çocuktur, unutmaması ve oyalanması kolay olur, diye düşünüyorlardı. Oysa Sitare on sekiz yaşına basmak üzereydi.

Tren kulakları sağır eden o keskin düdüğünü öttürerek rayların üzerinde yavaş yavaş kaymaya başladı. Perondakiler, trendekilere mendillerini sallarken, Leman ve Sitare yeni şehirdeki yeni hayatlarına doğru yola çıktılar.

ANKARA

Suat kızarttığı köfteleri yağlarını çeksinler diye gazete kâğıdının üzerine koyar koymaz, bir an tereddüte düştü. Şimdi, Leman içeri girer de köfteleri gazetenin üzerine koyduğunu görürse mesele çıkarabilirdi. Mahir'in ölümünden beri, bu tür şeylere ehemmiyet vermiyor gibiydi ama belli olmazdı. Çünkü can çıkar huy çıkmazdı, malum. Koştı, mutfak kapısını kilitledi, birkaç dakika sonra köfteleri tabağa alınca, gazeteyi buruşturup çöpe attı, kilidi açtı, salatayı hazırlamaya başladı.

Bu akşam biraz erken yiyeceklerdi. Akşam yemeğinden sonra Raif Bey pokere gelecekti. Biraz huzursuzdu Suat. Raif Bey bekâr olduğu için, Leman'ın yanlış anlamasından, adamı ona kavalye olarak çağırdıklarını zannetmesinden korkuyordu. Ne

bilsindi Leman, her çarşamba gecesi, Raif Bey’le poker oynadıklarını. Adamcağız, Hilmi Bey’in askerden arkadaşıydı. O, Hilmi Bey’den çok daha önce ordudan ayrılmış, Ankara’ya yerleşmişti. İyi ve kibar bir insandı ama Suat’ın biricik eniştesinin eline su dökemezdi.

Suat’ın, Mahir’i düşününce gözleri doldu. Aklına, Leman’ı ve onu hemşire kıyafetinde, trenle Romanya’ya götürüşü geldi. Harpten yeni çıkmışlardı. Kimsenin sere serpe seyahat edemediği bir zamandı ama sınırlar doktorlara her zaman açıktı. Gündelikçi terzi, ablasıyla ona lacivert hemşire kıyafetleri dikmişti. Başlarında beyaz kepleri, yanlarında binbaşı üniformasıyla Mahir, trenle Romanya’ya gitmişler, alışveriş etmişler hafta sonunu geçirip dönmüşlerdi. Şu büfenin üzerinde asılı sedefli tepsi, o yolculuğun yadigârıydı. Yolda, maazallah bir kaza olduğu takdirde, hemşire kıyafetindeki Leman’dan yardım talep edecek insanları düşünüp kahkahalarla gülmüşler, takılmışlardı Leman’a. Ah, ne kadar çok severdi eniştesini! Mahir, evlerinin Lokman Hekimi, Marko Paşası ve aynı zamanda neşesiydi. Akrabaları da kendi gibi neşeli insanlardı. Mesela, yeğeni Naci’nin onlara katıldığı akşamlarda, gür ve güzel sesiyle söylediği lietler, aryalar ve tangolarla, sabahlara kadar eğlenirlerdi adada. Bir rüya sona ermiş, bir devir kapanmıştı. Suat elinin tersiyle gözlerine biriken yaşları sil-di. Sofra kurmak için yemek odasına geçti.

“Haydi Sitare, koş teyzene yardım et,” dedi Leman.

“Sen de Bülent, haydi oğlum. Şu örtüyü yayıver. Baban gelir birazdan, sofra hazır olsun.”

“Sen hiçbir şey yapmayacak mısın koca kafa?” diye sordu Bülent kardeşine.

“Kardeşine kötü sözler söyleme,” dedi Suat.

“Kafası kocaman ama!”

“Teessüf ederim,” dedi beş yaşındaki Rasin.

“Ay sen bu lafları nereden öğrendin bacak kadar boyunla?” dedi Leman.

“Kafası boşuna mı kocaman onun, içi laf ve malumat dolu,” dedi Bülent.

“Çocuğu rahat bırak,” diye bağırды Suat mutfaktan.

Sitare içinin ısındığını hissetti. Bir an için konaktaki hava esivermişti odada. Ah, ama bir büyük boşluk vardı yüreğinde. Sabahları gözlerini açtığı zaman, kendini konaktaki odasında bulmak istiyordu. Her zaman yaptığı gibi gördüğü rüyaları babasına anlatıyorken bulmak istiyordu kendini. Her sabah aynı umutla uyanıyordu. Babasına danışmak, babasıyla konuşmak, babasıyla şakalaşıp gülmek! Ama her sabah, acımasız gerçekte bir kere daha yüzleşiyordu. Babası ebediyen yoktu artık. Sitare eksik kalıyordu.

“Bakın size kimi getirdiim?” Hilmi Eniştesinin bariton sesi odada çın çın öttü. Eniştesinin uzun boyunun yanında büsbütün ufak tefek duran, gözlüklü, sevimli bir adam vardı. Elinde çiçeklerle. Çiçekler! Ah ne hoş!

“Lemancığım, çok eski dostum Raif Bey’i tanıştırayım... Bu güzel kız, dostum, Sitaremiz...” Sitare ayağa kalkıp el sıktı. “Sitare’nin annesi Leman Hanım, size bahsetmiştim, bizde kalacaklar ay sonuna kadar. Eh, onları oyalamak lazım, size güveniyorum bu hususta.” Leman oturduğu yerden elini uzattı, tokalaştılar.

“Suat Hanım, Raif Bey çiçekler getirdi sana, çıksana artık o mutfaktan.”

Suat mutfaktan çıktı ama yanlarına gelmedi.

“Raif Bey hoş geldiniz. Köfte kızarttım da üstüm başım yağ koktu. Siz ablamla sohbet edin ben üstümü değişip geliyorum,” dedi.

Raif Bey, hem Leman’ın hüznünlü güzelliğinden hem de Sitare’nin bahar tazeliğinden etkilenmişti. Hemen hal hatır sormaya, değişik mevzularda konuşmaya girişti. Fakat o kadar dikkatliydi ki, lafı asla ölüme getirmiyordu. Sanki karşısında oturan ana-kız, acılarını küllemeye değil, öylesine bir tatile gelmişlerdi; onlara Ankara’nın görülebilecek yerlerini anlatıyordu. Mesela at

yarışlarına gitmek pek modaydı. Hafta sonu eğer arzu ederlerse hep birlikte at yarışlarına gidebilirlerdi.

O gün akşam, yemeğini ilk defa Mahir'den hiç söz etmeden yediler ve pokere oturdular. Büyükler dört kişi poker oynarlar-ken, Bülent'le Sitare, Rasin'i de peşlerine takıp kısa bir yry-ře çıktılar.

Pokerciler bir ara çay içmek için mola verdiklerinde, Raif Bey, Leman'a. "Güzel kızınız hangi mektebe gidiyor?" diye sordu.

"Kolejdeydi ama, babasını kaybettikten sonra bıraktı mekte- bi," dedi Leman. "Belki geri döner. stne varmıyoruz. Henüz acımız çok taze."

"Elbette efendim," dedi Raif Bey.

Sitare, evlerine sık gelip giden Raif Bey'e zamanla alıştı ve ona Bülent ile Rasin gibi, Raif Amca diye hitap etmeye başladı. Maneviyatında da bir düzelme olmuştu. Sabahları yataktan bir türlü çıkmak istemeyen kız, Bülent okula gitmeden önce, onun- la kahvaltı yapabilmek için erken kalkıyor, teyzesiyle ve annesiyle uzun yürüyüşlere çıkıyordu. Ankara Sitare'ye iyi gelmişti. Memnundu Leman.

Reşat Bey'in birkaç akrabası daha Ankara'ya yerleşmişti. Konsolos Nurullah Dayı'nın karısıyla, Fatin Amca'nın kızlarıyla çay kahve içmeye gidip gelmeler, bezik ve poker partileri, at ya- rışları, Bulvar'da sabah yürüyüşleri... Leman da oyalanmaya başlamıştı yavaş yavaş. Mahir'in hep dediği gibi, her türlü acıya, zaman en iyi ilatı.

Bir cumartesi günü, yine bir poker partisi sırasında, Raif Bey, Leman Hanım'ı odanın biraz uzak bir köşesine çekerek, eğer müsaade ederse bir konuda danışmak istediğini söyledi.

"Buyurun Raif Bey," dedi Leman, biraz tedirgin olarak. İn- şallah bu adam kendine evlenme teklif etmeye filan kalkmaz, poker partilerinin keyfini kaçırmazdı.

“Size hayırlı bir iş için danışmak istedim.”

Leman kaşlarını çattı, “Benim için hayırlı iş, mevzubahis olmaz. Benim o defterim kapandı efendim.”

“Ah Leman Hanım, size iyi aksettiremedim. Hayırlı iş Sitaremiz içindi?”

Leman büsbütün sinirlendi, deli mi neydi bu adam, yaşına başına bakmadan küçücük kıza göz koymaya kalkıyordu. “Neymiş efendim?”

“Benim çalıştığım dairede, fevkalade bir genç mühendis var. İstanbullu, yakışıklı, kültürlü ve çok temiz ahlaklı bir genç adam. Bekâr. Sitare’ye diyordum, tanıştırsak ne dersiniz?”

“Sitare daha çocuk.”

“Kaç yaşında?”

“On sekiz... oldu.” Leman söylerken şaşırdı. Kızı on sekiz yaşına basmıştı! Aman Allahım, on sekiz yaşında olmuştu küçücük Sitarresi. Tabii ya, on beşine basışını kutlamışlardı adada, daha dün gibiydi hatırası ama üç sene uçup gitmişti. Kızının babasıyla neşe içinde vals yapışı gözlerinin önüne geldi. Birden bir damla yaş süzüldü yanına.

“Sizi üzdüm. Affedersiniz. Hiç söylenmemiş kabul edin.”

“Ah hayır, üzmediniz. Bana kızımın büyümüş olduğunu hatırlattınız. Farkına dahi varmamışım. Çocuk olur mu hiç, genç bir kız o,” dedi Leman. “Raif Bey, bana müsaade edin, eniştemle ve kardeşimle görüşeyim. Bir de kızın ağzını arayalım bakalım, böyle bir tanışma için hazır mı? Ben okusun istiyordum ama, dediğiniz gibi iyi bir gençse, ne bileyim...”

“İstedığınız zaman bir tesadüf yaratırız,” dedi Raif Bey.

O gece yatağına yattığında, Leman ilk defa Mahir’i değil, Sitare’nin bir evliliğe hazır olup olmadığını düşündü.

Suat, Leman’ın sabah kahvesini önüne bıraktı. Sitare dün gece geç saatlere kadar kitap okuduğu için hâlâ uyuyordu. Babası-

nın vefatından beri, çok fazla uyuyordu ve bu durum Leman'ı endişelendiriyordu. Şimdi Mahir hayatta olsaydı, ona, "Sitare ruhunu tamir ediyor, kızı rahat bırak," derdi herhalde. Leman da öyle yapıyordu zaten. Kızını rahat bırakıyordu.

"Sitare kalkmadan biraz konuşalım abla," dedi Suat, "Raif Bey, Hilmi'yi aramış. Pazar günü birlikte yürüyüş yapmayı teklif etmiş. Bahsettiği mühendis de yanında olacakmış, galiba. Sitare'ye söylesek mi?"

"Ben kızımın bir evliliğe hazır olduğundan emin değilim," dedi Leman.

"Her ikimiz de onun yaşındayken çoktan evlenmiştik, abla."

"Zaman değişti. Üstelik Sitare biraz çocuksudur. Bilmem ki..."

"Adadaki gençleri düşünüyorsan, onlar arkadaşlarıydı. Biliyor musun abla, bu çocukları Amerikan mekteplerinde yetiştirmek çok iyi olmadı. İngilizce öğrendiler ama bizim cemiyetimizde olmayan mevhumlar çıkardılar başımıza. Neymiş? Arkadaşmış! Arkadaşla flört edilemezmiş! Erkek çocuktan arkadaş olur mu Allahaşkına abla?"

"Sen bu işleri daha iyi yaparsın Suat, izdivaç hakkındaki fikirlerini sorsana Sitare'ye. Mesela, sor bakalım, bir isteyen olsa, ne düşünür?"

Yüzü koridora dönük oturan Suat, ablasına susmasını işaret etti. Sitare kapı ağzında durmuş, gözlerini ovuşturuyordu. Leman dönüp kızına baktı. Mahmur gözlerinde rüyalarının izi, poplin geceliğiyle karşısında duran, çocuk mu genç kız mı karar veremediği bu narin beden, bir evliliğin mesuliyetini taşıyabilir miydi?

"Gelsene," dedi Leman kızına, "bir kahve de sen ister misin?" Sitare şaşırdı. Büyükler kahve dünyalarına bugüne kadar onu hiç dahil etmemişlerdi.

"Kahvaltı edeyim ben."

"Ben sana hemen hazırlıyorum," dedi koşturarak mutfığa giden Suat. Sitare gelip annesinin yanına oturdu.

“Sitarem, bak burada biraz toparladın kendini. Şimdi bir ke-re daha düşün kızım. Sahiden mektebi bırakmaya kararlı mısın?” diye sordu Leman.

“Kararlıyım.”

“Ne yapmayı düşünüyorsun? Çalışmayı mı, evlenmeyi mi? İstikbale dair bir fikrin var mı?”

“Benim çoğu arkadaşlarım okuyor ama bazıları da evlendi, Mualla mesela. Aralarında çalışan hiç yok. Ben de evlenirim her-halde.”

Mualla, Mahir’in çok yakın arkadaşı ve meslektaşı Doktor Akil Muhtar’ın kızıydı. Geçen yaz evlenmişti, düğününe gitmiş-ler ve sonra evde kızın niye bu kadar erken evlendirildiğinin de-dikodusunu yapmışlardı.

“Evlenmeyi düşünüyorsan, seni isteyen çocuklar vardı, adadaki şu Camcıoğullarının ikizlerinden biri, sonra Ahmet...”

Sitare annesinin sözünü kesti, “Ama anneciğim onlar çok genç. Yaşları nerdeyse benimle bir, onlardan koca olmaz ki! Ah-met daha tıbbiyede okuyacak da, doktor olacak da...”

“İnsan birini severse, bekler.”

“Sabahat Teyzem gibi mi?”

“Bırak şimdi teyzeni. Demek sen bunlardan birine âşık de-ğilsin.”

“Onlar benim arkadaşlarım.”

Suat’ın hakkı var, diye geçirdi içinden, Leman.

“Bir koca, karısından büyük olmalı, babam gibi. Karısını kol-lamayı etmeyi bilmeli.”

“Sen baban gibisini biraz zor bulursun, kızım. Hiç o hayale kapılma,” dedi Leman, dudakları titremeye, gözleri dolmaya başladı. Suat elinde kahvaltı tepsisiyle yanlarına geldiğinde, ana-kızı gözyaşları içinde buldu.

“Evlenme üzerine konuşuyorduk da, Sitare babası gibi bir koca istediğini söyledi,” dedi Leman. Kızının yanında boşanma-mak için, çıktı odasına gitti. Suat hazır bu konu açılmışken, fir-

satı değerlendirmek niyetiyle sordu, “Sen evlenmeyi düşünür müydün Sitare?”

“Evet teyze, isterdim. Babam pat diye öldü. Büyükbabam çok yaşlı, ona da bir şey olursa, annemle ben hatta anneannem, ortada kalırız. Bir erkeğe ihtiyacımız olur. Bizi kim kollar, kim geçindirir?”

“Aşk olsun Sitare, Hilmi’yle ben ne güne duruyoruz? Sen böyle sebeplerle evlenmeye kalkma sakın. Bir gün enişten dahi vefat etse, erkeğimiz kalmasa, emekli maaşlarımız var, birkaç mülkümüz var. Aç kalmayız kızım. Sen ancak gönlün istiyorsa evlenirsin, ailene bakmak için değil.”

Leman, yüzünü yıkayıp geri döndü. “Ne konuşuyordunuz?” diye sordu.

“Hâlâ aynı konuyu,” dedi Suat.

“Ben, aşk için de evlensem, kocamın benden olgun olmasını isterim. O yüzden bana adadaki arkadaşlarımı methedip durmayın,” dedi Sitare.

“Birileri bazı genç adamları tavsiye ederse, tanışmak ister misin?”

“Herhalde beni görücüye çıkartmayı düşünmüyorsunuz, siz ikiniz! Hele öyle bir şey yapın, vallahi kahveleri üstüne dökerim gelenlerin. Bir gün biri tesadüfen karşıma çıkacak ve ben diyeceğim ki, işte budur! Tamam mı, Çerkez kardeşler?”

Sitare, önündeki kahvaltı tepsisini alıp mutfığa yürüdü. Kızı odadan çıkar çıkmaz sordu Leman:

“Kaç yaşındaymış acaba bu mühendis?”

“Mühendis çıktığına göre, askerliğini de yapmış, nerden baksan otuz vardır,” dedi kardeşi.

UMUT

Muhittin, bir süredir her Allahın günü ona yalnız yaşamının zorluklarını anlatan ve evlenmesini tavsiye eden Raif Bey'in vazalarından sıkıldı. Adamcağızı kırmak istemiyordu ama bu kadar üstüne gelmesine de sinirleniyordu. Nihayet sonunda dayanamadı, "Bana bir eş mi hazırladınız?" diye sordu.

"Evet," dedi Raif Bey, gözleri parlayarak.

"Raif Bey, ben görücü usulü evlenmekten hiç hoşlanmam, dostum. Evlenmek bence bir kısmet işidir. Bir gün birisine rast gelirim, yüreğim hoplar, eğer anlaşabilirsek olur o iş."

"Benim size göstereceğim kıza yüreğinizin hoplamayacağını bilemesiniz ki."

“Bakın, size bir sır vereyim. Belediyedeki işimden istifa sebepim budur. Vali dahi beni evlendiremediyse, siz boşuna uğraşmayın.”

“Vali elbette evlendiremezdi sizi. O hoyrat adam güzellikten, zarafetten ne anlar?”

Muhittin pes etti. “Raif Bey,” dedi, “sırf bu sevdadan vazgeçmeniz için, kızı bana uzaktan göstermenizi kabul edebilirim. Kız asla bilmeyecek. Ve ben kızı beğenmezsem, bu meseleyi kapatacağız, bana bir daha ısrar etmeyeceksiniz, söz mü?”

“Söz veriyorum ama bilin ki ben çöpçatan değilim. Sizi oğlum gibi sevdiğim ve bu kızı size layık bulduğum için ısrar ediyorum. Çok iyi bir aileden geliyor, su gibi saf ve güzel bir genç kız. Kolejli, İngilizce de biliyor.”

“Böyle meziyetlere sahip pek çok kız tanıdım. Ne beklediğimi ben de bilmiyorum ama doğru insanı görünce anlayacağımı hissediyorum.”

“Bu hafta içinde bir akşam bu kızın akrabalarına pokere giderken, benimle gelin.”

“Olmaz! Kızla ve ailesiyle tanışmak yok. Sonra lüzumsuz ümitlenmeler oluyor. Kızı bana uzaktan gösterin.”

“Bunu en mükemmel şekilde ayarlamaya çalışacağım, muhtemelen önümüzdeki hafta sonu. Çünkü kız yakında İstanbul’a dönecek.”

“Tamam tamam,” dedi Muhittin, sıkılmaya başlamıştı. “Bana Çubuk Barajı’nın göl sathı hektarı ve aktif hacim cetvelinin bulunduğu dosyayı bir an önce hazırlayabilir misiniz? Acil lazım oldu.”

Raif Bey çıkınca rahat bir nefes aldı Muhittin. Bu hafta sonu şu kız görme işini bitirmeliydi ki, Raif Bey yakasından düşsün.

Raif Bey, az sonra baraj dosyasının yanı sıra bir de kız görme projesiyle çıkageldi. Pazar günü kız ailesiyle yürüyüşe çıkacaktı, Raif Bey onlarla Özen Pastanesi’nde buluşacaktı, Muhittin de o sırada, tesadüf bu ya, Özen Pastanesi’nde bulunacaktı.

“Raif Bey, bakın anlaşalım. Gözüm tutmadıysa, Özen’den pastamı alır, sizlere veda eder giderim. Bana ısrar yok. Gücenmek de yok!”

“Söz veriyorum Muhittin Bey,” dedi ve odadan aşk meleği Küpid gibi, yüzünde tatlı bir ifadeyle adeta uçarak çıktı, Raif Bey.

SABAHAAT'TAN ARAM'A MEKTUP

Sevgili Aram,

Sana uzun süre yazamadığım için seni ihmal ettiğimi zannetme sakın. Boşalmış evde çok rahat edeceğimi zannediyordum ama tam tersi oldu. Meğer bu konakta yaşayan her bir insanın ucundan tuttuğu bir iş varmış. Leman Ablamın bile. Düşünsene şu anda evde, annemle babamdan başka, hiç kimse yok. Annem ve babam tahmin edemeyeceğin kadar müteessirler. Babam benimle lazım olmadıkça konuşmuyor. Fakat kimseyle konuştuğu yok zaten. Haftada bir-iki, tramvaya binip Ahmet Reşit Bey'e gidiyor. O da olmasa, babam konuşmayı unutabilir. Annem bu aralar nefes darlığı çektiği için, konuşmak onu yoruyor. Allahtan bir tek büyükanne var da evde insan sesi duymak, sayesinde mümkün.

Bu arada kendime iş arıyorum, Aram. Galiba yuvama geri döneceğim. Amerikan Koleji'nde bana, Maarif Vekâleti ile İrtibat Sekreteryalığı'nda bir işten bahsettiler. Önümüzdeki hafta görüşmeye gideceğim.

Buradan bir kötü bir de iyi havadis vereyim. Nenem bir haftadır yemek yemiyormuş. Vaziyeti pek iyi değil. Babam bir de ona üzümlüyor. Saraylıhanım'ın uzun ömrünün sonuna geldiğini sanıyorum.

İyi haberi sona sakladım. Çok şaşıracaksın. Bizim minik Sitaremiz, gelinlik çağa gelmiş, görücüye çıkıyor. Ama zavallının bundan haberi yok. Farkına varırsa bizi rezil eder, diye yazmış ablam. Eniştemin dostlarından birinin dairesinde çalışan genç bir mühendis varmış. Bu hafta sonu, güya yürüyüşe çıkacaklar ve bu mühendise rastlayacaklarmış. Leman Ablam, kızına o gün en şık kıyafetini giydirmek istiyormuş ama sebebini söyleyemediği için, bunu nasıl becereceğini bilemiyormuş. Sitare'yi bilirsin, herhalde o gün çok komik şeyler yaşanacak.

Aramcığım, bugün öğleden sonra mutlaka bir vakit ayırıp Armine'ye gideceğim, mektubumu almaya. Öksürüğün geçti mi? İçine fanila giymeyi ihmal etme. Sana önümüzdeki hafta herhalde çok eğlenceli havadisler vereceğim. Kolejdeki görüşmenin neticesini de hemen yazarım canım.

Seni sevgiyle kucaklıyorum.

*Seni seven
Sabahat*

AŞK BİR GÜN KARŞIMA ÇIKACAK

Muhittin, Özen Pastanesi'ndeki iki küçük masadan birinde oturmuş, ısmarladığı salebi zorla içmeye çalışıyor, bir yandan da kendine lanet ediyordu, Raif Bey'e uyup sabah sabah buraya geldiği için. Salebin üzerine dökmek için biraz daha tarçın rica etti garsondan. Camlı kapının tam önünde oturuyordu ve dışarısını seyrediyordu. Her zamanki gibi on dakika erken gelmişti, Raif Bey de biraz gecikmişti. Raif Bey son derece disiplinli ve programlı olduğuna göre, demek ki geciken, ona göstereceği kızdı! İşte, bu kızdan uzak durması için bir geçerli neden daha! Raif Beyler gelir gelmez kalkacak, Raif Bey'e, "Bu ne tesadüf! Ben de tam çıkıyordum, size iyi günler, hafta başı dairede görüşürüz," diyerek çekip gidecekti. İşte o kadar!

Aaa, o da ne, dışarıda bir kız burnunu cama dayamış, içeriye bakıyordu. Burnu cama dayanmış olduğu için yassılmıştı. Muhittin kendini tutamayıp güldü. Göz göze geldiler. Kız da güldü. Sonra içeri girdi. Omuzlarına dökülen açık kumral saçları vardı. Gözleri -Muhittin hayatında hiç bu kadar cıvıltılı, bu kadar ışıklı bir çift göz görmemişti- ela mı, yeşil mi, içleri noktalı tuhaf gözler. İncecikti. Yüzünde çok muzip bir ifade vardı.

“Altı adet ayçöreği verir misiniz?” dedi tezgâhın ardında duran gence.

Muhittin gözlerini kızıdan alamıyordu. Kızın yanında birileri daha vardı ama o sadece kızı görüyordu. Üzerindeki bej pardösünün içinden ekose etekliği ve koyu yeşil kazağı gözüküyordu.

“Bülent, sen iki tane yer misin?” diye sordu, yanındaki mavi gözlü, çilli, sıska oğlana.

“Bana bir tane yeter.”

“Ben iki tane yerim,” dedi şişmanca, kocaman gözlü küçük oğlan.

“Seni bıraksak, dükkânı yersin,” dedi kız. Yine güldü Muhittin ama kız görmedi Allahtan.

Birazdan bu kız buradan çıkıp gidecekti. Muhittin onu bir daha nereden bulacaktı? Kızın peşinden gitmeyi ve oturduğu yeri öğrenmek istiyordu. Hayatta yapmadığı işti, sokak itleri gibi kızları takip etmek. Ama şimdi gitmezse, sonra bir daha nerede karşılaşırды bu kızla? Ya Raif Bey? Gelip onu bulamazsa, ayıp olmaz mıydı? Olursa olsun! Hastalandım derdi, işim çıktı derdi, derdi işte bir şey. Kızın yanındaki genç çocuk çöreklerin parasını ödüyordu. Ayağa kalktı. Kararlıydı, gidecekti peşlerinden. Çünkü bu, o kızdı! Bir gün karşıma çıkarsa, anlarım dediği kızdı. Bir kere daha, bin kere daha ve yaşadığı sürece her gün görmek isteyeceği kız. Cama dayalı burnu yassılmış, bal rengi gözleri cıvıltılı kız.

“Aaa! Ne tesadüf Muhittin Bey! Siz de burada mıydınız? An-kara küçük yer, her dakika rastlaşıyoruz işte böyle!” Raif Bey,

gölümseyerek elini uzatıyordu tokalaşmak için. Kız dışarı çıkmıştı küçük oğlanla beraber.

“Ben... şey... Raif Bey, çıkmam lazım benim...”

“Bakın, tanıştırayım Hilmi Bey, bizim daireden Yüksek Mühendis Muhittin Bey, efendim, Suat Hanım, ablaları Leman Hanım.”

“Raif Bey, ben...” Kız içeri girdi tekrar. Muhittin sustu, kız a baktı.

“İşte bu da Sitareimiz. Leman Hanım’ın kızı.”

Dükkân Muhittin’in etrafında fırıldak gibi dönmeye başladı. Herkesin teker teker elini sıktı ama kim kimdir, adları nedir, farkında bile değildi. Sadece kızın adı çınlıyordu kulağında. Sitare! İlk defa duyduğu, dünyanın en güzel adı, Sitare. Sitare.

“Ne güzel bir isim,” dedi, nihayet.

“Farsça yıldız demek,” dedi Sitare, yıldızlı gözleriyle Muhittin’e bakarak.

“Muhittin Bey, bizler Çankaya’ya doğru yürüyüş yapacaktık, bize katılmak ister misiniz, işiniz yoksa?” diye sordu Raif Bey.

“Hay hay efendim,” dedi Muhittin. “Hiçbir işim yok.”

ARAM'DAN SABAHAT'A MEKTUP

Sabahım,

Saraylıhanım'ın vefatını bildiren mektubun elime biraz önce geçti. Önce, başın sağ olsun canım. Ne kadar üzüldüğünü tahmin edebiliyorum. Rahmetli hakikaten nevi şahsına münhasır bir insandı. Nur içinde yatsın. Ölümünü, Leman Abla ile Sitar'e'ye bildirmemiş olmanız ne büyük incelik. Daha Mahir Bey'in yasını tutarlarken, yeni bir ölüm haberi ile onları yeniden sarsmanın âlemi yoktu hakikaten. Sitar'e'ye dair yeni haberleri heyecanla bekliyorum. Bana bütün olup bitenleri yaz, e mi!

Gelelim senin şu kolej işine. Uzun zamandır aldığım en güzel havadis bu oldu, Sabahat. Paranın azlığının üzerinde durma. Mühim olan sevdiğin yerde, sevdiğin işi yapıyor olman. Sa-

na, kolejde bir de oda verecek olmaları da harika bir haber! Ağaçların arasında kuş yuvası gibi bir yerde yaşayacaksın. Senin adına çok sevindim. Beni sorarsan, burada havalar bir türlü ısınmadı. İyi ki bana o fanilaları ve çorapları yollamışsın. Soğuk havadan ve seni görememekten başka şikâyetim yok. Ben iyiyim, beni merak etme. Arkadaşlarımızın hepsine ayrı ayrı selamlarımı söyle.

Seni sevgiyle kucaklıyorum.

*Senin
Aram*

SİTARE’NİN YENİ HAYATI

Sitareler, pazar yürüyüşünün ardından, Etlik bağlarındaki kır kahvesinde bir şeyler atıştırıp evlerine dönmüşlerdi. Eve varır varmaz, Leman’la Suat’ın ilk işi Sitare’yi soru yağmuruna tutmak oldu. Genç mühendisi beğenmiş miydi? Ne düşünüyordu hakkında? “Prens’in efendisine benziyor,” demişti Sitare. Prens de kimdi? Leman şaşırmıştı. Sonunda anlaşıldı; Prens, ada sokaklarında efendisi tarafından dolaştırılan şu simsiyah köpekti. Efendisi de, her sabah köpeğini yürüyüşe çıkaran, saçları arkaya taranmış, uzun boylu, baston yutmuş gibi dimdik yürüyen bir Alman’dı. Sitare, mühendisi beğenmiş miydi beğenmemiş miydi, anlayamamışlardı.

Muhittin, Raif Bey’in peşine takılarak, o hafta evlerine poker oynamaya geldi, hafta sonu aileyi Çiftlik’te öğlen yemeğine,

hafta içinde Sitare'yle Bülent'i sinemaya davet etti. Leman'la Sitare'nin, İstanbul'a dönmelerinden birkaç gün önce de bir akşamüstü, Raif Bey'le birlikte evlerine gelerek, Hilmi Bey'den Sitare'yi istedi.

“Bu hususta karar verecek olan Sitare'dir,” dedi Hilmi Bey. Muhittin ve Sitare, aralarında konuşmak için, izin isteyip Yenişehir'e doğru bir yürüyüş yaptılar. Leman, kızının hayır diyeceğinden emindi. Çünkü Sitare, şu ana kadar, mühendisi beğendiğine dair en ufak bir işaret vermemişti. Hilmi Bey, “Yazık!” deyip duruyordu, “Bir daha bu kadar mükemmel biri çıkmayabilir karşısına!” Ailece heyecan içinde dönüşlerini beklediler. Bir saat kadar sonra, cama yapışmış olan Rasin bağırdı: “İşte geliyorlar!” “Nasıl geliyorlar, yüzleri asık mı, gülüyor mu?” “Hiçbiri.” “Kol kola girmişler mi?” “Hayır.” “Birbirlerine yakın mı yürüyorlar, aralarında mesafe mi var?” “Yakın.” “İyi bari!”

İçeri girince, “Bizim size bir müjdemiz var,” dedi Muhittin. Suat, Hilmi Bey ve çocuklar, sevinçle Sitare'ye sarılırlarken, Leman alçak sesle, “Hayırlısı olsun,” dedi. Bu akşam, Sitare'yle çok uzun ve kalp kalbe bir konuşma yapacak, karı-koca arasında, on dört yaşın mahzurlarını anlatacaktı. Yaşlı kocayla evlendiği için, kendi genç yaşında dul kalmıştı, işte! Kızı anlatacaklarına rağmen hâlâ istiyorsa, o zaman gerçekten, hayırlısı olsundu! Odalarına çekildiler, annesini dikkatle dinledi, sonra, “Ama büyükbabam hâlâ hayatta anne,” dedi Sitare.

Sitare, Muhittin ile evlenmek istiyordu. İstanbul'a dönüşü er-telemişlerdi. Muhittin işlerin yoğunluğundan ayrılamıyordu Ankara'dan. O halde, Sitare İstanbul'a dönmeden, aralarında hemen bir nişan yapsalardı, evlenme tarihine sonradan karar verilebilirdi. Ah, nasıl olurdu, büyükbabanın muvafakatı alınmadan?

İstanbul'da, Reşat Bey ve Behice Hanım'dan torunlarını istemeye, Gül Hanım, Nusret ve Saadet birlikte geldiler. Nusret'in elinde bir düzine beyaz gül vardı. Saadet, çok şık bir kутunun içine, üzerleri çikolata kaplı kestane şekerleri dizdirmişti

Markiz’de. Misafirleri kapıda Sabahat karşıladı ve onları bir gün öncesinden ince temizliği yapılmış salona çıkardı. Reşat Bey’le Behice Hanım, merdivenlerin başında bekliyorlardı. Gül Hanım’ın saçları, lacivert ince bir eşarpla örtülüydü, bileklerine kadar uzanan koyu renk bir pardösü giyyordu. Saadet gri tayyörü, lezar çantasıyla, şıktı. Nusret, Behice Hanım’ın elini dudaklarına değdirdi fakat alnına götürmeden bıraktı. Behice Hanım içinden, bizim gibi her telden çalan bir aile, diye düşündü. Karşılıklı koltuklara yerleştiler. Misafirler gözlerinin ucuyla dahi salonu tetkik etmiyorlardı. Yuvarlak masanın üzerinde, büyük bir çerçevede duran Sitare’nin resmine bile bakmadılar. Gül Hanım hal hatır sorduktan sonra sustu ve bir daha konuşmadı. Kahveleri söylendi. Kahveler içilirken, her gün biraz daha değişen İstanbul’un halinden bahsettiler. Kahveler içildikten sonra, Nusret, sadede geldi, rahatsızlığından dolayı kendi gelemeyen babasının vekili olarak, büyükbabasından Sitare Hanım’ın elini rica ediyordu, kardeşi için. Reşat Bey’le Behice Hanım’ın karşısına oturmuş, kardeşini methedip duruyordu Nusret. Aynı ana-babanın çocukları olmalarına rağmen, kardeşi ona hiç benzemezdi, Muhittin’in içkisi yoktu, sigarası yoktu, kumarı yoktu, çapkınlığı yoktu, hiçbir kötü huyu yoktu. Sabahat, dayanamamış gülmüştü. “Biraz ileri mi gittim?” demişti Nusret, kendi de gülererek. Çok çapkın, çok hoş bir gülüşü vardı Nusret’in. Sabahat, çok sevmiştii Sitare’nin müstakbel kayınbiraderini.

Nişan tarihi kararlaştırıldıktan sonra, Leman’la Suat, Ulus’taki çarşıya inip Sitare’ye lacivert tafta kestirmişler ve Ankara’nın yeni yeni ünlenmeye başlayan terzisi Sabiha Hanım’a günün modasına uygun, dar etekli, karpuz kollu bir elbise diktirmişlerdi. Muhittin’le Sitare’nin nişanı, Suatların evinde, Sitare’nin Ankara’da yaşayan akrabalarının ve Muhittin’in yakın arkadaşlarının davetli olduğu yirmi kişilik küçük bir topluluğun arasında takıldı. Nişana İstanbul’dan, anne babalarını temsilen,

Nusret ve Sabahat da katılmışlardı. Nişanda Sitare durgundu. Leman, deli dolu kızını aramıştı doğrusu. Nişan daveti sona erip herkes dağıldıktan sonra, Bülent’le birlikte toplantıya katılanların taklitlerini yaparlarken, Leman’ın özlediği Sitaresi, geri gelmişti. “Aman vazgeçtim,” demişti Leman, içinden, “Sözümü geri alıyorum, Allahım. Muhittin bunun bu halini gördüğü an, bize hemen geri getirir.”

Muhittin Sitare’yi ne çocukluklar yaparsa yapsın, hayatı boyunca asla geri getirmeyecekti.

Reşat Bey ve Behic’anımla tanışmak için Muhittin İstanbul’a, ancak yaz sonuna doğru gelebildi. Muhittin’i, bizzat görene kadar, Reşat Bey’in içi hiç rahat etmemişti. Müstakbel damadını görür görmez kanı hemen kaynadı. Genç adamı tanıdıkça, daha da memnun oluyordu. Sitaresini, gözü arkada kalmadan, emanet edebileceği biriydi Muhittin.

Muhittin, Sitare’ye iki seçenek sunmuştu. Ya düğün yapacak ya da balayı seyahatine çıkaracaktı Sitare’yi. Balayı seyahatini seçtiği takdirde birlikte Roma’ya, Viyana’ya ve Berlin’e gideceklerdi. Muhittin, karısına Berlin’de ihtisas yaptığı üniversiteyi gösterecek, evinde kaldığı aileyle tanıştıracaktı. Veya istediği herhangi bir yerde düğün yapacaktı. Ne yazık ki imkânı ikisine birden yetmiyordu. Karar, Sitare’ye aitti; ya balayı ya düğün!

Sitare hiç düşünmeden balayını seçti. Kocasıyla birlikte yurtdışına çıkma fikri onu çok heyecanlandırmıştı. Leman mahzundu. Biricik kızının düğününü görmek istiyor fakat babasının korkusundan ağzını açamıyordu. Reşat Bey’in de yüreği, yetim torununu düğünsüz derneksiz kocaya vermekten yana değildi. Mahir’in ruhu muazzep olacak diye düşünüyordu. Bütçesini sarsacağını bildiği halde kararını verdi, torununa düğünü o yapacaktı.

Bütün bu hususlar, Muhittin adada onlarla kalırken karara bağlandı. Muhittin’in işinden izin alabileceği tarihler ve iki bayram arasına düşen günler de hesaplanarak, nisan sonunda nikâh,

haziran başında düğün yapılmasına karar verildi. Nikâh, Beyoğlu Evlendirme Dairesi'nde kıyılacak, o akşam, Beyazıt'taki konakta yakın akrabalara ve dostlara bir nikâh ziyafeti verilecekti. Ertesi gün Muhittin, işinin başına dönecekti. Haziranda ise, düğün Beyoğlu'ndaki Cercle d'Orient'te kokteyl olarak düzenlenecekti, yeni evliler, Cercle d'Orient'in Tarabya'daki otelinde iki gün geçirdikten sonra, balayına çıkacaklardı.

Sitare mutluluktan uçuyordu. Leman tatlı bir telaş, Reşat Bey'le Behice Hanım gönül rahatlığı içindeydiler. O günlerin üzerine düşen yegâne bulut, büyükannenin vefatı oldu. Bir gün dahi ağzından kimseye gönül kırıcı tek laf çıkmamış olan Neyir Hanım, hayatı boyunca yaptığı gibi, yine kimseye yük olmadan, eziyet çektirmeden bir gece kuş gibi uçtu gitti. Sabahat, bir dönem odasını paylaştığı ve kaderini kendi kaderine benzettiği büyükannenin arkasından çok gözyaşı döktü. Diğerleri hâlâ sırasız ölümün büyük acısının tesirinde ve düğün telaşındaydılar.

NIKÂH

Sitare, beline sımsıkı oturan siyah tayyörünün önünü ilikle-di, minik şapkayı sol kaşına doğru eğdi ve puantiyeli tülü göz-lerine indirdi. Aynaya baktı. Karşısında on dokuz yaşında değil de sanki yirmi dokuz yaşında genç bir kadın vardı. O kadar ol-gun ve evliliğe hazır hissediyordu kendini.

Leman'ın, burnunu pudralaması çok uzun sürdü çünkü göz-yaşları dinmek bilmiyordu. Rimelleri akıyor, akan rimelleri ıslak bir pamukla siliyor, pudralanıyordu, bir an sonra, yine elinde ol-madan gözlerinde yaşlar. Ah Mahir! Ne vardı erkenden çekip gidecek! Bugüne beraber hazırlanmalıydık seninle. Kızımızla, birlikte iftihar etmeliydik, beni neden yalnız bıraktın, neden? Tekrar pudra, yeniden gözyaşı! Babası sesleniyordu aşağıdan,

“Haydi çocuklar, geç kalıyoruz.” Çantasını kapıp indi. Ailecek taşlıkta toplanmışlardı. Ah bu taşlık neler görmedi, nelere şahit olmadı ki! Sitare’nin hep bir kuş gibi seken, uzun topuklarının üstünde, ufak adımlarının sesi duyuldu, tıklar, tıklar, tıklar.

Sitare!

Hepsi, yüzlerinde şaşkınlık, hayranlık, sevgiyle baktılar bir moda mecmuasından fırlamış bir manken gibi, merdivenlerin orta yerinde durmuş, görüntüsü hakkında görüşlerini bekleyen, çünkü çocuk Sitare’ye! Leman’ın gözlerinde, haydi yeniden yaşlar!

Nikâhın, tebrik ve öpüşme kuyruklu sıkıcı töreninin ardından, günün en keyifli zamanını, evlerinde sadece yakın akraba ve dostlarına verdikleri düğün yemeğinde geçirdiler. Sitare’nin ömür boyu birlikte olduğu sevgili yüzler, Hüviyet, Fazilet, Naci, Melek, okul arkadaşları, yakın akrabaları, Muhittin’in ailesi, hep birlikte eğlendiler. Naci hiç susmuyor, bütün gece, liedlelerin ardından aryalar, sonra tangolar patlatıyordu. Bülent akordeonla, Sabahat kemanla en yeni ve neşeli parçaları çalıyorlardı. Reşat Bey, mavi gözleri hayretle açılmış, alışık olmadığı bu eğlenceyi şaşkın şaşkın seyreden Salih Bey’i ve Gül Hanım’ı Behice ile birlikte, salona götürmek istedi ama Salih Bey, keyfe gelmişti, oğluyla birlikte kolo oynamadan salona geçmedi. Nusret Bey, Rumeli türküleri söylüyordu, bir taraftan da oynayarak. Bu Nusret Bey bir kol çengiydi. Saadet, Boşnakça şarkılar mırılda-
nıyordu. Leman bir-iki İstanbul şarkısı tıngırdatıyordu piyano-
da. Yaşlılar çekilince, gençler çarlistona başladılar. Gramofona yeni bir plak kondu, Naci Saadet’i, Muhittin Sitare’yi valse kaldırdı. Döne döne turladılar sofada, kim daha çok dönerse, ona bir mükâfat vardı ve çarpışıp duruyorlardı, kaçınılmaz olarak. Herkes eğleniyordu. Herkes gülüyordu. Herkes dans ediyordu. Herkes mutluydu! Leman, göz pınarlarında biriken yaşları, peçetesinin ucuyla siliveriyordu, kimseye göstermeden.

HAYAT AKAN BİR SUDUR

Hayat akan bir suydı. Sitare bunu açıkça görebiliyordu düğün fotoğraflarına bakarken. İşte, şu resimde Azra, yanında nişanlısıyla, onun yanındaki Akil Muhtar'ın kızı Mualla, kocası Habib, önüne diz çökmüş. Habib'in yanında Semiha, çoktan evlenmiş ve Vala, Ebuziya'nın oğluyla geçenlerde evlendi. Şu kenarda güzel Siret, o daha bekâr ama sevdiği var, Mehmet Ali'yi (Aybar) bekliyor, sabırla. Bunlar, resimde kocalarıyla poz veren hanım hanımcık küçük kadınlar, daha geçen yıl voleybol oynarken birbirlerinin üzerinden atlayıp yuvarlanarak, yerde bir insan kümesi haline gelen, yatakhane de birbirlerini gıdıklayarak çığlık çığlığa bağrısan ve cezaya konan çocuklar değil mi?

Biz ne zaman büyüdük, diye soruyor Sitare? Ne çabuk büyüdük! Bir anda mı, bir günde mi büyüdük? Yuvarlak yüzlerimiz,

tombul, kırmızı yanaklarımız ne zaman inceldi, dolgun gözüksün diye, altına pamuk tıkıştırıp patiska bağladığımız göğüslerimiz, ne zaman irileşiverdi? Daha geçen sene, çığlık çığlığa bağırarak eğlenen kızlardık. Çocuklardık. Biz uyurken bir gecede mi oldu hepsi? Bir peri gelip değneği ile mi dokundu hepimize de birer genç kıza dönüştük? Ben mesela, bir sabah uyanıp babasız kaldığımı öğrendiğimde mi duruldum, nikâh için dikilen siyah tayyörü sırtıma geçirdiğimde mi? Yoksa, elimde tuttuğum resimdeki, kuyruğu yerleri süpüren gelinliğimi giydiğimde mi?

Ah babacığım, şiirin satırlarından aşırıp hep tekrar ettiğin senin sözlerini: *“Hayat akan bir sudur.”* İşte şimdi ben, bir evinde doğmadığım, bir mahallesinde büyümediğim, sokaklarını dahi bilmediğim yepyeni bir şehre doğru akıyorum, su gibi! Ankara’ya. Sen o gece hepimizden gizli, sessiz sedasız ölmeseydin, ben Ankara’ya hiç gitmeyecektim. Muhittin’le tanışmayacaktım. Şu resimdeki gelinliği giymiş olmayacaktım. Bu kaderi sen mi hazırladın yoksa bana? Bak baba, işte bu benim düğün resmim! Kocam yakışıklı değil mi? Çok da iyi bir adam. Senin gibi neşeli değil, daha çok büyükbabama benziyor. Ağırbaşlı. Olsun. Beni delidolu bulursunuz ya hep, o dengeliyor işte. Ayrıca memnun benim o hallerimden. Seviyor beni. Senin sevdiğin gibi değil elbette ama senin kadar çok seviyor beni. İçin rahat etsin, e mi baba!

Düğünümü büyükbabacığım yaptı. Bütün akrabalarımız ve dostlarımız davetliydi. Benim kolejden arkadaşlarım geldi nişanlılarıyla, kocalarıyla. Bazıları hâlâ bekâr ama güzel kızları hep kaptılar. Şahidim senin en sevdiğin dostun, Kadri Raşit Paşa’ydı. Düğünde herkes çok şıktı ve sadece kayınbiraderimin karısı Ec-la, şapka giyyordu. İnan bana, düğünün en hoş ve şık kadını annemdi. Çok güzeldi o akşam. Göğüs kısmı dantelli siyah bir elbise diktirmişti, yakasına anneannemin elmas kuşunu takmıştı. Biliyor musun baba, hüznün ona çok yakıştı.

Düğünden sonra annem kuşu bana verdi. Bir kızım olursa, ben de evlenirken ona verecektim. Ben yakama kocamın yüz-

görümlüğü olan pırlantalı broşu takmıştım. Annem pek beğenmedi, bilirsin çok zor beğenir, gözleri bir önceki neslin gösterişli elmaslarına alışık. Bence çok zarif bir broş taktı kocam bana Saran'dan almış. Düğün çok güzel geçti. Bizim Rasin'le, görümcemin oğlu Ecvet, masa masa dolaşıp bardaklarda kalan limonataları içiyorlardı. Ertesi gün ikisi de ishal olmuş.

Muhittin beni balayına Berlin'e götürüyor. Bir-iki şehre daha uğrayacağız ama en uzun Berlin'de kalacağız. Nasıl heyecanlıyım anlatamam. İlk defa çıkıyorum yurtdışına. İlk defa tayyareye bineceğim. Annem korkudan ölüyor. Ben öyle şeylerden korkmam bilirsin, bende senin maceracı ruhun vardır.

Babam, düğünüm çok güzeldi ama sen yoktun. Hayatımın güzel günlerini senin eksikliğini hissederek ve seni özleyerek yaşayacağımı biliyorum. Buna katlanmayı öğrendim. Acaba büyümek bu mu?

“Hâlâ o resimlerle mi oyalanıyorsun? Taksi gelmek üzere sevgilim,” dedi Muhittin.

Sitare, Nusret'in ona seyahate çıkmadan önce görebilsin diye, fotoğrafçının başına dikilerek hemen tabettirdiği ve otele yolladığı birkaç düğün fotoğrafını çantasına attı. On dakikaya kadar çıkacak, hava meydanına gideceklerdi. Sabahat, onları geçirmeye gelmeyecek, onun ve Muhittin'in otel odasında geride bıraktığı eşyalarını toplayıp eve götürecekti, Nesime ile. Ama Sitare, ailenin bütün fertlerinin onları yolcu etmek için, Yeşilköy'de olacaklarından emindi.

Kapı vuruldu, odaya Sabahat girdi, “Hazır mısınız çocuklar?” diye sordu, “taksiniz gelmiş. Haydi, siz hemen çıkın, ben toparım odanızı.”

Muhittin ve Sitare, Sabahat'la kucaklaştılar. Kapıdan çıkmışlardı ki, Sitare geri döndü, bir kere daha sımsıkı sarıldı Sabahat'a. “Teyzem,” dedi, “sen de evleneceksin yakında. İçime öyle doğuyor, inan bana.”

SULTANAHMET BULUTLU

Gül Hanım, çöp tenekesinden paketleri hiç açılmadan atılmış çikolata kutularını çıkarttı, üzerlerini ıslak bir bezle sildi. Teldolabın en alt katına sakladı. Sado'ya göstermeden ara sıra ağzına atacak, çocuklara da yedirecekti. Mis gibi İsviçre çikolataları hiç atılır mıydı, kapağı bile açılmadan? İslam'da israf en büyük günahlardan biriydi. Bir türlü öğretememişti, Muhittin'in haricinde, diğer çocuklarına israfın hem günah hem de ayıp olduğunu. Allah, namaz kılmamalarının günahını da yazardı ama israfın ve kibrin günahını daha üst sıralara yazar, cezasını ona göre keserdi. Acaba çikolataları büyük gelini Ecla'ya mı verse! İsviçre çikolatalarının hakkını aslında en iyi o verirdi. Misafirlerine de ikram ederdi, kayınvalidem yolladı diye. Yok yok!

Salih Bey'e yedirecek akşam yemeklerinden sonra odalarına çekildiklerinde, Saadet'e göstermeden.

Saadet, Ekrem gittikten sonra çok acı çekmiş, kimseye hissettirmeden günlerce ağlamış, için için köpürmüş sonra da durulur gibi olmuştu. Muhittin'in nikâh ve düğün koşturumaları sırasında yeni geline hediye seçimiyle, nikâha, düğüne giyilecek elbiselerin alışverişleriyle, Sitare'ye takılacak yüzgörmülüğü ve genç çiftin evinin dayanıp döşenmesiyle oyalanmıştı. Ekrem olayını aklından çıkarmış gibiydi. En azından Gül Hanım öyle zannediyordu. Sabahtan akşama kadar konuştukları tek konu olmaktan çıkması bir yana, Sitare'yi istemeye gittikleri günden, bir hafta öncesine kadar lafını dahi etmemişlerdi Ekrem'in. Gül Hanım, yine dayanamamış, yeri geldiğinde, "Kocanı hâlâ seviyor-san, otur konuş onunla. Evine geri dönsün," demişti.

"Ölürüm daha iyi."

"Boşanmak mı istiyorsun?"

Hiç cevap vermemişti Saadet. Boşanmak, o güne kadar, o ailede, o muhitte hatta o mahallede duyulmuş ya da yaşanmış bir şey değildi. Ne demekti boşanmak? Saadet, sözünü dahi etmek istemiyordu boşanmanın. Ekrem, gider kendine bir ev tutar, orada yaşardı. Saadet hep Ekrem'in karısı olarak kalırdı. Bir gün ilerde, çok ilerde belki çocukları için bir araya gelmek zorunda kalırlarsa, o zaman tekrar konuşabilirlerdi. Yarası kabuk tutmuş ise Saadet'in. Gül Hanım, kızının böyle düşündüğünü biliyordu. Ona çok değil ama azıcık da hak veriyordu. Ekrem'in avukatlığa başlayıp para kazanamadığı günlerde, Saadet arkasında durmuştu kocasının. Tek bir isteği, kaprisi olmamıştı. Salih Bey'in evinde iki çocuk dünyaya gelmiş, Salih Bey'in sofrasında büyümüşlerdi. Bir gün olsun kocasından ne para istemişti Saadet, ne babasının evinde yaşadığını kafasına kakmıştı. Avukatlığı bırakıp ticarete atılmaya karar verdiğinde de yine arkasındaydı kale gibi. Ekrem'in ihtiyacı olan kredinin alınması için, Saadet'in babasının mülkleri ipotek edilmişti. Gerçi Ekrem geri

ödemmişti borçlarını ama, Saadet'ten başka kim böyle bir fedakârlık yapardı? Ekrem yanlış yapmıştı. Ekrem ayıp etmişti. Fakat kocasını herkesin önünde kovarak, Saadet de ayıp etmişti ve Gül Hanım'a göre, Saadet kocasını çağırmadıkça, haklı olarak, Ekrem eve dönmezdi! Gül Hanım kalbinin en derininde, nasıl kızının, için için kocasının gelip ona yalvarmasını istediğini biliyorduydu, Ekrem'in de bir çağrı beklediğinden emindi. Ama inatçı bir keçiydi Saadet! Boşnak damarı tutmuş bir dağ keçisi!

Bir hafta kadar önce, Ecvet'le Erol, yurtdışından dönen babalarını ziyarete gitmişlerdi. Babaları onlara birer okul çantası, birer kaşkol ve ikişer çift, dize kadar uzanan yün çorap getirmişti. Birkaç kutu da çikolata vermişti ellerine, annelerine ve Cico'ya götürmeleri için.

Sado, çocukların hediyelerine ses çıkarmamış fakat kendine gönderilen çikolataları alıp mutfığa koşmuştu. Akşam yemeğinden sonra, Gül Hanım çikolataları bulamayınca, kızına onları nereye koyduğunu sormuştu.

“Çöpe attım!”

“Bari Cicomun çikolatalarına dokunmasaydın, anne!” demişti Erol.

“Cico da yemeyecek onları, deden de. Bu evde ancak size geçer Ekrem Bey'in parasının hükmü.”

Saadet'in elleri titremeye başlayınca, tamam kızım, nasıl istersen öyle olsun diyerek alttan almışlardı. Ertesi gün Gül Hanım'la Saadet, bir ahabplarının evinde, Ekrem'in seyahate o kadınla çıktığını ve o kadına valizler dolusu alışveriş yaptığını öğrenmişlerdi. “Her duyduğunuza inanmayın,” demişti Gül Hanım, “Ayol, onları mağazalarda alışverişte gören biri söyledi,” demişti dedikoducu kadın. “Bize bunları niçin anlatıyorsunuz efendim, bizim için artık bir yabancıdır, Ekrem Bey. Ne isterse yapar, bizi de hiç alakadar etmez,” demişti Saadet. Ana-kız, fazla oturmamış kalkmışlardı. Yolda, “Terbiyesiz kadın!” demişti

Gül Hanım. “Terbiyesiz olan senin eski damadın anne,” demişti Saadet, taraz taraz sesiyle, “metresine valiz dolusu hediye, oğullarına birer sırt çantasıyla ikişer çorap! Bana da iki paket çikolata!” Acaba çikolataları çöpte mi bıraksaydım diye düşünürken, mutfağa Saadet’in girdiğini görmedi Gül Hanım.

“Neredesin anne! Seni arıyorum bir saattir.”

Gül Hanım kızına döndü, güneş Saadet’in yüzüne tam karşıdan vuruyordu ve yaşlı kadın kızının gözyaşlarıyla sıılsıklam, perişan yüzünü, gözlükleri olmadan da görebiliyordu. Sado’nun elinde, küçük boyda, sarımtırak bir kağıt parçası vardı. Her resmi evrak gördüğünde olduğu gibi, midesine bir sancı saplandı.

“Nedir o elindeki?” dedi alçak bir sesle.

“Ekrem Bey’in boşanma ilmühaberi. Bana boşanma davası açmış anne, şiddetli geçimsizlikten bo.. şa... (Saadet hafif hafif yanlara sallanarak, düşüyordu) ma... da...” Gül Hanım, kızının başı yere çarpmasın diye koştu, onu yakaladı ve kollarında bayıldı Saadet. Gül Hanım avazı çıktığı kadar bağırarak kocasını, torunlarını çağırdı. Saadet’i hep birlikte taşıyarak, oturma odasındaki divana yatırdılar, kolonya koklattılar, alnında, şakaklarında birikmiş terlerini sildiler. Kızının gözkapaklarının arasından yaşlar süzölmeye başlayınca, kendine geldiğini anladı Gül Hanım, onu başında bekleyen oğullarına ve babasına bırakarak, mutfağa koştu, tel dolabın üst rafına sakladığı çikolataları aldı, hepsini çöp tenekesine fırlatıp kızının başına geri döndü.

ANKARA ANKARA GÜZEL ANKARA

Sitare, küçük evinde toz alırken, radyoda çalan Ankara Marşı'na ıslıkla eşlik ediyordu: *“Ankara, Ankara güzel Ankara/ Yoktan var edilmiş ilk şehir sensin/ Varolsun toprağın taşın Ankara.”* Sitare, dünyadaki en güzel şehrin Ankara olduğuna bütün kalbiyle kaniydi. Öğleden sonraları, Kızılay Meydanı'nda duran uzun bacaklı saatin altında buluşan sevgilileri seyrediyordu, pencereden. Bütün şehir, onun evinin önünden akıyordu. Tam karşısında, Güven Parkı'nın kocaman heykelleri, çaprazında havuzlu Kızılay Parkı vardı. Ankara'nın en geniş bulvarının üzerinde oturuyorlardı Muhittin'le. Oturdukları dairenin altında, Ankara'nın en şık gece kulübü Süreyya, köşesinde Ulus Sineması vardı. Şehrin en işlek, en eğlenceli ve modern semtinde,

ender bulunan kaloriferli apartmanlardan biriydi, Sosyal Apartmanı. Dört ayrı girişı vardı. Koca bir bloğu kaplıyordu. Çatı katını ev sahibi bir terasa dönüştürüp bahçe gibi tanzim etmişti. Saksılara bodur ağaclar diktirmiş, çiçek tarhları yaptırmış, orta yerde de, içinde kırmızı balıkların yüzdüğü bir oval havuz oturtmuştu. Akşamüstleri, bütün apartman halkı, o terasta buluşuyordu. İçkiler içiliyor, sohbetler ediliyordu. Ankara'nın hoşlukları anlatmakla bitmiyordu ki! Kolejden sevgili sınıf arkadaşı Azra, geçen ay bir mühendisle evlenip Ankara'ya yerleşmişti. Geçen gün yine kolejden Ferruha'nın, Ankara'ya geldiğini duymuştu Azra'dan. Acaba telefonu var mıydı? Muhittin, sık sık seyahate çıktığından, uzaklardayken karısının sesini duyabilmek için eve bir telefon bağlatmıştı. Azra'nın, Leyla'nın, Suha'nın da telefonları vardı ve her gün arkadaşlarıyla konuşup program yapabilen Sitare için, Ankara günleri eğlenceli geçiyordu. Arkadaşlarıyla buluşuyor, alışverişe çıkıyor, bezik oynuyordu. Haftada iki gün de iki küçük kıza İngilizce ders veriyordu. Aram'la Sabahat, bunu duyduklarında çok gülmüşlerdi. İstedikleri kadar gülsünler, ders verirken, Aram'ın metodunu uygulayan Sitare bu işte çok becerikliydi. Onun sevmediğı, yemek ve ev işleri yapmaktı. Büyükbabasının konağında, mutfaktan içeri sokulmadığı ve her işi evdeki yardımcılar yaptığı için, bu alanda hiçbir deneyimi yoktu. Bir akşam Muhittin, mutfığa girdiğinde, ocak tarafındaki duvarı makarnalarla kaplanmış buldu.

“Bu ne Sitare?” diye sordu, dehşetle.

“Makarnaların piştiğini anlamak için, bir makarnayı duvara fırlat, yapışıyor sa makarna pişmiştir, dediler.”

“Kim dedi?”

“Azra.”

“Sitare, sen tencereyi olduğu gibi, duvara çalmışsın,” dedi Muhittin, “git üzerine bir şey giy, makarnayı Karpiç'te yiyelim.”

Karı-koca gülmekten kırılarak duvardaki ve yerlerdeki makarnaları temizlemiş, güle oynaya, Karpiç Lokantası'na yemek

yemeğe gitmişlerdi. Sitare, iyi ki Ankara'dayım diye düşündü, İstanbul'da yaşıyor olsalardı, konaktakiler, yemekleri pişirip pişirip getireceklerdi, evini temizletivereceklerdi. Oysa o, düşse kalka ev kadını olmayı öğreniyordu işte. Keki üç kere yakıyor, dördüncüde beceriyordu. Zeytinyağlının beş kere dibi tutuyor, altıncı da mükemmel oluyordu. Ve Muhittin iyisini de kötüsünü de hiç itiraz etmeden, afiyetle yiyordu, çünkü karısına âşıktı!

Keşke bazı konuları da paylaşabilecekdi karısıyla! Akşam yemeklerini yerlerken, mesela, Sitare'ye Boğazlar meselesinde, Rusların Türkiye'yi desteklemekle ne iyi ettiklerini anlatmaya çalışıyordu. Tam, "Rusya arkamızda olmasaydı, Boğazların Türk Hükümeti'nin hâkimiyetine geçmesine, Avrupa kolay kolay göz yummazdı," derken, Sitare'nin dinlemediğini fark edip susuyordu. Oysa ne kadar çok isterdi, o yıl çıkarılan İş Kanunu'ndan, çiftçilere ucuz kredi olanaklarının sağlandığından, yoksul halka yönelik politikaların geliştirildiğinden söz etmeyi, karısına. Uygulanmasına 1933'te başlanan beş yıllık kalkınma planını, devletin başardığı işleri, döşediği demiryollarını, açtığı fabrikaları, enstitüleri, kurduğu elektrik santrallerini de anlatmak isterdi ama Sitare sıkılırdı ciddi konulardan. Sadece evlendikleri yıl, İstanbul Telefon Şirketi devletçe satın alınmış, Amasya'da ilk elektrik santrali, Elazığ'da Krom İşletmesi kurulmuş, demiryolları 6.500 kilometreye ulaşmış, Eskişehir'de İspirto İşletmeleri, Malatya'da İplik ve Bez, İzmit'te kâğıt ve karton fabrikaları açılmıştı. Aynı yıl pek çok enstitü ve köy öğretmen okulunun yanı sıra, Ankara'da Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi ile Carl Ebert yönetiminde Ankara Devlet Konservatuvarı ve Devlet Tiyatrosu kurulmuştu. Bütün bu başarıları paylaşmak istiyordu Muhittin. Kendini Cumhuriyet'le öylesine özdeşleştirmişti ki, sıfır noktasından yola çıkan Cumhuriyet'in geldiği noktaya sanki cumhuriyet onun çocuğuymuş gibi karısının dikkatini çekmek istiyordu. Ama Sitare bütün dikkatini, o sıralar yayımlanan *Sinekli Bakkal* romanına vermişti. Olsun, daha çok gençti karı-

sı! Köpük köpük saçlarına yüzünü gömdüğünde, pürüzsüz tenine dudaklarını değdirdiğinde, ne kusuru varsa buharlaşıyordu Sitare'nin.

Muhittin, Sitare'nin ilgisinin, kendi arkadaşlarıyla, kitaplarıyla ve günlük yaşamının gaileleriyle sınırlı kaldığını görünce, mutlu evine, memleketine dair endişelerini hiç taşımadı. Sadece Sitare değil, sokaktaki herhangi bir vatandaş da bilmiyordu aslında, 1937 yılının Nisan'ında başlayan ve ancak Eylül'de bastırılabilen Dersim Ayaklanması'nın ciddiyetini. Muhittin, memleket meselelerinden kaynaklanan sevinçleri de, endişeleri de tek başına taşıyordu. Bu ayaklanmaların tekrarlanacağından, hatta Almanya'da pişmekte olanın, gün gelip komşuya düşeceğinden de emindi ve canı sıkındı. Öte yanda, Atatürk'ün sağlığının hızla bozulmakta olduğunu da görüyor, hem üzüliyor hem endişeleniyordu.

Sitare'nin görebildiği ise, baş döndürücü bir hızla gelişen şehirdi. Samanpazarı'ndan Cebeci'ye, Cebeci'den oturdukları Yenişehir'e, Yenişehir'den Kavaklıdere'ye doğru çoğu kübik çizgilerle inşa edilen, mantar gibi binalar yükseliyordu. Jansen Planı'na göre tanzim edilmiş anacadeye inen sokaklar her gün biraz daha kalabalıklaşıyor, ışıklanıyordu. Bu mimari gelişmeye paralel olarak, toplumsal hayat da geliyordu. Şehir bandosu yaz akşamlarında, Güven Park'ta konser veriyordu. Değişik yerlerde ve Konservatuar'da her hafta sonu klasik konserler, Stadyum'da spor müsabakaları, at yarışları, evlerde danslı davetler düzenleniyordu. Anadolu Kulübü, Avcılık Kulübü, Atlı Spor Kulübü gibi Batı tarzı yaşamı destekleyen kulüpler kuruluyordu. Kültür ve eğlence alışkanlıkları, herhangi bir Avrupa kentinde nasıl yaşanıyorsa, Ankara'da da öyle yaşanmaya çalışılıyordu. Gece hayatını taçlandıran, hemen evlerinin altındaki Süreyya Pavyonu, Ankara Palas ve Gar Gazinosu vardı. Atatürk, Türklere hayatın ve sanatın tadını çıkarmayı öğretmeye çalışıyordu.

Sitare ve Yenişehir’de oturan arkadaşları, kumaş, ayakkabı ve ev eşyaları satın almak için otobüse biner, şehre inerlerdi. Nendense, Yenişehir’de oturanlar, her türlü malın satıldığı Ulus’a gitmeye, “şehre inmek” derlerdi. Hafta içinde, Ulus ve Ankara sinemalarına gitmek, hafta sonları da Çiftlik’te dostlarla bira içmek, Seyran Bağları ve barajda piknik yapmak âdet olmuştu. Hayat güzeldi Sitare için, Ankara çok güzeldi.

10 KASIM 1938

Karı-kocayı aynı ortak duyguda birleştiren ilk olay, 1938 yılına rast geldi. Sitare'nin hareketli, mutlu yaşamının ortasına bir bomba düştü! Bir ölüm acısı! Atatürk, 10 Kasım sabahı, öldü. Bu acı haberi, Sitare o akşam kocası eve geldiği zaman öğrendi. Karı-koca radyolarının başına kilitlenip geceyi kâh ağlayarak kâh konuşarak geçirdiler. Muhittin hem kederli hem sıkıntılıydı. Kurtarıcısını kaybetmenin acısının yanında, memleket için de endişeleniyordu. Fakat beklenen kargaşa olmadı. Ertesi günü Malatya Milletvekili İsmet İnönü, cumhurbaşkanlığına seçildi.

Ankara'da yeni bir dönem başlıyordu.

Aziz Atatürk'ün naaşı, İstanbul'da son veda için halka açıldığı sırada, Ankara'da geçici kabir yeri olarak Etnografya Müzesi hazırlandı. 19 Kasım sabahı, Dolmabahçe Sarayı'nda ce-

naze namazı kılınan Atatürk'ün naaşı, Sarayburnu'nda Yavuz Zırhlısı'na alınarak, yüz bir pare top atışıyla İzmit'e doğru yola çıktı. İzmit'ten trenle Ankara'ya nakledildi. Her gelişinde alkışlarla karşılandığı İstasyon'da Atatürk şimdi hıçkırıklarla ve matem marşlarıyla karşılanıyordu. Bayrağa sarılı tabutu, Büyük Millet Meclisi'nin önündeki katafalka yerleştirildi. Tabutunun dört tarafında, heykel gibi hiç kıvıldamayan kılıçlı subaylar nöbet tutarken, halk gece gündüz demeden ağlayarak, sel gibi aktı önünden. Ertesi gün, Türklerin Atası, bir top arabasının üzerinde, son yolculuğuna çıktı. Top arabasının ardında, Türk devlet adamlarının ve generallerinin yanı sıra, tören kıyafetlerini giymiş yabancı birliklerin askerleri ve yabancı devletlerin temsilcileri vardı. Yabancı askerler, on dokuz yıl önce düşman oldukları Türk askerleriyle aynı sırada, silahlarının namlularını ve bayraklarını yere eğmiş, saygıyla yürüyorlardı. Arkalarında öğrencileri, öğretmenleri, işçileri, köylüleriyle, okulları, kurumlarıyla, esnafıyla bütün Türkiye, hıçkırarak yürüyordu. Etnografya Müzesi'nin önüne gelindiğinde, Çanak-kale'de Atatürk'le çarpışan ve orada bir bacağı kaybeden İngiliz Mareşali Birdwood, Atatürk'ün tabutu önünden geçerken, elindeki mareşallik asasını yukarı kaldırarak, saygıyla selamladı eski düşmanını. Top atışları arasında, Ata'nın naaşı geçici kabrine indirildi.

Sitare, yeni emekli olmuş Hilmi Eniştesi ve teyzesiyle birlikte, cenazenin geçtiği caddenin üstündeki bir binadan seyretti töreni. Muhittin, devlet protokolüyle, Bülent'le Rasin okullarıyla katılmışlardı merasime. Sitare, cenaze arabası, bulundukları binanın önünden geçerken, ağlamaya başladı. Hilmi Bey, "Kızım," dedi, "bugün gördüğün Fransız, İngiliz, İtalyan ve Yunan bayrakları, ben Ankara'ya ilk geldiğimde istasyon binasında asılıydılar. Ağlama, bak, o bayrakların yerine bizim bayrağımızı asan adamı, bugün düşmanları bile nasıl saygıyla, sevgiyle teşyi ediyorlar. Ağlama, iftihar et!"

Sitare, gözyaşlarını elinin tersiyle sildi, sustu. Fakat akşam evlerinde, radyoda dinledikleri yeni Cumhurbaşkanı İnönü, millete hitabesini, “Eşsiz kahraman Atatürk, vatan sana minnettardır!” diye sonlandırdığında, bir kere daha gözyaşlarına boğulacaktı ve bu sefer kocasıyla birlikte.

Acılar ve sıkıntılar, Atatürk’ün ölümüyle son bulmadı. Dünya, yaşadıklarından hiç ders almıyor, bir savaşa daha hazırlanıyordu. Hitler, 1939 yılının 1 Eylül sabahı, erken saatlerde Polonya topraklarına girerek, İkinci Dünya Savaşı’nı başlattı. Dünya’nın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de seferberlik ilan edildi, alarma geçildi. Sitare birkaç arkadaşıyla birlikte haftada iki gün hemşirelik kurslarına gitmeye başladı. Yara bezi hazırlamayı, yaraları temizleyip sarmayı, kanamalarda kanı durdurmayı öğreniyordu. Ankara’da yaşayan bütün genç memurların karıları, hemşirelik kursundaydılar. Hem öğreniyor, hem eğleniyorlardı. Ya da belki, bu her şeyde eğlenilecek, gülünecek bir yön bulmak, Sitare’nin bir özelliği idi ve Muhittin sürekli gözlerinin içi gülen genç karısını, en ağır en ciddi konuları dahi hafifletebilen yanından dolayı çok seviyordu. Sitare, bir bahar havası estiriyordu bulunduğu her yerde!

Dünya alevler içindeydi. Yangın, her an Ankara’ya da bulaşabilirdi. Hükümet gergindi, halk bezgindi. Gıda maddeleri karneye bağlanmıştı. Savaştan dolayı karaborsa başını alıp gitmişti. Geceleri karartmalar yapılıyordu. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, üç ay sonra Türkiye bir başka felaketle sarsıldı. Kasım ayının 27’sinde, Erzincan korkunç bir depremle yerle bir oldu. 45 bin ev yıkıldı, 33 bin kişi hayatını kaybetti. Deprem bölgesine koşan Muhittin’den iki aya yakın ayrı kaldı Sitare.

Dünyada ve memlekette olup bitenler, Muhittin’le Sitare’nin mutluluğuna gölge düşürmedi. Onların tek eksikleri, çocuktu. Evliliğin ilk yıllarında, dikkat etmişlerdi. Bir-iki yıldır istiyorlar, olmuyordu. Leman’ın ısrarıyla, her şey tetkik edilmişti. Kimse kusurlu değildi, çocuklarının olmaması için tıbbi bir neden yoktu!

NARMANLI'DA YENİ HAYAT

Leman, körüklü el çantasının içine, kızına ve kendine ait gecelikleri, diş fırçalarını ve bir şişe kolonya koydu. Başına küçük hasır şapkasını oturttu, rujunu sürdü, “Haydi Sitare, acele etmezsen, vapuru kaçıracağız,” diye seslendi. Kızı, taşlıkta sedire uzanmış, bir moda dergisini karıştırtıyordu. Sitare dergiyi bırakıp toparlandı. Ön bahçede, çardağın altındaki hasır koltuklara yayılmış anneannesi ile büyükbabasının yanına yürüdü, yanaklarına birer öpücük kondurdu. Leman, körüklü kocaman çantasını koluna takmış, aceleci adımlarla geliyordu

“Ayol daha vapura yarım saat var,” dedi Behice Hanım.

“Kız hamile anne, yavaş yavaş anca yürür.”

“Akşama döner misiniz?”

“Belki bu gece Narmanlı’da yatarız. Ne dersin Sitare?” diye sordu Leman.

“Ben Bülent’i özledim, teyzemde kalacağım, sen istersen Narmanlı’da yat,” dedi Sitare.

Teşvikiye Camii’nin tam karşı köşesine düşen, cadde üzerindeki Narmanlı Apartmanı’nın üçüncü katında, anacaddeye bakan daireyi, iki ay önce kiralamışlardı. Yaz başında sattıkları Beyazıt’taki konak, eylül sonunda el değiştirecek, yeni sahiplerine geçecekti. Adadan inince, yeni evlerine taşınacaklardı. Yeni evlerini Suat’la Leman birlikte bulmuşlardı. Narmanlı Apartmanı, Şakayık Sokak’ta oturan Suat’a çok yakındı. Reşat Bey’in sık ziyaret ettiği kadim dostu Ahmet Reşit Rey Beyefendi’nin Nişantaşı’ndaki konağına da yürüme mesafesindeydi. Ferah, aydınlık, caddeye bakan geniş odalarıyla, tam gönüllerine göre bir evdi Narmanlı Apartmanı. Yeni evlerini birbirlerine methederek, konaktan ayrılmanın acısını hafifletmeye çalışıyorlardı. Konaktan ayrılmaları için çok sebep vardı. Aile küçülmüştü, koca evin masrafını karşılamak, temizliğini yapmak kolay değildi, Beyazıt muteber bir semt olmaktan çıkmıştı bir süredir ve en önemlisi, Leman’ı Mahir’in hatırasından uzağa götürmek istemişlerdi. Ama biliyorlardı ki, o evden taşındıkları gün, bir devir ebediyen kapanacaktı.

Leman, Sitare muayene edilirken, bekleme odasında dergilere bakmayı tercih etti. Doktor karısı olacaktı güya, hasta bakılırken dünyada istemezdi odada olmak. Dışçide dahi dışarıda beklerdi Sitare’yi, ilgisizliğinden değil, içi kaldırmadığından, acı çektiğini görmemek için. İşini bitiren Tefik Remzi, muayenehaneden seslendi, “Gelin Leman Hanım, gelin, bitti muayene.”

Leman içeri girdi. Sitare ayağa kalkmış, hemşirenin yardımıyla toparlanıyordu.

“Efendim, her şey yolunda. En geç ekim başında doğar bu çocuk,” dedi, Tevfik Remzi Kazancıgil.

Ana kız, Kazancı Yokuşu’nu ağır ağır tırmanarak Taksim’e çıktılar ve tramvay durağında, onları yeni semtlerine götürecek olan tramvaya, ilk kez bindiler. Kırmızı vagonlu, Maçka-Taksim-Tünel Tramvayı! Tek kişilik koltuklara arka arkaya oturdular.

“Teşvikiye’ye kadar gidip eve bakalım mı, ister misin?” diye sordu Leman.

“Doğru teyzeme gidelim, anne, canım çay çekti,” dedi Sitare.

Karakol durağında indiler, Karakol Sokağı’na Şakayık Sokak’la köşe yapan iki katlı apartmana girdiler, zili çalmalarına gerek kalmadı, Suat açtı kapıyı. “Pencereden gördüm geldiğini-zi,” dedi. “Buyurun içeri.” Mutfaktan mis gibi kek kokuları geliyordu.

“Bülent yok mu?” diye sordu Sitare.

“Altı sularında gelir,” dedi Suat.

Bülent Ticaret Lisesi’ni bitirmiş, bir Alman firmasında çalışmaya başlamıştı. Eve, babasıyla birlikte geldi. Rasin acıkmıştı, sofraya erken oturdular. Yemekte Leman’a Narmanlı’daki salonu nasıl düzenlediğini anlattı Suat. Leman bir an önce gidip evin son halini görmek istiyordu. Sitare’ye yatağını veren Rasin’e salondaki kanepenin üzerine yatak serdi annesi. Sitare ve Bülent, çocukken yaptıkları gibi, geç saatlere kadar konuşmak için aynı odada yatmak istemişlerdi. Hilmi Bey’le Suat, Leman’la birlikte Narmanlı’ya kadar yürümek üzere çıktılar. Bülent ve Sitare odalarına çekilip yataklarında uzun uzun gevezelik yaptılar. Bülent Sitare’ye yıllar önce, Leman Teyzesinin ona nasıl Sabahat’ın mektuplarını okuttuğunu anlatıyordu ki, Sitare birden, “Bülent! Benim içimden bir şeyler geliyor, acaba doğuruyor muyum?” diye sordu.

“Ne geliyor?”

“İplik iplik bir şey. Doğuruyor muyum Bülent?”

“Ne bileyim kardeşim, hiç doğurmadım ki,” dedi Bülent. Gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Odadan fırladı, annesiyle babasının yattığı odaya koşu. Dönmemişlerdi. Neredeydiler bunlar? Narmanlı’ya kadar koş a gitse miydi acaba? Telaşla odaya geri döndü, elbiselerini aldı, banyoya koştu, çizgili pijamasını çıkarıp pantolonunu, gömleğini giymişti ki, kapıda anahtarın döndüğünü duydu. Kapıya koştu. Gelmişlerdi, eve giriyorlardı. Ohh nihayet!

“Sitare doğuruyor. Sitare doğuruyor!” diye bağırdı. Suat bir hamlede Sitare’nin yanındaydı. Kız elleri karnının iki yanında, ayakta duruyordu ve bacaklarından sular akıyordu.

“Hilmi! Hilmi! Çabuk bir taksi bul,” diye bağırdı Suat, “sen de koş teyzene haber ver, Bülent!” Suat telaşla çıkan oğlunun ardından bağırdı: “Üçüncü kat iki numara, unutma Bülent, üçüncü kat iki!”

Beş dakika içinde, takside hastaneye doğru gidiyorlardı ve Suat, Sitare’ye doğuma daha en az on beş günün var diyen Kazancıgil’e bağıra çağıra giydiriyordu.

YENİ HAYAT

Muhittin, önünde uzayıp giden uçurumun bir resmini daha çekti. Kimi yerleri bir kılıçla kesilmiş gibi keskin ve çıplak, kimi yerleri ağaçlı, bir yılan gibi kıvrılarak giden dere yatağında, sonbahar yağmurlarından dolayı yine azmıştı Fırat. Bu vadinin üst kesimlerine, elektrik direği dikmeye kalkana deli derlerdi. Fakat, direkleri bu araziye dikmediği takdirde, oradaki dağ köylerinin ne ışığa ne de suya kavuşmasına imkân yoktu. Yirmi günden beri, patikayı genişletip yol açtırmaya çalışıyordu Muhittin. Elin-den geleni yapıyordu ama elinden gelen yetmiyordu işte. Son görüşmelerinde bakan ona, “Önce mesken problemini halledin,” demişti, o da bakana, “Olmayan şeyin problemi de olmaz efendim,” demişti. Bırakın ışığını suyunu, bazı zaman kapısı da-

hi olmayan mağara bozuntularına mesken mi denirdi? Önce buralara basit, iki göz odası olan ama insan onuruna yakışır evler yapalım. Yine alt katları ahır olarak kullansınlar ama helaları, mutfakları olsun. Işık ve suyu sonra halledelim dediğini Avni Bey'e anlattığında, "Aman Muhittin, çok haklısın ama alttan al, bak şimdi bir ailen var, karın da çocuk bekliyor," demişti.

Ne zannediyorlardı bu Ankara'da oturan vekiller ve milletvekilleri? Ne boş konuşmalar oluyordu, yöre şartlarını bilmeden!

Evet, Avni Bey haklıydı, bakmakla mükellef olduğu bir ailesi vardı ve karısının yüzünü iki aydır görmemişti. O iki aydan beri bu dağlarda at ve eşek, Fırat'ın üzerinde ise kelek üstünde geziyordu. Sitare İstanbul'da, adada, büyükbabasının yanındaydı. Karısını özlüyordu. Küçük evini özlüyordu. Kolunu çevirince suyu akan muslukları, düğmeyi çevirince ışık veren ampulleri, kibrit çakınca yanan ocakları da özlüyordu. Medeniyeti, suyu, sabunu, tertemiz bembeyaz çarşaflarda karısına sarılıp yatmayı, berjer koltuğunda ayağını pufa uzatıp gazete okumayı, karısıyla Karpiç'te bir öğlen yemeği yemeyi, Süreyya'da bir akşam dans etmeyi de özlüyordu.

Muhittin, çok uzun zamandır, ihtiyaçlarını derede gören, aynı derede çamaşırını yıkayan, günbatımıyla yatıp güneş doğuşuyla kalkan insanların arasında, tarhana çorbası içerek yaşamaktaydı. Yüzü, boynu, kısa kollu gömleğin kapatmadığı dirseğinden itibaren kolları ve elleri meşin gibi yanmıştı. Gece soyunduğunda, gülmesi tutuyordu. Sitare onu böyle görünce ne derdi acaba? Prens'in efendisine benzer hali kalmamıştı. O bir ameleye benziyordu şimdi, uzamış sakalları, taraz taraz olmuş saçlarıyla.

Üç gün sonra köye gittiğinde, bir eşek veya at ayarlayıp kasabaya gidecekti, mektup var mı diye bakmaya. Sitare'den on beş gündür haber almamıştı ve çok merak ediyordu karısını. Gerçi doğumu ekimden önce beklemiyorlardı ama olsun. Az kalmıştı. Eylül ortasında, şu yolun açılması ve direklerin dikilmesi biter bitmez, Ankara'ya uğramadan doğru İstanbul'a gide-

cekti. Doğuma yetişecekti. Karısına söz vermişti, onu doğumda yalnız bırakmayacağına dair. Sitare'nin hamileliği o kadar zor geçmişti ki, bir ara bebeğin hayatından şüpheyeye düşmüşlerdi. Henüz hamile olduğunu bilmedikleri bir sırada, Muhittin, Porsuk Barajı'nı kontrole giderken, karısını beraberinde götürmüştü. Sitare'yi sivrisinek sokmuştu. Kimin aklına gelirdi, Muhittin, Adana gibi bir yerde sıtmaya yakalanmamışken, Eskişehir'de Sitare'nin sıtma olacağı. Eskişehir dönüşü, zangır zangır titreyerek ateşlenmişti Sitare. Ter içinde kalarak ateş atmıştı. İyileştirmişlerdi, hastalık tekrar etmişti. Bir türlü geçmek bilmiyordu Allahın cezası illet. Sonunda teşhisi koymuştu doktorlar. Bu arada hamile olduğunu öğrenmişlerdi. Sitare, sürekli kinin içmek zorunda kalmıştı. İlacın yan etkilerinden dolayı çok zor bir hamilelik geçirmişti. Yaz başında İstanbul'a gittiğinde, baba dostu Mim Kemal, Sitare'yi muayene etmiş, "Kızım bu Boşnak bebesi, seni zehirliyor. Muhtemelen kan uyuşmazlığınız var," demişti. Muhittin'in, Sitare'ye bir şey olacak diye ödü patlamıştı. Sitare sahiden zehirleniyorsa, bebeği aldırmalıyız diye düşünmüştü. Fakat hamilelik ileri safhadaydı. Neyse ki en kötü günleri geride bırakmışlardı, hamileliğin sonuna geliyorlardı. Karısına yüreklendirici mektuplar yazıyordu her gün. "Dayan güzelim, çoğu gitti azı kaldı." Sitare de bebek de dayanıyorlardı ama Muhittin, hamileliğinin son ayında yanında olamadığı karısının, zor geçeceğini sandığı doğumunda, başında olmak istiyordu.

Bir rüzgâr çıktı. Hafifçe ürperdi Muhittin. Eylül ayında soğumaya başlıyordu doğunun dağları. Keşke yanımda kalın bir şey getireydim, diye düşündü. Çadıra yürüdü, üzerine bir şey daha giymek için. Neyse ki üç gün sonra, arazi ölçümü de bitiyordu ve bu dağın tepesinden inceklerdi aşağıya. Şamil, eğilmiş çadır direklerini bağlıyordu.

"Rüzgâr çıkıyor, Mühendis Efendi," dedi Şamil. "Şu çadırın direklerini bir sağlama alayım, dedim."

"Bir çorba pişirirsin bu akşam bize."

“Tarhana koymuşlar zati torbaya.”

Muhittin üzerine ikinci bir gömlek giydi, yanına kazak almadığına hayıflanarak. Çıktı çadırdan, taa uzakta bir toz bulutu gördü. Eşeğe binmiş birisi, tozutarak yaklaşıyordu. Acayip! Daha onları almaya gelmelerine üç gün vardı. Çadıra geri girip dürbünü aldı baktı.

“Yahu Şamil, şu gelen Asaf değil mi? Bir de sen baksana,” dedi. Şamil dürbünü aldı, gözüne dayadı.

“Asaaaf!”

“Niye gelir ki?”

“Ne bilim? Yanına da bir eşek katmış fazladan.”

“Şantiyede bir terslik olmuştur, beni almaya geliyor, herhalde,” dedi. “Hay Allah!”

Beklediler. On beş dakika sonra, Asaf iyice yaklaşmıştı. Muhittin, “N’oldu? Niye geldin?” diye bağırdı aşağıya.

“Sizi almaya geldim Beg.”

“Şantiyede yaramazlık mı var? Konuşsana Asaf be?”

Asaf, eşekleri ağaca bağlayıp nefes nefese çadırın kurulu olduğu düzlüğe geldi.

“Beni muhtar gönderdi Beg, git habarı ver dedi, beben doğmuş, beben! Telgaf geldi nahiyeye. Dur Beg, nereye gidiyorsun, dur...”

Muhittin çadıra daldı, sırt çantasına eşyalarını tıktırdı, Asaf’ı iki yanağından öptü, “Çocuklar siz yarın çadırı söker, tek eşekle dönersiniz, sonra cip gelir, kalanları toplar, haydi bana eyvallah,” dedi, aşağı koştu. Ağaca bağlı eşeklerden birine bindi ve dehledi.

Bebeği doğmuş! Bebeği vaktinden önce doğmuş! Acaba iyi miydi, sağlıklı mıydı? Ya Sitare? O ne haldeydi acaba? Vaktinden önce doğduğuna göre, hastaneye kadar gidebilmiş miydi? Adada mı doğurmuştu? Sokaklarda mı doğurmuştu yoksa?

Eşeği dehledikçe dehliyor, bir taraftan da hesap ediyordu. İki saat içinde nahiyeye varırsa, oradan bir araçla şehre iner, Ankara’ya giden otobüslerden birine binerdi. Yok, hayır, Elazığ’a ka-

dar vasıta ile gider, oradan trenle Ankara'ya geçerdi. Daha emin bir yolculuk olurdu. Otobüslere güvenemiyordu. Sık sık bozuluyorlardı, lastikleri patlıyordu. Şantiyeye uğramaktan vazgeçti. Ankara'ya gideceğine göre, üstünü başını evinde değiştirdi. Şimdi vakit kaybetmenin manası yoktu.

Nahiyeye vardığında, altındaki eşek, dünyaya eşek olarak geldiğine lanet ediyordu herhalde. Muhittin, zavallı hayvanı yarış atı gibi sürmüştü! Nahiye müdürünün yanına çıktı, ona Elazığ'a gönderebileceği bir vasıtanın olup olmadığını sordu. Allah kahretsin! Bir vasıta vardı ama sağlık memuru ve ebe, komşu ilçeye acil vakaya gitmişlerdi.

"Akşam saatlerinde bir otobüs kalkıyor, ona yetişin Mühendis Bey," dedi müdür.

Muhittin otobüslerin kalktığı meydana gitti. En arkada boş kalan yere oturdu. Tozlu ve engebeli yolda, üç saat sallana sallana gittikten sonra, Elazığ'a vardılar. Şoför herkes indikten sonra hâlâ yerinde oturan müşteriye baktı.

"İnmeyecek misin abi?" diye sordu.

"Bu son seferin mi?"

"Son. Bundan sonraki yarın sabah erken."

Müşteri elinde bir on lira sallıyordu, "Kardeşim çok acelem var, beni istasyona atsana. Ankara trenini yakalamalıyım."

"O elindeki paranın hepsi benim mi?"

"Yetiştirirsen, hepsi senin."

"Sıkı dur abi," dedi şoför, otobüsü gazladı.

Saçları ve kirpikleri tozdan bembeyaz olmuş Muhittin, şimdi trenin tahta sıralarından birinde, üzerindeki fazladan gömleği dürüp yastık yaptı ve yorgunluktan uyuyakaldı.

Ankara Garı'nın tanıdık sesleriyle uyanabildi ancak. Her tarafı tutulmuştu. Bir an nerede olduğunu anlamaya çalıştı. Dağın tepesinde, çadırın kamp yatağında mıydı? Yok, hayır, bir tren-

deydi! Hatırladı. Yerinden fırladı, trenden indi ve koşarak, İstanbul'a giden tren biletlerinin satıldığı gişeye vardı. O akşam İstanbul'a giden yataklıda bir yer ayırttı. İstasyonun kapısında taksiler bekliyorlardı. Oh! Gözünü sevdiğim medeniyet! Sırada durana işaret etti. Bindi, evinin adresini verdi.

“Bir çocuğum oldu,” dedi şoföre.

“Tebrik ederim. Hayırlı olsun beyim. Kız mı oğlan mı?”

“Bilmiyorum.”

Şoförün sorusuyla, o an dank etti Muhittin'e, çocuğun kız mı oğlan mı olduğunu bilmediği. Evinin önünde indi. Boş daireye girdi. Perdeler inikti. Ev loştu. Perdenin aralığından sızan güneş ışığında, evin tozları dans ediyorlardı sanki. Aldırmadı. Açmadı perdeleri. Banyoya gidip suyu doldurmaya başladı. Su uzun zamandır akıtılmadığı için boruların pasını almış, nerdeyse kırmızı akıyordu. Üstelik sıcak su günü de değildi apartmanın. Ne gam! Yine de dolduracaktı banyoyu, su dolu bir küvete uzanma ihtiyacını şiddetle hissediyordu. Suyu akıttı, üzerindeki toza belenmiş, kokuşmuş giysileri, çamaşırları kirli sepetine bıraktı, çıtırçıtlak mutfığa girip tel dolabı açtı. Bomboştu! Küpün önce kapağını sonra da kapağın altında gerili ince, mermerşahi, beyaz bezi kaldırdı. Biraz su vardı içinde, küçük maşrapayı küpe daldırdı, kana kana maşrapadan su içti. Banyoya döndü, yarı dolu küvete girip yattı. Oh! Gözünü seveyim medeniyet, dedi bir kere daha. Banyodan çıktıktan sonra, başucundaki çalar saati kuracaktı ve özlediği yatağında, karısını yanında hayal ederek derin bir uykuya dalacaktı. Saatin zili çalınca, kalkar, tıraş olur, giyinir, trene giderdi. Sitare onu böyle günlerin, gecelerin yorgunluğunu yüzünde taşıırken görsün, istemiyordu. Çocuğu da. Kim bilebilirdi bebeklerin hafızasına hiçbir şeyin kazınmadığını? Karısı ve çocuğu için, dinlenecekti. Çocuğu! Yepyeni bir mevhum hayatında! Kız mı erkek mi, sağlıklı mı, sağlıksız mı, kusurlu mu kusursuz mu olup olmadığını değil sadece var olduğunu bildiği çocuğu! Onun çocuğu! Sınırsız bahtiyarlık bu olmalı, diye düşündü Muhittin.

UMUT

Narmanlı Apartmanı'nın kapısını Muhittin'e Suat açtı. Yüzünden bir sevinç dalgası geçti ama elini hemen dudaklarına götürerek, susmasını işaret etti ve fısıldayarak konuştu:

“Seni ne zamandır bekliyorduk, hoş geldin Muhittin, gir içeri canım, fakat aman sessiz ol. Senin kız kimseyi uyutmadı sabaha kadar, hepsi uyuyorlar şimdi. Sitare de yeni uyudu, çok yorgun. Başını ben bekliyorum, edepsizin.” Suat elinden tutup salona doğru yönlendirdi Muhittin'i. “Gel, beşiği salona koyduk. Nihayet daldı, aman yavaş ol.”

Muhittin parmaklarının ucunda salona giderken düşündü, “Kızın,” dedi Suat Hanım. Kızım olmuş! Kızım olmuş! Kenarları dantellerle süslü beyaz fisto kaplı beşiğe eğildi. Saçları alnı-

na düşmüş, yumuk yüzlü minicik, miniminicik, hayatında gördüğü en küçük ve en güzel yüzlü bebek, cak cuk sesler çıkartarak uyuyordu.

“Biraz erken doğdu ama çok iyi maşallah,” diye fısıldadı Suat, “ben Sitare’nin başındaydım. Kızın elime doğdu Muhittin. Çok dua ettim, hayırlısıyla sağlam bir çocuk gelsin diye. Doğum kolay oldu. Gebelik boyunca çok sıkıntı verdi ama doğumda üzmedi annesini. Onu sarmalayıp ilk bana verdiler. Kızını elime aldım ve kulağına dua ederek göbek adını fısıldadım. Adını artık siz korsunuz.

“Göbek adı nedir?” diye sordu Muhittin.

“Kendi göbek adımı verdim ona. Ayşe.”

“Pek iyi yapmışsınız. Bu isim ona yeter. O kadar minik ki ikinci bir ismi taşıyamaz.”

Muhittin dayanamadı, ellerini beşiğe uzattı, “Bekle, ben vereyim sana, uyandırmadan,” dedi Suat, bebeği becerikli elleriyle altından kavrayıp battaniyesiyle birlikte Muhittin’in kollarına bıraktı. “Başını tut, başı düşmesin.”

Muhittin kollarındaki bu küçük mucizeye baktı. Bebek tuhaf sesler çıkararak gözlerini bir açtı, bir kapadı. Muhittin bir an bebeğin koyu mavi gözlerini gördü.

“Gözleri mavi,” dedi.

“Senin kızın, Muhittin.”

“Kızım benim,” dedi Muhittin.

Gittiği yolsuz, susuz, ışıksız köyler, üzerinde uyuduğu bitli mitiller, ağzında yumuşatmaya çalıştığı kaskatı ekmekler ve iyi, doğru, güzel her şeye direnen taş kafalar, ah o taş kafalar! Zaman zaman içine düştüğü derin umutsuzluk. Hepsisi silinip gitmişti. Kulaklarında kuşlar cıvıldıyordu. Yüreğine ışık doluyordu. Muhittin’in yorgun bedeninin her hücresi yenileniyordu. On sene öncesinde, ilk Anadolu’ya çıktığı günlerin, yüreği umut dolu, heyecanlı genç mühendisi olmuştu yeniden. Çocuğuna pırlıl pırlıl bir ülke hazırlamak hâlâ mümkündü, hâlâ onun elin-

deydi. Ayşe büyüdüğünde, ışıksız, susuz, yolsuz tek bir belde kalmamalıydı, okulsuz tek bir kasaba, okuma yazma bilmeyen tek bir insan!

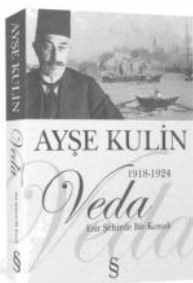
Umut, yeniden umut! Her yeni can bir umuttu. Her yeni gün bir umuttu.

Muhittin, burnunu Ayşesinin boynuna gömdü, onun sabun ve süt karışık bebek kokusunu içine çekti ve ömrünün sonuna kadar, dünyada başka hiçbir kimseyi bu kadar çok anlam yüklenmiş bir sevgiyle sevmeyeceğini bildi.

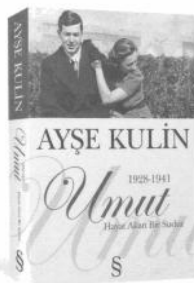
Ledig House
Eylül / Ekim, 2008

Mükemmel ve huzurlu bir çalışma ortamının tüm koşullarını sağlayarak, UMUT / HAYAT AKAN BİR SUDUR'u çok kısa bir sürede yazmamı mümkün kılan LEDIG HOUSE yetkililerine, başta D.W. Gibson olmak üzere, sonsuz teşekkürlerimle.

Osmanlı'dan Günümüze İstanbullu Bir Ailenin Hikâyesi...

1918-1924
Veda
Esir Şehirde Bir Konak

1928-1941
Umut
Hayat Akan Bir Sudur

1941-1964
Hayat
Dürbünümde Kırk Sene

1964 - 1983
Hüzün
Dürbünümde Kırk Sene

*Osmanlı'nın gözdesi Bosna bir imza ile elden çıkarken,
Kulin ailesi Bosna'dan İstanbul'a göç ediyor, çöken
imparatorluğun son maliye nazırı Ahmet Reşat sürgüne
gidiyordu. Sabahat ile Aram'ın aşkı ise tehcir olaylarının
acısına yenik düşmeyecekti.*

*Yeni bir cumhuriyet, yeni bir şehir ve yeni bir yuva kurulurken
hayat hep akan bir suydur Sitare, Muhittin ve herkes için...*

Savaşlar, yıkımlar, sürgünlerin ardından Umut geliyor.

Umut “Hayat Akan Bir Sudur”da Kulin, Veda ile başladığı
Osmanlı ailelerinin yaşamına, bu kez de cumhuriyetin yeni
kurulmakta olduğu sancılı yıllarda tanıklık ediyor. Akıp
gitmekte olan günlük hayat derinden değişmekte, bu değişim
aşklara, dostluklara, aile ilişkilerine, her şeye yansımaktadır.
Ayşe Kulin, bir kez daha okurlarına ellerinden
bırakamayacakları, okuyup bitirdikten sonra
anılarına katacakları bir armağan sunuyor.

EVEREST

www.everestyayinlari.com

[f/everestyayinlari](https://www.facebook.com/everestyayinlari)

[t/everestkitap](https://www.instagram.com/everestkitap)